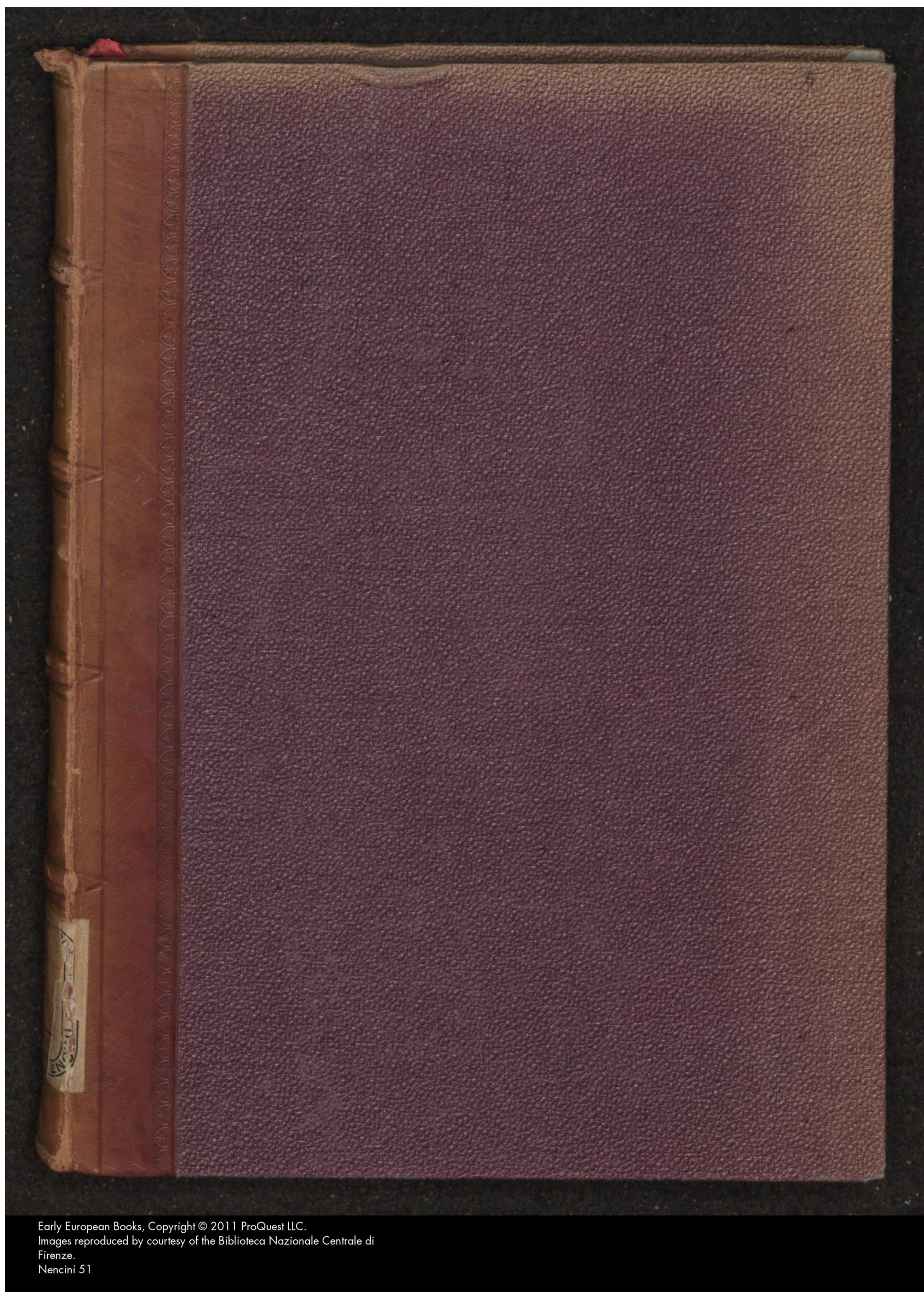
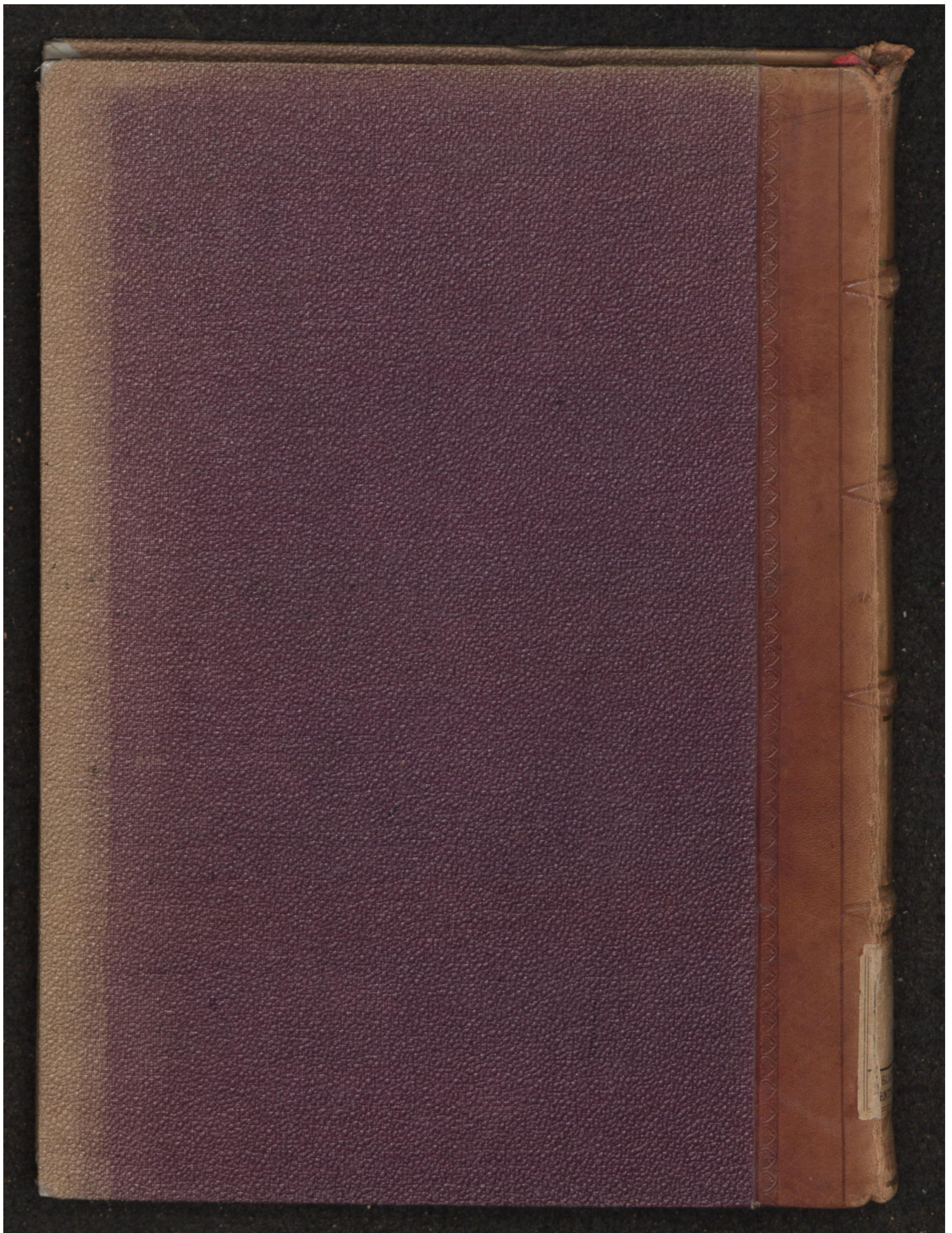

ARNALDI
REGIMEN
SANITATIS
51
1480

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
II
8
6
14
RACCOLTA NENCINI

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Joannis Nencini
1874

REGIMEN SA:
nitatis cũ expositione magistri Arnal-
di de Villa noua Cathellano
Nouiter Impressus.

¶ Incipit Regimē sanitatis Salernitanū excellētissimū pro cōserua tione sanitatis totius humani generis putilissimū: necnō a magistro Arnaldo de Villa noua Cathellano omniū medicorꝝ uiuentiū gēma utiliter: ac ꝓm omniū antiquorꝝ medicorꝝ doctrinā ueraciter expo/ sitū: nouiter correctū ac emendatū p egregissimos ac medicinę ar/ tis peritissimos doctores Montispessulani regentes. Anno. M.cccc. lxxx. ꝑdicto loco actu morā trahentes.

¶ Iste libellus est editus a doctori/ bus Salernitensi/ bus in quo inscri buntˀ multa & di uersa ꝓ cōserua/ tiōe sanitatis hu/ manę. Et editus ē iste liber ad usuꝫ Regis Anglię. Et in textu lecto auctor ponit octo documēta gnālia pro cōseruatiōe sanitatis: de qbus postea spāliter p ordinē determi/ nabitˀ. Primū ergo documētū est ꝙ hō: sanus uolēs uiuere: debet ab eo remouere graues curas. Nā curę exsiccāt corpa: ex quo tristificāt spūs uitales: mō spūs tristes exsiccāt ossa. Et sub isto documēto etiā cōprehēdi debēt tristicię q̄ silr corpora exsiccāt & infrigidant ma/ ciē & extenuationē inducūt: cor stringūt: & spūm obtenebrāt: inge niū ebetāt: & rōnē īpediūt: iudiciū obscurāt: & memoriā obtūdūt. Verūtamē aliqui pingues & carnosi sunt spūs adeo nobiles & calli/ dos hn̄tes ꝙ eis interdū bonū est tristari: ut spiritus calor ebetetur: & corpus aliqualiter maceretˀ. Secundū documentū est non irasci. Primo qa ira silr corpora exsiccant: cū ipsa summę singula mēbra supcalefaciat. Nimia autē calefactio siccitatē inducit: teste Auic. i.

Anglorꝝ regi scripsit schola tota salerni
Si uis īcolumē: si uis te reddere sanū
Curas tolle graues; irasci, crede ꝓphanū:
Parce mero, cęnato parū: nō sit tibi uanū
Surgere post epulas: somnū fuge meridianū,
Nō mictū retine: nec comprime fortiter anū.
Hæc bene si serues: tu longo tēpore uiues.

7

doc.iii.c.i. Secũdo qa ira pp feruorẽ cordis oẽs actus rõnis cõfũdit. Aduertẽdũ tñ est ꝙ qdã frigidi sunt & maleficiati: qbus ĩterdũ irasci ꝓdest ĩ regimine sanitatis: ut ĩ eis calor excitet᷑. Tertiũ est parce uti potu uini: nimia.n. repletio uini somnolentiã pigriciã debilitatẽ mẽbroꝝ: debilitatẽ stomachi: & multa alia his siĩa inducit: de qbus posterius magis patebit. Quartũ est paꝝ cenare: qa nimia nocturna repletio dolorẽ in uentre inducit: ac inquietudinẽ insomneitatẽ & angustiã ꝓut manifesta pȝ expiẽtia: & ĩferius magis declarabit᷑. Quintũ est surgere post cibũ sumptũ: qđ facit ad digestionẽ: propterea ꝙ cibũ sumptũ facit descẽdere ad fundũ stomachi in quo uiget uirtus digestiua. Sextũ est nõ dormire post prãdiũ: cuius documẽta postea tãgunt᷑ ĩ textu ibi. Febris pigricies. Septimũ ẽ nõ diu retinere urinã. Ex nimia.n. urinę retentione aliqñ sequit᷑ difficultas mingẽdi: aut oĩno ꝓhibitio a mictu: ut testat᷑ Auic.xix.in trac.ii.c. de difficultate urine. Siĩr ex nimia retentione fecali plura ꝓueniũt nocumẽta. Indurant᷑.n. feces in intestinis pp cõtinuã suctionẽ uenaꝝ miseraicaꝝ cũ intestinis cõtinuataꝝ oẽm humiditatẽ a fecib⁹ sugentiũ: & sic remanẽt sicce. Difficilis exitus intestina oppilans: ad quã oppilationẽ pp uentositatẽ: eductionis ꝓhibitionẽ & aliaꝝ secum aceruationẽ sequunt᷑ nocumenta in textu posterius posita: ibi Spasmus &c. Octauũ est non fortiter cõprimere anũ: ex hoc enim sequitur tenasmon siue exitus longaonis. Vlterius subdit autor ꝙ oĩa ista debite cõseruans longo tempore sanus uiuere poterit.

¶ Autor ĩ hoc passu tangit tria remedia generalia pro cõseruatione sanitatis

Si tibi deficiant medici: medici tibi fiant.
Hęc tria. mens leta. reqes. moderata dieta.

naturę humanę: & pcipue ipsoꝝ nobiliũ. Primũ est ꝙ animus hoĩs debet esse letus & gaudens: cũ leticia siue gaudiũ ętatẽ floridã facit

9

hoiem in iuuẽtute cõseruat:uirtutẽ cõfortat:uitã ꝓlongat:ingeniũ acuit.& ad singulos actus hoiem abiliorẽ reddit.Et debet istud gaudiũ in regimine sanitatis coueniẽs eẽ tẽpatũ & nõ excessiuũ:qa excessiuũ sincopim & mortẽ inducit:& maxime gaudiũ cõpetit his q̃ multũ curant & sollicitudinibus destruunt᷑.Et põt in ipsis de nouo acqri p usum cibi & uini delectabiliũ & dimissione eoꝝ q̃ tristiciã inducũt:& inhabitare cũ sibi dilectis & siſ̃ibus qbus uirtus cõfortatur.teste Auic.xi.in.c.de casu uirtutis subito sic dicẽte.Et scias ꝙ uirtus augmẽtat᷑ cibo & uino subtili coueniẽtibus & odoribus bonis:ex trãquillitate & gaudio & dimissione eoꝝ q̃ cõtristãt & rixari faciũt:& renouatione reꝝ amabiliũ:& habitatiõe cũ dilectis.Secũdũ est trãqllitas animi. Nobiles.n.pp nimis magnas & diuersas curas quas habent plus ledunt᷑ ceteris paribus q̃ qui mediocres sunt. Inquietatio ṽo mẽtis somnũ maxime impedit q nobilibus summe utilis est:qui cõiter naturę siccę sunt:atq; colericę:quibus pmaxime somnus est utilis.Tertiũ est moderata dieta.i.moderata sũptio cibi & potus.Nocumẽta ṽo supflui cibi & potus postea dicemus.

Lumina mane manus surgẽs gelida lauet aq̃.
Hac illac modicũ pgat/modicũq; sua mẽbra
Extendat:crines pectat:dentes fricet:ista:
Cõfortant cerebrũ:cõfortãt cetera mẽbra
Lote:cale:sta:pranse:uel frigesce minute.

¶In hoc textu autor ponit .vi. documẽta qbus cerebrũ cõfortat᷑:& siſ̃r singula corpis mẽbra. Primũ est:postq̃ hõ de mane surrexerit debet lauare oculos in aq̃ frigida: mũdari.n.debẽt ut ab eis remoueant᷑ ĩmũdicie palpebris adherẽtes:& circa oculos existẽtes:ne ab ipsis oculi corrodant᷑. Et istud satis ĩnuit Auic.in trac.ca.de rememoratione cõseruationis sanitatis oculi:& rememoratione eoꝝ quę nocẽt ipsi:ut dicit.Ex eis aũt quę abstergũt oculũ & acuũt ipm est 14

doc.iii.c.i.Secũdo qa ira pp feruorẽ cordis oẽs actus rõnis cõfũdit. Aduertẽdũ tñ est ꝙ qdã frigidi sunt & maleficiati:qbus ĩterdũ irasci ꝓdest ĩ regimine sanitatis:ut ĩ eis calor excitet̃. Tertiũ est parce uti potu uini:nimia.n.repletio uini somnolentiã pigriciã debilitatẽ mẽbroꝝ:debilitatẽ stomachi:& multa alia his siľia inducit:de qbus posterius magis patebit.Q uartũ est paꝝ cenare:qa nimia nocturna repletio dolorẽ in uentre inducit:ac inquietudinẽ insomneitatẽ & angustiã ꝓut manifesta pȝ expiẽtia:& ĩferius magis declarabit̃. Q uintũ est surgere post cibũ sumptũ:qđ facit ad digestionẽ:propterea ꝙ cibũ sumptũ facit descẽdere ad fundũ stomachi in quo uiget uirtus digestiua.Sextũ est nõ dormire post prãdiũ:cuius documẽta postea tãgunt̃ ĩ textu ibi.Febris pigricies. Septimũ ẽ nõ diu retinere urinã.Ex nimia.n.urinę retentione aliqñ sequit̃ difficultas mingẽdi:aut oĩno ꝓhibitio a mictu:ut testat̃ Auic.xix.in trac.ii.c. de difficultate urine.Siľr ex nimia retentione fecali plura ꝓueniũt nocumẽta. Indurant̃.n.feces in intestinis pp cõtinuã suctionẽ uenaꝝ miseraicaꝝ cũ intestinis cõtinuataꝝ oẽm humiditatẽ a fecib⁹ sugentiũ:& sic remanẽt sicce.Difficilis exitus intestina oppilans:ad quã oppilationẽ pp uentositatẽ:eductionis ꝓhibitionẽ & aliaꝝ secum aceruationẽ sequunt̃ nocumenta in textu posterius posita:ibi Spasmus &c.Octauũ est non fortiter cõprimere anũ:ex hoc enim sequitur tenasmon siue exitus longaonis. Vlterius subdit autor ꝙ oĩa ista debite cõseruans longo tempore sanus uiuere poterit.

¶Autor ĩ hoc passu tangit tria remedia generalia pro cõseruatione sanitatis	Si tibi deficiant medici:medici tibi fiant. Hęc tria.mens leta.reqes.moderata dieta.

naturę humanę:& ꝑcipue ipsoꝝ nobiliũ.Primũ est ꝙ animus hoĩs debet esse letus & gaudens:cũ leticia siue gaudiũ ętatẽ floridã facit

hoīem in iuuētute cōseruat:uirtutē cōfortat:uitā ꝓlongat:ingeniū acuit.& ad singulos actus hoīem abiliorē reddit.Et debet istud gaudiū in regimine sanitatis cōueniēs eē tēpatū & nō excessiuū:qa excessiuū sincopim & mortē inducit:& maxime gaudiū cōpetit his q̄ multū curant & sollicitudinibus destruunt᷑.Et pōt in ipsis de nouo acqri p usum cibi & uini delectabiliū & dimissione eoꝝ q̄ tristiciā inducūt:& inhabitare cū sibi dilectis & si[illegible]ibus qbus uirtus cōfortatur.teste Auic.xi.in.c.de casu uirtutis subito sic dicēte.Et scias ꝙ uirtus augmētat᷑ cibo & uino subtili cōuenietibus & odoribus bonis:ex trāquillitate & gaudio & dimissione eoꝝ q̄ cōtristāt & rixari faciūt:& renouatione reꝝ amabiliū:& habitatiōe cū dilectis.Secūdū est trāqllitas animi. Nobiles.n.pp nimis magnas & diuersas curas quas habent plus ledunt᷑ ceteris paribus q̄ qui mediocres sunt. Inquietatio uo mētis somnū maxime impedit q nobilibus summe utilis est:qui cōiter naturę siccę sunt:atq; colericę:quibus pmaxime somnus est utilis.Tertiū est moderata dieta.i.moderata sūptio cibi & potus.Nocumēta uo supflui cibi & potus postea dicemus.

Lumia mane manus surgēs gelida lauet aq̄.
Hac illac modicū pgat/modicūq; sua mēbra
Extendat:crines pectat:dentes fricet:ista:
Cōfortant cerebrū:cōfortāt cetera mēbra
Lote:cale:sta:pranse:uel frigesce minute.

¶In hoc textu autor ponit.vi.documēta qbus cerebrū cōfortat᷑:& sil'r singula corpis mēbra: Primū est:postq̄ hō de mane surrexerit debet lauare oculos in aq̄ frigida: mūdari.n.debēt ut ab eis remoueant᷑ īmūdicie palpebris adherētes:& circa oculos existētes:ne ab ipsis oculi corrodant᷑. Et istud satis īnuit Auic.in trac.ca.de rememoratione cōseruationis sanitatis oculi:& rememoratione eoꝝ quę nocēt ipsi:ut dicit.Ex eis aūt quę abstergūt oculū & acuūt ipm est:

ſubmergi in aq̃ clara & apire oculũ in ea. Et idem uult trac. iiii. c. de cura debilitatis uiſus dicẽs. Et ingredi aquã clarã uiridẽ & ſubmergi in ea & apire ambos oculos in ea ꝑm quãtitatẽ qua poſſibile eſt. Eſt ex eis q̃ ſeruãt ſanitatẽ oculi & ꝯfortãt ipm & ꝓprie ĩ iuuẽtute: Cauſa aũt q̃re oculi magis debẽt lauari in aq̃ frigida q̃ calida eſt: qa unũquodqꝫ cõſeruatur ſuo ſimili: ut dicit Auic. in. i. c. i. Et ideo uult Gal'. in ter. canone illo. Calidiora calidioribus indigẽt adiutoriis. frigidiora frigidioribus: ſed ſic eſt. ſi oculi ſunt frigidę naturę: ergo potius debẽt lauari aq̃ frigida q̃ calida. Secũdũ eſt ꝙ hõ debet lauare manus: qa ſunt inſtrumẽta qbus mũdant̃ organa p q̃ exeũt ſupflui tates cerebri: ut ſũt aures: oculi: nares. Et ergo ob hoc manus debẽt eſſe mũde. Plus tñ debẽt lauari in aq̃ frigida q̃ in calida: qa lotio manuũ in aq̃ calida generat uermes in uentre: & hoc ſpãl'r dũmõ manus in aq̃ calida lauant̃ poſt ſumptionẽ cibi: ut innuit Auic. xvi. in trac. v. c. i. ubi agit de uermibus in uẽtre genitis. Et rõ eſt: qa p lotionem manuũ in aqua calida poſt ſumptionẽ cibi trahit̃ calor nãlis quo cõplet̃ digeſtio in ſtomacho ad extra: quare impfecta fit digeſtio: quæ potiſſima cã eſt uermiũ. Tertiũ eſt ꝙ poſtq̃ hõ ſurrexerit a ſomno dꝫ paulatim incedere ſiue ſe mouere. Cuius cã eſt ut ſupflui tates primę & ſecũdę digeſtionũ quæ ſunt feces & urina deſcẽdãt & ꝑparent̃ faciliori euacuationi. Q uartũ eſt ꝙ poſtq̃ hõ ſurrexerit a ſomno dꝫ extẽdere manus & pedes & alia mẽbra. Cuius cã eſt: ut trahant̃ uitales ſpũs ad mẽbra exteriora: & p hoc ſubtiliantur ſpũs cerebri. Q uintũ eſt ꝙ debet crines pectere. Cuius cã eſt: ut aperiantur pori p hoc capitis & exeant uapores cerebri derelicti poſt ſomnum & ſubtilient̃ eius ſpũs. Vnde uſus pectinis multũ cõfert uiſui & maxime ſenſibus ꝓdeſt. Vnde dicit Auic. iii. in trac. iiii. c. de cura debilitatis uiſus. Adminiſtratio pectinis ſup caput iuuatiua eſt & confert ꝓprie ſenſibus. q̃re oportet ꝙ miniſtret̃ omni die multotiẽs:

qm̄ attrahit uapores ad supiora & mouet eos a parte oculi. Sextū ē ꝙ hō d3 mūdare & fricare dētes. Cuius cā est: qa īmūdicies dētiū ē cā fetoris anhelitus: silr a dētibus īmūdis spūs īmūdi eleuant̃ ad cerebrū ipm pturbātes. Præterea cōmixtio limositatis dentiū cū ipso cibo ad stomachū missa est cā corruptiōis cibi in stomacho. Modū aūt cōseruādi sanitatē dētiū & bonitatē odoris eoꝝ tāgit. Auic. vii. i. c. de cōseruatiōe dētiū sub his ṽbis. Et ex eo q̄ cōseruāt sanitatē dētiū est ut colluat̃ os in mēse bis cū uino in quo decocta est radix titimalli. Est. n. pueniēs ad ultimū ī faciēdo bonū odorē: & nō aduenit faciēti illud dolor dētiū. Vlteri⁹ autor ī ultimo uersu subdit aliq̄ p̄cepta gn̄alia. Primū est ꝙ hō lotus stupha uel balneo d3 se tenere calidū: qa tūc pori sūt apti: & sic de facili frigus posset subītrare: & magna nocumēta corpi inferre. Aliud est ꝙ postq̄ hō sūpserit cibū d3 modicū stare: ut cib⁹ pfecte descēdat ad fundū stomachi in quo cōplet̃ digestio: deinde lente ābulet & nō fortiter: ne pp motū fortē calor trahat̃ ad ptes exteriores: & p hoc īpediat̃ cibi digestio. Aliud est ꝙ hō frigidus debet cauere ne subito se calefaciat: sed paulatim. Mutatiōes. n. subite naturā ledūt. Oīa. n. extra naturā molesta sunt: ut dicit Gal. in cōmēto illius canonis p̄m multū & repēte.

Sit breuis aut nullus tibi sōnus meridianus
Febris: pigricies: capitis: dolor atq3 catarrus
Hæc tibi proueniunt ex somno meridiano.

In hoc textu tāgit autor quattuor nocumēta quæ proueniunt ex somno facto post prandiū.

Quoꝝ primū est ꝙ ex somno meridiano solet sequi febris quod aliqui putant uerificari de febre ꝓueniente ex oppilatione causam istius febris reddentes: qa tpe diei calor & spūs mouentur ad exteriora: & sic uirtus digestiua in die est debilis. Digestio enim perfecta est quādo calor & spūs ad interiora mouētur: ꝓpter quoꝝ mo/

tũ calor nãlis incẽdit᷑. Et sic tp̃s noctis est tp̃s pfectiõis digestionis:
Indigestio.n.& cruditas humoꝝ est cã oppilatiõis: q̃ oppilatio ẽ cã
febris: ꝺm Aui.in.iiii.in pluribus passibus. Secũdũ nocumẽtũ ẽ pi
gricies: q̃ ex eadẽ cã uidet᷑ oriri. Ex mã.n.indigesta & grossa: grossi
eleuant᷑ spũs: qui moti ad mẽbra corpis grauedinẽ corpi: inducũt:
queẽadmodũ spũs subtiles & leues leuitatẽ animi & corpis iducũt.
Tertiũ est dolor capitis: qui ẽt ex eadẽ cã ꝓuenire uĩ. Ex cibo.n.idi
gesto i stomacho eleuant᷑ grossi spũs cerebrũ pturbãtes: q spũs sunt
cã discoloratiõis ẽt faciei qñ ad cutẽ mouent᷑: qa ubi est mã grossa:
necesse est qcqd ex tali mã dissoluit᷑ eẽ grossũ: ut inuit Gal᷑.i cõmẽto
illius amphorismi. Et q̃ crescũt sic inquiẽs. Quicqd.n.de q̃libet re
dissoluit᷑: ei uñ dissoluit᷑ necesse ẽ ut assimilet᷑. Quartũ nocumẽtũ ẽ
catarrus: qui fiĩr ex eadẽ cã uĩ oriri.s.ex reumate. Reuma.n.dĩ oĩs
fluxus materię de mẽbro ad mẽbrũ in q̃cunq; pte corpis fuerit. sed
ꝺm q̃ ad diuersas ptes corporis fluit: diuersa sortit᷑ noĩa. Qñ.n.mo
uetur ad pectus. siue ad mẽbra spũalia uidel3 ad pulmonẽ: dĩ catar
rus. Sed qñ fluit ad fauces siue ad colatoriũ palati. dĩ brãcus. Et qñ
fluit ad nares dĩ coriza: ut habet᷑ in istis uersibus.

Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus. 19
19 Ad fauces brancus: ad nares dico corizam.

¶ Præter tñ p̃dictoꝝ nocumẽtoꝝ cãs narratas alię pñt assignari ma
gis efficaces. Cã nãq; primi nocumẽti.s.febris q̃ aliqñ est effimera:
aliqñ putrida. est febris qdẽ effimere retẽtio fuliginũ i somno diur
no: quaꝝ resolutionẽ uigilia facere cõsueuerat. quibus aceruatis &
spiritibus admixtis i eis accẽdit᷑ calor extraneus causans febrẽ effi
merã. Febris ṽo putride putrefactio humiditatũ multiplicataꝝ ex
somno diurno ad cor effumantiũ. Secũdũ ṽo nocumentũ.s.pigri
cia cõtingit pp humiditates p somnũ diurnũ retentas circa muscu

los cordas & iuncturas:qbus torpescunt & tarde redunt̃ ad solitos motus. Tertiũ ṽo nocumentũ ex simili cã orit̃.s.ex humiditatibus & uaporibus p somnũ meridianũ retẽtis:q moti uersus caput & cerebrũ dolorẽ ingerũt. Quartũ ṽo nocumentũ uidelʒ catarrus:quo ut̃r omne reuma significat̃ cõtingit ꝓpterea qa uapores & fumi qui undiqʒ p cutẽ hora uigiliaꝝ resolui solẽt in somno diurno ad caput tendũt:ubi inspissati recidũt ĩterius reumatizãtes. Auic.aũt in.i.c. fen.iii.do.ii.ca.ix.alia supaddit nocumẽta somni diurni quoꝝ primũ est gnãre ęgritudines humidas.ut guttas & paralises ex retentionibus humiditatũ q̃ de die magis resolui solẽt. Secundũ est corruptio coloris faciei pp humiditates aquosas urinę siles ĩ sanguine multiplicatas ex somno diurno:resolui solitas tpe uigiliaꝝ:q̃ ad faciei cutẽ cũ sanguine expulse reddũt eã tumidã & declinantẽ ad citrinitatẽ. Tertiũ est gnãtio splenis.i.splenetice passiõis ĩ dispositis ad eã. Cuius cã est retentio humoris grossi melancolici in splene ex somno diurno.sicut.n.iuuant uigilię motũ & libeꝝ trãsitum huius grossi humoris p cãnales strictos cũ calore diei uias apiẽte.sic somnus ĩpedit maxime diurnus.cũ tũc instet hora ꝯm plurimũ trãsitus melãcolię p cãnales suos.& maxime p illũ cãnalẽ:qa splẽ transit ad orificiũ stomachi grã ꝓuocatiõis appetitus p quẽ splenis supfluitas emũdari solet. Non.n.cõuenit ut de nocte ꝓuocet sed de die potius appetitũ cibi. Quartũ ẽ relaxatio neruoꝝ seu remolitio coꝝ. Cuius cã est ꝓhibitio resolutiõis humiditatũ quã facere solẽt uigilię diurnę q̃ interius retente neruos imbibũt. Quintũ est debilitatio appetitus. Cuius cã est ꝓhibitio resolutiõis q̃ est prima cã famis:alia cã ẽ repletio stomachi ex fumis uaporibꝰ & humiditatibus remollientibus & saturãtibus orificiũ stomachi. Sextũ est generatio apostematum. Cuius cã est:quia supfluitates per somnũ diurnũ multiplicate colliguntur sępe in aliquo membroꝝ:& ipsum intumescete faciũt.

Et ulterius di. Aui. q̄ duę de potioribus causis pp q̄s nocet somnus diurnus sūt. prima qdē: qa cito interrūpit̄ ppterea q̄ calor diei tra/hit uersus exteriora calorē corpis. & eꝫ somnus ad iteriora. Vñ mo tus ꝑuenit agitatiuus. & iō cōsulit̄ tūc dormire uolētibus q̄ in um/bra dormiāt: & ī tenebroso loco. secūda vº ppterea q̄ reddit naturā stupidā & q̄si pterritā retrahentē se ab eo in quo erat. s. a digestione cibi. Aduertēdū tñ est q̄ lꝫ somnus diurnus gnāliter uitupet̄ & no/cturnus cōmēdet̄. ex diurno tñ ille minus uitupat̄: qa mane est usq̄ ad tertiā. s. ab ortu solis usq̄ ad tertiā post ipm. Iuxta illud hypocra tis ꝑnosticoꝝ secūda dicētis. Sōnus ut moris est coueniens & nālis ut noctē nō effugiat & diē nō ipediat est laudabilis. cōtrarius vº est improbandus: minus tñ si a mane usq̄ ad tertiā tenuerit. Quāq̄ tñ somnus diurnus & meridianus intantū a primis medicinę inuento ribus detestet̄. moderno tñ tpe nō oīs somnus diurnus est uitupan/dus: & ꝑprie si in eo qnq̄ cōditiones obseruant̄. ut uult Bartrucius. Prima est ut sit cōsuetus: secūda ut nō sit illico supra cibū: tertia ut nō sit capite depresso: quarta ut nō sit longus: quinta ut nō fiat ab eo subito stupidā & repētina expergefactio: sed morosa.

¶ In hoc textu autor ponit q̄ttuor nocumēta ꝑuenientia ex retentiōe uentositatis ī corpe nr̄o quoꝝ primū est spasmus cuius cā est: qa uētositas retenta sępe capit raptū ad iūcturas: & neruos ipsos replēs ex quoꝝ repletiōe sequit̄ ipsoꝝ ꝯctio q̄ uocat̄ spasmus. Et ab Aui. ii. in ca. de spasmo: spasmus sic diffinitur. Spasmus est ęgritudo neruosa: qua mouent̄ lacerti ad principia sua & inobediētes sunt in dilatiōe eoꝝ: Et iste spasmus ē duplex. Nā qdā est ex repletiōe ī quo mēbrū ab/breuiat̄ & īgrossat̄ pp rē implentē: sicut coriū aut corrigia cū est res

> Quattuor ex uento ueniūt in uētre retēto:
> Spasmus: idrops: colica: uertigo q̄ttuor ista.

21

implens abbreuiať & ingrossať. & iste spasmus fit subito: Alius est ex inanitiōe in quo ꝯhiť lōgitudo & latitudo & minorať mēbrū ꝓm lōgū & latū: sicut in pgameno: cū apponiť igni fit ꝯctio ꝓm longū & latū: & iste spasmus fit paulatim. Secūdū nocumentū est ydropisis: quæ est morbus mālis causatus ex re frigida plurima ingrediēte & inflante mēbra aut loca partiū: in qbus regimē. i. digestio ciboꝝ fit & humoꝝ: ut dicit Bartrucius. Ydropisis. n. nō generatur nisi cū sanguis nō generať: ut dicit Gal. vi. particula amphorismoꝝ in cōmēto illius. Emorroides sanāti antiqs. Et est triplex ydropisis. s. ypozacha: asclites: & timpanites: & de timpanite intelligiť istud secūdū nocumentū. Timpanite. n. ut dicit Bartrucius fit a mala cōplexione frigida stomachi & epatis ꝓhibēte cibū trāsmutare in chilū & humorē benignū aut sanguineū: qre cōuertiť in rē uentosam quæ dū nō expelliť p eructuationē aut aliūde oppilatiōe uiaꝝ ꝓhibente uel uirtute expulsiua: uel sequestratiua: seu supfluitatū debili existente colligiť īter ciphac & mirach uētris & causat ydropisim. Tertiū nocumentū est colica q̄ est ęgritudo multū dolorosa: facta in intestino dicto colon: qđ est unū de intestinis grossis: quēadmodū yliaca est ęgritudo dolorosa facta ī ītestino gracili dicto ylion: & fiūt iste ęgritudines sępe ex uētositate īclusa ī dictis intestinis. Quartū nocumētū est uertigo & est ęgritudo cū qua uř hoī ꝙ oīa uoluanť in girū. Cuius ęgritudinis cā est uētositas ad cerebrū mota q̄ pp eius ī cerebro motionē uertiginē facit. Et ista quattuor nocumēta cū qbusdā aliis pulchre cōmemorat. Aui. xviii. i. c. de reb⁹ q̄ nocēt colicis dicēs. Et scias ꝙ retētio uētositatis multotiēs facit accidere colicā: ꝓpterea ꝙ subleuat eā & reprimit ipsam: ita ut aggregeť res una & ꝙ facit accidere debilitatē in intestinis. Et qn̄q; pducit illud ad ydropisim. Et quādoq; generat tenebrositatē & uisus uertiginē & epilensiam. Et quādoq; retinetur in iunctura: & facit accidere spasmum.

23 ¶In hoc textu au/tor ponit unũ documẽtũ pro cõserua/tione sanitatis dicẽs: ꝙ hõ ĩ cena dꝫ esse sobrius & se nõ multũ cibo

Ex magna cena. stomacho fit maxima pena
Vt sis nocte leuis. sit tibi cena breuis.

repleres: qa nimia repletio nocturna inducit ĩpedimẽtũ somni: tortionẽ uentris: inqetudinẽ corpis pustulas in facie: grauitatẽ capitis in mane. & maliciã oris. Dubiũ iã incidit utrũ maior q̃titas cibi sit su/mẽda ĩ prãdio q̃ ĩ cena. Pro cuius decisione aduertẽdũ est ꝙ ꝑm di/uersitatẽ corpoꝝ: maior aut minor q̃titas cibi sumẽda est in prãdio q̃ in cena: qa corpa aut sunt in morbũ decidẽtia: aut sub latitudine sanitatis. Si in morbũ deciderint: aut cũ humoris uicio aut sine hu/moris uicio. Si sine humoris uicio: sic est magis cenãdũ. Cuiꝰ rõ est: qa nã in talibus solũ est ciboꝝ digestioni intẽta: nõ aũt supfluitatũ maturationi: carẽt. n. eis ꝙ si cũ humoris uicio patiant᷑ cõueniẽtiꝰ ẽ prãdio maiore. uñ Aui. in. iii. in trac. v. c. de cura epilẽsie. Ille cuius cõsuetudo nõ tolerat ut semel reficiat᷑: diuidat cibũ suũ q̃ est minor refectiõe sua in tribus ptibus: & sumat duas tertias in prãdio & tertiã in cena post exercitium subtile rõne sic ꝑsuadet᷑: qm̃ illo tpe pro quo nã debilis iuuat᷑ in digestiõe calore solari uiuifico: & resoluũt᷑ amplius supfluitates amplior sumẽdus est: hoc aũt magis fit in prãdio q̃ in cena: ergo &c. Preterea in die calor uitalis adest solaris & locis digestiuus cũ sit uitę principiũ: q̃re ad digestionẽ diurnalẽ: tunc duplex opabit᷑ calidũ: nocte ṽo nõ. Et etiã nocte nã magis est circa supfluoꝝ digestionẽ in talibꝰ intẽta: nõ est ergo ĩpediẽda multa ciboꝝ exhibitiõe: q̃uis. n. calor in plerisq; fortificet᷑ in nocte spirituũ retractione & somni reductione nõ tñ põt huiusmodi calor duo: ut alimẽtũ & supfluitates digerere. Cõuenit itaq; in his cenã breuiare. Si ṽo huiusmodi corpora sub latitudine fuerint sanitatis: aut sunt sufficiẽter sana robusta supfluitatibus sensibilibus carentia: cũ oẽs

expellāt sua uia:ut athlete:& hos expedit cena maiorare. Tū qa nā
eorꝝ nocte solū est digestioni ciborꝝ intenta:& nō sup̄fluorꝝ matura
tioni:cū illis fere careant. Tum qa solū robur corpis intendunt:qđ
& nocte acquirit̃ magis cum amplior fiat sanguificatio distributio
& spirituū in his generatio. Si aūt corpa fuerint a dicto tēpamēto
& robore distātia:sicut sunt plurima usq; i ęgritudinē nūc deueniē
tia:talia aut exercitant̃ exercitatio forti continuo & uehementi:aut
nō:si sic:ut sunt uictū manibus q̄rentes:melius est eis prādiū sup ce
nā maiorare. Cuius cā est:qa alimētū nō solū expetitur pp nutrire:
sed pp humectare mēbra ac irrorare ne aresiāt ex forti motu: & re
sistatur resolutioni caloris:pp qđ op3 plus cibi exhiberi in prādio:
neq; pp exercitiū talia corpora cessant ab eorꝝ digestiōe:cū ita sint
cōsueti. Vsus.n.est res p̄ter naturā. Est & calor uehemēs pp exerci/
tiū potens sup digestionē in eis:pp quod uidemus eos ter in die cū
appetitu comedere & benedigerere. Si aūt nō utant̃ forti & laborio
so exercitio cōtinue sicut p̄dicti:dupliciter illud euenit:qa aut solū
q̄n̄q; utunt̃ exercitio forti & laborioso & nō cōtinue:aut solū utun
tur exercitio debili.cū quo stat multiplicatio sup̄fluitatū.si utant̃
exercitio plurimo forti & laborioso ꝓpter occupatiōes necessarias
in uita & ad salutem:sicut ciuiles uiri q̄ plures circa bona fortunæ
negociātes ad salutē interdum exercitio forti & laborioso mouent̃:
& diu equitātes uel itinerantes:aut aliud quoddā fortius a consueto
agentes exercitio:& his utilius est cenā sup prādiū amplius augere.
Cuius rō est:qa si tales prādiū augerēt cū nō sint cōsueti a deo forti
& laborioso exercitio agitari ut priores ipsorꝝ:iā corrūperet̃ dige/
stio:malorꝝ humorꝝ generatiua. Itē ꝓpter motū sup̄fluū calor horꝝ
disseminatione est debilitatus:cuius quidē unitio quæ magis nocte
fit q̄ die potissima est fortitudinis & digestiōis causa:quare in cena
instante nocte alimentū amplius potest administrari. Itē isti prius

nō laborioso utebant̃ exercitio:& sic corpus eoꝝ humiditatibus ple
nū est:qbus & paruo cibo sufficiēter pōt resisti resolutiōi & exsicca
tioni factis ꝑ motū ī die occurrentē. Si vo paucis debilibus exerci-
tiis & paruis occupationibꝰ in uita utant̃:ꝑcipiēdū est ipsis melius
prādere q̄ cenare. Et declarat̃ sicut istud ni corpibus nūc ęgrotātibꝰ
apparuit. Cū.n.hi sunt debilis digestiōis:ut plurimū iuuant̃ ꝑ calo
rē solis & lucē:ualde uiuificos:confortant̃.n.inde spūs pp suū silē.
Ipse.n.est lux:aut effigiē h3 lucis ꝭm Aui. Iuuat̃ etiā qa supfluita-
tes:tūc melius expellunt̃ poris aptis de die q̄ de nocte. Pręterea no-
cte non op3 eos multo cibo sed pauco repleri:cū nā tūc intenta est:
magis circa digestionē humoꝝ crudoꝝ:quos somnus h3 maxīe di-
gerere ac ad benignū reducere. Licet.n.nocte digestiua fortificetur
uirtus:nō tñ adeo ꝙ ualeat cibū & supfluitates digerere. Aduerten
dū est insup ꝙ in exhibitiōe cibi maioris aut minoris ī prādio q̄ in
cena maxime seruādus est usus:qa cōsuetudo est res maxima in cō
seruatiōe sanitatis & ęgritudine curāda. Secūdo regiminis acutoꝝ
qđ ōndit̃ ex eo ꝙ eius mutatio & maxime subita uehemēter est le-
siua. Vñ Dama. Mutare cōsuetudinē nociuū est & molestū:& ꝑci-
pue senibus. Et iō praue cōsuetudines abolēde sunt:sed nō mox:eo
ꝙ nā nō sustinet repentinas mutationes. Et sicut patet ꝙ uniuersa-
lius maiorādū est prādiū sup cenā.cū plurime ęgritudines sunt ma
teriales & plurima corpora lapsa. Si tñ solū semel in die comedat̃
melius est cibū in cena exhibere nisi oculi aut cerebrū patiant̃.tūc
enī melius est in prādio exhibere cū nō parū ęgrotātis nocet oculis
& cerebro. Vlterius circa textū est notādū ꝙ nō solum repletio no-
cturna:siue ī cena nocet stomacho.īmo oīs repletio cibi generat.n.
oppilatiōes febres:putredines:apostemata:& leprā.qa est cā in dige
stionis:ꝙ autē oīs repletio nocitiua est stomacho declarat Aui.xiii.
in trac.i.c.de rebus:quaꝝ usu ledunt̃ stomachus & intestina dicēs.

Ex rebꝰ magis inimicis ſtomacho eſt repletio:& pp illud nõ augetᷣ corpus guloſi:qm̃ cibus eius nõ digeritᷣ:q̃re nõ creſcit ex eo corpus. Ille autē q cibo abſtinet dũ tñ remanet aliqd appetitus eius augetᷣ: qm̃ ſtomachus eius bñ digerit cibũ. Et ſic ualde cauēdũ eſt ne ſtomachus torqueatᷣ & multũ grauetᷣ ex cibo:ita ut anhelitus anguſtietur:& pulſus uelociteᷣ:& ſilr repletio nauſeatiua & faſtidiũ inducens:multũ eſt euitāda:& ſpālr ex malis nutriētibus. Nā ſi faſtidiũ ſit ex groſſis nutriētibus:ꝓueniũt iũcturaꝝ dolores & renũ:& podagra & groſſicies ſplenis & epatis & regulariter ęgritudines flegmatice & melācolice. Et ſi faſtidiũ ſit ex nutriētibus ſubtilibus ꝓueniũt febres acute & maligne:& apoſtemata multũ acuta:igitᷣ euitāda eſt repletio nauſeatiua:nõ igitᷣ tm̃ eſt comedendũ:qn ſtomacho maneat aliqs locus uacuus:nec ex toto dʒ deſideriũ ſopiri:ſed retineri debēt aliq̃ reliquię appetitus:& hoc ſpālr obſeruādũ eſt in hñtibus appetitũ fortē. Sunt.n.aliqui quoꝝ appetitus nãliter multũ ſopitus eſt:& iſti forte debēt plus comedere q̃ appetũt.

¶ In hoc textu ponuntur aliqua præcepta quæ homo ſane cupiēs uiuere neceſſario debet obſeruare ante ſumptionem cibi.

Tu nũq̃ comedas ſtomachũ niſi noueris añ.
Purgatũ uacuũqꝫ cibo quē ſumpſeris ante
Ex deſiderio poteris cognoſcere certo
Hęc tua ſunt ſigna ſubtilis in ore dieta 27

Quoꝝ primum eſt ꝙ homo nõ debet ſumere cibum niſi nouerit ſtomachũ ſuũ eſſe purgatũ a malis humoribꝰ quod fit per uomitũ expellendo humores putridos & malos in eo exiſtentes:qa ſi ſumeretur cibus prædictis malis humoribus in ſtomacho remanentibus ex cõmixtione taliũ humoꝝ cũ cibo:cibus ſumptus corrumperetur. Secundũ præceptũ eſt:ꝙ homo nõ debet ſumere cibũ de nouo niſi pręſenſerit cibum ſumptũ in ſtomacho ſuo fore digeſtum

stũ & ab eo euacuatũ:qa nihil est deterius in humano corpore q̃ in/tromittere cibũ sup aliũ qui non est digestus:sed digeri incipit. Nã supassumptus cibus prioris digestionẽ incohatã ipedit. Et digestio prioris añ cõplebit᷑ q trãsiens ad epar p uenas miseraicas ducet secũ cibũ supassumptũ indigestũ:uñ crudi humores ĩ corpe multiplicabunt᷑. Vlterius ĩ textu ponunt᷑ duo signa euacuatiõis stomachi a cibo p̃assumpto. Primũ est desideriũ certũ.i.uera fames. Et pro intel/lectu istius sciẽdũ ẽ ꝙ duplex ẽ fames.s.uera & mẽdosa. Verã Gal. describit.ii.Amphorismoꝝ ĩ cõmẽto illius canonis ubi dicit. Indi/gentia nõ opꝫ laborare.dicẽs. Certa fames est cũ hõ cibo indiget:uñ ĩmensus sequat᷑ appetitus. Sed mẽdosa fames est cibi appetitus corpore nõ indigẽte. Et sic ut uera fames fit ex cõstrictione & corrugatione uenaꝝ officij stomachi p̱cedentibus a succione mẽbroꝝ inanitoꝝ cibo indigentiũ. sic mendosa fames solet ab his fieri q̃ stringũt & rugãt orificiũ stomachi mẽbris cibo nõ egentibus:ut ab actu frigidis stipicis aut acetosis. Et istius signi & secũdi p̃cepti p̃cedẽtis cõmemorat Auic.in.i.doctri.ii.ca.de eo qđ comedit᷑ sic inquiẽs. Oportet p̃terea ne aliqs comedat nisi post desideriũ:neq; in hoc tardet᷑ cũ desideriũ ebulierit.i.forte fuerit nisi mẽdosũ fuerit.ut ebrioꝝ desi/deriũ:& hñtiũ fastidiũ:qm̃ tollerare famẽ stomachum putridis re/plet humorib⁹:Et postea eodẽ capl̃o dicit:Et neq; ipse neq; oẽs q sanitatẽ hr̃e uolũt aliqd comedãt nisi desideriũ fuerit certũ & stoma/chus & supiora ĩtestina a prĩo nutriente euacuata fuerint. Q đ.n.in corpe existit deterius ẽ si nutriẽs supnutriẽs qđ nõ ẽ digestũ mittet᷑. Secũdũ signũ qđ significat sup certo desiderio siue certa fame ẽ subtilis dieta p̃cedẽs.i.parua admĩstratio cibi:qñ.n.illã sequit᷑ fames significat᷑ esse certa & ṽa. Sciẽdũ est insup ꝙ in una & eadẽ refectiõe pessimũ ẽ sil᷑ multos & diuersos cõiũgere cibos:ut carnes & pisces uel pullos & porcũ:& postea p̱lõgare tẽpus in comedendo:qa pri/

mus cibus iã digeri incipit cũ aduenit ultimus:& sic ptes cibi dissi-miles fiũt in digerẽdo:sic ꝙ ꝑassumpte prius digeste sunt q̃ postre-mo sumpte sue digestionis mediũ attigerint:unde fit ꝙ q̃dã corrũpũt alias. Et istud inuit Aui.in.i.doc.ii.c.de eo qđ comedit dicẽs. Et ni-hil qdẽ deterius est q̃ diuersa nutrimẽta simul adiũgere:& post hoc in comedẽdo tp̃s ꝓlõgare:cũ.n.postremũ nutriẽs aduenit primũ iã incepit digeri:nutriẽtes ergo ptes ĩ digerẽdo nõ similant̃. Sciẽdũ ẽ tñ ꝙ ꝓlõgatio in comedẽdo moderate facta fere una hora:gr̃a bonę mastigatiõis & trãsglutitionis est laudabilis & plurimũ cõferẽs ad cõseruationẽ sanitatis:qa pfecta cibi mastigatio cũ morosa trãgluti tione siue ingluuie est ueluti media digestio:sꝫ mala mastigatio uel digestionẽ cibi impedit uel uehemẽter retardat:sed ꝓlõgatio in co-medẽdo cũ interlocutionibus & pausis duabus uel tribus horis est plurimũ nociua:& sequunt̃ ex ea nocumenta prænarrata.

Persica:poma:pira:lac:caseus:& caro salsa.
Et caro ceruina:leporina:caprina:bouina.
Hæc melancolica sunt infirmis inimica.

¶In hoc textu tan-gunt̃ decẽ cibi siue alimẽta melancoliã generatiua aut infir mis inimica. Quo-rũ primũ est comestio pſicoꝝ:de qb⁹ Gal̃.ii.ali.c.xix.dicit ꝙ & hoꝝ succus & qđ uelut caro facile corruptibilis est:& oĩno qdẽ prauus: q̃re non opꝫ:sicut qdẽ est post aliud alimentũ offerre:corrũpunt̃.n. supnatãtia. Meminisse aũt opꝫ huius qđ cõe in oĩbus:q̃cũqꝫ caco-chima humida lubrica & facile subire potẽtia:pp hoc opꝫ ipsa co-medere priora alijs:sic.n.ipsa celeriter subeũt:& illis uiã faciũt:ulti-mo aũt sumpta simul corrũpũt & alia. Et ita pꝫ ꝙ istud dictũ dꝫ in telligi de pſicis comestis post cibũ aliũ:qa ipsa sumpta ante cibum bona sunt stomacho uentrẽ lenientia atqꝫ appetitũ ꝓuocãtia. Iuxta illud Auic.ii.cano.c.de pſicis:dicẽtis. Matura sunt bona stomacho:

& in eis est uirtus faciendi appetitũ cibi. Et subdit Auic. Et oportet qdé ut nó comedant post aliũ cibũ. qm corrũpunt post eũ: sed pce/dát añ cibũ. Silr Serapion i aggre. c. de eis: auctoritate Diascoridis ait: matura ex psicis sunt bona stomacho & molliũt uẽtré. Immatura uo stringũt: & qñ desiccantur stringũt fortius: & decoctio siccoꝝ qñ. s. bibit phibet fluxũ humiditatũ ad stomachũ & uentrem: & qñ trita sup locũ pulueriza nt uñ fluit sanguis abscindẽt eũ. Et lʒ præ/narrata habeãt iuuaméta: qa tñ humoré generãt putrefactibilé: no/citiua sunt infirmis: & maxime qñ indebite sumunt. Et sunt psica frigida in primo gradu & humida in secũdo. Secundũ est pira siue comestio piroꝝ. Et cã eius est: qa pira & generalr oís fructus recens nó coctus replet sanguiné aquositate buliẽte in corpe: & sic pparãt sanguiné ad putrefactioné: & p cósequés nocẽt ęgris. Pira silr ut dicit Auic. ii. cano. c. de eis: a pprietate inducũt colicam: Ipsa tñ inter cęteros fructus multos impinguãt: ppterea porci ex ipsis piris im/pinguant plusq̃ ab aliqb⁹ aliis fructibus. Et qa pira uẽtositaté gene/rant: & sic inducũt colicã. Vsus hʒ q pira & alii fructus uentositaté faciẽtia cũ carnatiuis. i. uentositaté expellẽtibus comedũt: uel possumus obuiare nocuméto ipsoꝝ supbibẽdo uinũ uetus odoriferũ: & meliora pira sunt q̃ magis odorifera sunt: & magis dulcediné par/ticipãtia: & ẽt meliora sunt decocta q̃ cruda: & pñt decoq cũ aniso feniculo & zuccaro. Tertiũ est comestio pomoꝝ: de qbus dicit Aui. ii. cano. c. i. q assiduatio comestionis eoꝝ facit euenire doloré ner/uoꝝ. Et poma ẽt malã hñt pprietaté in generãdo uẽtositaté in secũda digestióe: qre nocẽt ęgris: & ẽt pp similem cãm illi q̃ dicta est de piris. Et ista dicta de piris & pomis maxime intelligẽda sũt de ipsis crudis & nó de ipsis coctis. Et nedũ isti fructus ab infirmis sunt uitãdi: imo oẽs fructus iplẽtes sãguiné aquositate ebuliẽte: ut fructus recẽtes: quoꝝ succus in humano corpe ebulit sicut mustũ: & succus

fructuũ ebuliũt exterius in uase:& hoc pp calorẽ solis derelictũ in eis cũ maturabant̃.Isti.n.fructus pp ebulitionẽ succi corꝝ ꝑparant sanguinẽ ad putrefactionẽ:licet pro hora q̃ sumunt̃ iuuamẽtũ prę/stent humectationis.Et de hac cã Auic.febricitãtibus ꝓhibuit fru/ctus maxime recẽtes in.iiii.trac.ii.c.vii.dicẽs.Et oẽs fructus nocent febricitãti cũ ebulitiõe sua & corruptiõe in stomacho. Quartũ est comestio lactis. Cuius cã est:qa lac de leui corrũpit̃:& in fumũ aut acetositatẽ cõuertit̃ ĩ stomacho ĩmũdo:sicut ut plurimũ est stoma/chus febricitãtis febre putrida:& ergo febricitãtibus febre putrida nõ cõcedit̃.Et sil'r est malũ hñtib⁹ dolorẽ capitis & siticulosis & plu ribus aliis:de qbus loqt̃ Ipocras.v.pticula amphorismoꝝ:ampho/rismo illo. Lac dare caput dolẽtibus malũ &c. Veꝝ est tñ ꝙ in aliq bus passionibus cõuenit sicut ĩ ptisi & ethica & aliqbus aliis,put ẽt dicit Ipocras amphorismo iã allegato:& ẽt inferius aliqd dicet̃ ibi. Lac ethicis sanũ &c. Et lꝫ lac in ꝑdictis passionibus uitupet̃:In sa/nis tñ laudabile est:& hoc si in stomacho & epate bñ digerat̃:tũc.n. intestina lauat sua aquositate:& mũdificat butirositate sua:humo/ribus uenenosis repugnat:mẽbra humectat:caseitate sua uulnera pe ctoribus iuuat & pulmonis gutturis renũ quoqꝫ ĩtestinoꝝ & uesice morsurã acutoꝝ humoꝝ in intestinis mitigat:quia uisceribus inui scatur:& humoꝝ ꝓhibet morsum.Præterea cõuenit lac corporibus tẽpatis:quoꝝ stomachus mũdus est a colericis & fleumaticis humo ribus.In his.n.lac bñ digestũ multũ dat nutrimẽtũ:laudabilẽ san/guinẽ generat carnẽ augmẽtat:totũ corpus laudabiliter humectat: exteriora pulchra facit.ut refert ysaac in dietis uñibus.Et ibi ẽt au/ctoritate Ruffi dicit ꝙ lac bibẽtes ieiunos esse oportet & bibat̃ cali dum cũ exeat ubera:neqꝫ aliqd comedat̃ quousqꝫ digerat̃:& labor & nimius motus caueat̃.Non est tñ quiescendũ oĩno a deambula/tione sed deambulandũ est suauiter quousqꝫ in stomachi fundum

descēdisse sentiat᷑.In distēpatis uͦo corpibus lac nō cōuenit.In cali-
dis.n.corpibus cito mutat᷑ in fumositatē & colerā.In frigidis uͦo in
acetositatē & putredinē.In stomacho etiā īmūdo lac nō cōuenit:qa
in eo corrūpit᷑. Circa electionē aūt lactis sciēdū est ꝙ magis eligen
dū est lac mediocre in uia nutrimēti & nō subtilissimū sicut lac ca-
meli aut ēt asininū neq; pinguissimū & grossissimū:sicut lac uacca
rū & pecudū.Eligēdū est igr̄ lac capre:nō.n.h3 tm̄ aquositatis sicut
lac cameli qđ nō est aptū ad nutriendū rōne nimie humiditatis:sed
uētris subductiuū:nec h3 tm̄ pinguedinis & grossiciei seu caseita-
tis & unctuositatis sicut uaccaꝝ & pecudū qđ pp grossiciem & un-
ctuositatē est uenaꝝ oppilatiuū:uentositatū generatiuū: & diffici-
lioris digestiōis quā sit necessariū in regimine sanitatis.Eligat᷑ igit᷑
lac capre nō nimis ꝓpinq̄ partui:nec nimis distātis a partu nō pin-
guātis:nutrite ī bonis pascuis & ī tpe quo repiunt᷑ meliora pascua.
Quintū est comestio casei & pōt ītelligi de oī caseo maxime tn̄ de
ueteri.Cuius rō est:qa caseus recēs est frigidus & humidus & grossę
substātiæ & difficilis digestionis & oppilatiuus & lapidis gnātiuus
& nō multū cōpetit uia cibi ī regimine sanitatis:Et caseus uetus ē
calidus & siccus pp sal.facit cibū digeri & difficulter digerit᷑ parū
nutrit & male: ī stomacho nocet:& nimis desiccat:& minus cōpetit
q̄ recens.Et si aliq̄s caseus est medius inter nouū ueterē & uiscosum
& frāgibilē duꝝ & mollē:& paꝝͦ declinās ad aliqualē dulcedinē:nō
nimis salsus:nō lachrymosus:cū īcidit᷑ saporis delectabilis & boni
odoris:cuius ī stomacho mora nō diuturna ex bono lacte cōuenien
ter factus sufficiēter unctuosus:talis utiq; caseus bonus est:& inter
alios magis est diligēdus:& post cibū sumptus nō multa quātitate:
multa uͦo quātitate stipatus in uia cibi uniuersaliter est malus:sto-
machū grauās & inobediens digestioni:& oppilatiuus:& lapidis in
renibus:& humoꝝ grossoꝝ in corpore & uentositatū generatiuus.

Solũ igit̃ ille caseus est bonus quẽ dat auara manus. Sextũ est caro salsa. Caro.n.salsa siue sole siue fumo exsiccata cuiuscunq; generis aut aĩalis fuerint generat sanguinẽ grossum & melãcolicũ:& p cõ/sequẽs nocet infirmis:nec est cõueniẽs sanis. Et istud ĩnuit Aui.ii.in doc.ii.c.xv.in fine dicẽs. Et exẽplũ spissi pauci nutrimẽti mali chimi.i.mali humoris est caro solita. Septimũ est caro ceruina:q̃ silr̃ ẽ sanguinẽ melãcolicũ generãs.teste Rasi. in Almãsore.c.de aĩalibus siluestribus & domesticis. Octauũ est caro leporina q̃ silr̃ sanguinis melãcolici est generatiua. Dicit.n.Rasis de ea loco pall̃.Ipsa.n.plus aliis melãcolię gñãtiua est. Et de ista ẽt dicit Isaac in dietis uniuer/salibus ꝙ nõ cõuenit ĩ uia cibi:sed solũ ĩ uia medicinę. Et est sciẽdũ ꝙ ista caro leporina & silr̃ ceruina cũ puenerit ad antiqtatẽ simpl̃r sunt euitãde.si tñ aliquo mõ cõueniant meliores sunt iste carnes cũ partui sunt ppinq̃:ut siccitas eoꝝ obtẽpet̃ ab ętate:& ẽt sunt euitande:nisi sint pingues:nã ex ea pinguedine obtẽpat̃ siccitas. Nonũ est caro caprina. Decimũ est caro bouina:qa iste carnes ẽt sunt carnes melãcolicę. Nã Isaac in dietis uniuersalibus de eis dicit. Caro caprina & bouina sunt pessima dura in digestiõe tarda:& digesta grossũ generãt sanguinẽ & melãcolicũ. Et Aui.ii.cano.de carne caprina dicit. Caprina v͛o nõ est bona multũ:& eius humor fortasse est malus ualde. Et sub istis ẽt intellige carnẽ hircinã & uaccinã quæ peiores sunt p̃dictis carnibus.s.caprinis:& bouinis. Nã de eis dicit Aui.ii.can.c.de carne. Et caro uaccina & ceruoꝝ hircoꝝ siluestriũ & magnaꝝ auiũ facit euenire febres q̃rtanas. Et de carne uaccina adhuc dicit ꝙ caro uaccina plurimi nutrimẽti est grossa melãcolica generãs ęgritudines melãcolicas. Et ulterius dicit ꝙ caro uaccina generat leprã. Et de carne hircina dicit ꝙ est mala absolute. Quia iã textus locutus est de carnibus uitãdis:& maxĩe aĩaliũ q̃drupedũ. Vidẽdum est ulterius de carnibus aĩaliũ q̃drupedũ. Et qa circa electionẽ

carniũ aialiũ q̃drupedũ ꝯtrouersia uŧ ĩter auctores medicinę. Q ui dã.n.dicũt carnes porcinas eẽ meliores sicut Gal. & qdã alii. Alii ꝟo dicunt ꝗ carnes edinas esse meliores: sicut Rasis Auic. & Auer. licet Auer. v. colliget ĩponat Aui. ꝗ dixerit carnes porcinas eẽ meliores: qđ tñ nõ dicit auctoritate ꝓpria: sed auctoritate christianoꝝ. alii ꝟo laudãt uitulinas prę aliis. Secũdũ est ꝗ electio & melioritas carniũ aialiũ q̃drupedũ põt multipliciter attẽdi. Primo mõ ex ꝑte maioris nutrimẽti & irresolubilioris & carnib⁹ humanis siĺioris. Et isto mõ caro porcina cæteris est melior. Primo ꝑꝑ maximã siĺitudinẽ quã h3 cũ carnib⁹ humanis: teste Gaĺ. iii. alimẽtoꝝ ubi dicit: porcinę ãt carnis similitudinẽ ad hoĩes addiscere: est ex eo ꝗ qdã comederunt humanas carnes ut porcinas nullã suspitionẽ hñtes ꝑm gustũ ipsa-rũ & odorẽ. Et Auic. ii. cano. c. de sanguine ait. Sanguis hoĩs & san guis porci sunt similes in omni re: ita ut qdã fuerũt q uẽdebãt car-nẽ hoĩs ac si esset caro porci: & occultatũ fuerat illud usq̧quo inuẽ ti fuerũt in ea digiti hoĩs. Et istud idẽ sentit satis Auerro. v. colliget .c. de carne. Secũdo qa caro porcina ualde nutritiua est. Nam dicit Gaĺ. iii. alimẽtoꝝ. Omniũ edibilioꝝ caro porcoꝝ ẽ maxime nutri-tiua: & huius expiẽtiã euidẽtissimã hñt athlete. Et postea eodẽ libro ait: porcoꝝ carne nullum aliud amplioris nutrimẽti hẽbis sumere. Tertio qa generat alimẽtũ stabile fortiter resistẽs resolutioni. Et ista fuit mens Galieni multis passibus ubi nõ parũ ꝓfert porcinas car-nes cęteris carnibus. s. in octauo de ingenio: ubi dicit. Cęteris carni bus porcina laudabilior est si porcus mõtana incoluerit: post porcũ edus. Et siĺr ĩ qnto teraputice ubi dicit. Q uadrupedũ caro laudabi lior est porcina ĩ calore & humiditate tẽpata. eiusq; cibus plurimus & sanguis ab ea generatus oĩ melior est sanguine. Et istud ueritatẽ h3 de carne porcoꝝ nõ antiquoꝝ: qa eoꝝ caro indigestibilis est: nec iuuenũ: siue lactentiũ: qa caro eoꝝ humidissima est: sed ętate medio

criũ:puta unius anni uel duoꝝ tã domesticoꝝ quã siluestriũ. Veri/
siſr tñ estimandũ est ꝙ porci siluestres sunt domesticis meliores:qa
carnes porcoꝝ domesticoꝝ sunt plus debito uiscosiores. Et de car/
nib⁹ porci siluestris siue apri di. Aui.ii.can.c.de carne.Christiani ṽo
dixerũt:& q eos imitant̃ ꝙ melior caro siluestris est caro porci silue
stris.nã cũ hoc est leuior carnib⁹ domestici porci: est fortis nutrimẽ
ti & plurimi:& est uelocis digestionis:& est melior q̃ esse põt in hye
me.Et ex isto ulterius sequit̃ ꝙ ꝑdicte carnes porcinę multũ lauda/
biles sunt corpibus iuuenibus sanis & fortibus laborãtibus nõ di/
spositis ad oppilatiões:& his qui impinguari q̃rũt:qa talia corpora
indigent plurimo nutrimento & difficulter resolubili.Et ergo dicit
Ra.in Almã.c.de uirtute carniũ.Caro ṽo grossa multũ laborãtibus
cõueniẽs est:subtilis ṽo his qui prædictis sunt ꝯrii conuenit.Et idẽ
uult Aui.in.i.c.de regimine eius qđ comedit̃ dicẽs.Exercitati præ/
terea & multi laboris magis sunt tollerãtes nutriẽtia grossa:alio mõ
põt attẽdi melioritas & electio carniũ ex pte tẽpate cõplexiõis eaꝝ:
facilis digestiõis & sanguinis ex ipsis generati tẽpantiã.ut.s.illa ca
ro dicat̃ melior q̃ tẽpate est cõplexionis.facilis digestionis sanguinẽ
generans tẽpatũ in caliditate & frigiditate subtilitate:& grossitate.
Et isto mõ caro edina est melior & laudabilior cęteris.ut uult Ra/
sis Auic.& Auer.Nã dicit Rasis in Almã.c.de aĩalibus siluestribus
& domesticis.Edina caro est tẽpata nullã in se hñs malicię admix/
tionem q̃ lȝ tẽpatũ generet sanguinẽ:laborãtibus tñ nõ cõgruit.cui
nulla alia caro ꝑferẽda est. Nõ est.n.adeo debilis ut ex ea uirtus mi
nuat̃:neqȝ eius nutrimẽtũ adeo multũ est & grossum ut ex eo ꝓue/
niat repletio.& grossus generet̃ sanguis.Sãguis quoqȝ q ex ea gene
ratur iter subtilẽ & grossum:ac ĩter calidũ & frigidũ existit.Et ista
caro nõ cõuenit multũ laborãtibus.sed iuuenibus tẽpatis exercitio
mediocri utẽtibus:qa ista caro generat sanguinẽ forti exercitio uel

labore faciliter resolubilem: licet nõ exercitio mediocri. Et sicut quo ad istã intẽtionẽ caro edina iter carnes domesticas. Ita caro capreoli inter carnes siluestres ẽ melior. Et post istã carnẽ edinã plurimi me dicorꝝ sicut Ra. & Auer. ponũt carnẽ arietinã. Et dicit Auer. v. colli get. c. de carne: ꝙ est hęc opinio maioris ꝑtis medicorꝝ ꝑter gali qui abominatᷣ carnes arietũ. Et uiᷣ sibi: qa caro uitulorꝝ est melioris nu/ trimẽti quã arietina. Et forsan gali. hic attẽdit melioritatẽ nutrimẽti ex eo qđ est plurimũ nutrire: & nutrimẽtũ dare magis irresolubile: qđ magis uiᷣ cõuenire carnibꝰ uitulinis quã arietinis: cũ arietine ma gis humide sint. Tertio mõ põt attendi melioritas & electio carniũ ex ꝑte minoris uiscositatis & melioris odoris earꝝ. Et sic carnes uitu line sũt meliores alijs carnibus. Et istud inuit Auer. v. collet. c. de car ne dicẽs. Et carnes uitulorꝝ sunt bonę carnes: ideo qa nõ hñt illã ui/ scositatẽ frigiditatẽ & siccitatẽ quã hñt carnes bouinę ueteres: & car nes eorꝝ sunt magis odorifere aliis carnibus: & q̃tũ est in hoc melio res sunt carnibus edinis: qa in carnibus edinis manifestatᷣ q̃dã mu/ scillago. i. uiscositas añq̃ coquantᷣ: sed carnes edinę sunt meliores ui tulinis: qa meliores generãt humores. Et ex isto pꝫ qũo nõ est tanta cõtrouersia inter auctores medicinę sup electione carniũ q̃ta prima facie apparet. Notandũ est insup ꝙ carnes aĩaliũ siccę cõplexionis meliores sunt circa partũ q̃ distãtes multũ a partu: ergo edi & lactẽ tes uituli meliores sunt hircis & bobus: qa siccitas primæ ætatis hu miditate corrigitᷣ. Sed carnes aĩaliũ cõplexiõis humidę sunt melio res distãtes a partu. & circa partũ deteriores: qa sua nimia humidi/ tas ꝓcessu ætatis exsiccãtis. s. iuuẽtutis corrigitᷣ aut tollitᷣ: & ab hu/ miditate primæ ætatis crescit. Et iõ iuuenes castrati arietes. s. unius anni sunt meliores & minus uiscosi lactẽtibus agnis: & porci unius ãni uel duorꝝ meliores lactẽtibꝰ porcellis. Et ergo bñ dicit Aui. iii. c. de regimine eius qđ comeditᷣ. Oportet aũt ut cibus supple sanitatis

12

cōseruatiuus sit tales quales sunt carnes:& ꝓprie carnes edoꝝ & ui/
tuloꝝ lactentiū paruoꝝ & agnoꝝ aīaliū. Et ex istis oībus ꝯcludit̃ ꝙ
carnes hircoꝝ capraꝝ & arietū & boū & porcoꝝ ātiquoꝝ:& spālr
nō castratoꝝ & porcelloꝝ lactētiū & agnoꝝ lactētiū nō sunt multū
cōueniētes in regimine sanitatis:sed carnes uituloꝝ iuuenū & arie/
tū aīaliū & porcoꝝ duoꝝ annoꝝ uel unius ēt castroꝝ sufficiēter cō
ueniētes sunt esui ī regimine sanitatis. Et est diligēter notādū ꝙ car
nes declinātes ad siccitatē debēt elixari: & declinātes ad humiditatē
debēt assari:ut eaꝝ humiditas tēpet̃:& iō carnes cuniculoꝝ & lepo
rū ceruoꝝ uituloꝝ & caprioloꝝ debent elixari:& carnes porcelloꝝ
& castratoꝝ arietū assari:elixatio.n.obtēpat siccitatē. Et ex hoc pa/
tet ꝙ in tpibus & cōplexionibus humidis magis cōpetūt carnes de
clinātes ad siccitatē ut assent̃. In tpibus siccis & cōplexione & ętate
siccis magis cōpetunt carnes declinantes ad humiditatem.

Oua recentia:uina rubentia:pinguia iura.
Cum simila pura naturę sunt ualitura.

¶ In hoc textu po/
nunt̃ tria alimēta q̄
in modica quātitate
multum nutriunt̃: 32

Quoꝝ primū ē oua recētia:q̄a sūt de his q̄ in modica q̄titate mul
tū nutriūt:ut īnuit Auic.ii.can.c.de ouis. Et idē uult.iiii.in.c.i.ubi
dicit:nutriēs v̄o paruę q̄titatis:& multi nutrimēti sunt oua & gal/
loꝝ testiculi. Et illud idē in multis aliis locis repetit. Circa electionē
ouoꝝ sciēdū ē oua ꝙ gallinaꝝ & pdicū & faseanoꝝ iuuenū & pin
guiū sūt bona in sanitatis regimine:& aliis ouis simplr meliora:uñ
oua paruula lōga sūt bona.uñ filia p̄sbr̄i iubet pro lege teneri. Q̄ d̄
bona sint oua cādida lōga noua.amplius oua tremula.i.p decoctio/
nē aliq̄liter inspissata:ut in manu tenētis in cortice suo uideant̃ tre/
mere:sunt meliora duris & sorbilibus:& sunt multi nutrimēti:& fa
cilis & bonę digestiōis:& generāt sanguinē maxime cordi ꝓportio/
D

nabilē.uñ cōualeſcētibus ſenibus & debilibus maxime cōueniūt:& maxime uitella.uñ Auic.in trac.de uirib⁹cordis uult ꝙ uitella ouoꝝ aīaliū bonę carnis ſicut gallinaꝝ pdicū & faſeanoꝝ:licet nō ſint me dicinæ cordi:multū tñ cor cōfortāt.Et poſtea ſubdit ꝙ cito in ſan/ guinē cōuertunť:& poſt cōuerſionē paucā hñt ſupfluitatē:& gene/ rāt ſanguinē ſubtilē & claꝝ:& ergo maxime cōfortāt cor generādo ſanguinē ei ꝓportionabilē.Et ulterius dicit ꝙ multū ualēt in diſſo/ lutione ſubſtātiæ ſpūs & diminutiōe ſanguinis cordis. Sorbilia ṽo oua facilis ſunt digeſtiōis:& leniūt pulmonē:& pectus:uentrē lubri cant:& minus nutriūt quā tremula. Dura ṽo oua p decoctionē fa/ cta ad digerēdū ſūt difficilia:& nutrimētū exhibēt groſſum:& tar de a ſtomacho deſcēdēs:& tarde penetratiuū.Notādū ē inſup ꝙ ex diuerſitate ꝑparationis:ouoꝝ eſſe acqriť in eis bonitas uel malicia: aut.n.ſunt aſſata:aut elixa:aut frixa:aut in iure ſunt cocta. Aſſata elixis groſſiora ſūt:& ad digerēdū duriora:qa focus ſubſtātialē eoꝝ humiditatē deſiccat:Et fiūt duob⁹ modis:aut.n.cū corticib⁹ īter ca lidos cineres ponunť:aut in teſtis frāgunť.In teſtis fracta peiora ſūt aliis.Illa aūt q̄ cū corticib⁹ īter calidos cineres ponunť duobus fiūt modis:aut īter cineres ponūť tota:aut ſup carbōes ptim diſcoopta: quæ ī cinerib⁹ ponunť tota ſūt peiora:qa cū calor foci circūeat:fu/ moſitates retinet:diſcoopta ſup carbones poſita fumoſitatē emittūt: & mūda fiūt.Elixa ī aq̄ meliora ſūt q̄ aſſata:qa aq̄ humiditas calori foci ī humiditate deſiccāda repugnat.Et fiūt duob⁹modis:aut.n.cū corticib⁹ elixanť:aut infra aquā frāgunť. Cū corticibus peiora ſūt alijs:qa cortices ꝓhibēt diſſolutionē fumoſitatū & groſſiciei.In aq̄ fracta calor aq̄ tēpate penetrat:& groſſiciē ſuā ſubtiliat:& aufert ſi bi grauitatē ſui odoris.uñ hmōi laudabiliora ſūt cęteris oib⁹.frixa cęteris peiora ſūt:qa peſſimos generāt humores:& ſūt in ſtomacho morātia fumoſitatē & corruptionē inducētia:& faſtidiū faciētia.In

iure cocta iter assata:& in aq̃ fracta sũt mediocria. Et ista colligunt̃ ex Isaac in dietis ulibus. Sciendũ est ẽt ꝙ ouũ diuersificat̃ ꝑm eius partes cõponẽtes. Nã uitellũ in caliditate tẽpatũ existit:albumẽ ṽo frigidũ est & uiscosũ dure digerit̃:& sanguis ẽt ex eo generatus nõ est bonus. ut hr̃ ex Rasi. iii. Almã. c. de uirtutibus ouoꝶ. Et sicut oua ꝑdicta. s. gallinaꝶ pdicũ & faseanoꝶ sũt cõuenientia ĩ regimine sanitatis:ita oua anatũ:anserũ:structionũ:& similiũ uolatiliũ minus cõuenientia sũt ĩ regimine sanitatis:uel simpl'r euitãda. Secũdũ est uinũ rubeũ. Pro quo sciẽdũ est ꝙ uina diuersificant̃ ĩ colore. Nã q̃dã sunt alba:q̃dã rubea clara:q̃dã citrina:& q̃dã nigra. Vina. n. alba debiliora sunt cęteris:minus calida & minus nutritiua. ueꝶ sũt minus ledẽtia caput & magis urinæ ꝓuocatiua & apitiua. Quod sũt debiliora cęteris. p3:qa ꝑm Gal'. sup. i. can. iii. parte regiminis acutoꝶ. Debile uinũ est q̃d minus calefacit & minus replet caput:cum ergo uina alba minus calefaciunt & minus replent caput cęteris:ut patebit debiliora erũt cęteris. Quod ãt uina alba sũt cęteris minus calida:p3 p Gal'. in cõ. illius can. iii. parti. regiminis acutoꝶ:de uino eteni albo dicentẽ. Nõ est possibile alicui ex uinis albis ut calefaciat calefactiõe uehementi. Et postea subdit. Vinũ aũt albũ est minoris calefactiõis oibus uinis. Et istud est ueꝶ cõparãdo uina eiusdẽ territorii adinuicẽ:& nõ aliter:qm̃ uina rubea & ruffa gallicana nõ sunt ita fortia:nec ita calida:sicut sunt multa uina alba quæ repiunt̃ in alijs territoriis. Debet igit̃ fieri cõparatio inter uina eiusdẽ maneriei & territorii. Quod aũt sint cęteris minus nutritiua p3 p Gal'. in cõ. illius amphorismi secũde particule amphorismoꝶ:facile est repleri potu q̃ cibo dicentẽ. Vinũ. n. aquosum subtile atq3 albũ usualiter aq̃ est uicinũ & illius uirtuti uicinat̃ adnutriendũ:uñ urina ꝓuocat̃:nec corpus inde nutrit̃. Et sil'r ĩ cõ. illius amphorismi eiusdẽ particule. Eoꝶ q nutriunt̃ dicit Gal'. uinũ aquosum nimis dat cor-

pori nutrimētū:cuius liquor est sicut aq̄ subtilissima & color albus. q̄d aūt nimis ledūt caput p Auic.in.i.doc.ii.c.de regimine aq̄ & ui ni dicētis. Vinū vo albū & subtile calefactis est melius:nō.n.capitis efficit dolorē:sed fortasse humectabit:& capitis dolorē alleuiabit. Et idē etiā uult Gal.in cō.illius cano.iii.pticule regiminis acutorꝝ. Potus aūt dulcis:rō aūt q̄re minus ledūt caput ē.qa minus fumosa & uaporosa sunt cęteris:q̄d aūt magis sunt urinę puocatiua & apertiua:p3 p Ipo.in cano.illo.iii.parti.regiminis acutorꝝ de uino eteni albo dicētē. Sed trāsitus eius.s.uini albi i uesicā ē facilior q̄ cuiuslibet alterius potus:cū quo ēt uim apitiuā hr̄e dinoscit̄. Et ex hoc textu sequit̄ q̄ ista uina alba subtilia plus cōueniūt q̄ alia uina calefactis:siue a nā sicut colericis & sanguineis nālibus siue ab accidēte: sicut calefactis ex ira uel mora in sole. Et silr̄ magis cōueniūt studētibus:qui debēt uti uino nō turbāte cerebrū:& silr̄ cōueniūt hñtib⁹ cerebrū debile:siue nālr̄ siue accidētalr̄: qa hñtes cerebrū debile ex forti uino facilr̄ inebriant̄.ut habet Auic.in.i.loco palle. Et ergo si uti uelint uinis fortibus necesse est ea fortiter limphare. Et silr̄ cōueniūt hñtibus epar calidū & stomachū calidū & habitātibus in regione calida:qa calida uina in istis facerēt estuationē. Vina vo rubea clara sicut beluacēsia calidiora sūt cęteris.ut uult Gal.cō. illius cano.sup Alman.De uino etiā albo.ubi dicit. Verūtñ cuius calefactio ex uinis ē uehemēs:eius color est rubeus clarus. Et ista uina ēt nutribiliora sunt cęteris:ut habet Gal.in cō.illius amphorismi pallr̄: Facile est repleri.ubi dicit.grossum vo & rubeū uinū nutribilius ē cęteris:implens corpora cito obnoxia inanitioni. Et circa istud est intelligendū q̄ uina rubea dicunt̄ nutribiliora eo q̄ plus eorꝝ i substātia mēbrorꝝ cōuertit̄. Vina tñ nigra pñt dici nutribiliora cęteris qa cōstantius dāt nutrimētū:& tardius a mēbris resolubile. Et isto mō dicit Gal.in cō.illius amphorismi palle.Eorꝝ qui nutriunt̄ q̄ ui

na grossa & rubea nutribiliora sunt quã aquosa minus tñ quã ni-
gra. Et isto mõ ẽt intelligit᷑ dictũ Isaac in dietis particularibus ubi
uult ꝙ uinũ nigrũ plus nutrit q̃ rubeũ. Et ista uina rubea magis le-
dũt caput quã alba & minus urinę sunt ꝓuocatiua. & hinc est ꝙ ista
uina qa fortia sunt hñtibus debile cerebrũ nõ coueniũt: ut dictũ ẽ:
sed bñ coueniũt hñtibus forte cerebrũ: cũ forte cerebrũ uapores ele
uatos ad ipm nõ suscipit. ut dicit Auic. in. i. cap. ꝑalle. & circa istud
est sciendũ ꝙ ingeniũ hoĩs fortis cerebri magis clarificat᷑ & acuit᷑ si
bibat uinũ bonũ quã si nõ biberet. ut uul Aui. in. c. i. ꝑalle. & rõ est:
qa ex bono uino plus q̃ ex quocũq; alio potu generant᷑ & multipli-
cant᷑ spũs subtiles clari & puri. & inde est qđ theologi cõtẽplari so-
liti circa altissima bona uina diligũt: & ꝫm Aui. ibi. Ista uina ualẽt
hoĩbus frigide cõplexiõis & fleugmaticis. Talia nãq; uina corrigũt
lapsũ frigiditatis cõplexiõis & apiũt oppilatiões euenire solitas fri
gidis fleugmaticis: & digerunt fleugmata coopantia ad couersionẽ
eoꝝ in sanguinẽ: & digerunt᷑ facilr: & cito penetrãt & ꝑbẽt alimen
tũ mũdũ & spũs plurimos. Vina ꝟo citrina minoris calefactionis
sunt q̃ rubea clara. ut uult Gal. i. cõ. illius cano. ꝑal. de uino eteni al-
bo. maioris tñ calefactiõis sunt q̃ alba. & ergo magis sunt caput le-
dentia q̃ alba. ut uult Gal. in cõ. illius cano. ꝑalle. Potus aũt dulcis.
Et ista uina etiã minus nutritiua sunt q̃ rubea. magis tñ q̃ alba. Et
apud quosdã ista uina etiã uocant᷑ alba. Et hinc est ꝙ aliq dicunt ꝙ
uina alba cito calefaciũt multũ. Vina ꝟo nigra sunt minoris calefa
ctionis q̃ citrina. & ergo ẽt minus ledũt caput q̃ citrina. Sed qa tar
dioris descẽsus sunt in uentrẽ: & minus urinę ꝓuocatiua q̃ alba. ma
gis ledũt caput q̃ alba. ut h3 Gal. in cõ. illius ca. ꝑall. Potus ãt dulcis.
Et sunt ista uina etiã plus nutritiua q̃ alba. & citrina minus tñ q̃ ru
bea. ut ꝑdictũ est. Tertiũ est sorbilia facta ex iuribus carniũ. & ma
xime ex brodio pulloꝝ. Talia. n. brodia naturę humanę sunt amica

non philosophice sed maligne loquitur quia philosophus.

ex quo facillime in sanguinē sunt mutabilia:& bonū sanguinē ge-
nerāt.& maxime dū fiūt ex simila.i.ex subtilissima parte farinę:qa
simila & maxime tritici multū nutritiua est:& bonum nutrimentū
affert.ut hri pōt ex Ra.in Almā.Et ista tria ponit Auic.ii.in doc.ii.
sum.in.c.xv.in fine.ubi dicit. Exēplū subtilis multi nutrimēti boni
chimi.i.humoris est ouorꝫ uitelli & uinū & aq̄ carnis. Et ex isto cō-
cludit꜡ ꝙ ista tria sunt de genere naturā humanā maxie cōfortātiū.

¶ In hoc textu tā-
gunt꜡ duodecim res
corpus humanū nu
triētes ac impinguā
tes: quarꝫ prima est
triticū.i.panis ex tri

Nutrit & īpinguat triticū:lac.caseus infans
Testiculi:porcina caro cerebella:medulle
Dulcia uina:cibus gustus iocūdior:oua
Sorbilia:maturę ficus:uuęq; recentes.

tico.de quo dicit Aui.ii.can.c.de pane.ꝙ īpinguat uelociter & ma
xime de frumēto nouo.Ra.vo in Almā.de tritico dicit. Triticū tē-
peramēto uicinū est:lꝫ caliditati parꝫ attineat.Quod autē pōdero-
sius & solidius inuenit꜡ maioris est nutrimenti.Oībus quoq; hoībus
aliis granis ꝓficiēs magis ꝓpriū inuenit꜡.Sāguis ēt ex eo generatus
omni sanguine q ex aliis generat꜡ granis tēpatior est.Et sequenti.c.
dicit.Panis q ex tritico fit pluribus hominū cōuenientior est. Circa
electionē āt tritici sciēdū est.ꝙ electio eius pōt sumi uno mō ex pte
substātię ipsius.alio mō ex pte ꝑparationis eius.Electionē āt eius ex
pte substātię ipsius ponit Aui.ii.cano.c.de frumēto dicēs.Melius ē
istud qđ est mediū inter duriciē & raritatē.magnū.pingue.recēs.i.
nō nimis antiquū.planū.qđ est inter rubedinē & albedinē.frumē-
tū vo nigrū mali est nutrimēti.Rasis vo supaddit pōderositatē eius
sup electiōe eius. Circa electionē vo eius ex parte ꝑparationis eius:
sciendū est ꝙ oīa q̄ sunt ex farina tritici frixa tarde a stomacho de-
scēdūt.generāt grossos humores.opilāt uias epatis:augmētāt sple-

ne:& generãt calculũ multũ nutriũt si digerant. Triticũ vo elixũ ẽ cibus grauis & indigestibilis. sed si digerat: fortiter nutrit & roborat uirtutẽ. Sed triticũ sub forma panis bñ fermẽtati & assati in clibano moderato igne est electus cibus. Et oïa ista colligunt ex Gal.i. ali. Secũda res est lac: Et põt illud intelligi de lacte ebutirato quod apud medicos adohohe dr: & apud cões balbuca: balbuca.n. recẽs si comedat cũ pane recenti: siue calido & ĩposito maxime impinguat: põt ẽt intelligi de lacte caprino qđ ẽt multũ nutrit de quo prius latius dictũ est ibi: psica poma pira: tertia res est caseus infans: siue recens: de quo dicit Aui.ii.can.c.de caseo: q est nutritiuus & impinguatiuus. Et lȝ caseus recẽs nutriat & impinguet. in regimine tñ sanitatis nõ cõuenit: qa sequunt ex eo nocumẽta prius dicta ibi: psica poma pira. Quarta res testiculi: & illud maxime intelligẽdũ est de testiculis gallorum impinguatorum: de qbus Auic.ii.cano.c.de testiculo dicit: q sunt ualde boni nutrimẽti & pulchri: &.iiii.in.c.i.c.i.de eis dicit q in modica qtitate multũ nutriũt. Et põt istud ẽt intelligi de testiculis porcorum multũ pinguiũ nõdũ coeũtiũ: sicut porcorum caro: quæ aliorum aïaliũ qdrupedũ melior existit: & hoc quo ad hoc q est nutrimẽtũ pbere maius irresolubilius corpori humano siliius: sic ẽt & porcorum testiculi respectu testiculorum aliorum aïaliũ qdrupedũ: & est hoc diligẽter notãdũ q testiculi aïaliũ puectorum ĩ qbus est iã fermẽtatũ semẽ & generatũ nõ sunt boni nutrimẽti: sed testiculi aïaliũ iuuenũ adhuc nõ coire potẽtiũ qbus adhuc nõ est sperma fermẽtatũ: sunt satis laudabilis nutrimẽti si bñ digerant: & de istis ẽt intelligit dictũ prius. Quinta est caro porcina: de cuius electione & effectu satis ample dictũ est prius. ibi psica: poma: pira. Sexta est comestio cerebrorum: pro quo sciẽdũ est q cerebrũ est stomacho malũ nauseatiuũ deiectiuũ appetitus: & grossi humoris gñatiuũ: uerum est tñ q si bñ digerat alimẽtũ dat corpori notabile: sed nullo mõ comedi de-

bet post alios cibos:bonū aūt est ꝙ cū origano uel calamēto uel cū aliqbus obtēpantibus eius uiscositatē & frigiditatē i qbus fit uirtus incisiua & calefactiua pareť:Et cauēdū est qđ si comedať qđ primi tus asseť sup carbones:& est aduertēdū qđ nō cōfert illis qbus frigi de solēt aduenire ęgritudines:sed bñ hñtibus cōplexionē calidā:ut uult Rasis in Almā.& de uirtutib⁹ mēbroꝝ aīaliū.Et breuiter paꝝ cōuenit i regimine sanitatis:sed aliqñ bñ cōuenit uia medicinę.sicut cerebrū capreoloꝝ cōueniēs est cōtra uenena:& cōtra morsum ue/ nenosoꝝ:& cerebrū leporis cōtra tremorē:& ꝓm quosdā.cerebrum pulloꝝ & caponū ad memoriā & subtiliationē ingenii cōferūt. Cir ca electionē tñ cerebroꝝ sciēdū est ꝙ meliora eoꝝ sunt cerebra uo/ latiliū.& ꝓprie montanoꝝ:& ex cerebris q̄drupedū cerebrū arietis deinde uituli.ut uult Aui.ii.cano.c.de cerebro.Septima est medullę quæ multi sunt nutrimenti si bñ digeranť.ꝑut dicit Aui.ii.cano.c. de medulla.& ēt facile in sanguinē cōuertiť.hoc tñ malū faciūt ꝙ deiiciūt appetitū atq; nauseā inducūt.Et ergo Aui.docet eas come/ dere cū pipib⁹.Et ēt aliq eas ꝑparāt cū citoniis & pastillis:ut faciūt lecardi.Et pro electiōe eaꝝ dicit Aui. ꝙ cōueniētior est medulla ui tuloꝝ & cerui.deinde thauri:& postea capraꝝ.deinde ouiū. Et ꝓm aliquos medullę thauroꝝ iuuenū & pinguiū multū cōueniētes sūt. Octaua est dulcia uina de qbus posterius diceť ibi:sunt nutritiua: Nona est cibus gustu iocūdior:qa talis maxime nutrit:Iuxta illud Ipoc.ii.pte amphorismoꝝ dicētis.Parū deterior cibus & potus de/ lectabilior qdē meliorib⁹ magis delectabilis est appetēdus.Et Gal. in cō.illius ait.Omnis.n.cibus sapidus in quo qsq̄ delectať cū acci/ piť a stomacho cōplexus retineť:& cū magna delectatione digeriť plus q̄ qlibet alius q fit abominabilis:fugit uñ uomitus fastidiū in/ flatio rugitus generās. Et hinc est ꝙ aliq melius ualēt cū malo cibo q̄ cū bono:qa maiorē delectationē hñt in malo.Decima est oua sor/

bilia q̃ in modica q̃titate ẽt multũ nutriunt.de qbus ẽt dictũ est su/
pra ibi.Oua recẽtia.Vndecima est ficus maturę q̃ pp suã dulcedinẽ
multũ nutriũt & ĩpinguãt. Circa istud sciendũ est ꝗ licet nutrimẽtũ
ficus nõ existat ĩ robore nutrimẽti carnis:& granoꝝ.est tñ uehemẽtio
ris roboris q̃ nutrimẽtũ omniũ fructuũ:ut uult Aui.ii.ca.c.de ficu
bus.Et ibidẽ ẽt dicit ꝗ ficus est nutribilior cęteris fructibus.Et idẽ
uult Aui.in.i.c.de regimine eius qd comedit dicens ꝗ inter fructus
fructus magis nutritiui & subtiliores & ꝓpinqores carnib⁹in nutriẽdo
sunt ficus & uuę ualde maturę & dactili. Circa electionẽ ṽo earum
sciẽdũ est ꝗ ẜm Aui.ii.can.c.i.de ficub⁹.Melior est alba qa lenior.
deinde rubea siue citrina.& deinde nigra.Et q̃ uehemẽter matura ẽ
melior ẽ & ꝓxima ad hoc ut noceat.Itẽ humide & recẽtes ficus ma
gis & uelocius nutritiue sunt q̃ ficce & citius trãseunt de stomacho
ad epar:& magis humectant epar & magis lenificãt q̃ ficce:ficce ṽo
sunt minus inflatiue & magis stomacho cõuenientes q̃ humide de
ficcis dicit Aui.loco pall'.Sicca qdẽ in suis opationibus est laudabi
lis.ueꝝ sanguis ex ea generatus nõ est bonus:& pp hoc facit pedicu
los:ueꝝ si sit cũ nuce tũc eius chimus.i.humor fit bonus:& post nu
cem cũ amigdala.Et postea dicit ꝗ administratio ficce cũ ieiunium
adest.est mirabilis iuuamẽti in apiendo uias cibi.& ꝓprie cũ nuce
& amigdala.cũ tñ ei⁹ nutrimẽtũ cũ nuce sit plus quã cũ amigdala.
Et cõueniunt utreq; ficus in hoc ꝗ in ipsis est inflatio & lenificatio
& expulsio supfluitatũ ad cutẽ &ꝓuocatio sudoris & remotio aspi
tatis gutturis:& mũdificatio & lenitio pectoris pulmonis & canne
eius aptio oppilationũ epatis renũ & splenis. Duodecima res ẽ uua
recẽs.i.uua dulcis & bñ matura.Pro quo sciẽdum est ꝗ uua est tri/
plex.Nã q̃dã est ĩmatura & acerba:& fit ex ea agresta.& ista strin/
git uentrẽ & colerã rubeã repremit atq; sanguinẽ.& multũ ualet in
fluxu uentris colerico:alia est matura uiridis & recens:ex q̃ fit uinũ.

E

Et ista spālr qñ est alba:& sine nucleis & cortice uentrē laxat:& cę/teris fructib⁹ plurimi & melioris nutrimēti existit sicut & ficus:minoris tñ nutrimēti ē q̄ ficus.ut h₃ Auic.ii.can.c.de uua.Veꝝ ē tñ ꝙ uentositatē generat & inflatiōes uentris dolorē.Et si remanserit per duos dies uel tres post collectionē suspensa donec cortex detume/scat melius nutrit & minus laxat:nec tm̄ inflat.Et hn̄tes stōachū plenū cibo & imūdū malis humoribus nullo mō comedāt uuas & specialiter recētes:& sine arillis:uelociter.n.in stomacho imūdo corrū/punť:& in stomacho pleno cibis:qa nimis cito digeruntť:& nō poterunt exire de stomacho post eaꝝ digestionē pp cibū nōdū digestū: q̄re tunc in stomacho corrumpunť:& aliū cibū corrūpūt.Et simi/liter ēt intelligendū est de aliis fructibus laxatiuis:& si aliquis uelit sumere uuā uiridē & recentē bonū est ꝙ primitus infundať in aqua feruenti p horā.& deinde ponať in aquā frigidā: & post sumatur. Ra.vo in Almā.de uua recenti:& spāliter dulci.dicit ꝙ cito corpus impinguat:& augmētat erectionē uirgę.& ulterius dicit ꝙ illa uua quæ est subtilioris corij.i.corticis citius descēdit a stomacho:illa vo quæ grossioris tardius. Alia est uua sicca:quæ passula uocať:& ista licet ponať & numerať iter ęqualia:parū tñ calliditati attinet:& bñ nutrit ꝑm Ra.lo.pall̄.& confortat stomachū & epar ꝑm Auic.loco pall̄.& opilationes remouet.Et dr̄ ꝙ epar impinguať ex eis:& ma/xime si mundenť ab arillis.Et sic tex.prędictus pōt intelligi de uua matura recenti:& de uua sicca quæ passula dicitur.

¶ In hoc textu po/nunť q̄ttuor genera lia qbus uina ꝓbāť. Primū est odor:ui/num.n.boni odoris

Vina probanť odore: sapore:nitore:colore:
Si bona uina cupis:hæc qnq; ꝓbanť in illis
Fortia:formosa:fragrantia:frigida:frisca.

siue redolens multiplicatiuū est spirituū subtilium. Et ꝑm Cōstā.v.

theoricę bñ nutrit:& bonũ sanguinẽ generat:uinũ v̓o fetidũ abomi
nabile est naturę humanę spũs grossos melancolicos generãs:& ꝑm
Cõstã.v.theoricę malũ sanguinẽ & capitis dolorẽ ex malo fumo ca
put ascendere generat.Gal.v̓o.iii.regiminis acutoꝝ cõ.i.loquens de
diuersitate uinoꝝ ex odore dicit ꝙ ex uino boni odoris est melioris
chimi.i.humoris.& ꝑm illud est multitudo quę implet ex eo caput:
ꝙ est:quia est subtilius & calidius. Quod aũt ex eis est mali odoris
ꝑm maliciã chimi generati ab eo erit paucitas lesionis eius ĩ capite:
qđ est:qa est frigidius & grossius:Illud aũt cui penitus nõ est odor
nõ facit oĩno aliq̃d accidere in capite:quĩa est uehemẽter grossum.
Secundũ est sapor.sicut.n.cibus sapidior melius nutrit:& melius a
stomacho amplectit᷑.ut dictũ est in sñia ꝑcedenti:ita & uinũ.Circa
ĩstud tñ sciẽdũ est ꝙ uina in sapore diuersificant᷑:q̃dã.n.sũt dulcia:
aliis nutribiliora grossum sanguinẽ faciẽtia:& uentrẽ humectantia
ad digerẽdũ dura & sitim gñãtiua.Alia sunt põtica siue stiptica sto
machũ cõfortantia:uentrẽ cõstipãtia:pectori & suę ꝑtinentię.s.pul
moni & cãne eius nociua:intestinis cõgrua:ad digerendũ dura:alia
sunt acerba q̃ sũt diuterica.i.urinę ꝓuocatiua:grossos humores nõ
generãtia:sed dissoluentia:alia amara minus calida.ut h3 Cõstã.v.
theoricę. Tertiũ est nitor siue resplendẽtia q̃ indicat sup subtilitate
uini:& sic ex cõsequenti sup subtilitate spirituũ ex ipso generatoꝝ.
Quartũ est color.Ex pte.n.coloris uina diuersificant᷑ in nutritiõe:
Vina.n.rubicũdiora cęteris paribus magis nutribilia sunt albis:&
ideo plus cõueniũt macris quã alba.alba tñ plus cõueniũt pingui-
bus.Et de ista diuersitate uini:ex colore dictũ est prius ibi.Oua re-
centia.Deinde ĩ textu ponunt᷑ qnq3 spãlia qbus ꝓbat᷑ bonitas uini.
Primũ tangit᷑ cũ dr.Fortia.Fortitudo.n.uini cognoscit᷑ ex effectu.
Vinũ.n.forte est qđ calefacit corpus uehementer replens caput ꝑm
Gal.cõ.i.iii.pti.regiminis acutoꝝ.Istud.n.uinũ maxime spirituũ ẽ

multiplicatiuũ & multũ nutritiuũ. Caueãt tñ ab illo nisi sit limpha/ tũ q sũt debilis cerebri: qa magna effumatio ab ipso ad cerebrũ ip/ sum pueniret: & ipm lederet. Secũdũ tãgit cũ dr formosa. Vinũ.n. formosũ: siue pulchrũ: qa cũ maiori appetitu sumit melius digerit & melius nutrit. Tertiũ tãgit cũ dr fragrãtia. Vinũ.n. fragrans siue bñ redolẽs maxie cõfortatiuũ est: & spirituũ subtiliũ generatiuũ. ut dictũ ẽ. Quartũ tãgit cũ dr frigida. Nã uinũ d3 eẽ frigidũ quo ad tactũ: nõ ãt quo ad effectũ. Vinũ.n. calefactũ cũ sit rarius & sub tilius citius inebriat: neruos debilitat. & caput ledit nisi in modica q̃titate sũptũ fuerit. Quintũ tãgit cũ dr frisca. Vinũ.n. bonũ d3 eẽ friscũ: siue leue. qd spumãdo sonũ facit & h3 spumã tenuẽ de facili labilẽ: & in medio existẽte: siue qñ i eo mouent athomi. Vinũ.n. nõ istius dispõnis pẽdulum dici d3: & maxime si nõ sonat uel corpora athomalia nõ hẽat: uel d3 dici debile uel limphatũ si spumã hẽat cũ magnis ampullis: uel ad latus ciphi spuma diu maneat.

40 Sunt nutritiua plus dulcia candida uina.

¶ In hoc textu po/ nit unũ documẽtũ de uinis. Et est q̃ ui na cãdida & dulcia cęteris paribus uel nutriũt reliqs uinis. Et istud uoluit Cõstã. loco pall. & idẽ uult Aui. in. i. c. de regimine aq̃ & uini ubi dicit. Vinũ quoq3 grossum qd est dulce. est melius illi q uult esse pinguis. Et rõ est qa uina dulcia ueheměter a mẽbris attrahunt pp eo℞ dulcedinẽ: cui nã cõgaudet. nã dicit Aui. ii. can. trac. i. c. iii. opa tiones aũt dulcis sunt digestio & lenificatio & multiplicatio nutri/ mẽti: & nã diligit ipm. & uirtus attractiua attrahit ipm. Et licet iste textus uerificet de omni uino dulci: eligibile est tñ uinum moderate dulcedinis. & nõ dulce in summo: sicut uinũ qd uulgo muscadellũ siue muscadetũ dr: qa tale corrũpit sanguinẽ. Cuius rõ est: qa natura rapit auide tale uinũ a stomacho ad epar prius q̃ digerat qd i eo est

utile chilificationi & añq̄ maturet͛ eius supfluitas:pp delectationem eius:maximã in cõnaturalitate dulciũ:& sic replet sanguinẽ aquosi tate indigesta:ex q̄ reddit͛ aptus ebulitioni & putrefactioni.Et istud etiã intelligendum est de aliis cibis dulcibus in summo:Pro maiori noticia sciẽdum est ꝙ ex usu uini dulcis alioꝝ nutrientiũ dulcium tria timent͛ nocumenta:& maxime his q ad ea ꝓni sunt. Primũ est fastidiũ ꝑpterea ꝙ dulcia suis caliditate:& humiditate leniũt & ap/ planãt orificiũ stomachi inducẽtia illic dispositionẽ ꝯriã inanitioni & corrugationi q̄ sunt cã famis.Secundũ est uelocitas inflãmatio/ nis coꝝ:& cõuersionis in colerã.nã res dulces cõuenientissime sunt in gn̄atione colere.Et pp hoc mel plus oĩbus rebus generat colerã: qm̄ ip̄m est dulcius oĩbus rebus:& post ip̄m uinũ dulce:ut h3 Gal͛. in cõ.illius can.iii.parti.regiminis acutoꝝ. Mentẽ leuius ꝑcutit.Et hinc est ꝙ inducit sitim:nec cõuenit febricitãtibus:nec ẽt colericis. ut ibidẽ dicit Gal͛.Tertiũ est opilatio epatis & splenis:qa dulcia tra hunt͛ ab eis cum fece pp magnã delectationẽ quã h3 eis:& maxime epar añq̄ digerat͛:q̄re illic leuiter inducunt opilatiões:coop̄ante ad hoc substantia grossa:in qua fundat͛ sapor dulcis ꝭm Aui.ii.cano. trac.i.c.iii.Et hinc est ꝙ uinum dulce minus est urinę ꝓuocatiuũ q̄ alia uina.Et ꝯ ista tria nocumenta summe ualent acetosa:qa appeti tum sua acetositate ꝓuocãt:& sua frigiditate inflãmationẽ ꝓhibẽt: & subtilitate suę substãtię opilatiões ap̄iunt. Notãdũ insup ꝙ licet uina dulcia & alia nutriẽtia dulcia opilent epar & splenẽ:deopilãt tñ ip̄m pulmonẽ.Et ratio q̄re nõ opilãt pulmonẽ sicut epar & sple/ nẽ est:qa a dulcibus in trãsitu suo ꝑ meri nil nisi subtile ad ip̄m re/ sudat:& sanguis genitus ex rebus dulcibꝰ ad pulmonẽ uenit iã pu rificatus i epate prius:& corde subtiliatus. Et istud uult Gal͛.in cõ. illius can.iii.parti.regiminis acutoꝝ:dulcis potus.Item uina dulcia minus inebriãt ꝭm Ipo.iii.p̄ti. regiminis acutoꝝ:canone illo mentẽ

leuius pcutit q̄ reliqua fortiora uina:ex p̄dictis cōcludi pōt ꝙ ſi bi-batur uinū rōne nutritionis corporis reſtaurationis & impinguatio nis.ſicut contigit in his q macri ſunt:ſiue nāliter:ſiue accidētaliter: tūc uina dulcia & groſſa ſufficiēter colorata. Talia.n.uina ſūt ſuffi cienter nutritiua:& depditi reſtauratiua:& corpoꝝ impinguatiua: uñ cōueniētiora ſunt ad impinguādū corpora macra. Et p oppoſi-tū ſi intēdamus nō nutritionē:nec depditoꝝ reſtaurationē:nec im-pinguationē.ut cōtingit in his q̄ ſunt multū carnoſi & pingues:tūc cōpetunt uina ſubtilia nō dulcia:ſed ſapore amicabili:odorifera:ad albedinē declinātia ſufficienter fortia eligenda ſnnt. Si vo detᷣ uinū ad ſitis extinctionē:tūc uinū albū ſubtile debile eſt eligibilius. tale enim uinū magis humectat:& infrigidat:& p ꝯñs melius extinguit ſitim:& q̄to ſitis eſt maior:tanto tale uinū eſt cōuenientius. Si vo ui nū detᷣ ad ſpirituū cōfortationē:& reparationē:& uirtutis cōforta-tionē:tunc debet dari uinū ſubtile:odoriferū:ſaporis delectabilis: mediocris coloris:ſufficientis fortitudinis:& tale uinū debet ſumi cū pauco cibo:& debet eſſe depuratū ab utraq; ſupfluitate:& de-bet ſumi pauca q̄titate. Si vo intēdamus pectoris & pulmonis mū dificationem & uentris laxationem:tūc uina mediocris ſubſtantiæ ſapore dulcia ſunt magis eligibilia.

¶In hoc paſſu po-nuntᷣ duo nocumē-ta nimię potationis uini rubei. Primū ē

Si uinum rubeum nimium qñq; bibatur.
Venter ſtipatur:uox limpida turbificatur.

ꝙ nimia bibitio uini rubei cōſtipat uētrē.i.duros facit receſſus ſeu difficulter hr̄e egeſtionē. Cuius cā ꝑm aliquos eſt:quia tale uinū ru-beū plus cęteris paribus eſt calefactiuū:& magis nutritiuū. Inquā-tū.n.eius plus eſt calidū magis exſiccat:& inquātū magis nutritiuū auidius a nā retinetᷣ. Pōt tñ textus intelligi de nimia potatione uini

rubei stiptici:aut pontici:ex q̄ stipticat᷑ & cōstipat᷑ uēter pp stiptici tatē & pōticitatē uini. Circa istud tñ sciendū est ꝙ si exhibeat᷑ uinū ad stomachi:& uiscerꝝ ꝯtentiue fortificationē eligemus uina grossa pōtica uel stiptica rubea uel nigra:sicut cōtingit in hñtibus fluxum uentris pp debilitatē cōtentiue stomachi:& istud uult Ipo.iii.parti. regiminis acutorꝝ.can. illo palmeus qdē & niger:& silr Gal. in cō. illius. Sed si intēdamus cōfortationē digestioni cōpetūt uina subti lia uel mediocria in substātia & colore boni odoris:& cōueniētis sa poris:& sufficiētis uigoris aliq̄lis stipticitatis. Secūdū est exasperatio gutturis:siue raucedo quā inducūt aliq̄ uina intēse rubedinis pp eo rū siccitatē & terrestreitatē. Et istud nocumētū ēt cōtingit ex uinis rubeis patrię brabātię pp eorꝝ stipticitatē & terrestreitatē:& maxie qñ musta sunt uina ꝑdicta istud nocumētū ꝓm cōtingit:nō tñ pri/ mū:qa mustū magnę rubedinis solet inducere uētris fluxū pp feces suas terrestres cū eo mixtas q̄ sui mordicatione mordicāt intestina: ex q̄ mordicatiōe fluxus uētris causat᷑:& tale uinū nō dꝫ bibi mu/ stū.i.q̄diu fuerit turbidū:& bulliēs.qa ex quo ip̄m est mordicās pp suas feces terrestres:ab eo ēt eleuat᷑ fumus mordicans:q ad cerebrū ueniēs sui mordicitate mordicat oculos:atq; rubificat. Et istud ēt in telligēdū est de istis mustis patrię brabātię siue rubeis:siue albis pp eorꝝ terrestreitatē. Cā āt q̄re iste fumus est mordificatiuus est:qa ui nū a quo dissoluit᷑ est mordificatiuū. Iam ut dicit Gal.i.ꝑti.ampho rismo.in cō.illius ampho.& qui crescūt:qcqd a q̄libet re dissoluit᷑ ei: unde dissoluit᷑ necesse est ut assimiletur.

Allea:nux:ruta:pira:raphanus:& tiriaca.
Hæc sunt antidotū cōtra mortale uenenū

¶ In hoc textu po nunt᷑ sex medicinę ualētes cōtra uene/ nū. Prima est alleū qđ maxime ualet cōtra nocumēta ꝓuenire solentia ex mala aqua:&

maxime ualet cōtra potū male aq̄:de quo dicit Serap. in Aggre.c.
de eo ꝙ qñ sumit᷑ alleū:& post bibit᷑ aq̄ corrupta nō nocet aq̄ illa po
tanti:& idē innuit Auic.ii.can.c.de eo:& in.i.c.de cōseruatione iter
agentis a nocumēto diuersaꝝ aq̄ꝝ.Et istud idē ē͡t opat᷑ cepe:ut uult
Aui.ii.can.c.de eo:& sic pōt cōprehēdi sub alleo:de eo ē͡t dicit Aui.
in.i.loco pall᷑. ꝙ cepe ē ut tiriaca malaꝝ aquaꝝ:& maxie cū aceto:
qa cepe est subtiliatiuū incisiuū abstersiuū cū stipticitate & apit for
titer.ut uult Aui.ii.ca.c.de eo. Et est calidū ī tertio:q̄re calefacit ma
las aq̄s ꝓhibēs ne sua frigiditate stomacho noceāt:& subtiliat gros/
sas faciens eas cito penetrare. Et acetū huic pmixtū uigorat uirtutē
eius in subtiliatiōe & penetratiōe aquaꝝ & ꝓhibet a siti quā indu/
cere solet cepe comestū.Et eadē rōne uerificat᷑ de alleo.Et ergo ē͡t di
cit Aui.in.i.primo loco pall᷑.ꝙ allea comedenda sunt aquas grossas
& turbidas:qa subtiliāt eas cito descendere faciūt & ꝓhibent ne sto
macho noceāt & intestinis:& ne uenas opilēt.alleū ꝑterea comestū
añ iter & post hoc:ex melioribus rebus est:& cōueniētioribus illis q
ueniūt ab aere frigido uel q uadūt ad eū:ut īnuit Aui. ī.i.c.de regē
do iter agentē ī frigore & cōgelatū. Et ex isto sequit᷑ ꝙ alleū multū
ualet iter agētibus:& p diuersas terras euntibus potibus utentibus:
iuxta illud metricū:allea q mane ieiuno sumpserit ore:Hunc igno
taꝝ nō ledit potus aquaꝝ:Nec diuersoꝝ mutatio facta locoꝝ. Valet
ꝑterea alleū ad pūcturā uermiū uenenosoꝝ & morsum serpētū qñ
bibit᷑ cū uino:qđ Aui.ii.can.c.de eo se dicit fuisse exptū:& cōfert ē͡t
morsui canis rabiosi:& qñ fit emplastrū ex alleo & foliis ficus & ci/
mino sup morsum migalis confert.ut ibidē dicit Aui. Cepe ṽo ꝟm
Auic.ii.can.c.de eo:cōfert etiā morsui canis rabiosi cū linitur super
ip̄m aqua eius:aut emplastrat᷑ ex eo cum sale & ruta:& cepe qđ co/
medit᷑ expellit nocumētū uentositatis uenenosoꝝ:Et dixerunt qdā
ꝙ ip̄m generat in stomacho humorē humidū plurimū frāgentē no

cumētū uenenosoꝝ:notandū est circa istud ꝙ alleū & cepe:& silr ēt porrū uia cibi nō cōpetūt tēpatis corpibus:nec calidis:& spālr cru/da:paꝝ.n.nutriūt:& male nutriūt:generāt sanguinē acutū & pūgitiuū:grossos humores tñ subtiliāt:& uiscosos incidūt:& postq̄ de/cocta sunt:pdūt pungitiuitatē:& adhuc remanet uirtus incisiua & subtiliatiua:uñ magis cocta cōpetūt q̄ cruda.Porri.n.sunt calidi & sicci:& dāt corpi alimētū illaudabile & oculis nocēt:& generāt san/guinē nigrū melancolicū:& somnia terribilia:& neruos ledūt rōne pūgitiuitatis eoꝝ:nocēt dētibus & gingiuis:& nullus colericus:nec melancolicus eis utat̄:& spālr crudis.Cepe calide sunt:& hñt humiditatē supfluā terrestrē cū humiditate aquosa subtili indigesta:Si comedant̄ cruda generāt in stomacho malos humores & putrefactibiles & corruptibiles:& inducūt somnia mala & terribilia & dolo/rē capitis:& nimius usus eaꝝ disponit hoīem ad memoriā depdendā:& pturbat intellectū:& pducit ad dementiā.sed si comedant̄ cocte cū aq̄ laudabiliū carniū laudabilr iuuāt digestionē:& minuunt̄ eaꝝ nocumēta:& tēpant cibaria frigida cū qbus decoquūt̄:sed melius est eis nō uti.Allea calida sunt & declināt ad aliq̄lē humiditatē.sed minus q̄ cepe:ualent ꝯ uentositatē:& ualēt in tussi:& bñ screare faciūt:sed nocēt uisui & dolorē capitis inducūt:& sunt tiriaca rusticoꝝ:Et sic pdicta solū cōueniunt his q fleumaticū aut grossum ui/scosum humorē habuerit.Colerici vo a pdictis abstineāt.Secūda ē nux de qua dicit Aui.ii.can.c.de ea ꝙ ipsa cū ficubus & ruta ē medicina oībus uenenis:& ex ea cū cepe & sale fit emplastrū sup morsum canis rabiosi.Et istud maxime ītelligit̄ de nuce sicca ante cibū sumpta mō pdicto. Et circa istud ulterius sciendū est ꝙ nuces siccę peiores sunt recētibus & humidis:quia siccę magis unctuosę sunt: rōne cuius in colerā cōuertunt̄:& inducūt capitis dolorē:& oculos turbāt:& uertiginē generāt:& specialr sumpte post cibū & linguæ

paralisim inducūt:uomitū ꝓuocāt:& uesicas in ore faciūt. Et hn̄tes stomachū colericū maxime debēt euitare nuces siccas: & q̄to anti/quiores tāto peiores sunt. Recētes aūt minus male sunt:qa nō sunt tāte unctuositatis:& ideo nō generāt dolorē capitis:aut uertiginē:& siľia sicut siccę:& rōne humiditatis lubrificātis laxāt uētrē:& si ali/quātulū torreant̄:& comedant̄ post cibū:cōprimunt cibū sumptū. Et sic p3 ꝙ nuces recētes sūt magis cōueniētes corpib⁹ sanis q̄ siccę. Tertia est ruta de qua dicit Auic.ii.can.c.de ea qua resistit uenenis: & postea subiūgit. Et q̄ sibi timet ne in potu sumat uenenū & pūgi a uenenosis bibat de semine eius pōdus dragme unius cū foliis suis cū uino:& ꝓprie si bibit̄ cū nuce & bolo oibus cōtritis & cōmixtis. Et dicit Arist. in lib. de aīalibus ꝙ cū mustela uult pugnare cū ser/pēte:siue cū bufone:ipsa comedit rutā:ut īterficiat eū:qa odor rute est inimicus ueneno:un̄ comestio rute cū ficubus & amigdalis dul/cibus in mane p̄seruat a ueneno. Notandū circa istud ꝙ duplex est ruta q̄dā domestica & alia siluestris. Domestica melior siluestri est: qa siluestris & maxime sicca. calida & sicca est in quarto gradu. q̄re plurimū sumere de ea est ꝑniciosum. Domestica v̇o humida:calida & sicca est in secūdo gradu. Sicca v̇o in tertio:& est incisiua:resolu tiua:carminatiua uentositū:& istud maxime cōuenit siccę. Nā dicit Scrap.c.de ea. ꝙ est de rebus magis cōferētibus inflationibus. i. uē tositatibus:sed in humida est inflatio. Itē ruta uehemēter acuit ui/sum:& ꝓprie succus eius cum succo feniculi:& melle collirio facto ex ea aut comesta. ut dicit Aui.ii.can.c.de ea. Quia tn̄ in succo ru/te q̄dā est bauracitas nocēs oculo:iō ruta pōt applicari oculo uēti/lando:ita ꝙ solū uapor siue fumalis euaporatio eius:& nō substātia ruta ad substātię oculi ꝑtingat. Quarta est pira de qbus di. Aui.ii. can.c.de eis. ꝙ sunt cura fungoꝝ mortificātiū. Et qn̄ quoquunt̄ isti fūgi cū piris minorat̄ nocumētū ipsoꝝ. Vel pōt iste tex. v̇ificari d:

piris aromaticis q̃ sui aromaticitate spũs cõfortarẽt:& sic nocumẽ-
tũ ueneni repellerẽt. Quinta ẽ raphanus de quo dicit Aui.ii.can.c.
de eo.ꝙ cõfert morsui uipe:& cũ uino morsui cornute ẽt:Et semen
eius cõfert uenenis & uermibus uenenosis. Et si ponat̃ fructus eius
sup scorpionẽ moritur:& aq̃ eius est expta in hoc:& est fortior. Et si
momorderit aliquẽ scorpio q raphanũ comederit nõ nocebit ei. Et si
cõfert ẽt ꝑuocationi q̃ fit a fungis mortiferis. Vel põt dici ꝙ rapha
nus ualet ꝯ uenenũ:qa ꝑuocatiuus est uomitus:& sic p uomitũ sto-
machus purgat̃ a malis humoribus si q in eo sint. Et circa istud sciẽ
dũ ẽ de raphano & radice q̃ sũt ꝓpinq̃ i cõplexiõe ꝙ nocẽt corpib⁹
colericis:generãt.n.sanguinẽ acutũ & pũgitiuũ. Et raphanus ẽ ma
lus stomacho faciẽs eructuare:& generat homorẽ grossum:& si di-
gestiua sit debilia generat humorẽ crudũ:hʒ tñ uirtutẽ subtiliatiuã:
& incisiuã:qdã aũt comedunt radicẽ & raphanũ post alios cibos ad
cõfortãdũ digestionẽ. de quo admirat̃ Gal. Vñ ueꝝ est qđ expiẽtia
docet. Et dicũt sapiẽtes medici ꝙ si comedant̃ post aliũ cibũ iuuant
ad digestionẽ:& descẽsum eius:& uẽtrẽ laxãt. Sed si comedant̃ añ
aliũ cibũ impellunt̃ ad supiora:& uomitũ inducũt. Bonũ est aũt ꝙ
comedant̃ cũ aceto & sale post alios cibos & in modica quantitate.
Veꝝ est tñ ꝙ oculis nocẽt & capiti. Ra.ṽo in Almã.di.ꝙ raphanus
lõgã faciẽdo morã i stomacho incidit fleuma. Cuius folia cibũ dige
rũt:& appetitiuã adiuuãt qñ paꝝ sumit̃ de eis. Sexta est tiriaca q̃ a
toto gñe ualet ꝯ uenenũ.& ideo ualet tã rõnabilibus q̃ brutis ꝯ uene
nũ tã frigidũ q̃ calidũ. Et sub tiriaca põt cõphẽdi metridatũ qđ silẽ
opat̃. De tiriaca.n.di.Aui.vi.in tra iii.c.i. Scias qđ canõ maximus
in curatiõe ueneni est cõfortatio caloris ĩnati:& exercitatio ipm ex-
pellẽdũ sicut facit tiriaca. De tiriaca ṽo & metridato silr̃ di.Aui.vi.ĩ
tra.i.c.de medicinis cõib⁹ ad uenena sũt mediciæ q̃ ꝯrĩę sũt ueneno:
q̃re nõ pmittũt ipm ꝑuenire ad cor:& sũt sicut tiriaca & metridatũ.

¶ In hoc textu notantur q̃ttuor documẽta circa electionẽ aeris habitabilis:

Aer sit mundus habitabilis ac luminosus
Nec sit infectus nec olens fetore cloace.

Quoꝝ primũ est ꝙ hõ dꝫ eligere aerẽ mũdũ.i. nõ infectũ uaporib⁹ qa aer imũdus alterat cor ẜm cõplexionẽ illius qđ sibi cõmiscet᷑:inuit Haly.in tegni ĩ cõ.illius can. Oĩa hoc.n.&c. Secundũ est ꝙ hõ dꝫ eligere aerẽ luminosũ:aer.n.turbidus inducit in corpore tristiciã & pigriciẽ:qa aer turbatus cõmiscet humores: & turbidus ad cor ꝑuenit:q̃re ex ipso & humorib⁹ grossi & turbidi generant᷑ spũs animã tristificãtes & pigriciẽ inducẽtes. Nihil est ergo quod magis iocũdũ facit hominẽ atqꝫ minus grauẽ quã in claro aere ambulare uel mane surgere. Tertiũ est ꝙ hõ dꝫ uitare aerẽ infectũ:cuiusmodi est aer in quo fiũt᷑ strages.cõiter.n.in locis in q̃bus ꝓcessit maxima hominũ interfectio sequit᷑ pestis:& in locis uicinis aer.n.infectus qñ inspirat inficit spũs in nr̃o corpe. Quartũ est ꝙ hõ dꝫ uitare fetorẽ cloace.Et ꝑ hoc ĩnuunt᷑ infectiones particulares aeris. Cuiusmodi est infectio aeris latrinaꝝ uel foueaꝝ coq̃ne uel locoꝝ in q̃bus proiiciunt᷑ cadauera mortua & ossa mortuoꝝ:& aeris uicini aq̃ in qua putrescit linũ uel canapus:aer.n.taliter infectus inficit spũs nr̃i corpis & maxĩe cerebro nocet. Et hinc ẽ qđ dicit Aui. .ii.in doc.ii.c.ii.Et aer qdẽ dum est tẽpatus & clarus:neqꝫ substãtia extranea cõplexioni spũs ꝯ̃ria ei admiscet᷑ est sanitatẽ efficiẽs:& ipsam cõseruans:& cũ mutat᷑ ꝯ̃riũ suę oꝑationis opat᷑.Et pro maiori declaratiõe ꝑdictoꝝ sciẽdũ est ꝙ aer necessarius est in regimine sanitatis dupl̃r.Primo qdẽ ꝑꝑ refrigerationẽ cordis.Secundo ꝑꝑ expulsionẽ fumosaꝝ sup̃fluitatũ tribulantiũ spiritũ & calorẽ innatũ: sicut.n.in exterioribus nos uidemus qđ ignis sine euentatione aeris suffocat᷑ & extinguit᷑:sic ẽt imaginari debemus qđ spũs & calor innatus indigẽt aere ipm̃ nutriente cõseruãte & obtẽpante. Obtẽpa-

tio igit caloris inati fit p aeris attractionē:& eius deputatio fit per aeris expulsionē:primū qdē fit p motū attractionis:& secundū per motū expulsionis:si igit aer attractus sit fetidus & impurus corrū/pit calor & spūs inatus:aer igit d3 esse bonę substātię cui nō admi/scetur aliqd ex uaporibus:nec fumositate extranea:nō.n.d3 esse aer turbidus:nec nebulosus:nec malis uaporibus admixtus:hic.n.aer humoris cōturbat:& animū cōtristat ut dictū est.Et d3 esse discoop tus cęlo:& nō inter parietes & tecta constrictus:& ut sit ad unū di/cere:maxime euitādus est aer inclusus & nō euētatus. Ver℞ est tñ ꝙ tpe epidimie in quo accidit aeris putrefactio cōis:eligendus est aer inclusus. Vñ tpibus illis bonū est manere in domibus:& tenere fe/nestras clausas ne aer putrefactus ingrediat:sed alius aer discoop/tus melior existit. Euitādus est ꝑterea in regimine sanitatis:aer cui miscentur uapores lacuū & ꝓfunditatū aquā putridā continentiū:& ole℞ taliū q̄lia sunt caules & eruca & silia:& arbo℞ uiscositatum mala℞:q̄les sunt ficus & nuces. Amplius eligēdus est aer i quo suf/flāt uēti ex terra alta uel eq̄li.Et multū ēt sollicitare debemus ꝙ aer nō excedat in aliq̄ q̄litatū prima℞.s.caliditate:frigiditate:humidi/tate:& siccitate.Quod si forsan cōtigerit.obtēpet per artē.quantū possibile est.Et ista colligunt ab Aui.ii.i.doc.ii.c.diuersis.

Si tibi serotina:noceat potatio uini
Hora matutina rebibas:& erit medicina:

¶In hoc textu po/nit unū documētū & est ꝙ si qs male ualuerit ex sūptiōe uini de nocte:siue tpe serotino:talis i crastino debet iterato sumere uinū. Vñ potatio uini nocturna pōt iducere ebrietatē:siue sitim ma tutinā:uel pōt inducere sup calefactionē corporis:si ṽo inducat sup calefactionē corpis:tūc maximus error est de mane ite℞ sumere ui nū:qa est addere ignē igni:si ṽo hō incurrat ebrietatē cū aliq̄li nau/

sea:tũc de mane bonũ est sumere uinũ:qa ex sumptione uini de fa
cili tũc ꝓuocat᷑ uomitus:ex quo sequit᷑ mundificatio stomachi:qua
mũdificatione facta:de facili cessat nocumẽtũ ebrietatis & nausea.
Et pp hoc cõsulit Ipo.semel ĩ mẽse inebriari.ut ex ebrietate ꝓuocet᷑
uomitus:q est maxĩe ꝓseruatiuus ab ęgritudinibus cronicis.i.lõgis
& malis:si ẽt ex potatiõe uini nocturna ledat᷑ aliqs:& hoc pp incõ/
suetudinẽ potãdi uinũ:tũc de mane põt cõcedi uinũ ut assuescat:&
sic min⁹ ledit᷑ a sũptiõe uini.A ꝯsueto.n.mior fit lesio.ut uult Ipo.ii.
Amphorismoꝝ:ibi.Ex multo tpe cõsueta &c. Si ṽo ex potatiõe ui
ni nocturna sequat᷑ sitis matutina illa est mendosa q̃ curat᷑ potione
uini:magis tñ sedat᷑ potatiõe aq̃.Et qa iã dictũ est de lesione & sum
ptione uini. Sciẽdũ est q̧ hõ debilis cerebri & ẽt cuiuscũq; alterius
cõditionis sũmope cauere dʒ a frequenti ebrietatẽ.Frequẽs ebrietas
ꝑm Aui.in.i.c.de regimine aq̃:& uini inducit sex incõmoda in cor/
pore humano:quoꝝ. Primũ est corruptio cõplexionis epatis:qa ui
nũ supflue bibitũ ad epar ueniẽs:uel supflue resoluit calorẽ ipsius:
uñ amittit uirtutẽ sanguificã:& loco sanguinis generat aquositates
efficiẽtes ydropisim uel incẽdit epar & humores eius:uñ generat᷑ le
pra uel mania. Secundũ est corruptio cõplexionis cerebri pp assi/
duã eleuationẽ fumoꝝ uini ad ipm disponẽtiũ calidũ cerebrũ ma/
nię & frenesi:& frigidum epilensiæ litargiæ appoplexiæ & subeth.
Tertiũ est debilitas neruoꝝ:uidemus.n.bibulos inebriari solitos tre
mere caput & mẽbra:nõ solũ ĩ senio:sed ẽt in senectute & iuuẽtute
qñq;. Quartũ est ęgritudines neruoꝝ:sicut spasmus & paralisis:qa
uinũ supflue acceptũ sępe in stomacho acetũ efficit᷑:qđ ualde no/
cet neruis. Sępe quoq; cõuertit᷑ ex defectu digestionis in aquositates
indigestas quæ neruos remolliũt.Et sępe ducit humores grossos ad
neruos:qbus distendunt᷑ uel ꝯhunt᷑. Quintũ est appoplexia pp hu/
miditates cerebri multiplicatas a uino:ita ut totalr opilent uias spi

rituũ animaliũ a cerebro in mẽbra. Sextũ eſt mors ſubitanea dũ.ſ. ſtertẽdo & dormiẽdo uiæ anhelitus multitudine uini uel humidita tũ ex eo generatarꝝ claudunť: & ebrius ſuffocať. Et licet uinũ imo/ derate ſumptũ ꝑdicta inducat nocumẽta: moderate tñ ſũptũ multa ĩducit iuuamẽta. Tãgit. n. Aui. c. ꝑall. qnqꝫ eius iuuamẽta. Primũ eſt ꝙ eſt bonus cibi penetrator in toto corpore. i. facilẽ efficit penetra/ tionẽ cibi: cui ĩmiſceť ad oĩa mẽbra ſui caloris ſubtilitate & conue/ nientia in ꝓprietate occulta. Secundũ eſt ꝙ incidit ĩ fleuma. & hoc ſuis calore & ſubtilitate ſubſtãtiæ: reſoluit ipm coaptãdo expulſioni uias apiẽdo: & naturã cõfortãdo ad expulſionẽ. Tertiũ eſt ꝙ incidit colerã rubeã ĩ urina & alijs euacuationibus: ut ſudore egeſtiõe: & re ſolutiõe inſenſibili. Et iſtud intelligẽdũ eſt de uino ſubtili ſubrubeo uel albo: qđ uel debile ſit ex nã ſui uel fortiter limphatũ. Alioqn mul tiplicaret colerã ꝑ cõuerſionẽ ipſius in eã: & ſupcalefactionẽ epatis ab eo. Quartũ eſt ꝙ facit melancoliã: quę groſſa eſt: & tardi motus faciliter labi ꝑ cãnales ꝓprios ab epate ad ſplenẽ: & a ſplene ad os ſtomachi: & tandẽ a corpore cũ fecibus exire: & flectit ſeu reprimit nocumẽtũ melãcolię ꝑꝑ ꝓrietatẽ in cõplexiõe & mõ ſubſtãtię & in effectibus. Nã melãcolia triſticiã puſillanimitatẽ & auariciã parit. Vinũ ꝟo gaudiũ: audaciã: magnanimitatẽ: & liberalitatẽ. Quintũ eſt ꝙ reſoluit oẽs modos ſeu ſpẽs latitudinis: niſi multa q̃litas extra nea fuerit eis ſociata: qa uinũ reſolutos ſpũs abunde reparat: uirtu tẽ cõfortat: humiditates relictas ĩ muſculis: neruis: cordis: & iunctu ris tollit: aut minuit. Et ſi fuerit opus humectatione ut in laſſitudine arefactiua uinũ uelociter humectat dũmõ limpheť. Pręter hęc aũt iuuamenta plurima alia inducit. Omniũ. n. uelociter & ſubito nu/ trientiũ eſt uinũ calorẽ & ſpiritũ naturalẽ cõfortat: & totũ corpus calefacit: ingeniũ clarificat: irã cõpeſcit: triſticiã remouet: libidinem incitat: & ſuper oẽs potus. ſemicrudos humores digerit. Et ut ſit ad

unũ dicere. Vinũ reddit hoiem uirilẽ & ꝓm aĩam & ꝓm corpus:uñ cęteris parib⁹ nõ bibẽtes uinũ sũt effeminati respectu bibẽtiũ uinũ.

Gignit & humores:melius uinũ meliores.
Si fuerit nigrũ:corpus reddet tibi pigrum
Vinũ sit clarũq; uetus subtile maturũ
Ac bene limphatũ saliẽs moderamine sũptũ

¶ Hic primo ponit᷑ unũ documẽtũ de uino & est ꝙ uinũ melius meliores generat humores & cã est: qa q̃to massa humoꝝ est melior:tanto humores ex ea geniti meliores esse debent. Deinde subdit᷑ ꝙ uinũ nigrũ inducit pigriciã in corpe. Et cã est:qa uinũ nigrum grossius & terrestrius est. reliqs ergo spũs ab eo geniti grossi sunt. Iuxta aliã auctoritatẽ Gal. prius al. Q uicqd de aliq̃ re dissoluit᷑ ei:unde dissoluit᷑ necesse est. ut assimilet᷑:spũs aũt grossi faciũt corpus graue siue pigrũ. Deinde ponunt᷑. vij. documenta circa electionẽ uini. Primũ est ꝙ d3 eligi uinũ clarũ:tale. n. qa subtile est spũs subtiles & claros generat. Secundũ est ꝙ d3 esse uetus id est nõ nouũ:nouũ. n. uinũ siue mustũ cęteris parib⁹ facili⁹ inebriat:fluxũ uẽtris ꝓuocat:atq; colicã iducit & cetera accidẽtia:posterius dicẽda ibi. Impedit urinã:nec est intelligendũ ꝙ uinũ oĩno d3 esse uetus:tale. n ꝓm Aui. in. i. c. de regimine aquę & uini:est q̃si medicina:& nõ sicut potus. i. magis inest ei uirtus alternatiua corporis ad caliditatẽ & siccitatẽ q̃ uirtus alterabilitatis a corpore ꝑ opus nutritiõis & est pauci nutrimenti: qa est spoliatũ a fece:& a uiriditate quã ꝓhabuit & pene ignem factũ:ꝑꝑ qd in Aggre. scribit᷑. c. de uitæ:auctoritate Gal. ꝙ est calidũ & siccũ in tertio gradu. Tertiũ est ꝙ uinũ d3 esse subtile. Subtile. n. uinũ multos spũs ꝓcreat:atq; subtiles:grossum autẽ grossos. Q uartũ est ꝙ uinũ debet esse maturũ & nõ stipticũ. Vinũ. n. stipticum abscindit oẽs species euacuationis:ut uult Gal. in cõ. illius cano. iii. particu. regiminis acutoꝝ. Sciendum etiã &c.

Et ergo nocet corpibus ĩdigẽtibus euacuatiõe p urinã:& oĩbus mẽ
bris ſupioribus:ut ibidẽ ẽt dicit Gal. Verũ eſt tñ q uinũ ſtipticũ cõ
ueniẽs eſt infirmitatibꝰ accidẽtibꝰ in inteſtinis:ut ibidẽ di. Gal.& ẽt
ſupius dictũ eſt:remouet tñ ſtipticitas a uino p multã cõmixtionẽ
aq̃:ut ibidẽ ẽt uult Gal. Quintũ eſt q uinũ dꝫ eſſe limphatũ:qa p
hoc remittit uinũ a ſua fumoſitate:& ſic minus inebriat. Et iſtud eſt
uerũ de uino ſubtili. Vinũ tñ groſſum ſi limphet citius inebriat:qa p
hoc ſubtiliat:& magis fumoſũ efficit. Et de iſto uino ĩtellexit Aui.
qñ di.i.c.de regimine aq̃ & uini q uinũ limphatũ citius inebriat q̃
uinũ purũ. Sextũ eſt q uinũ dꝫ eſſe ſaliẽs cũ ppinat:& eſt de cõdi-
tionibus boni uini prius dictis. Septimũ eſt ſũptũ ex cõditiõe bibẽ
tis & nõ uini:& eſt q uinũ dꝫ tẽpate ſumi:qa tẽpate ſumptũ acuit
ingeniũ:& inducit iuuamẽta prius narrata. Ex pdictis oĩbus cõclu
di põt q uinũ eligibilius & melius ĩ ſanitatis regimine eſt uinũ me
diũ ſeu eq̃le inter uetuſtatẽ & nouitatẽ:& eſt clarũ ad rubedinẽ tra-
hẽs bonũ hñs odorẽ:& eq̃lis ſaporis qđ nec acre:nec acutũ:nec dul
ce fit:qđ nõ fumoſũ nec groſſũ nec ualde ſubtile:ſed ad ſubtilitatẽ
declinãs:qđ ẽt ĩter fortitudinẽ & debilitatẽ obtinet mediocritatẽ:qđ
ẽt nõ creuit in ſaxoſis & lapidoſis mõtibus:nec ĩ terra ſimplr plana
& arabili:ſed in terra mõtuoſa vſus meridiẽ diſcoopta:& in regiõe
nõ nimis calida:nec nimis frigida. Et iſta partim colligunt ex Aui.
in primo loco pall. Circa regimẽ uini quo ad ętates notãdę ſũt tres
regulę:q̃s ponit Auic.in.i.loco pall. Prima eſt qđ dare uinũ pueris
in potu eſt ſicut ignẽ addere igni in lignis debilibus:eo q pueri ue
hemẽter rari ſunt:& de facili inflãmabiles pp abundãtiã ſui caloris
ĩnati:& ſunt debiliũ neruorũ:& debilis cerebri:q̃re ledit eos multi-
pliciter uinũ:& inflãmatiõe facili:& pcuſſiõe cerebri & neruorũ ſua
penetratiõe faciliima:& fumatiõe copioſa. Cũ igr pueris uinũ in po
tu dat calor eius inflãmabilis calori pueri inflãmabili addit in cor-

pore pueri:q̄d est paucę resistentię:sicut debile lignū uel arūdo sicca uel stipula arida an̄ faciē ignis. Secūda regula est ꝙ seni semꝑ pōt dari uinū in potu q̄tū tollerare pōt sine nocumēto.s.q̄tū appetit appetitu nāli & regulato. Sicut.n.ueteres ocreę aridę & rugatę renouant᷑ oleo:leniunt᷑ & applanant᷑:sic corda senū potu uini electi:sicut uini beluacēsis. Senes.n.frigidi sunt & a uino caleſiūt:& hn̄t spūm tristē:& abūdāt in melācolijs:sed uinū exhilarat eos & melancolias reprimit:cōiter male dormiūt.uinū ꝟo ꝓuocat in eis somnū. Ad opilatiōes ꝓni sunt:q̄s uinū apit:eas ꝓhibet. Et sic sicut uinū est pueris ꝯriūssimū:ita senibus utilissimū. Tertiū est uinū tēpatę dādū est iuuenibus.tēpate q̄dē ſ̄m mensurā q̄titatiuā & decentē limphationē. Licet eni iuuenes sint calidi sicut pueri.tn̄ hn̄t mēbra solidiora.neruos & cerebrū fortes:quibus potēter resistūt nocumētis potus uini. Cōsequenter etiā dicit ex potu uini sobriæ sumpti iuuamenta plurima:uidelicet eductionē colerę.corporale robur.& ingenii acumē. abundantiā spirituū subtiliū & paruoꝝ.

¶ In isto tex.ponūtur quinq; circa electionem ceruisiæ. Quoꝝ primū est

2 Non sit acetosa ceruisia sed bene clara.
De ualidis cocta granis satis ac ueterata

ꝙ d; eligi ceruisia nō acetosa:qa acetosa nocet stomacho. Acetū.n. nocet neruis ſ̄m Aui.in plurib⁹ passib⁹. Iā stomachus est mēbrū ualde neruosū.& hoc quo ad eius orificiū. Secūdū est ꝙ ceruisia d; esse clara:qa turbida opilat:atq; calculosis nocet nimiū.ipinguat ac inflationē inducit:atq; breuitatē anhelitus:& est multoꝝ fleumatū generatiua. Tertiū ē ꝙ d; eligi ceruisia de bonis granis nō corruptis.s. de optimo ordeo:tritico:siue auena:qa q̄to grana sunt meliora:melior ex eis generat᷑ humor. Quartū ē ꝙ ceruisia d; esse bene cocta: qa melius digerit᷑ & amicabilius a natura recipit᷑:& nocumēta quę

ꝓueniunt ex bibitione eius melius tolerant᷑ Ceruisia.n.nō bn̄ cocta uētositates ī uētre inducit tortionē inflationē atq; colicā.Q uintū ē ꝙ ceruisia debet esse antiqua:& a fecibus mūdata nō nimiū recēs. Recens.n.ceruisia inducit eadē nocumenta q̄ ceruisia nō bn̄ cocta: & cū hoc de se facillime inducit strāguiriā.

De qua potet᷑ stomachus nō inde grauetur.

¶Hic ponit᷑ unum documētū circa usū ceruisię. & ē ꝙ utēs ceruisia d₃ ea uti tēpate sic ꝙ nō grauet᷑ stomachus uel īducat᷑ ebrietas.Ebrietas.n.q̄ ex ceruisia ꝓuenit deterior est ea q̄ ex uino ē & magis durās cū de ceruisia fumi & uapores eleuati ad caput sūt grossi: q̄re minus resolubiles sunt:quā q ex uino eleuant᷑.Et est hoc sciēdū ꝙ in principio prādii uel cene cęteris paribus utilius est incipe suū potū a ceruisia quā a uino.Cuius cā est:qa in principio mense corpus est famelicū:& sic stomachus an̄ principiū sumptionis cibi famelicus erat:& sic traxit supfluitates a mēbris.Si ergo uinū ī principio mēse daret᷑:ex quo nā maxime trahit uinū:qa de se maxime nutritiuū ille supfluitates.s.a stomacho tracte simul cū uino ad partes corporis traherent᷑:sed nā nō ita auide trahit ceruisiā.Silr ceruisia lauat humores adherētes orificio stomachi. Et pp illā eām medici cōsulunt ꝙ in maxima famę debeat prius ꝓuocari uomitus q̄ cibus sumat᷑:ut ille supfluitates a stomacho famelico tracte euacuētur ne cōmisceant᷑ cū chilo.Silr timēs sitim ex nimia potatiōe uini d₃ bibere ceruisiā.Ipsa.n.sitim mēdosam reprimit.

Tēporibus ueris:modicū prādere iuberis.
Sed calor ęstatis dapibus nocet īmoderatis
Autūni fructus:caueas ne sint tibi luctus
De mensa sume:quantū uis tēpore brume

¶In hoc passu determinat᷑ de q̄titate cibi sumendi ꝑm diuersitatē tempoꝝ quatuor anni:quæ sunt.

Ver:ęſtas:autũnus:& hyems:& dicit tex. Prío ꝙ tpe ueris debemus modicũ prãdere.i.paucũ ſumere cibũ. Et idé uult Auic.ij.c.doc.ii.c.vi.de regimine tẽpoꝝ cũ rectificatiõe aeris.Et rõ huius eſt:ut ibi dé ẽ:uult Auic. qa tpe hyemis pp geloſitatẽ exercitii prauitatẽ:& reſolutiõis ꝓhibitionẽ multiplicant̃ humores crudi:& maxime fleumatici:q pp ꝓportionabilitatẽ tpis:tũc maxie generant̃:& iſti in interioribus corpis coadunãt̃:pp frigus circũſtãs.Ver aũt ſupueniẽs iſtos humores crudos ĩ interioribus coadunatos eliquat:& facit eos currere per totũ corpus:qre nã tũc multũ occupat̃ circa digeſtionẽ eoꝝ.Si ergo tpe ueris daret̃ magna q̃titas cibi nã a digeſtione taliũ humoꝝ fleumaticoꝝ impediret̃ & diuerteret̃:qa per iſtos humores & magnã q̃titatẽ ciboꝝ nimiũ grauaret̃:& ſic tales humores in corpore manerẽt indigeſti:& currẽtes ad aliq̃d mẽbrũ illic ęgritudinẽ inducerẽt.Et ergo ſũmope cauere debemus a magna q̃titate ciboꝝ in uere:qa diminutio ciboꝝ tali tpe eſt unũ de maxime ꝓſeruãtibus ab ęgritudinibus ueris.ut uult Auic. in.i.loco ꝑall̃. Et iſtud qđ dictũ eſt maxie ueritatẽ h3 de medio & fine ueris:& nõ de initio eius: qa initiũ eius hyemi aſſimilat̃:q̃re tũc hõ põt nutriri ſicut ĩ hyeme. Et iſtud ẽt intelligẽdũ eſt qñ uer inuenit corpus repletũ humorib⁹ fleumaticis crudis.Si.n.uer inueniat corpus tẽpatũ in humoribus: cibus in eo dãdus eſt ꝭm mẽſurã caloris ĩnati & reſolutionẽ q̃ fit a corpore:qa tunc ablata eſt cã:q̃re diminueret̃ cibus.Et iſtud uoluit Ipo.i.ampho.dũ dixit:Vẽtres hyeme & uere calidiſſimi ſunt nã & ſomni lõgiſſimi.In his igr̃ tpibus oblatiões plures dãde ſunt:etenim ĩnatus calor eſt multus:nutrimẽto igr̃ indiget ampliori.Secũdo dicit ꝙ nimia ſumptio cibi nocet in ęſtate.Cuius cã eſt:qa tũc tpis digeſtiua uirtus eſt debilis cũ ſpũs & calor ĩnatus q ſunt inſtrumẽtũ uirtutũ multũ ſunt debiles:& paꝝ reſoluti pp calorẽ extrinſecũ uehementẽ trahẽtẽ eos ad exteriora:& ergo multus cibus nõ poſſet di

geri. Et circa istud sciẽdũ ẽ q̄ pp uehemẽtiã resolutiõis humiditatũ tã substãtialiũ q̃ nutrimẽtaliũ corporis in ęstiuo tpe grossior & maior cibus exhibẽdus esset si uirtus sufficeret ad digerẽdũ talẽ & tm̃ sed qa nõ sufficit una uice multũ digerere cibũ parꝝ sępe & sępe de eo dãdũ est: iuxta illud Gal'.i.ampho.cõ.illius can. Et quibus semel aut bis dicentis. In ęstate cibus multotiẽs erit dãdus: & parꝝ multotiẽs: qa indiget pp sępissimã dissolutionẽ: parꝝ pp uirtutis defectionẽ. Et lȝ in ęstate parꝝ de cibo sit dãdũ. multũ tn̄ de potu põt dari cũ tũc resolutio maxima fiat: & desiccatio corporis: & eleuatio caloris sup humidũ: & plus sitiat hõ q̃ alio tpe. Verũ est tñ q̄ potus uini & ꝑcipue uinosi puri minuẽdus est: qa tale uinũ est facil'r inflãmabile & calorẽ tã acutũ ęstu uiolẽto excãdescere facit: & ergo si bibat' uinũ miscẽda est multa aq̃: & dimittat' uinũ uetus & forte. Tertio dicit q̄ in autũno debemus cauere a fructibus saltẽ illius tpis ut uuis: ꝑsicis: ficubus: & sil'ibus: uel saltẽ nõ multũ de eis comedere: qa tales fructus generãt sanguinẽ dispositũ ad putrefactionẽ pp ebullitionẽ quã in corpore & humoribus faciũt: & maxie si fuerint in stomacho imũdo uel i cacochimico corpore recepti: q̃le corpus i autũno sępius occurrit. Et sic male tũc accidũt ęgritudies. s. uariole morbili & pestilentes. Pro maiori tñ noticia regiminis cibi & potus tpe autũni: sciẽdũ est q̄ tpe autũni dȝ euitari fames sitis & repletio multi cibi in una hora: ut uult Ra. in Almã.c.de regimine corporis ẜm tẽpora. Vinũ ꝑterea q̃d bibit' tpe autũni uehemẽter est limphãdum ut corpus humectet: & calorẽ reprimat: sed nõ supflue dȝ limphari in tantũ q̃tũ in ęstate: neqȝ supflue dȝ tũc bibi: qa tũc nã debilitata nõ sufficeret ipm regere: & digerere: & nimis limphatũ calorẽ obtũderet: & multiplicaret uẽtositates: qbus colica gnãri posset. Quarto dicit q̄ tpe hyemali debemus sumere cibũ tm̃ q̃tũ uolumus. i. plus quã cęteris tpibus. Et idẽ uult Aui. in. i. loco pall'. & Gal'. in cõ. illius

amphoris.i.parti.ampho.Et qbus semel aut bis.ubi dicit.In hyeme multus cibus & paulatim est dãdus.Et rõ huius est:qa calor nr̃i corporis i hyeme est fortissimus.tũ qa unitus:tũ qa fortificatus p antipharistesim.i.iuxta positionẽ sui ꝯrii:uidelꝫ frigiditatis aeris nostra corpora circũdãtis.Et istud ueꝝ est i corpibus robustis & carnosis: & non in raris & debilibus:qa in talibus corpibus frigus intensum hyemis nõ cõfortat calorẽ:sed magis debilitat.Et istud inuit Ipo.i. ampho.dicens.Ventres hyeme & uere calidissimi sunt nã & somni lõgissimi.In his ergo tpibus oblatiões plures dãde sunt:qa calor est multus:nutrimẽto igit̃ ampliori indiget.Ex isto ẽt sequit̃ ꝙ nutrimẽta grossiora & durioris digestiõis cõueniũt hyeme q̃ aliis tpibus: qa calor est fortior. Vinũ aũt quo utẽdũ est hoc tpe dꝫ esse roseum nõ albũ cũ aqua pauca. Notãdũ hic ꝙ licet cõsideratiõe habita ad fortitudinẽ caloris & digestiue uirtutis in hyeme grossiores & densiores cibi cõueniãt:qa tñ corpora tũc disposita sunt ad opilationes & repletiões ex fleumate plurimo:nec ab eis resolutio multa fit a cõtinente:tutius est uti:tunc mediocribus cibis inter solidũ & rarum: grossum:& subtile:sicut carnibus edi:uituli:& mutonis:luciis:parciis:& caucris:& utẽtibus grossioribus cibis:ut boue:porco:ceruo: cõchis:ostreis:carpis:& sil'ibus:expedit unica comestione in die cõtinentur uel utant̃ sępe rebus diureticis & apitiuis:ut petrosilino:nasturcio:apio:& sil'ibus:& forti utant̃ exercitio.

¶ In hoc passu ponũtur duo remedia corrigẽtia potũ malũ.Quoꝝ primũ ẽ saluia:cui⁹ folia ĩposita potui corrigũt maliciã potus sua ꝓprietate: & ẽt in se hñt uirtutẽ ꝯfortãdi neruos & cerebrũ:qbus ꝯfortatis melius resistũt malis fumis recipiẽdis qui ꝓueniũt ex malo potu.Secũ

Saluia cum ruta faciunt tibi pocula tuta
Adde rosę florem minuit potenter amorem

dũ est ruta:cuius ẽt folia ĩtegra absq̧ coꝝ alia cõtritiõe debẽt potui imponi:qa sua caliditate & ꝓprietate corrigũt maliciã potus. Et de ruta qũo ualet ꝯ uenenũ prius dictũ est ibi. Allea nux ruta. Postea subdit textus qd istis duobus p̃dictis põt addi flos rosę. Et hoc ma/xime d₃ intelligi de rosa rubea q̃ sua aromaticitate existẽte in eius sup̃ficie:& silr̃ sua stipticitate corrigit maliciã potus.

Nausea non poterit:queq̃ uexare marina
Antea cũ uino mixtã si sumpserit illam

¶ In hoc tex. ponit̃ unũ remediũ ꝯ nauseã siue uomitũ ꝓueniẽs ex trãsfretanti/bus nõ cõsuetis dicẽs:ꝙ ille q d₃ transfretari añq̃ nauẽ intret debet aliqbus diebus miscere aquã marinã suo uino. Et istud est remediũ pro diuitibus ꝙ si paup fuerit debet potare aquã marinã:ut facilius nauseã euitet. Et cã huius:qa aqua maris salsedinẽ h₃ & sic sua sal/sedine & stipticitate q̃ consequit̃ salsedinẽ orificiũ claudit:& p hoc uomitus impedit̃. Et circa istud est notãdũ ꝙ sicut uult Aui.iii.i.c. de regimine iter agẽtis in mari:uiator in mari nõ d₃ multũ conari: retinere:uel cõpelere a principio nauseã:uel uomitũ:sed dimittat̃ uomitus ipsius cõtinuari:donec p ipm fuerit bene purgatus:hoc.n. p̃seruat a multis ęgritudinibus:& nedũ p̃seruat:imo etiã curat:uel alleuiat graues:& magnas ęgritudines: ut leprã:ydropisim:appo/plexiã:& frigiditatẽ stomachi:& eius inflationẽ ꝓut uult Auic.i.i. in doc.ii.c.ii.si tñ uomitus uiatoris in mari sup̃fluxerit sic ꝙ uehe/menter debilitet ipsum restringẽdus est comestione fructuũ stipti/coꝝ & acetosoꝝ:sicut sunt citonia maciana acetosa. Vel poma de capenduto & mala granata acetosa:quibus orificiũ stomachi con/fortatum depellit humores inferius. Et stomachus etiã confortatus ab his humores repellit effluentes ad eum exagitatione ab undis. Vel potest semen apii torrefactũ bibi cũ uino uel absinthiũ potest

comedi aut bibi. Et silr panis assatus & infusus in uino bñ redolēte comestus ualet ad idē. Et ulr ualet nutritio uiatoris in mari ex cibis acetosis ꝯfortātib⁹ os stomachi: & ꝓhibētib⁹ uapores & fumos ascē dere ad caput: sicut sūt lentes cocte in aceto uel ī succo uuę acerbę.

¶ In hoc tex. ponit modus faciēdi salsamētū cōe si in mē sa deficiāt salsamē ta spālia. Et pro illo ponunt qnq3 ex qbus pōt fieri salsamentū.

Saluia sal uinū: piper allea petrosilinum:
Ex his fit salsa nisi sit cōmixtio salsę

Pri mū est saluia: q̄ fit cōdimētū in assatiōe auce siue decoctione: ulr. n. auce assate siue porcelli saluia implent: ut humiditates supflue: siue uiscositates extrahantur: & odor saluię aucis uel porcellis īmaneat. Post assationē tñ saluia eiici d3 & nō comedi. Silr ex saluia fit cōdi mētū comestibile a rusticis uel cōibus in comestione auce: terūt. n. alleū cū uino & saluia ad auferēdū aliquid saporis allii. Secūdū est sulcū & est salsamentū diuitū siue nobiliū. Ipsi. n. deficiente sinapio uel ueriuto ponūt in salserio uinū cui modicū salis admiscēt. Ter tiū est piper: & est salsamētū rusticoꝝ: cōmiscēt. n. piper cū fabis & pisis Silr ēt ex pane asso ceruisia uel uino: & cū pipere fit salsamētū nigrū ad modū pultis quod piper dr̄: & hoc supeffundūt carnibus: aut piscibus. Quartū ē alleum: ex quo ēt fit salsamētū rusticoꝝ: mi scēt. n. cū molli caseo & lacte terēdo alleum: & sic comedūt cū cibo: siue asso: siue elixo: siue salso: siue dulci: & cū ouis duris. Quintū ē petrosilinū: ex cuius foliis cōtusis est ueriuto uel albo uino fit uiri dis salsa cū assis comestis. Et circa istud est notādum ꝙ salsamēta siue salsę diuersificant primo ꝓm tēpora. Tēporibus. n. calidis de clinant salsę ad frigus uel paucā caliditatē. Temporibus ṽo frigi dis e cōuerso. Materia igit salsaꝝ in ęstate sit ueriutum uel agresta de sumitatibus uitis uel acetū: sucus limonū uel citrāguloꝝ grana

toꝝ cũ zuccara & aq̃ roſaꝝ. Et interdũ in ſalſis q̃ fiunt in ęſtate põt addi aliquãtulũ ſerpilli & petroſilini ad obtẽpandũ frigiditatẽ p̃di ctoꝝ. Mã vo ſalſaꝝ cõpetẽtiũ tpibus frigidis ſũt ſinapiũ:eruca:zin ziber:pip:cinamomũ:garcofili:allea:ſaluia:mẽta:ſerpillũ:& petro/ ſilinũ:uinũ:aq̃:carniũ:acetũ nõ forte:ſed ꝓpinquũ naturę uini:& in tpib⁹ mediocribus ſunt mediocris caliditatis & frigiditatis. Secũdo diuerſificant̃ rõne cibarioꝝ pro qbus fiũt:nã alia & alia cibaria indi gẽt aliis:& aliis ſalſis ſicut ſciunt dñoꝝ coci:mutonũ.n.& ſilr uitu/ loꝝ caprioloꝝ ſalſa cõueniẽs eſt ſalſa uiridis. In ęſtate qdẽ ex aceto & agreſta cũ paucis ſpecieb⁹:& ſine alleis cũ petroſilino:zinzibere albo:& agreſta:& pane aſſo infuſo in aceto uel agreſta:in hyeme fit eadẽ ſalſa cũ pluribus ſpẽb⁹:& pauco alleo:& optimo uino:& pau/ ca agreſta:uel põt ſufficere ſinapiũ:& eruca. ſalſa ãt pro carnib⁹ bo uinis elixis eſt pip bullitũ:qd fit ex pipe:& pane aſſo:& aq̃ carniũ: & pauca agreſta:& iſta eadẽ ſalſa eſt ſatis cõueniẽs carnibus porci nis in hyeme. Poſſunt ẽt carnes porcinę comedi in ęſtate cũ aceto & petroſilino in principio refectionis. Si aũt p̃dicte carnes paſtillant̃: & ſpãlr bouinę & porcinę:in hyeme qdẽ apponat̃ cepe albũ cũ pul uere ſpẽꝝ dulci in parua q̃titate:in ęſtate vo ſine cepis:& cũ ueriu/ to:uel pñt apponi cepe paruę:& ĩ pauca q̃titate. Si aũt paſtillatura ſit ex carnibus ſubtilioribus nõ apponat̃ cepe:ſed ĩ ęſtate lac amig/ dalaꝝ cũ ueriuto & pauco puluere ſpẽꝝ dulciũ:& in fine põt appo/ ni ouũ cõquaſſatũ cũ agreſta:ſed in hyeme loco agreſte ponit̃ uinũ & plus de ſpẽbus. Aſſature aũt cuniculoꝝ & pulloꝝ iuuenũ cõue/ niens eſt ſalſa in qua eſt cinamomũ & mica panis cũ agreſta qdẽ in ęſtate:& cũ uino in hyeme. Aſſature aũt porci ſalſa cõueniẽs eſt li/ quor deſcẽdẽs cõquaſſatus cũ optimo uino:& cepis in hyeme:& in ęſtate uiridis ſalſa ſupius noĩata. Aſſature aũt faſianoꝝ & colũbaꝝ & turturũ nulla alia ſalſa indigẽt niſi ſale. Caponũ aũt & gallinaꝝ

elixatoriũ cõueniẽs salsa est aq̃ decoctiõis corꝝ cũ aliquãtulo pulue/ris specierꝝ dulciũ:& p̃cipue si in p̃dicta decoctione addat᷑ saluia: ysopus:petrosilinũ:& hoc ĩ hyeme:& in ęstate sufficit sola aqua cũ aliquãtulo sicci summitatũ uitis. Sed pro salsa caponũ & gallinarꝝ pinguiũ pastillãdorꝝ nihil penitus est apponẽdũ nisi aliquantulum pulueris specierꝝ & in fine agresta supradicta in ęstate:optimũ uinũ in hyeme. Pisces v̂o quãto sunt grossioris carnis & difficilioris di/gestionis & maioris sup̃fluitatis & humidioris naturę:tãto indigẽt salsis calidioribus & acutioribus:& hoc etiã uerꝝ est in carnibus.

66 Si fore uis sanus ablue sępe manus.
Lotio post mensam tibi cõfert munera bina
Mundificat palmas & lumina reddit acuta

¶In hoc textu po/nunt᷑ duę cõmodi/tates ꝓueniẽtes ex lotiõe manuũ post cibũ sũptũ. Prima est:qa p hoc palmę manus mundant᷑. Secũda est:qa reddit lumina acuta.i.ꝓdest oculis & hoc maxime p accidẽs:qa manus sũt instru/mẽta mũdãdi oculos:quare multũ cõfert eas esse mũdas. Et de istis cõmoditatibus dictum est etiã prius ibi. Lumina mane manus.

Panis nõ calidus nec sit nimis inueteratus
Sed fermentatus oculatus sit bene coctus
72 Modice salitus frugibus ualidis sit electus
Nõ cõedas crustã colerã:qa gignit adustã
Panis salsatus fermentatus bene coctus
Purus sit sanus:quæ nõ ita sit tibi uanus

¶In hoc textu po/nuntur duo uitanda circa lectioné panis. Primũ est caliditas. Non.n.debet panis comedi calidus. Pa/nis.n.calidus est hu/manę naturę noci/uus. Iuxta illud Aui.ii.can.c.de pane:dicẽtis. Nõ comedat᷑ calidus sicut ẽ. Panis.n.calidus nõ est apud nãm receptabilis & acceptio ei⁹ q̃ est de furno & reliquorꝝ sibi similiũ est mala. Et rõ est:qa talis pa/

nis multũ opilat. Et postea iterꝝ dicit Auic. Panis calidus sitim facit sua caliditate & natat pp suã humiditatẽ uaporosam: & est uelocis: digestionis & tarde descensionis. Et q̃uis iste panis calidus nõ cõue niat in regimine sanitatis quo ad esum: odor tñ panis calidi multũ cõfert: resuscitat. n. sincopizãtẽ: & possibile est aliquos hoĩs uiuere ex odore panis calidi. Secũdũ ẽ ꝙ nõ debemus comedere panẽ diu pistũ siue muscidũ: qa talis panis nõ est cõueniẽs pro nutrimẽto na turę humanę: exsiccat. n. corpus ac humores melãcolicos generat: & ex isto relinquit̃ ꝙ panis nõ debet esse calidus: nec uetustate indura tus: sed priori die coctus: postea in textu ponunt̃ qnq; cõditiões pa nis electi. Q uarꝝ prima est ꝙ panis debet esse fermẽtatus bene. Et istud uult Gal̃. i. alimẽ. c. ii. dicẽs. Optimi autẽ panũ pro digestiõe sunt q maxĩe fermẽtati & q assationẽ habuerũt a cõmensurato igne in clibano. Et iterꝝ eo. c. dicit: qui ṽo penitus infermentatus est: nulli utilis est. Et ꝓm Aui. ii. can. c. de pane. Panis habẽs parũ fermẽti plu rimi est nutrimẽti: sed eius nutrimẽtũ opilat nisi illos qui sunt plu/ rimi exercitii. Secũda ẽ ꝙ panis debet eẽ oculatus. i. porosus: & per hoc denotat̃ ꝙ uiscositas eius est ablata. Verꝝ est tñ ꝙ iste panis ꝓm Aui. loco pall̃ uelocis est penetrationis & minoris nutrimẽti & de/ terioris: sicut est panis opirus q est plurimi furfuris. Tertia est ꝙ pa nis debet esse bene coctus: qa panis male coctus male digestiõis est: & stomacho grauedinẽ affert. Et Auic. ii. can. loco pall̃. dicit. Et ille qui nõ bene decoquit̃ est plurimi nutrimẽti. sed ẽt nutrimentũ opi/ lat nisi illos q sunt plurimi exercitii. Et panis de patella est huius ge neris: eius nãq; pars interior raro decoquit̃ bñ. Q uarta est ꝙ panis debet esse tẽpate salitus. Nimiũ. n. dulcis opilat & nimiũ salsus ex/ siccat: moderate tñ salsus optimũ nutrimentũ ꝑbet: dũ tñ cetere cõ/ ditiones assint. Q uinta est: ꝙ sit factus ex optimis granis: uidelicet ex optimo tritico & sana messe collecto. Deinde subdit tex. ꝙ nos

debemus cauere ab esu cruste panis:qa illa generat colerã adustã si- ue humorẽ melancolicũ:ex quo.n.ipsa adusta & sicca & humor ab ea genitus adustus erit & siccus:& ꝓpterea nobiles q nã colerici sũt deponere faciũt supiorẽ crustã panis:ac inferiorẽ:quos imitantᷣ prę lati & deliciosi.Eligatᷣ igitᷣ mica panis q̃ est melioris maioris & uelo cioris nutrimenti q̃ crusta. Veꝝ est tñ ꝙ aliqñ cõuenit sanis hñtibus stomachũ humidũ & uolentibus demacerari:& in fine comestionis plus cõpetit.Iuuat.n.cibi descensum:& cõfortat orificiũ stomachi. Postea in duobus ultimis uersibus ĩnuitᷣ:qḋ panis bonus debet ha- bere istas qnq; cõditiones.s.ꝙ sit salitus:fermẽtatus:bñ coctus:pu- rus.i.de mundis granis & sanus.i.de granis sana messe collectis.Et istas cõditiones partim ĩnuit Aui.loco ꝑall'.dicẽs.Oportet ut sit pa- nis mũdus salitus massam hñs confectam fermẽtatus coctus bene: & una nocte ꝑmanens.Et circa istud est sciendũ ꝙ si quęratur nu- tritio maior & prior mũdificetᷣ panis a furfure:& si uelimus uentris subductionẽ aliqualẽ dimittamus aliquã partẽ furfuris:furfur eni; parum nutrit:& uentrem subducit & farina econuerso.

Est caro porcina:sine uino peior ouina.
Si tribuis uina:tunc est cibus medicina.

¶In hoc textu cõ- 74 parat autor carnem porcinã carni ouinę dicens ꝙ caro porci na sine uino minus sana est ouina:tñ si caro porcina sumatᷣ cũ uino ipsa est optimũ nutrimẽtũ & medicinã ꝑbens:qa multũ humectat: & hoc intelligendũ est maxime de porcellis assis siue de apris opti- me ꝑparatis.Et circa istud est sciẽdũ ꝙ carnes porcinę:qbus rustici & cões utuntᷣ qñ uidel; sunt salsę:uel sole:uel fumo exsiccatę:nullo modo saniores sunt carnibus ouinis:cęteris paribus:siue cũ uino:si ue sine uino sumantᷣ. Sed istud dictum ueritatẽ habet de carnibus porcelloꝝ assatoꝝ:uel de carnibus aprinis modo prędicto.

Ilia porcoꝝ bona sūt: mala sūt reliquoꝝ. ¶ In hoc tex. cōparāt omasa porcoꝝ omasis reliquoꝝ brutoꝝ: & dicit tex. ꝙ omasa porcoꝝ. i. itestina pualēt quo ad esū itestinis alioꝝ brutoꝝ. Cuius rō pōt cē ista: qa pauca itestina comedimus: nisi illa q̄ replent sanguine uel q̄ aīaliū multū sunt pinguiū cuiusmodi sūt porci. Nā solus sanguis porci pp suā cōplexionem & silitudinē cōplexiōis cū nā humana est sanguis quo omasa siue intestina implent. Et silr porci facilius ipinguant q̄ aliqd alioꝝ brutoꝝ: ideo magis sumimus intestina porci q̄ alioꝝ brutoꝝ.

Impedit urinā mustū soluit cito uentrē
Epatis emfraxim: splenis generat lapidēq̃

¶ Hic ponunt. v. nocumēta puenientia ex potatione noui uini uel musti. Primū ē ꝙ mustū impedit urinā: & hoc pōt intelligi duplr. Primo quia mustū grossum pp suā grossitudinē ex fece admixta opilat ipm epar siue ipsos renes sic ꝙ urina de facili nō pōt hre suū cursū. Secūdo impedit urinā quo ad debitū mō sicut facit mustū renense aliqd: & q̄dā alia uina subtilia: silr est qa aliqd mustū renēse cuius feces sunt mordicātes: & dū ipm uenit in uesicā ille partes terrestres nitrose mordicāt uesicā & cogūt urinare sine ordine debito & mō cōsueto. Secūdū est ꝙ soluit uentrē. Et rō est: qa abstergit uiscera nitrositate siue salsedine suę fecis: & stimulat ea ad expulsionē. Primo pp mordicationē fecis. Secūdo pp multitudinē uētositatis quā iducit tale uinū siue mustū. Tertio lubricādo cito inferius p uiā indigestibilitatis & grauaminis stomachi: q̄re stomachus se relaxat. & portas nariū cōpressas apit. Tertiū est ꝙ mustū nocet bonę cōplexiōi epatis: qa opilat ipm pp imixtionē plurimā suę fecis: & pducit ad dissenteriā epaticā pp inflationē eius qua debilitat epar. Et istud uult Aui. iii. in. c. de regimine aquę & uini. Et sic ēt inducit catheciā: siue malā dispo/

ſtionē coloris & malas inducit ęgritudines epatis.ſ.diuerſas & ſpecies ydropiſis. Quartū eſt ꝙ muſtū nocet ſpleni & diſpoſitiōi eius: pp eādē cām q̄ dicta eſt de epate: qa opilat ſplenē: & ſic inducit duriciē eius. Quintū eſt ꝙ muſtū generat lapidē & maxime illū qui in renibus eſt: qui rubeus eſt: de facili frāgibilis cā opilatiōis quā facit & groſſitudine ſuæ ſubſtantiæ. Et iſtud uerꝫ eſt de muſto uinorꝫ multū dulciū nō hn̄tes feces nitroſas & mordicantes. Muſtū.n. hn̄s feces nitroſas & mordicātes magis impedit lapidē: qa multū facit urinare ſicut muſtū aliqđ renenſe facit apparere arenulas in urina ſiue grauelā: qa facit multū urinare. Multa n. urina ſua lotione abſtergit arenulas adhęrentes quæ cū ea expelluntur.

¶ Hic ponunt̄ duo nocumēta ꝓueniētia ex potu aquæ: & hoc quo ad edentē.

Potus aquę ſumptus fit edēti ualde nociuus
19 Infrigidat: ſtōachūq; cibū nitit̄ fore crudū.

Primū ē ꝙ potus aq̄ nocet ſtomacho edētis. Cuius rō eſt: qa ip̄m infrigidat & relaxat & maxime deiicit appetitū cibi. Secūdū ē ꝙ potus aq̄ cū ſumit̄ cib⁹ impedit digeſtionē cū cibū ſumptū incrudet. Et iſtud uult Aui.in.i.c.de regimine eius qđ comedit̄: dicens. Neq; poſt ip̄m.ſ.cibū multa bibēda eſt aq̄ q̄ inter ip̄m.ſ.cibum & corpus ſtomachi ſepationē faciat: & ip̄m natare faciat. Et.c.de regimine aq̄ & uini dicit. Et cū nā̄ indigerēdo nutriēs ſtudeat ſacietate aq̄ iā p̄cedēte ſufficiēter.i.ſi p̄ceſſerit ſacietas aq̄ ſufficiēs ad bonā cibi permixtionē: aq̄ uehemēter eſt impediens ſupple digeſtionē inchoatā. Et idē uult Aui.ii.can.tra.i.c.iiii.dicēs. Eſt ēt uitādus potus aq̄ i mēſa niſi rōne adherētię & tarditatis deſcēſus bucelle. Nō eſt.n. ſumēda aq̄ cū cibo. Et Auer.in cō.ait. Cā qdē huius eſt qm̄ cū ſumit̄ aq̄ ſup̄ cibū priuſq̄ ſtomachus calefacerit ip̄m infrigidat & incrudat. Eſt ēt cā q̄re ſupnatet cibus ſumptus in ſtomacho: q̄re ēt nō adhę-

reat:& uniat̃ eidem ꝙ conterat ip̃m ſicut exigit̃. Actio nãq; ſtoma-
chi ſup ſumptũ cibũ ſit cõterẽdo & coquẽdo ſimul. Vñ ſicut cũ in-
fundit̃ ſimul & ĩ magna q̃titate aq̃ ĩ olla pp qđ tardat̃ cibi decoctio
in eadẽ: ſic ẽt cõtingit idẽ ipſi ſtomacho. Et iſtud maxime uerificat̃
de potu multę aq̃. Modica.n.q̃titas aq̃ frigidę ſugẽdo ſumpta põt
cõcedi añ deſcẽſum cibi: ut p eã cõpleat̃ cibi deſcẽſus ad inferiora:
& hoc ſi ſitis infeſtauerit: & bibere coegerit. Nã modica q̃titas aquę
frigidę prædicto mõ ſumpta ſtomachũ alleuiat & colligit. alleuiat
quidẽ a ſiti. alleuiat ẽt coopando ad deſcẽſum cibi. Colligit aũt ſua
frigiditate coadunãs partes ſtomachi. Et iſtud colligit̃ ab Aui. locis
pall̃. Nõtãdũ ꝙ q̃uis in ſitis extinctione aqua ſit cõueniẽtior potus
quã uinũ tñ oĩbus cõſideratis uinũ eſt potus cõueniẽtior in regimi
ne ſanitatis quã aqua. nã dato ꝙ in ſitis repreſſione quæ eſt appeti-
tus frigidi & humidi: aqua uniuerſal̃r melior ſit: qa frigida & humi
da: nãliter tñ in cibi pmixtione & eiuſdẽ delatione ſiue miſſione ad
ptes corpis extremas uinũ p̃ualet aq̃. nã uinũ rõne ſuę ſubtilitatis
in ſubſtãtia & actione ſubtilius pmiſcet̃: & ſpãl̃r: qa nã magis in eo
delectat̃: ideo citius attrahit ip̃m: & aliis cibis pmiſcet: & ſpãl̃r: qa
hęc mixtio fit p uiã cuiuſdã ebulitionis: quã uinũ magis iuuat rõne
uirtualis caliditatis: & aq̃ impedit rõne frigiditatis. Et ſic p3 ꝙ uinũ
p̃ualet aquæ in ciboꝝ pmixtiõe. Et ſil̃r p̃ualet in eorũdẽ delatione.
nã uinũ eſt optimus penetrator: quod ei debet̃ rõne ſubtilitatis ſuæ
ſubſtãtiæ: & rõne caliditatis uirtualis: ſubtilia.n.& calida multũ ſũt
penetratiua: & p cõſequẽs uinũ eſt magis delatiuũ quã aq̃: in aq̃ ni
hil eſt uirtualiter calidũ: nec ſubſtantiæ aereitatis: nec igneitatis. uñ
aq̃ mora trãſeundo impedit oẽm curſum. amplius aq̃ ex alio nõ eſt
potus: ita cõueniẽs ſicut uinũ: qa aq̃ impedit alimentũ nutrire eo ꝙ
non nutrit: q̃re illud utiq; minus nutrit. unde quãto cibus eſt magis
aquaticus tãto eſt minus nutritiuus. bonũ eſt igit̃ ꝙ uinũ pmiſceat̃

cũ cibo qđ solũ nõ ĩpedit nutritionẽ:imo multũ iuuat:qa uinũ est maxime nutritiuũ:& maxime restauratiuũ & uelocissime nutrit:ut prius dictũ est. Notãdũ insup ꝙ nõ solũ nociuus est potus aq̃ edẽti siue sumẽti cibũ:imo ĩ pluribus alijs casibus nociuus est. quos narrat Aui. in. i. c. dẽ regimine aq̃ & uini. Primo. n. incõueniẽs est ĩ hoĩe ieiuno. tũc. n. bibere penetrat aqua bibita nullo retinaculo impedita usq; ad intima mẽbroꝝ principaliũ mortificans suũ calorẽ innatũ. Et istud est uerũ de hoĩe uere ieiuno. Ebrio. n. qñq; ꝓficit neq; ledit̃ ipse si ieiunus bibat aquã:q̃a ieiunus ebrius nõ est oĩno ieiunus nec est in stomacho uacuus:sed adhuc h3 reliq̃as aliq̃s hesternę crapulę: quaꝝ nitrositas aq̃ mitigat̃ & stomachus ab his ꝑ aquã abluit̃:& repressis uaporibus & fumis ꝑparatur stomachus ad receptionẽ noui nutriẽtis. Secũdo incõueniens est in hoĩe exercitato forti exercitio: & silr̃ statim post coitũ. nã tũc pori corpis sunt multũ apti:quare penetrat aqua in ꝓfunda mẽbroꝝ mordificãs calorẽ ĩnatũ:qui post coitũ ẽt debilitatus est. Tertio incõueniẽs est post balneationẽ maxime cũ fit hęc balneatio uẽtre uacuo. tũc. n. uię sunt uehemẽter aptę: q̃re ledens penetrat aq̃ ut dictũ est. De isto potu aq̃ dicit Aui. in. iiii. sum. ii. c. ulti. Ex potu illius in ieiunio:& post balneũ:& post coitũ timet̃ corruptio cõplexionis & ydropisis. Quarto incõueniẽs est bibere aquã frigidã cã obediẽdi siti nocturnę mẽdosę:q̃ accidit incrapulatis & ebriis. nã ꝑ potũ aq̃ frigidę ꝓhibent̃ resolutio & digestio humoris salsi uel fortis uini:uel alteri⁹ acuti faciẽtis sitim:& sic cito post potũ reuertit̃ sitis:ita fortis ut añ. Sed si uehemẽs affuerit sitis nimiũ uexãs & ĩq̃etãs:nec sufficiat aeris ĩspirati frigiditas:nec ablutio oris cũ aqua frigida:bibat sitibũdus aquã frigidã cũ uasę stricti orificii:siue gracilis rostri:quatenus aqua ꝓlixius det̃ sup orificiũ stomachi ut fortius sitim mitiget:& de ea minus sumat̃ ne digerẽdoꝝ digestionẽ penitus impediat. Quinto generaliter malũ est

ſanis bibere multã aquã frigidã:qa extinguit calorẽ inatũ:& pectus offendit & ſtõachi appetitũ deijcit:& mẽbris oĩbus neruoſis obeſt. Verũ eſt tñ ꝙ aqua tẽpate frigida aliqñ p accidens appetitũ excitat: & ſtomachũ fortẽ efficit coadunãdo ipm & ſtringendo uillos eius.

Sunt nutritiue multũ:carnes uitulinę.

¶In hoc paſſu autor laudat carnes uitulinas dicẽs ꝙ carnes uitulinę multũ ſunt nutritiue.Et iſtud inuit Aui.in.i.c.de regimine eius qđ comedit̃.ubi uult ꝙ cibus ſanitatis cõſeruatiuus debet eſſe tales q̃les ſunt carnes:qa ſunt ſimilis naturę prius apte fieri ſanguis:& maxime carnes edoꝝ & uituloꝝ paruoꝝ lactantium & agnoꝝ annaliũ. Et iſtas carnes uitulinas ſũme laudat Gal.iii.alim. ubi uult qđ carnes uituli lactantis ſex ebdomadaꝝ uel octo aſſate ſaniores ſunt multo nimis:facilis.n.digeſtionis & multũ nutritiue ſunt.Et de iſtis carnibus uitulinis etiã prius dictũ eſt.

Sũt bõa gallina:& capo turtur ſturna colũba
Quiſtula uel merula phaſianus ethigoneta.
Perdix frigellus orix tremulus amarellus

¶In hoc paſſu ponunt̃ carnes eligibiliores pro nutrimẽto nãę humanę aĩaliũ uolatiliũ:& enumerantur.xiiii.Aues quaꝝ carnes bonę ſunt pro nutrimento hoĩs. Prima auis eſt gallina:cuius eſus ſiue comeſtio naturę humanę cõueniẽs eſt.Haly.n.Auẽzoar:Auer.& Me.ut dicit Cõſi. pcęteris laudãt pulloꝝ carnes & maxĩe q̃ nõdũ pepit & galli q nõdũ calcauit. Sũt.n.facilis cõuerſiõis in ſanguinẽ:& ſupfluitatũ paucaꝝ:ꝓprietatẽ mirabilẽ hñtes in tẽpãdo cõplexionẽ & humores:cuius brodiũ optĩa leproſis eſt medicina.Et de carne gallinaꝝ dicit Aui.ii.can.c. de gallinis & gallo:ꝙ caro gallinaꝝ q̃ ſũt pulle intellectu augmẽtũ efficit:clarificat uocẽ & augmẽtat ſperma.Et melior gallina ſm eũ

ibi est:q̄ nōdū parit oua. Secūda auis est capo siue gallus castratus: cuius carnes ponit Cōsi.drīa.lxviij.iter laudabiliores carnes. Et car nes istas & silr priores digerit stōachus a ꝓprietate. Tertia auis ē tur tur q̄ ēt est boni nutrimēti:& bonū generās hūorē:cui⁹ carnē Aui. .ii.can.c.de carne:sūme laudat dicēs. Volucris qdē caro melior nō ē quā alduragi.i.turturus & gallinaꝝ & subtilior eaꝝ & nō sūt cū nu trimēto carniū alcubegi.i.perdicū &c. Quarta auis ꝑm aliquos est sturnus:& ista auis dꝫ comedi in iuuētute:& est auis nota teutonice eynsprec.ꝑm alios est starna:quā Ra.iii.Almā. p̄ceteris uolatilibus laudat dicēs:starne caro oī carne auiū leuior inuenit̄ atqꝫ his q sub/ tili uolūt custodiri regimine cōuenientior. Et pōt p starnā intelligi auis magna uelut anser grisea cinerea:cuius caro laudabilis est ma/ xime cū iuuenis fuerit:& isto mō itelligit Ali.p̄ferēs istā carnē alijs. Vel pōt p starnā itelligi maneries pdicis paruę quā Moyses uř itelli gere iudeis inquiēs:silr starne nō uident̄ pro dn̄o nr̄o:qa uentrē cō/ stringūt. Et istā ꝓprietatē alij attribuūt pdicib⁹:carnes.n.ipsaꝝ uen trē cōstringūt teste.Ra.iii.Almā. Quinta auis est colūba:q̄ est auis nota:cuius caro est colerica. Et de colūbis dicit Ra.loco pall̄. Colū be uehemētis sunt caliditatis q̄ sāguinē inflāmatū generāt:& citó fe bricitare faciūt. Et ergo aptius colūbe comedi debēt in pastillis cū uuis acerbis q̄ assari. Per uuas.n.acerbas aufert̄ caliditas q̄ sangui/ ni inducūt. Et electiores colūbe pro esu sunt colūbe iuuenes uolare potētes:qa tales sūt leuioris digestiōis & melioris humoris. Pulli.n. nō uolare potētes caliditatē & humiditatē hn̄t supfluas:q̄re grossos generāt humores ut uult Aui.ii.can.c.de colūbis. Antique v̄o colū be & eaꝝ caro pp caliditatē nimiā & siccitatē & digestiōis difficul/ tatē sunt cu tāde. Et silr ēt turtures antique. Sexta auis est q̄stula q̄ ab aliqb⁹ noīat̄ coturnix:qa q̄stula est nomē onomatopeion.s.fictū a suo sono. Et caro ista ꝑm aliquos est subtilis substātię:bonū gene/

rans humorẽ & multũ cõpetit ſanis cõualeſcẽtibus. Secũdũ yſaac tñ coturnices cęteris uolatilibus ſunt peiores nec nutrimẽto:nec di/ geſtioni laudabiles:qa ex comeſtione carnis earꝝ timet́ ſpaſmus & tethanus:ꝑut ẽt uult Aui.ii.can.c.de eis.ſubiũgẽs rõnẽ.ſ.qa i ſub/ ſtãtia carniũ earꝝ eſt uirtus faciẽdi huiuſmodi accidẽt a narrata & ſic nõ ꝑueniũt illa accidẽtia ex eo ſolo:qa coturnices comedũt elle/ boꝝ. Et hinc ẽ ꝙ gallici comedũt coturnices cũ molli & pingui ca ſeo:& ide faciũt paſtilla.Põt tñ p coturnicẽ itelligi alia auis a ꝑdicta ꝑdice maior.eiuſdẽ fere coloris cũ rubeis pedibus & roſtro ſaporis delectabilis.dicta coturnis ytalica lingua.Et iſto mõ Ra.iii.Almã. accipit coturnicẽ qñ ꝓfert carnes eius poſt carnes ſtarne alioꝝ uola tiliũ carnibꝰ.Septima auis ẽ merula:q̃ eſt eiuſdẽ q̃titatis cũ ſturno: ſed ẽ ad nigredinẽ tendẽs:& hñs roſtrũ ſubrubeũ.& ſilr dꝫ comedi iuuenis. Octaua auis eſt phaſianus.i.gallus ſilueſtris:q̃ ab oibus me dicis enumerat́ inter aues laudabilis carnis. Caro.n.talis auis natu ręhumanę eſt cõueniẽtiſſima.& eſt cibus principum & magnatũ. Cõſiliator.n.loco ꝑall.dicit.ſilueſtriũ ꝟo laudabiliores ſunt phaſiani ad ſanitatẽ & ad robur. Et fortaſſis etiã uniuerſaliter domeſtici cũ gallinis ꝓpinquiſſimi & eiuſdẽ fere ſpeciei:ſintqꝫ illis ſiccioris aeris & alimẽti ac exercitii amplioris. Nona auis eſt ethigoneta:quæ eſt auis parua ad modũ ꝑdicis:ſed longũ roſtrũ habẽs:cuius caro eſt optima. Decima eſt ꝑdix cuius caro ſm Aui.ii.can.c.de cubegi eſt de ſubtilioribus carnibꝰ impinguãs:qa multũ nutrit:cor abſtergẽs ydropiſi & ſtomacho cõferẽs:& augmẽtũ in coitu faciẽs:uerꝝ eſt tñ ꝙ ſtringit uentrẽ.Et iſtã carnẽ Gal.iii.ali.c.x.Et octauo de ingenio .c.ii.ꝓfert oibus aliis uolatiliũ carnibus.Et dr de iſta carne ꝙ ſi aſſi due comedat́ maxime ꝯfert memorię.Vndecima eſt frigellus:& eſt auis comedens racemos:uelociter uolans:ſilis ſturno:ſed melioris nutrimenti quã ſturnus:& multe tales inueniuntur ubi ſunt uineę:

& inebriant̃ ex esu racemoꝝ:& melior est caro eaꝝ circa festũ oĩum sctõꝝ. Duodecima est orix. Et est ꝑm aliquos gallina siluestris siue gallina phasiani. Vel ꝑm alios est gallina aq̃tica.i.natãs in aq̃:& siue sit fęmina phasiani siue gallina aq̃tica:eius caro est boni nutrimẽti. Decimatertia est tremulus & est auis cõiter stans ꝓpe mare minor quã gallina:sed est auis fusca alte clamãs:& uelocissime uolat:& qñ ambulat sup terrã cauda eius semp tremit:& iõ dr̃ tremulus:& hẽt sup caput eius lõgas plumas.Et nõ est parua auis:lõgã hñs caudã: quæ a medicis uocat̃ cauda tremula.Vltima auis est amarellus:& ẽt est auis siĩr existẽs in aqs:siĩs anete:sed ea minor. Et generaĩr loquẽdo inter aues comestibiles plus laudant̃ ille quæ uolatu uelociores sunt. Et sicut carnes ꝓdictaꝝ auiũ sunt laudabilis nutrimenti: & facilis digestionis:ita ẽt repiunt̃ carnes aliquaꝝ auiũ illaudabilis nutrimẽti:difficilis digestiõis:& inequalis cõplexiõis.sicut sunt carnes anseꝝ & pauonũ & malardoꝝ:& uniuersaĩr auiũ habẽtiũ collum lõgũ & rostrũ lõgũ degẽtiũ in aqs:& carnes passeꝝ q̃ sunt calidissime:& a tempamento longissime:& multũ excitantes coitum. Circa electionẽ ṽo carnis uolatiliũ sciẽdũ est:ꝙ ꝑm diuersas laudabilioris nutrimẽti ꝓprietates ac eius qd̃ nutrit̃ sanitatis uel roboris intentionẽ:carnes laudant̃ uarię. Vñ Gal.respiciens facilẽ alterationẽ & subtilitatẽ in carnibus ꝑdicũ ꝓfert easdẽ. Ra.ṽo cũ ysaac respiciẽs subtilitatẽ starne ac leuitatẽ ipsã ceteris ꝓtulit.Isaac etiã ꝑm diuersas intentiões carnes uolatiliũ laudauit diuersas.Aui.ṽo laudauit carnes turturũ ꝓceteris:uel qa respexit ad ꝓprietatẽ qua roborãt & cõfortãt intellectũ:uel qa in terris eius est ipsaꝝ tanta bonitas q̃ nõ est ĩ aliis terris:sciẽdũ est insup ꝙ carnes uolatiliũ plus cõueniũt quã carnes quadrupedũ his q relicto exercitio corporali uocãt cõsiliis studiis & cõtẽplationib⁹:qa digerunt̃ facilius aliis:iuxtã illud Gal.iii.alimẽ.Digestibilior est tamen hęc caro uolatiliũ aĩaliũ

& maxime pdiciũ:& generant sanguinẽ clarũ:mũdũ:spumosum: mentis exercitiis & eleuationi intellectis aptum.

Si pisces molles sunt:magno corpore tolle
Si pisces duri:parui sunt plus ualituri

¶Hic ponunt̃.ii. accidẽtia ex quoꝝ noticia attẽdit̃ ele/ctio pisciũ. Vñ pisces aut sunt duri aut molles.si molles sunt tũc seniores sunt eligibiliores.Cuius cã est ista:quia mollicies puenit ex humiditate quæ in iuuene pisces indigesta est.& in sene plus digesta: & sic in iuuẽtute tales pisces sunt generatiui fleumatũ:sed senes minus:& sic patet ꝙ anguilla senior sanior est iuuene:ꝑm quosdã.Si ṽo tales pisces sunt duri tũc iuuenes sunt saniores.i.digestibiliores:cuiusmodi sunt lu/cii & parce:duricies.n.inquantũ huius resistit digestioni:& istã sententiã ponit Aui.ii.can.c.de piscibus dicens.Et eligit̃ quidẽ ex pi/scibus durã carnem habentibus ille qui est minor:& ex habẽtibus mollem carnem ille qui est maior ad terminum aliquem.

Lucius & parca saxaulis & albica tenca.
Sornus plagicia cũ carpagalbio truca.

¶Hic tangunt̃ .x. pisces eligibiles pro nutrimento naturæ humanæ:quoꝝ.Primus est lucius:qui est piscis notus:& dr̃ cẽ tyrãnus pisciũ:qa nõ solũ deuorat pisces alterius speciei:sed ẽt eiusdẽ speciei cũ eo:uñ uersus. Lucius ẽ piscis rex & tyrãnus aqꝝ.A quo nõ differt lucius iste parũ. Est ẽt piscis dure carnis & natatu uelox. Secũdus est parca:a parco parcis:ere:dicta p ꝯriũ:qa nulli pisci parcit:imo irata uulne/rat alios pisces suis squamis quas hẽt supra dorsum:nec eam audet euadere lucius:imo ut narrat Albertus de naturis aĩaliũ.est naturalis amicitia parce & lucii.Lucius.n.lesus ab alio difficulter sanatur: sed lesus q̃rit parcã q̃ uidens eũ lesum tãgit & lenit uulnus lucii:sic

lucius sanat᷑:& ē parca silr piscis dure carnis notus:teutonice eyn/
baers. Tertius piscis est saxaulis uel saxaulus piscis marinus:apud
gallicos dictus sola. Alii dicūt qđ est piscis teutonice eyntūghe:& ē
piscis multū sanus inter pisces marinos. Q uartus est albica:teuto/
nice & uitine:& est piscis marinus. Q uintus est tenca q̄ ē dulcis pi
scis aq̄ notus:pellē hn̄s lubricā atq͂ uiscosam ad nigredinē tēdēs:
sed eius caro est dura.uñ ab istis tribus piscibus q sunt lucius:par/
ca & tenca:post eoꝝ coctionē aufert᷑ pellis. Et dr̄ iste piscis:teutoni/
ce eyntinche. Sextus est fornus:& est piscis minimus marinus al/
bus ad q̄titatē medię partis medii digiti quo ad lōgitudinē:qui co/
medit᷑ cū capite & spinis:& dr̄ teutonice eyngaernaert. Septimus ē
plagicia:& est piscis marinus notus.latus hn̄s in una pte suę pellis
maculas rubeas:& pellis est tota alba curuū os hn̄s.teutonice eyn
blatyscol. Octauus est carpa q̄ est piscis dulcis aq̄ notus.multū tn̄
de se est uiscosus.sed a magnatib⁹ decoquit᷑ in uino:& sic ab eo tol
litur eius uiscositas. Nonus galbio:& est piscis marinus notus a qui
busdā dictus rogetus:teutonice eynrotbarth:& est piscis dure car/
nis & sanus. Alii textus hn̄t gouio:& est piscis paruus dulcis aq̄ ad
lōgitudinē unius digiti longi:& est rotūdus & suauissimus:gallice
gouion. Vltimus est truta q̄ est in carne silis salmoni:nec tn̄ est sal/
mo & est lōgus & nō grossus. Et capit᷑ in magnis fluuiis:& pmittit
se fricare in aq̄:& sic capit᷑:& ex eo fiūt pastilla cū spēbus:& est pi
scis ualde pciosus:gallice trutes. Circa electionē v̄o pisciū sciēdū est
primo q͏ pisces resp ctu carniū:cęteris paribus minoris sunt nutri
menti:& facilis digestiōis:& nutrimētū eoꝝ est pluriū supfluitatū:
& fleumaticū & frigidū & humidū:& minus māsiuū:& sunt ad di
gerendū duri:& lōgā faciūt morā in stomacho. Et qa in eoꝝ dige/
stione laborat stomachus:& interdū corrūpunt᷑ in stomacho:& q̄li
tatē q̄ndā suscipiūt putredinalē:sitim generant. Et ut sit ad unū di

cere:carniũ laudabiliũ nutrimẽtũ melius eſt nutrimẽto piſciũ.Se/
cũdo ſciẽdũ eſt ꝙ piſces marini ſunt meliores in regimine ſanitatis
cęteris paribus:piſcibus aq̃ dulcis:eoꝝ.n.nutrimẽtũ eſt minus ſup
fluũ & naturę carniũ magis ꝓpinquũ.Sed qa cęteris parib⁹:piſces
marini ſunt durioris carnis piſcib⁹ aq̃ dulcis:ideo ſunt difficilioris
digeſtiõis & reſolutiõis:& pluris nutrimenti & purioris.Veꝝ eſt tñ
ꝙ in ęgris magis cõferũt piſces aq̃ dulcis:pp debilitatem digeſtiue
coꝝ. Tertio ſciẽdũ ẽ ꝙ ĩ piſcib⁹ tã marinis quã aquę dulc s eligẽdi
ſunt:quoꝝ caro eſt alba nõ uiſcoſa:ſed fragilis:nõ multũ groſſa:ſed
ſubtilis:nõ grauis odoris:ſed ſuauis:nec cito putrefactiõis:ſed ſuffi
cientis duratiõis:nõ mali coloris ſed boni.& quoꝝ habitatio nõ eſt
in lacubus ſtagnis:nec in locis ſordidis:nec in aqs hñtib⁹malas her
bas. Et eligẽdi ſunt nõ ualde iuuenes:nec ualde magni:& q ſunt ue
locis motus & pauce uiſcoſitatis.Et ſi ſint piſces marini eligẽdi ſũt
qui capti fuerũt ĩ fluminib⁹multũ diſtãtib⁹a mari:& hoc cęteris cõ
ditionib⁹ bonis ſuppoſitis.Itẽ ſuppoſitis ꝑdictis ꝯditionib⁹ q̃to pi/
ſces ſunt ſquamoſiores:tanto ſunt meliores.Et ſiľr intelligit̃ de ſpi/
nis:qa ſpinę multę & ſquamę ſeruãt puritatẽ ſubſtãtię piſcis.Item
inter piſces marinos meliores & puriores ſunt q capti & nutriti ſũt
in mari ꝓfũdiori:& magis agitato:ad q̃d eſt curſus pluriũ fluuioꝝ:
Et ergo capti ĩ mari ſeptẽtrionali q̃d magis eſt agitatũ:& magis tẽ
peſtuoſum & uelocioris fluxus & influxus meliores ſunt captis in
mari mortuo uel meridionali.Et ſiľr intelligẽdũ eſt de piſcibus dul
cis aq̃.nã cęteris paribus q̃to aq̃ eſt ꝓfundior & mobilior tãto piſcis
in ea nutritus eſt melior.Et de his ſufficienter eligi põt q piſces ſunt
uitupabiles:& q laudabiles ſunt.piſces.n.beſtiales ſicut porcus ca/
nis marinus:delphin:morona nõ multũ cõpetunt in ſanitatis regi/
mine. Sũt.n.difficilis digeſtionis:& groſſi humoris:& multę ſup/
fluitatis:nec in carnibus ꝑdictoꝝ piſciũ apparẽt cõditiones ſupius

numerate:puta:albedo ſubtilitas &c. Et ſi hos piſces & cõſi"es co/
medi cõtingat nõ ſtatim ſũt coquẽdi & comedẽdi poſtq̃ capti ſunt:
ſed obſeruandi ſunt p aliquos dies quouſq; eoꝝ carnes molleſcãt &
tremiſcãt ſine ſubſtãtię corruptiõe. Et ẽt p̃dicti piſces meliores ſũt
ſemiſalſi quã recẽtes aut pfectę ſalſi. Inter alios aũt piſces marinos
cõſideratis conditionibus ſupradictis laudabiliores uident̃ rogetus
& gornatus ſiue gornus. Nã eoꝝ caro & ſubſtãtia eſt puriſſima. Et
poſt hoc plagicia & ſola. ſed hoꝝ caro eſt magis uiſcoſa & nimis
frãgibilis & minus alba & magis groſſa & minus ſubtilis: nec hoꝝ
ſapor aut odor eſt ita delectabilis: & forte piſcis merlẽgẽdus ẽ lau/
dabilior poſt rogetũ. Nõ ẽ. n. tãte groſſiciei & uiſcoſitatis ſicut pla/
gicia & ſola: & eius ſubſtãtia eſt ſatis frãgibilis: ſed ꝯſideratis ſapo
re & odore cũ colore & ſubſtãtię puritate & mollitate deficit ĩ boni
tate a rogeto & gornato: & ſilr̃ ĩtelligat̃ de allece. Et morua iuuenis
ſatis appropinquat p̃dictis ĩ bonitate cõſideratis p̃dictis cõditioni
bus: eſt tñ groſſior & uiſcoſior p̃dictis piſcibus. ſalmones aũt & tur
boti & maquerelli multũ deficiũt ĩ bonitate. ſunt. n. multũ groſſio/
res & uiſcoſiores & ad digerendũ difficiliores & magis ſupfluitate
pleni. uñ cõpetũt niſi exercitãtibus fortib⁹ iuuenib⁹ cũ qbuſdã ſalſis
eoꝝ uiſcoſitati groſſiciei & frigiditati repugnãtibus. Inter piſces ãt
dulcis aq̃ ꝯſideratis p̃dictis cõditionib⁹: parca & lucius mediocris:
primũ gradũ bonitatis obtinẽt ſuppoſito q; ſint pingues: deinde uẽ
doſia: & deinde lopia: & q̃uis carpa ſit ſquamoſior p̃dictis tñ nõ hẽt
carnẽ adeo albã & frangibilẽ & ſubtilẽ ſicut lucius & parca: & ſę/
pius repit̃ in ſtagnis: & uniuerſalr̃ cęteris paribus meliores ſunt pi
ſces dulcis aq̃ q capiunt̃ ĩ aq̃ petroſa currẽte v̓ſus ſeptẽtrionẽ pfun
da: multe agitationis: ad quã nõ cõfluũt ſordicies ciuitatũ: in qua ẽt
nõ ſunt herbe male. Cancri aũt fluuiales & marini multi ſunt nutri
mẽti: & nõ facile in ſtomacho corrũpunt̃: uerũ ſunt difficilis dige/

stionis. Sciedũ est insup ꝙ pisces recẽtes corpus humectãt: & lac & sperma multiplicãt & multũ cõpetũt colericis: & nõ sũt comedẽdi pisces post forte exercitiũ uel forte laborẽ: qa tũc de facili in stomacho corrũpunt: & caueant ab usu pisciũ hñtes stomachũ debilẽ uel malis humoribus plenũ. Amplius sciendũ ꝙ pisces grossi semisalsi meliores sunt q̃ recentes pisces: & saliti multi tẽporis nõ sunt boni. Item nõ sunt comedendi pisces & carnes simul: nec pisces & lacticinia: nec sunt comedendi pisces post alios cibos. Item pisces laudabiles parũ saliti: & in pauca quantitate sumpti reuocant appetitũ: & ipm corroborant si quis habuerit appetitũ ad eos.

Vocibus anguillę prauę sunt si comedant.
Qui physicã non ignorant hęc testificant.
Caseus anguilla nimis obsunt si comedant
Ni tu sępe bibas & rebibendo bibas

¶ Hic autor subdit qđ anguilla ẽ piscis insanus maxime nocens uocib⁹: & hoc ꝓbat sermone medicoꝝ & nãlẽ phiam studentiũ: & rõ est: qa anguilla est piscis limosus: uiscosus: & maxĩe oppilatiuus: & multũ deficit a cõditionib⁹ boni piscis prius narratis in parte p̃cedẽti. & qđ dictũ est de anguilla ẽt intelligendũ est de lãpreda: licet lãprede parue laudabiliores sũt anguillis: & minus periculose cũ nõ sint tante uiscositatis & grossiciei sicut anguillę: ut patet ad sensum. Vñ salua reuerẽtia utentiũ isti pisces sunt ualde periculosi q̃uis ori sunt saporosi. Hoꝝ.n. pisciũ in aq̃ sitis est generatio gnãtioni serpentũ in terra: uñ multũ dubitãdũ est: qđ nõ sint uenenosi: uñ eoꝝ capita & cauda in qbus uenenũ cõsueuit esse: & silr interior spina: nullo mõ sunt edẽda. bonũ est ẽt pp eaꝝ uiscositatẽ qđ submergant in uino optimo uiue & dimittant ibi quousq; mortue sint: & deinde p̃parent cũ galentina optimaꝝ spẽꝝ ƀm qđ coci magnoꝝ dñoꝝ facere cõsueuerũt. bonũ est tñ qđ ebuliant primo dua

bus ebulitióib⁹ ĩ uino & aq̃:& illa abiecta decoquant̃ ad pfectioné:
& fiat galétina uel pastillatura:uel assatura cũ salsaméto appropria
to:uidel3 cũ salsa uiridi cũ fortibus spẽbus:& uino in hyeme:& cũ
debilibus spẽbus:& agresta:& aceto ĩ ęstate. Cómodosius tñ est ma
nerië huiusmodi pisciũ dimittere. Deinde subdit tex. qđ caseus &
anguilla multũ nocẽt si comedant̃:& istud ĩtelligédũ est:si ĩ magna
q̃titate sumant̃:quoꝝ causę dictę sũt de caseo ibi. Persica poma:&
de anguilla nũc dicta ẽ cã. postea dicit tex. qđ si ista sumant̃ cũ fre
quẽti potatiõe uini malicia eoꝝ corrigit̃. Et istud nõ d3 intelligi de
uino subtili & penetratiuo:nec de uino qđ dat̃ uia potus cõductiui
q̃a tale nõ d3 dari sup cibũ gñatiuũ mali humoris qñ comedit̃:nec
añ ipm:nec postq̃ fuerit digestus:ut uult Aui. in. i. c. de regimine aq̃
& uini:q̃a tale uinũ magnũ nocumẽtũ induceret. penetrare. n. face
ret humoré malũ:ex hoc cibo genitũ usq3 ad extrema corporis qui
forte nõ sufficeret penetrare sine uini auxilio & cõductu:sed intelli
gendũ est istud de uino forti nõ multũ penetratiuo:sępe & ĩ parua
q̃titate dato gr̃a pmixtiõis ciboꝝ. Tale. n. corrigit maliciã ciboꝝ:cõ
fortat digestioné:& digerit fleumaticos humores & frigidos:q̃re iu
uat ad digestionem casei & anguillę:quæ male digestionis sunt.

⸿Hic autor tangit duo ducuméta:quorũ primũ est:qđ comedens in prandio uel cena d3 uicissim comedere & bibere multiplicãdo uices bibitionis:sed pro q̃libet uice parũ potus sumere:& facere non d3 queãdmodũ bruta:q̃ totũ cibũ capiũt:& postea bibũt:q̃a si potus melius cibo pmiscet̃:& cibus exinde reddit̃ remollitus:& digestionis capacior. Et circa istud est sciendũ qđ triplex est potus. s. pmixtiuus:delatiuus:& sitis sedatiuus. Istud aũt qđ dictũ est:intelligédũ est de

Inter prandendũ sit sępe parũq3 bibendum
Si sumas ouum:molle sit atq3 nouum.

93

potu pmixtiōe ciboꝝ:iste.n.potus debet uicissim recipi cū cibo:& saluo meliori iudicio nō debet iste potus differri usq₃ ad finē comestionis:nec debet expectari sitis. Et iste potus maxime cōpetit:qñ sumunt̄ cibaria actualr̄ sicca uel uirtualr̄:sicut p₃ in laborātibus comedētibus panem siccū. Sed potus sitis sedatiuus regulariter & in hoībus bñ dispositis debet differri usq₃ ad finē comestiōis:tūc.n.est uera sitis pp estuationē cibi calidi & sicci. Nō.n.multū rōnabile est q̄ simul urgeat sitis & fames:qa sunt appetitus ꝯrioꝝ. Et debet iste potus dari ſm plus & minus ſm q̄ maior uel minor est sitis. Potus ůo delatiuus maxime cōpetit cōpleta prima digestiōe regulariter: & parū añ horā suscipiendi aliū cibū sequentē. Et talis potus spālr̄ cōpetit qñ cibaria primitus sumpta fuerint grossa in substātia:nec debet expectari sitis ad talē potū suscipiendū.nā talis potus p̄parat stomachū ad suscipiendū cibū sequētē:& iuuat trāsitū cibi ad epar a stomacho:nec debet talis potus esse magnę q̄titatis:ut cito possit digeri. Ante.n.eius digestionē nō trāsit ad epar. Et istud ueꝝ est nisi talis potus delatiuus fuerit aqua:in qua nō oportet expectare digestionē añ penetrationē eius ad epar. Regulariter aūt potus ꝯueniēs delatiuus:aut ēt pmixtiuus nō debet esse aq̄:sed uinū uel aliqd proportionabile uino.puta ceruisia uel cerasiaꝝ uel pomeriū uel mellicratū uel aliqđ silr̄ qbus oībus uinū ē melius. Sciēdū secūdo q̄ q̄to cibus est grossior & siccior & frigidior:tāto potus pmixtus & delatiuus debet esse maior:& ecōuerso quāto cibus est calidior subtilior & humidior:tanto potus delatiuus & pmixtiuus debet esse minor: Et quāto cibus est grossior & frigidior & digestioni inobedientior: tanto uinū permixtiuū uel delatiuū debet esse subtilius & fortius. Et q̄to cibus est subtilior calidior & digestibilior:potus debet esse debilior:uel uinum debilius. Vnde fortius uinū bibēdū est tam cū carnibus bouinis q̄ pullinis:& fortius bibendum est cum piscibus

q̃ carnibus regulariter. Secundũ documẽtũ est ꝙ sumẽs ouũ debet ipsum sumere qñ est molle & nouũ: cuius cã dicta est supra.

¶ Hic ponit᷑ unũ notabile documẽtũ de piscis: & ẽ ꝙ pisa aliquo modo laudant᷑: & aliquo mõ uituperant᷑.

Pisam laudare decreuimus ac reprobare
Pellibus ablatis est bona pisa satis
Est inflatiua cum pellibus atq; nociua.

Laudant᷑.n.qñ comedunt᷑ ablatis corticibus. Vitupant᷑ v̄o qñ comedunt᷑ cũ corticibus & pellibus: qa tunc sunt inflatiua. Et ergo nõ est artificiale ea comedere simul cũ cortice: qa medullaꝝ & corticũ naturę discordãt. Alteꝝ.n.laborat ut soluat & exat: alteꝝ obuiat ut cõstringat: ut dicit Isaac in dietis uľibus: q̃re ĩ corpore fit motus agitatiuus inducẽs torturã & inflationẽ. Et istud nedũ ueritatẽ hẽt de piscis: uerũ ẽt de oĩbus leguminibus: sicut fabis: faceolis: lentulis & siľibus. Et spãľr de hñtibus multũ corticẽ sicut fabe & cicera nigra. Cortex ẽt in oĩbus est peioris nutrimenti quã medulla. Et circa istud est sciẽdũ ꝙ est una maneries pisoꝝ alboꝝ rotũdoꝝ hñtiũ corticẽ exteriorẽ ualde paucũ & subtilẽ: & ista pisa securius pñt comedi cũ cortice q̃ alia: q̃uis melius sit ꝙ depurent᷑ a cortice. Et qa dictũ p̃cedẽs ueritatẽ h3 de oĩbus leguminibus. Sciendũ est ꝙ legumina recentia minus hñt de cortice: & in eis minor diuersitas est inter corticẽ & medullã: & facilius digerunt᷑. Et ideo dicũt aliq ꝙ magis cõpetũt corporibus sanis: sed nõ est ita q̃a legumina recentia sunt plurimaꝝ supfluitatũ & corruptibilioris subſtãtię: q̃re minus ꝯueniũt corporibus sanis. Et ideo pro ueritate tenendũ est ꝙ legumina sicca depilata a cortice exteriori sunt saniora quã recẽtia nõ depilata: sed uiridia sunt saniora siccis nõ depilatis. Sciẽdũ ulterius ꝙ q̃a omniũ leguminũ subſtãtia est inflatiua & difficilis digestionis: & eoꝝ nutrimẽtũ malũ nõ cõpetit ĩ regimine sanitatis: sed brodiũ siue deco/

ctio ipſoꝶ cōueniēs eſt:qa eoꝶ decoctio uentris eſt ſubductiua.i.laxatiua:urinę ꝓuocatiua:& uenaꝶ deopilatiua:uñ ſatis cōuenit tpibus in qbus hoīes utunť cibis groſſis & opilatiuis:puta tpe ieiunioꝶ. In iſto.n.brodio ſiue in iſta decoctione cōueniēter facta nō ſunt nocumenta ꝗ ſunt in ſubſtātia:uñ in ea nō eſt inflatio:nec difficultas nutritiōis & digeſtiōis:nec malicia nutrimēti. Fit aūt iſta decoctio per iſtū modū. In ſero.n.ponunť cicera uel piſa in aq̄ feruenti:& in eadē lōgo tpe manibus cōfricanť. Deinde ꝑdicta aq̄ tota nocte temperetť:& in eadē ſequenti nocte buliāt duabus uel tribus bulitionibus:& poſtea coleť & colať a reſerueť:& appropinquāte hora refectionis ꝑparetť cū cynnamomo & croco:& aliquātulū uinū addať: & deinde unico feruore bulliat & ſpumeť in principio refectionis: Et brodium ſeu purenta cicerū & piſoꝶ rotūdoꝶ alboꝶ eſt melius & cōuenientius:& naturę amicabilius:& ſilr eoꝶ ſubſtātia.

Lac ethicis ſanū caprinū poſt camelinum.
Ac nutritiuum plus omnibus eſt aſininum.
Plus nutritiuum uaccinum ſic & ouinum
Si febriat caput & doleat nō eſt bene ſanū

¶Hic ponunť q̄dā documēta circa electionē lactis. Primū eſt ꝙ lac caprinū eſt ſanū ethicis.i. cōſūptis & maceratis uel hñtibus febrē ethicā. Et iſtud uult Aui.ii.can.c.de lacte dicens. Lac caprinū & lac aſininū ſunt bona ethice. Et idē uult.iiij.trac.in.c.de rememoratiōe medicinaꝶ humectātiū ethicos. Et rō ēt eſt:qa lac caprinū eſt tēpatū ſꝫm Auic.ii.can.c.de lacte.& etiā multi nutrimēti: ut uult hic tex. Et poſt iſtud lac ualet camelinū. Iſtud.n.ſubtilem ē multę aquoſitatis & humiditatis:q̄re pōt humectare eos:uerū eſt tñ ꝙ iſtud lac ꝓp ſuā nimiā humiditatē parū nutrit:q̄re minus eis cōuenit quā caprinum:iſtud tñ lac camelaꝶ & maxime nouiter fetaꝶ cōfert ydropiſi ualde & patiētibus dolorē in epate:& renouat epar

ꝭm Aui.ii.can.c.de lacte. Secũdũ documẽtũ est ꝙ lac asininũ plus cęteris lactibus ethicis cõuenit. Et istud ueꝝ est cõparãdo lac asini/nũ ad lac alioꝝ brutoꝝ: qa lac asine declinat ad frigiditatẽ & humi/ditatẽ: & est subtilius: & citius penetrãs: & tardius coagulabile q̃ lac alioꝝ brutoꝝ ꝭm Gal'.vii.de ingenio.c.vii. & istud idẽ uult Aui.in q̃rto loco pall'.dicẽs. Et nõ est lac post lac mulieris: sicut lac asine. Et prius dicit. Et ꝓprie lac asine eradicat ethicã si fuerit ei eradicatio. Cõparãdo tñ lac asine ad lac mulieris minus cõuenit. Lac.n.mulie/ris sugẽdo sũptũ cõueniẽtius est oibus: ut uult Aui.in.iiii.loco pal. Et rõ est: qa lac humanũ siue muliebre subtilius est frigidius & hu/midius: & naturę humanę magis siľe: uelocius penetrãs: citius dige/stũ & magis nutriẽs. Et dȝ istud lac dari ethicis q̃tũ possibile ẽ mu/lieri magis ꝓpe lectũ infirmi: & ei ꝓtinus sine mora administrari ne ab aere corrũpat'. Et circa istud sciẽdũ ẽ ꝙ nõ semꝑ cõueuit ethicis lac mulieris aut asine: imo ĩ aliqb⁹ casib⁹ lac acetosũ siue ebutiratũ ẽ utilius ethicis quã lac mulieris aut asine. Q uoꝝ primus est qñ cũ ethica ẽ solutio uẽtris. Secũdus ẽ qñ ẽ suspitio de coagulatiõe lactis in stõacho uel de ardore uehemẽtis febris: uel qa stomachus de se ẽ colericus: ut lac in colerã cõuertat. Tertius est qñ cũ ethica cõpilat' putrida: ꝑcipue qñ ĩ interioribus nõ fuerit multe opilatiões. Nã lac acetosũ restringit uentrẽ: & nõ facil'r colerizat': qa priuatũ ẽ butiro sitate: ꝑ quã facil'r lac inflãmat': nec in putrida febre: qa cito putre/scit ꝑꝑ eãdẽ cãm. Q uartus ẽ si stomachus fuerit sordidus: tũc.n.lac in eo facile corrũpit'. Q uintus si ethicus abominet' lac dulce & in/tegrũ: & nõ acetosũ siue ebutiratũ. Tertiũ documẽtũ ẽ ꝙ lac uacci num & ouinũ sunt magis nutritiua: qa pinguiora & grossiora sunt aliis: ut dicit Aui.ii.can.c.de lacte. Et ibidem de lacte uaccino dicit lac oĩs aĩalis: cui⁹ ꝑgnatio ꝓlixior est ꝑgnatiõe mulieris ẽ malũ: q̃ꝑꝑ ꝓportionabile est illud qd ꝓximũ est sicut uaccinũ. Ra.ṽo ĩ Almã.

c.de lacte dicit. Vaccinũ.n.lac oĩ lacte cuiuſq; aĩalis alteri⁹ groſſius iudicat̃:q̃d ẽt oibus ſui corporibus pinguedinẽ adipiſci uolẽtibus cõuenientius exiſtit. Quartũ documẽtũ eſt ꝙ lac nocet hñti febrẽ & dolorẽ capitis. Cuius cã dicta eſt ſupra ibi. Perſica poma pira.

01 Lenit & humectat ſoluit ſine febre butirum

℄ Hic autor ponit ꝓprietates butiri:q̃s ipm ĩducit ĩ corpore hũano. Prima ẽ ꝙ butirũ lenit uẽtrẽ ſiue mollificat atq; lubrificat: hãc ꝓprietatẽ facit ſua unctuoſitate. Secũda ꝓprietas ẽ ꝙ butirũ ẽ humectatiuũ:qa ex meliorib⁹ ptib⁹ lactis cõpoſitũ ẽ:& ita ſibi cõuenit humectare ſicut & ipſi lacti a quo extrahit̃. Tertia eſt ꝙ ſoluit uẽtrẽ.i.eſt ꝓuocatiuũ ſeceſſus:& hoc lac facit:qa lubricitatẽ ĩducit in teſtinis. Et iſtas ꝓprietates eius ẽt ponit Auic.ii.can.c.de butiro. Et ĩducit butirũ iſtas tres ꝓprietates ĩ corpe nõ febricitãte. Nociuũ tñ ẽ corpi febricitãti:qa butirũ ſola unctuoſitate de facili inflãmat̃: & in febricitãte calorẽ augmẽtat. Circa iſtud ſciẽdũ ẽ ꝙ lȝ butirꝝ inducat p̃dictas ꝓprietates rõne tñ ſuę nimię humiditatis & unctuoſitatis nõ cõpetit uia cibi ſpãlr ĩ q̃titate notabili. Prĩo.n.ſi qs eo utat̃ in q̃titate notabili abominationẽ inducit & facit cibũ ſupnatare in orificio ſtõachi:& uentrẽ plus debito laxat:& uomitũ ĩducit. Nullo ergo mõ butirũ ẽ comedendũ uia cibi ĩ q̃titate notabili:& ſpãlr nõ comedat̃ poſt alios cibos:ſed ad cõdimẽtũ cibarioꝝ ſatis cõuenit.

102 Incidit atq; lauat penetrat mũdat quoq; ſerũ

℄ Hic ponunt̃ q̃tuor ꝓprietates ſeri .i.aq̃ lactis. Quaꝝ prima eſt ꝙ ſerũ eſt inciſiuũ ſiue ſubtiliatiuũ. Secũda ẽ ꝙ eſt lauatiuũ.i.abſterſiuũ. Tertia eſt ꝙ eſt penetratiuũ:& iſta ſequit̃ ex prima. Quarta eſt ꝙ ſerũ eſt mũdificatiuũ.i.ſolutiuũ ſiue purgatiuũ. Et tres iſtaꝝ ꝓprietatũ narrat Aui.ii.can.c.de lacte dicens:ꝙ aqua

eius.s.lactis est subtiliatiua lauatiua & solutiua:& i ipsa nõ est mordicatio.Ra.vo in Almã.dicit ꝙ serum colerã rubeã expellit:scabiei quoqꝫ atq; pustulis:nec nõ eis pustulis quæ in facie nascunt᷑.hyctericie etiã:atqꝫ ei cui fortis uini potus nocuit:auxiliũ prębet.

Caseus ẽ frigidus stipãs grossus quoqꝫ dur⁹
Caseus & panis bonus est cib⁹ hic bñ sanis
Si nõ sunt sani:tũc hunc nõ iungito pani.

¶ In hoc tex. autor duo facit. Primo ponit.iiii.ꝓprietates casei.Q uaꝝ prima est ꝙ caseus est frigidus .i.frigidę naturę:& istud ĩtelligẽdũ est de caseo recẽti:q ẽ frigidus: & humidus:& nõ de ueteri q ẽ calidus & siccus.ut uult Aui.ii.can. .c.de caseo.uel põt intelligi de caseo q fit ex sola coagulatiõe lactis absqꝫ alicuius alterius rei cõmixtiõe.Repit᷑.n.caseus calidę naturæ calefaciẽs stomachũ ac linguã mordicãs ex cõmixtione reꝝ sibi admixtaꝝ:sicut ẽ aliqs caseus uiridis q si in magna q̃titate sumat᷑ multũ calefacit corpus.Secũda ꝓprietas ẽ ꝙ caseus est stipãs.i.cõstipatiuus siue durũ uẽtrẽ efficiẽs. Et istud maxĩe hẽt ueritatẽ de ueteri & multũ coagulum hñte.Tertia est ꝙ caseus est grossus.i.grossi humoris gñatiuus:qđ ueritatẽ hẽt de oĩ caseo:qa oĩs caseus ex grossiori & terrestriori pte lactis fit. Q uarta ẽ ꝙ caseus ẽ durus.i.duriciẽ uẽtris efficiẽs.Et ista põt esse eadẽ cũ secũda.Deinde dicit tex.ꝙ caseus quãuis solus sumptus sit insanus:ex quo male digestionis ẽ:ut ꝓdictũ ẽ:tñ si in modica q̃titate misceat᷑ pani:cũ ipso pane digestibilis fit.alias nõ:& istud ueritatẽ hẽt in corpore sano. in ęgro autẽ nõ.Et de caseo prius dictum ẽ ibi.Nutrit & impinguat.

Ignari medici me dicunt esse nociuum
Sed tamen ignorant:cur nocumenta feram
Languenti stomacho caseus addit opem.

¶ In hoc passu autor fingit ꝑsonã loquẽtẽ ĩ spẽ casei cõtradicẽtes usũ casei

Si post sumatur terminat ille dapes
Qui physicā nō ignorāt hęc testificāt̄

esse insanū. Et dicit loquēs in psonā casei. Ignari me/dici.i.medicinā ignorātes dicūt me caseū esse nociuū: supple ulr ignorāt cām: cur naturę hu/manę nocere dicor. Et post hoc tāgit autor duas utilitates sumptio nis casei. Prima utilitas ē q, caseus cōfert ęgrotāti stomacho. Et cir ca istud est notādū q, oīs caseus cōfert opē oī stomacho lāguētium: sed in certis casib⁹ oīs caseus nocet.s.stomacho rare texture: & omni stomacho debilitato ex lōga ęgritudine: sed caseus recēs & nocuus nō multę uiscositatis opē cōfert stomacho calido: qa teste Ra.in Almā.adustionē & caliditatē eius reprimit: & stomacho ēt sicco ꝯfert pp eius humiditatē. Et talibus stomachis multū nocet caseus anti/quus siue multū acutus uel multū coagulū hñs. Sed stomacho hñti multa fleumata eius pelliculis adherētiā multū cōfert caseus anti/quus uel multū coaguli hñs: qa talis sui acuitate fleuma incidit & abstergit. Sed tali stomacho maxime nocet caseus recens & mollis. Et sic p3 q, in aliquo casu caseus semp nocet: & in aliquo non: & q, aliqñ caseus recēs ꝓdest & aliqñ uetus. Secūda utilitas est q, caseus sumptus post cibū terminat ipm: qa facit cibū descēdere ad illū lo cum in quo uiget digestio.s.ad fundū stomachi. Et istud totū sciūt: qui uerā sniam medicinę hñt. Et de caseo acuto dicit Ra.in Almā. Verūtñ cū post comestionē parua ex eo gustat̄ q̄titas os stomachi corroborat: sacietatē quoq3 nimiā atq3 fastidiū quæ ex dulcibus & unctuosis nutrientibus in ore stomachi ꝓueniunt aufert.

Inter prādendū sit sępe parūq3 bibēdū
Vt minus ęgrotes nō īter fercula potes

¶ Hic pōit.ii.documēta Quo℞ primū est q, prā/dendo.i.comedēdo aliqs d3 uicissim post sumptū parū & sępe bibere: ita q, nō d3 primo totū cibū sumere: & postea

potū. Et istū uersum primū aliqui nō habent:qa reuera idē uersus in forma prius expositis est. Secundū documētū est qđ inter duas comestionis sicut inter prandiū & cenā debemus pro posse potum euitare:& hoc si cibus sumptus in stomacho nondū fuerit digestus: nisi magna necessitas assit:qa talis potus sumptus impedit & interrūpit digestionē cibi primo sumpti:cibū facit indigestū de stomacho descendere:atq; appetitū deijcit circa cibū in cena sumendum & corpus grauat:& ad dispōnē in qua homo neq; sanus neq; eger ē inclinat:siue ad dispōnē preuenientē febrē.

¶Hic autor inuit
113 qđ cena dʒ incipi a potu.Et aliq̄ expo/ — Vt uites penam de potibus incipe cenam

nūt metrū istud. Si tu uis uitare penā.i.infirmitatē:prius potes in pricipio cene añq̄ comedas:sed ista expositio nō ualet:qa ꝓm medicos regularius est a cibo cenā incipe quā a potu. Et q̄uis iste liber directus sit anglicis:ipsi tñ hāc sniam nō obseruāt:qa regulariter quacūq; hora diei potū sumūt ꝑponūt morsū panis:iō aliter pōt exponi uersus iste accipiēdo potū ꝓ cibo liqdo & facile digestibili:sicut accepit Ipoc.potū.ii.pti.āpho.ibi:facile ē repleri potu quā cibo:ita qđ sensus istius v̄sus sit ꝙ melius ē cenā incipe a potu.i.cibo liqdo: & facile digestibili.Cuius rō ē:qa si cib⁹ liqdus & facile digestibilis post sumat̃ cū i nocte supueniēte fortificet̃ calor digestiuus cib⁹ liqdus & facile digestibilis lōgo tpe erit digestus añ grossum & difficulter digestibilē:& cū nō poterit hr̃e exitū pp cibū grossum nōdū digestū nimis aduret̃:uel si exeat grossum secū rapiet cibū nōdū digestū plene. Melius est ergo ut iste cib⁹ liqdus & facile digestibilis prius sumat̃:ut tpe quo digestus sit exitū hēat nullo repugnāte.

¶Hic autor ponit
116 aliqua documenta. — Singula post oua:pocula sume noua

Post pisces nux sit:post carnes caseus assit
Vnica nux ꝓdest:nocet altera:tertia mors ē

Primũ est post sumptionē cuiuslibet oui recētis suppe & mollis debemus sumere potũ:maxime haustũ uini:cuius cā pōt esse:qa ouũ recēs & molle est optimi nutrimēti & facilis digestionis:& est de his q̄ in modica q̄titate multũ nutriũt:& ꝑcipue eius uitellus:ut dictũ prius ibi.oua recētia:sic ergo uinũ qd̄ est amicũ naturę facit ꝙ ouũ auidius ad mēbra trahit̄ & ad eius penetrationē iuuat:& cā alia ēt pōt esse:qa ouũ tarde ꝑ mery descendit:potus ergo uel uinũ iuuat eius descēsum. Secũdũ documētũ est post comestionē pisciũ debemus sumere nuces loco casei:q̄a nux sua siccitate impedit generationē fleumatis qd̄ gn̄ari solet ex piscibus:& hinc est ꝙ in q̄dragesima ultimo dant̄ nuces. Tertiũ documētũ ē qd̄ post comestionē carniũ debemus sumere caseũ & nō nuces:q̄a nuces nimiũ exsiccarent & caseus nō:sed facit cibũ descendere ad fundũ stomachi quo uiget digestio:& istud ē ueꝝ de caseo mediocri īter ueterē & nouũ. Deinde subdit tex.in ultimo uersu qd̄ unica nux.s.nux muscata ꝓdest naturę humanę & ꝓficua est:qa bonũ odorē oris efficit:uisum cōfortat:& simil'r epar:splenē & stomachũ:& maxime os eius:ꝑm Auic.ii.cano.c.de nuce muscata:sed altera.s.nux auellana uel cōis nocet. Auellana qdē qm̄ instatiua est & gn̄atiua uentositatũ in uentre inferiori:& facit zoda:& tarde est digestiōis:& excitat uomitũ: ut hʒ Aui.ii.can.c.de ea.nux v̑o cōis:qa ēt facit zoda & difficilis est digestionis & mala stomacho:& hoc calido ꝑꝑ eius caliditatem.sed tertia nux.s.nux baliste est mors.i.mortē inferens:qa ꝑ balistā hoīes interficiunt̄. Vel pōt istud intelligi de nuce mechel q̄ ꝑm Aui.ii.cano.est uenenũ stupefactiuũ:quare mortifera est.

122 Adde potũ piro:nux est medicina ueneno

¶ In hoc primo uersu autor dat unũ do

cumētū dicēs q nos debe- mus post esū piroꝝ sumere potū.s.uinū: cuius cā̄ suffi

Fert pira nostra pirus:sine uino sunt pira uirus
Si pira sunt uirus:sit maledicta pirus.
Si coquas antidotū pira sunt:sed cruda uenenum
Cruda grauāt stōachū releuāt pira cocta grauatū.
Post pira da potum:post pomū uade fecatum.

ciēter dicta est prius:qa pira sunt gnātiua uentositatis & de ꝓprie- tate colicā inducētia & sanguinē aquositate replētia:& ergo cū eis debet potari uinū:& maxime forte & calidū qd est uentositatū car- minatiuū & aquositatū cōsumptiuū:q̄s inducūt pira. Secūdo dicit tex. q nux est medicina ueneno.i.remediū ꝯ uenenum:ut prius di- ctū est ibi. Allea nux ruta. Deinde in secundo & tertio v̂sibus inuit q pira sumpta sine uino sunt uenena.i.naturę recētia pp cām dictā in primo uersu. Verū est tñ q pira nō sunt uirus.i.uenenū simplr: qa si sic comestio eoꝝ mortē induceret:& pirus ea portās esset ma- ledicta. Deinde in q̄rto uersu autor inuit q pira cruda sunt uenenū .i.nocumētū inferentia:qa faciūt ebulitionē humoꝝ:colicā fleuma ta & scabiē:si tñ ipsa coquant̄ sunt antidotū.i.medicina modo quo dictum est supra cū uino:& maxime ēt post alios cibos sumpta:qa sic iuuāt ad expulsionē fecū. Deinde in qnto uersu dicit q pira cru da grauāt stomachū:qa ip̄m impediūt a digestione & inflatiua sūt: sed pira cocta releuāt stomachū grauatum:& disponunt ipsum ad suā naturalitatē. Et in ultimo uersu subdit duo. Primū est q nos de bemus post pirū sumere potum pp cām prius dictam. Secundū est q post esum pomi debemus ire fecatum: idest ad secessum:& ꝑm Auic.ii.can.c.de pomis:poma dulcia & acetosa quando in stoma- cho inueniunt humorē grossum:quādoq; deponunt ipsum in ege- stione. Ratio tamē textus pōt esse:quia poma multū inflatiua sunt uentositatem generantia:quæ in secessu emittetur.

Cerasa si comedas tibi cōfert grādia dona
125 Expurgant stomachū: nucleus tibi tollit
Et de carne sua sanguis eritq̨ bonus

¶ Hic ponunt᷑ tria cōmoda ex esu cerasoꝝ ꝓueniētia. Primū est ꝙ cerasa expurgāt stomachū: & istud ꝑm quosdā ueꝝ est qn̄ simul cū eis nuclei terūt᷑: qa simul hn̄t q̄ndā uim abstersiuā ac mūdificatiuā. Secūdū ē ꝙ nucleus cerasoꝝ. i. arillus h3 uirtutē frāgēdi lapidē renū uel uesice si succus sumat᷑ uel ex eo fiat lac. Tertiū est ꝙ caro cerasoꝝ est gnā tiua optimi sanguinis & cōfortās ac impinguās: & istud expimētū cōprobant᷑: qa uidemus passeres q sunt aues multū comedētes cera sa ꝙ tpe cerasoꝝ hn̄t epata multū maiora quā alio tpe: signū igit᷑ ē: ꝙ magnificāt epar & ꝯfortāt circa illud est notādū qđ duplicia sūt cerasa. s. grossa & parua. Grossa aūt adhuc duplicia. s. dulcia & pōtica. Omnia dulcia & parua sunt insana de facili corruptibilia ac in corpibus faciētia uermes: grossa pōtica dicunt᷑ cina: & illa sunt adhuc duplicia: q̄dā sunt rubea & mollis carnis: & talia debēt recentia comedi & in pricipio mēse: & hn̄t uim abstersiuā stomachi atq̨ appetitū incitādi: alia sunt cina nigra & grossa satis durę carnis: & inter cętera maxie pōtica: & ista debēt comedi i fine prādij siue cene: cuius cā est: qa ista sua pōticitate qn̄ in fine mense sumunt᷑ claudunt orificiū stomachi: quo clauso digestio melior ac uelocior fit.

126 Infrigidant laxant multū ꝓsunt tibi pruna.

¶ Hic ponunt᷑ duę utilitates ꝓueniētes ex esu prunoꝝ. Prima est ꝙ pruna infrigidāt corpus: & iō portegalēses ī calida regiōe existētes in decoctione suaꝝ carniū semp cōmiscēt pruna: & maxie damascena. Secūda est ꝙ pruna laxant uentrē: & hoc est pp eoꝝ humiditatē & uiscositatē ꝑm Gal᷑. ij. alimē. Et istud est ueꝝ de prunis maturis. In crudis. n. q̄ nō sunt matura est stipticitas: & eoꝝ nutri-

mentũ est paucũ.ut dicit Aui.ii.can.c.de eis.Et ista secũda utilitas
lʒ ẽt multũ cõueniat prunis damascenis sicut est prima:maxima tñ
cõuenit prunis armenis.i.deportatis ex terra armenia:quia meliora
sunt oĩbus:& uehemẽtius soluẽtia ꝯm Aui.loco pall'.Et pro maiori
declaratiõe istaꝝ utilitatũ:sciendũ est qđ pruna matura sunt usu &
nõ ĩmatura:pruna autẽ magis naturę cõueniẽtia sunt illa q̃ sunt fi
gurę ob lõge hñtia carnẽ paucã & durã aliq̃lem siccitatẽ declinãtia
& corticẽ exteriorẽ tenuẽ:& debẽt esse ĩ sapore nõ uere dulcedinis:
sed dʒ esse eoꝝ dulcedo attinens alicui acredini:& huiusmodi sunt
pruna damascena:talia.n.pruna infrigidãt ut dictũ est:sunt ãt mul
tę alię maneries prunoꝝ quoꝝ usus nõ est approbãdus:sunt ẽt q̃dã
prunella siluestria parua q̃ crescunt in siluis:& nõ sunt laxatiua:sed
uẽtris restrictiua:& ex is aq̃ quæ uentris restrictionẽ facit:debẽt ãt
pruna q̃ sumunt' pp uẽtris laxationẽ primo poni ĩ aq̃ frigida:tũc.n.
pfectius ĩfrigidãt & humectãt:& colerã quã inueniũt lubricãdo sol
uũt:& sic stomachus melius disponit' ad cibũ recipiẽdũ:& est dili-
gẽter notãdũ qđ pruna humida recentia sunt magis alteratiua q̃uis
sint peioris nutrimenti & pluriũ supfluitatũ:sed pruna sicca magis
cõfortãt:& melius nutrimẽtũ dãt corpori:& sicut dictũ est de pru-
nis:sic suo mõ ĩtelligat' de cerasis:ueꝝ tñ est qđ ceraſoꝝ humiditas ẽ
subtilior:& minus uiscosa:uñ minus nutriunt quã pruna.

¶In hoc passu tria ponunt' documẽta. Primũ est ꝙ mustũ est bibẽdũ cũ psicis: uel psica comedẽda sunt cũ musto.Cã primę partis est:qa mustũ ẽ calefactiuũ & ebuli tionẽ faciẽs in corpore nr̃o:hãc aũt ebulitionẽ & calefactionẽ phi-bẽt psica sua frigiditate.Cã secũdę ptis ẽ:qa psica sunt multũ frigi-

Persica:cum musto uobis dat' ordine iusto
Sumere sic est mos nucib' sociãdo racemos
Passula non spleni:tussi ualet est bona reni

da & corpus multũ infrigidãtia:ergo sup oia d3 bibi illud uinũ qd plus calefacit. Illud aũt est mustũ qd scit expientia:& de ordine comedendi psica multis & aliis dictũ est prius ibi. Persica poma pira. Secundũ documẽtũ est qd racemi debẽt comedi qñ comedunt nuces & maxie antiq & sicce:recentes.n.nuces sane sunt p se sed antiq sicce nimiũ exsiccant:& pp eo unctuositatẽ de facili inflãmationẽ in corpe inducũt:qre cũ eis comedi debẽt racemi q resistũt inflãmationi & exsiccationi cũ humectẽt:& de nucib9 ample dictũ est ibi: Allea nux ruta. Tertiũ documẽtũ ẽ q passula.i.uua passa nocet spleni:qa inducit opilationẽ eius:sed uua passa utilis est renibus:qa ex quo ipsa est urinę puocatiua:ipsa est lauatiua renum:ex multa eni aquositate ad renes ducta ipsi renes mundificant: & de uuis passis siue passulis etiã dictum est supra ibi. Nutrit & impinguat.

Scrofa tumor glãdẽs fic9 cataplasmate cedit
131 Iunge papauer ei confracta foris tenet ossa.

¶ Hic ponunt duæ utilitates puenientes ex emplastratione ficuũ. Prima est q ficus decocte i aliquo liquore:uidel3 i aq:& tũc supposite cũ humiditate curãt istas tres ęgritudines.s.scrofulas glãdes & tumores:p scrofulas itelligunt inflatiões sub mẽto circa collũ:& dr scrofula a scrofa:qd idem est qd sus siue porca:uel qa ista ęgritudo multũ accidit porcis pp gulositatẽ eo:uel qa eius figura bm plurimũ assimilat porcis.ut uult Aui.in.iiij.trac.ii.c.de scrofulis:p glãdẽ vo itelligũt apostemata quæ cõiter solẽt accidere sub ascellis:& in inguinibus. & p tumorẽ pñt intelligi inflatiões i qlibet pte corporis. Vñ pro istis apostematibus curãdis:& maxime maturãdis d3 decoq ficus in aq: & ipsi aquæ debet cõmisceri modicũ aceti:ut acetũ iuuet penetrationẽ uirtutis ficus:& decoctiõe facta debẽt teri in mortario:& deinde misceri cũ modica aqua cũ qua bulite sunt. Vnde cataplasma

ꝑprie est medicina facta ex aliq̄ re & succo eius:iuxta illud metrū tūc cathaplasma facis cū succū pomis & herbā. Secūda utilitas est ꝙ ficus cū papauere cathaplasmate retinēt ossa fracta: & debēt de/coq insimul cū aq̄ absq̧ appositiōe aceti:& debēt simul teri:& addi eis aq̄ decoctiōis eaꝝ:& tūc supponi:& cā isti⁹ pōt eē:qa papauer ē stupefactiuū:& p illud tollit᷑ dolor q accidere solet in fractiōe ossiū: & ꝓuocat somnū:ficus silr facit moueri humiditate ad exteriora:q bus humiditatibus ad ossa motis:ossa pn̄t retinere ad nascētiā:nūq̄ tn̄ uere cōtinuari. Aliqui tn̄ textus habēt loco tenet trahit:& tūc sensus est melior. Vn̄ papauer est triplex.s.albū nigrū & rubeū:rubeū autē est siluestre & uenenosum & crescit in bladis & iuuenes solent terere flores & facere incaustum ex ipsis floribus.

¶ Hic ponunt᷑ duę opationes ficuū. Prima est ꝙ ex come/

132 Pediculos uenerēq̧ facit sed cuilibet obstat.

stione ficuū sequit᷑ multitudo pediculoꝝ in corpib⁹ hūanis:& istud maxime ueritatē hēt de ficubus siccis:ut dicit Aui.ii.can.c.de ficubus. Et cā ꝺm eū ibi est:pp maliciā & corruptionē humoris generati ex eis:& alia cā ēt pōt esse:quia ficus ꝓuocant multū sudorē:ex quo sequit᷑ generatio pediculoꝝ. Secūda opatio est ꝙ ficus incitant appetitū cocūdi:qa generāt uentositatē q̄ iuuat ad erectionē uirgę: & silr sunt multaꝝ supfluitatū & sperma augmentantes.

¶ Hic ponunt᷑ duæ utilitates esculorum. Primū est ꝙ multiplicāt mictū siue uri

Multiplicāt mictū uētrē dāt escula strictū
134 Escula dura bona sed mollia sunt meliora

nā:cuius cā pōt esse:qa indurāt feces:& sic aquositas fecū est cā multitudinis urinę. Vel pōt sumi cā silis illi q̄ sumit᷑ ex illo āphorismo. Vrina nocturna multū facta:modicū secessum sercat in die:& ecō/

uerſo:qui multas habuit cameras nocturnas de mane hẽt paucã uri
nã:cuius cã eſt:qa ſi multa fiat digeſtio multũ de humiditate q̃ trã/
ſire deberet ad ueſicã ſimul cũ ea exit:& ſi urina fiat multa:multũ
de humiditatib⁹ q̃ trãſire deberẽt cũ egeſtione:& eã magnificare cũ
urina euacuãt᷑.Secũda utilitas eſt ꝙ eſcula cõſtipant᷑ uẽtrẽ:& iſtud
accidit pp eoꝶ põticitatẽ & ſtipticitatẽ:ex quo infert textus ꝙ eſcu
la dura ſunt bona:& hoc qa cõſtringũt uentrẽ:& ergo pro ſũt uẽtri
nimiũ laxato:ſed mollia eſcula ſunt meliora duris:qa nutriũt & mi
nus uentrẽ cõſtipãt.Et circa iſtud eſt ſciendũ ꝙ eſcula minus cõpe
tunt nutrimẽto:quã poma:pira:pſica:ficus:& ſiñia:qđ ſatis oſtendit
auſteritas ſaporis eoꝶ & duricies ſubſtãtię eoꝶ poſtq̃ in arbore ma
turata ſunt:& ergo ex his parũ debet comedi:& magis recipi debẽt
uia medicinę quã cibi:& quia uirtus eoꝶ eſt ſtiptica ualde ſatis cõ/
petunt in fluxu uentris:& quia eſcula in arbore nõ molleſcunt mol
licię ſufficientẽ ad eſum:ideo antequã comedant᷑ remolliant᷑:& tũc
ſunt magis delectabilia guſtui & minus ſtiptica.

¶Hic ponunt᷑ tres proprietates muſti: quarũ.

135 Prouocat urinã muſtũ cito ſoluit & inflat.

Prima eſt ꝙ muſtũ ꝓuocat urinã cuius cauſa eſt:qa in muſto ſunt partes terre/
ſtres nitroſe mordicãtes ueſicã cũ ad eã ueniũt:& ꝓpter eaꝶ mor/
dicationẽ ueſica:citius nititur eas expellere:& ipſum muſtũ:& iſta
ꝓprietas intelligẽda de muſtis hñtib⁹ feces mordicãtes ſicut muſta
plurima renẽſia:qa muſta hñtia feces groſſas nõ mordicãtes ſed ma
gis opilãtes impediũt urinã ſicut prius dictũ eſt ibi impedit urinã.
Secũda eſt ꝙ muſtũ cito ſoluit uel laxat uentrem ꝓpter eandẽ cãm
dictã in prima ꝓprietate.Tertia eſt ꝙ eſt inflatiuũ pp ebulitionem
quã facit in corpore ex qua proueniunt uentoſitates.Et cauſę iſtaꝶ
duaꝶ proprietatũ dictę ſunt prius ibi:impedit urinam.

M

141

¶In hoc textu autor duo facit. Primo põit octo ꝓprietates ceruisię q̃ꜝ. Prima ẽ ꝙ ceruia facit i corpore nr̃o grossos humores: & istud maxime habet ueritatẽ respectu uini: & diuersificat̃ ceruisia in generãdo grossos hũores ex pte suoꝝ cõponẽtiũ: nã ceruisia ex grossiori substãtia grossiores humores generat: & ex minus grossa minus grossos. Secũda est ꝙ ceruisia augmẽtat uires: & istud est itelligẽdũ de ceruisia ex optimis granis cõposita: q̃ plurime decoctiõis est: cuiusmodi ẽ ceruisia ostiẽsis: ista. n. multũ uutritiua est: & ergo uires augmentat. Tertia est ꝙ augmẽtat carnẽ: & istud ꝓuenit pp multã eius nutritionẽ. Quarta est ꝙ multiplicat sanguinẽ eadem de cã: & iste tres ultime ꝓprietates hñt ueritatẽ de ceruisia antiq̃ multũ decocta: & de optimis granis cõposita. Quinta est ꝙ ꝓuocat urinã. Sexta ẽ ꝙ laxat uẽtrẽ: & iste duę ꝓprietates maxime hñt ueritatẽ de ceruisia clara mnltũ luculẽta. i. in q̃ plurimũ lupuli ĩponit̃: cuiusmodi ẽ ceruisia hãburgẽsis q̃ ꝓuocat urinã & laxat pp lupulum: ipsa tñ nõ ualet debilia cerebra hñtib⁹: qa tales de facili inebriant̃ pp multitudinẽ lupuli. Septĩa ẽ ꝙ iflat uẽtrẽ: & istud h₃ ṽitatẽ de ceruisia modica decoctiõe cocta: cuiusmodi ẽ coyta holãdię q̃ maxime inflat & opilat: & ꝓpterea plurimũ ĩpinguat. Octaua est ꝙ ceruisia modicũ infrigidat: cuiusmodi est ceruisia holãdię brabãcię hãnonię & flandrię: & illa q̃ cõis hõ utit̃: & ista ꝓprietas maxĩe ueritatẽ h₃ respectu uini. Et circa istud ẽ sciẽdum ꝙ ceruisia põt fieri ex auena & ordeo & ex frumẽto. & ſm ꝙ fit ex alio & alio grano ẽ alterius & alterius cõplexionis: quæ. n. fit ex ordeo plus attinet frigiditati: qa ordeũ est

Grossos humores nutrit ceruisia: uires:
Prestat: & augmẽtat carnẽ: generatq₃ cruorẽ
Prouocat urinã: uẽtrẽ quoq₃ mollit & inflat
Infrigidat modicũ: sed plus desiccat acetum
Infrigidat: macerat: melã. dat spma minorat
Siccos infestat neruos & impinguia siccat

frigidū. Quę aūt fit ex ordeo & auena minus opilat & minus gene
rat uētositates & minus nutrit: & q̄ fit ex frumēto plus attinet cali/
ditati & magis nutrit: & magis opilat: & q̄to ceruisia est grossior: tā
to est deterior: & q̄to subtilior: tanto melior. Et ultetius est sciēdū ꝙ
pessima ceruisia est q̄ fit ex reb⁹ inebriātib⁹: puta ex grano qđ noīa
tur loliū: & qa ista maxime dolorē capitis generat & neruos ledit:
deinde ponit textus qnq꜡ ꝓprietates aceti. Quaꝝ prima est ꝙ ace
tū exsiccat: dicit. n. Auic. de eo. ii. can. ꝙ est fortis exsiccatiōis: & pro
pterea medici ꝑcipiūt tp̄e pestis uti aceto cū cibo & silr̄ cū potu: di
cit. n. Aui. in. i. in. c. viij. doc. v. aceto ꝑterea in cibo & potu uti in pe
stilentia est nocumēti ipsius securatio. Secūda est ꝙ acetū infrigi/
dat ꝓprietate q̄ in eo est. Tertia est ꝙ macerat. i. facit hoīem macrū:
& rō est: qa exsiccat. Et istud maxime ueꝝ est de aceto in ieiuno sto/
macho sumpto. ut uult Auic. in. i. doc. iiij. c. v. de extenuatiōe crassi.
Veꝝ ē tn̄ ꝙ assiduus usus aceti: maxime in ieiuno multa inducit in/
cōmoda: uisum debilitat: pectus offendit: tussim cōmouet: stoma/
chū & epar ledit: neruos & iūcturas uehemēter opprimit: has arteti
cis doloribus: tremoribus: & paralixibus uexās. Quarta ē ꝙ acetū
generat melācoliā eo qđ humores infrigidat & exsiccat. Quinta ē
ꝙ acetū minorat sperma: ꝓpterea qa exsiccat: infrigidat: & mace/
rat: & istas ꝓprietates aceti ponit Rasis in Almā. dicēs. acetū frigi/
dum est & siccū: & qđ maciē efficit: & uires destruit: sperma quoq꜡
minuit: & colerā corroborat nigrā: rubeā v̊o colerā & sanguinē de/
bilitat: ciboſq꜡ qbus admiscet̄ subtiliat. Deinde in ultio uersu autor
subdit tria. Primū ē ꝙ acetū nocet macris: & rō est: qa acetū exsic/
cat: & sic addit in macredine. Simile. n. additū suo simili facit ip̄m
furere: & etiā oīs cōplexio lapsa per ꝯriū medicat̄: & p simile dete/
rioratur. Secundū est ꝙ acetū nocet neruis. ut dicit Aui. ii. cano. c.
de eo. Tertiū est ꝙ acetum macerat: ut dictum est.

144 Rapa iuuat stomachũ: nouit ꝓducere uentũ
Prouocat urinam: faciet quoq; dente ruinã
Si male cocta dat᷑ hinc torso tũc generatur

ℭIn hoc passu ponunt᷑ primo tres utilitates rape tpate cocte: & unũ ei⁹ nocumẽtũ. Prima utilitas ẽ ꝙ rapa iuuat stomachũ: qa bñ digerit᷑ a stomacho: nec ipse ea grauat᷑. Secũda ẽ ꝙ rapa ẽ ꝓuocatiua uẽti: qđ pȝ expimẽto. Tertia ẽ ꝙ rapa ẽ ꝓuocatiua urinę: ꝑter tñ istas ꝓprietates uult Auer. qđ magnã hȝ ꝓprietatẽ i ꝯfortãdo uisũ: nocumẽtũ ṽo rapaꝝ est ꝙ assiduatio rapaꝝ nocet dentib⁹. In ultio ãt ṽsu subdit᷑ qđ rapa male cocta tortiones facit in corpe: qa multiplicat uentositates: Iuxta illud uentũ sępe rapis si tu uis uiuere rapis. & est sciẽdũ qđ caudę rapaꝝ fortiter uentrẽ laxãt: pro maiori noticia sciẽdũ est qđ rape iter radices magis cõueniunt ad corpis nutritionẽ: qđ satis oñdit᷑ ex amicabilitate sui saporis: hęc. n. cõplexio est oĩb⁹ edulis qđ amara & pũgitiua minus alimẽtũ dãt corpi & dulcia magis: qa ergo rape radicib⁹ aliis sunt dulciores & minus pũgitiue: magis cõpetunt uia cibi: sed generãt sanguinẽ grossum & melãcolicũ si digestiua sit debilis: & bonũ ẽ qđ depurent᷑ a prima aq̃: & nullo mõ debẽt comedi crude & incitãt ad coitũ: & uias mũdificãt urinales.

Egeritur tarde cor: digeritur quoq; durę
Sił stomachus melior sit in extremitates
149 Reddit lingua bonũ nutrimẽtũ medicinę
Digeritur facile pulmo cito labitur ipse
Est melius cerebrum gallinaꝝ reliquoꝝ

ℭIn isto passu notant᷑ qnq;. Primũ est qđ cor aĩaliũ comestũ tarde digerit᷑ & tarde ẽt egerit᷑: & rõ est: qa caro cordis ẽ caro melancolica q̃ difficulter digerit᷑: & tarde descẽdit: & nõ est caro bona ꝭm Aui. ii. can. c. de carne: & nõ multũ nutrit. ut dicit Ra. in Almã. Secũdũ est ꝙ stomachus sił ẽ male digestiõis & tarde descẽsionis cuius rõ est:

qa stomachus est mēbrū neruosum cartilaginosum:qre difficile digerit̃:& ergo ēt nō generat bonū sanguinē:deinde subdit tex.ꝙ stomachus i eius extremitatib⁹.s.quo ad eius fundū & orificiū melius digerit̃:cuius rō est:qa in illis partib⁹ magis carnosus est & magis pinguis. Tertiū est ꝙ lingua est boni nutrimēti:& hoc quo ad eius radicē.ut uult Aui.ii.can.c.de carne:& rō est:qa est facilis digestionis & carnosa:& īter reliq̄s linguas porcelli:q̄ ablata eius pelle eqparat̃ carni apri:ut sciūt scindētes añ pricipes.Lingua tñ bouis nō est multū sana pp eius nimiā humiditatē: leccatores tñ linguis uti uolentes añ eaꝝ assationē imponūt gariofilos:qbus humiditas līguaꝝ minuit̃:& sic aptiores sunt esui. Quartū ē ꝙ pulmo facile digerit̃ & facile egerit̃:& istud ē pp eius raritatē & mollitiē. Veꝝ est tñ qđ eius nutrimētū nō ē cōueniēs naturę humanę:qa paruū est:& fleumaticū.ut dicit Aui.ii.can.c.de eo.Et circa istud ē sciēdū ꝙ pulmo arietis quāuis nō sit bonus cibus:est tñ bona medicina:qa sanat excoriationē calcanei ex calciamēto:si ponat̃ sup ipsam calidus.ut dicit Aui.loco pall'. Quintū ē ꝙ cerebrū gallinę inter oīa cerebra est melius:de quo dicit Aui.ii.can.qđ ꝓhibet fluxū sanguinis narium: debet tñ cū sale aut cū spēbus comedi:quia de se uomitū ꝓuocat. Et circa istud sciēdū ē ꝙ de cerebro pulloꝝ dicūt medici ꝙ augmētat memoriā:cerebra ṽo porcoꝝ naturę nō sunt cōuenientia:sed cerebrū ouis leporis uel cuniculi cū sale uel spēbus comedi pōt:& de cerebro amplius dictū est ibi.Nutrit & impinguat.

150 Semen feniculi fugat & spiracula culi

¶Hic ponitur unū documētū:& est qđ semē feniculi:qđ dr̃ maratrū:expellit uētositates aut eas dissoluit.Et rō est:qa est calidū & siccū & carminatiuū. Et circa istud ē sciendū ꝙ a cōibus q̄ttuor tangūtur utilitates ꝓuenientes ex esu maratri siue seminis feniculi.

Prima eſt ꝙ cõfert febribus. Secũda eſt ꝙ pellit uenenũ. Tertia eſt ꝙ mũdificat ſtomachũ. Q uarta eſt ꝙ acuit uiſum. Et de iſto ſolent dari iſti uerſus cões. Bis duo dãt maratrũ febres fugat atqꝫ uenenũ. Et purgãt ſtomachi lumẽ quoqꝫ reddit acutũ. Et iſtas q̃ttuor utilitates tãgit ẽt Aui.ii.can.loquẽs de feniculo. Et circa q̃rtã utilitatẽ nota ꝙ Auic.loco pall.de ſemine feniculi dicit. Democritus exiſtimauit qđ uenenoſi uermes paſcũt feniculi recentis ſemẽ ut eoꝝ uiſus confortet᷑: ut uipe & ſerpẽtes fricãt oculos ſuos cũ egrediunt᷑ de cauernis ſuis poſt hyemẽ ſup ip̃m ut illuminent᷑ oculi eoꝝ. Sciendũ ulterius ꝙ feniculus tarde digerit᷑: male nutrit: & parũ: & ergo nõ cõpetit uia ſibi: ſed magis uia medicinę: nõ igit᷑ utendũ eſt eo in regimine ſanitatis: niſi ad correctionẽ malicię quorũdã alioꝝ ciboꝝ: ſicut interdũ cũ lactuca comedimus petroſilinũ ad reſiſtendũ frigiditati & humiditati lactucę: ſic etiã cũ cucurbitis põt decoqui feniculus: & ſimiliter cum rapis ad corrigendum maliciã earum.

¶ Hic pununt᷑ duę utilitates aniſi: quaꝝ

Emendat uiſum ſtomachũ cõfortat aniſum
Copia dulcoris aniſi ſit melioris.

152 Prima eſt ꝙ aniſum cõfortat uiſum. Secunda eſt ꝙ aniſum cõfortat ſtomachũ: cuius cã eſt: q̃a aniſum mũdat ſtomachũ a fleumatibus: & ip̃m calefacit: & ꝓpterea ẽt confert uiſui: qa nihil eſt ꝙ uiſui magis noceat quã ĩmũdicia ſtomachi: qa a ſtomacho ĩmũdo eleuant᷑ fumi ĩmũdi qui oculis nocẽt ꝑturbãdo ſpũs uiſiuos: & iſta duo iuuamenta facit aniſiũ dulce. Et pręter iſtas utilitates Auic.ii.cano.c.de aniſo.plures alias utilitates aniſi ponit. Vult.n.ibi ꝙ aniſum eſt aperitiuũ: doloꝝ ſedatiuũ: eſt uentoſitatũ reſolutiuũ: ſedatiuũ ſitis: cãne ex humiditatib⁹ ſalſis apitiuũ: & opilationũ epatis & ſplenis generataꝝ ex humiditatibus: & ſilr renum ueſice: & matricis: ꝓuocatiuũ urinæ & menſtruoꝝ: & mundat ma/

tricē a fluxu humiditatum albarum & eſt motiuum coitus.

53 Si cruor emanat ſpodiū ſumptū cito ſanat

℄ Hic ponitur unū iuuamētū ſpodii: & eſt ꝙ ſpodiū ſūptū ſanat fluxū ſanguinis:cui⁹ cā pōt eē:qa ſpodiū h3 uirtutē ꝓpriā ꝯfortādi epar:& ſic fortificato epate qđ ē fons & origo ſanguinis:ſāguis ab eo melius retinet᷑:& dicit Aui.ii.can.c.de ſpodio:ꝙ ſpodiū ē radices cānaꝝ aduſte.Dr̄.n.quo ipſe adurunt᷑ pp fricationē ſuaꝝ extremitatū cū uētus eas pflat.Simon tn̄ ianuēſis dicit ꝙ ſpodiū ē res cuius origo nos latet:res tn̄ aduſta ur̄ & diuiſiones cānaꝝ aduſtaꝝ: & nedū ſpodiū cōfert ī nimio flnxu ſanguinis:imo ēt in nimio fluxu uētris & uomitu.ut dicit Ra.in Almā.& ꝯfert ēt in febrib⁹acutis:ꝯfortat cor & tremori eius:& ſincopi facte ex effuſione colere ad ſtomachū auxiliat᷑.ut uult Aui.loco pall᷑.Et eſt ſciēdū circa p̄dicta ꝙ ſicut ſpodiū h3 reſpectum ad epar & ꝓprietatē ꝯfortādi ipm:ita ſunt aliq̄ medicinę q̄ hn̄t ſimilē aſpectū & ſimilē ꝓprietatē ꝯfortādi aliq̄ alia mēbra ſpālia:ſicut macis cor:muſcus cerebrū liq̄ritia pulmonē:cappes ſplenē:& galāga ſtomachū:ut p3 in his uerſibus.

Gaudet epar ſpodio:mace cor cerebrū quoq3 muſco.
Pulmo liquiricia:ſplē.cap.ſtomachuſq3 galanga.

Vas condimenti pręponi debet edenti
Sal uirus refugat:& nō ſapidūq3 ſaporat.
150 Nam ſapit eſca male quæ datur abſq3 ſale
Vrunt per ſalſa uiſum:ſpermaq3 minorant
Et generāt ſcabiem pruritum ſiue uigorem

℄ In hoc textu tria fiunt. Primo ponit᷑ unū documētū generale quod obſerua apud oēs : & eſt qđ uas cōdimēti.ſ.ſalis qđ cōi noīe ſalinum dr̄ d3 p̄poni ī mēſa ipſi edēti iuxta illud cōe metrū.Sal primo poni debet primoq3 reponi.Oīs mēſa male ponit᷑ abſq3 ſale.Secūdo tā/

gunť duo iuuaměta salis. Primũ est ꝙ sal resistit ueneno: cuius duplex põt esse cã. Vna est: qa sal exsiccatiuũ ẽ: & sic sua siccitate exsiccat humiditates ex qbus põt seq corruptio. Alia cã ẽ: qa sal exsiccat & cõprimit humiditates a corpore extrahẽdo. Et sic claudit poros: & p ꝯñs ꝓhibet penetrationẽ ueneni q̃ fieri deberet p poros. Secundũ iuuamẽtũ salis est qđ sal inducit saporẽ in cibariis: nã cõiter uidemus ad sensũ qđ nulla cibaria sapiũt sine cõmixtiõe salis: ut dicit tertius ṽsus. Tertio ponunť .iiii. nocumẽta salis siue cibarioꝝ ualde salsoꝝ. Primũ est ꝙ cibaria ualde salsa urũt uisum .i. depdũt uisum uel nocẽt uisui: cuius cã põt esse duplex. Primus est: quia res nimiũ salse inducũt nimiã siccitatẽ: quæ est ꝯ̃ria oculis: qui sunt instrumẽta uisus: cũ oculi sint de natura aqua: ut dr̃ in desensum & sensato. Secũda cã est: qa cibaria multũ salsa sunt pruritiua & mordicatiua modo ut supius dictũ est a cibariis mordicatiuis in stomacho existẽtibus eleuanť fumi mordicatiui: qui sui mordicatiõe oculis nocent: ac ipsos multũ rubificãt. Et ergo uidemus qđ bulientes sal rubeos cõiter hñt oculos. Secundũ nocumẽtũ ẽ ꝙ cibaria multũ salsa minorãt sperma: & rõ est: qa cibaria multũ salsa multũ exsiccãt oẽs humiditates corporis q̃re ẽt sperma exsiccať & sic minorať. Tertiũ nocumentũ ẽ ꝙ generãt scabiẽ. Cuius rõ est: qa sal generat humorẽ acutũ mordicatiuũ adustũ qui ẽt est causa scabiei. Quartũ nocumentũ ꝙ augent pruritũ. Et ratio est: quia generant humorẽ mordicatiuũ & pruritiuũ: & ista quattuor nocumẽta cõmemorat Rasis in Almã. de sale dicẽs: eoꝝ p̃terea sanguinẽ qui multã ex eo sumpserint quantitatem adurit: uisum quoq; debilitat atq; minuit sperma & generat pruritũ & scabiẽ: & p̃ter ista nocumenta p salsa .i. multũ salsa inducũt serpigines: & impetigines: morpheã: leprã: indispositis: & uias urinę excoriant cum diu continuanť. Moderate tamẽ salsa fastidium auferunt appetitum excitant atq; acuunt.

Hic feruore uigẽt tres:ſalſus:amarus:acutus
61 Alget acetoſus ſic ſtipans ponticus atq;
Vnctus & inſipidus dulcis dãt tẽpamentũ.

¶In hoc tex.ponũtur q̃litates cuiuſlibet ſaporis.Et prío dr̃ ꝙ iſti tres ſapores.ſ.ſalſus:amarus:& acut⁹ calefaciũt corpus ſumẽtis ipſos.Secũdo dr̃ ꝙ iſti tres ſapores.ſ.acetoſus:ſtipticus:& põticus infrigidãt. Tertio dr̃ ꝙ iſti tres ſapores.ſ.unctuoſus:inſipidus:& dulcis ſũt tẽpati:nec inducũt ĩ corpe caliditatẽ aut frigiditatẽ:& pro intellectu ãpliori:ſciẽdũ ẽ ꝙ ꝯm Aui.ii.can.tra.i.c.iii.octo ſũt ueri ſapores q ſequũť inſipidũ:& ſũt dulcedo:amaritudo:acuitas:ſalſedo:acetoſitas:ponticitas:ſtipticitas:& unctuoſitas: enumerãdo tñ inſipiditatẽ pro ſapore ſicut textus facit hoc:tũc ſunt nouẽ ſapores:& capiť hic ſapor pro oĩ eo ꝙ guſtu iudicať:& iter iſtos ſapores tres ſũt calidi: ut dicit hic tex.ſ.ſalſus:amarus:& acutus:& ꝯm Aui.lo.pall'. Acutũ ẽ calidus:deinde amaꝝ:& deinde ſalſũ:q̃m acutũ ẽ fortius ad reſoluẽdũ:ĩcidẽdũ:& abſtergẽdũ quã amaꝝ:& inde ſalſũ ẽ ſicut amarũ:cõfractũ cũ humiditate frigida.Et tres de iſtis ſaporib⁹ ſũt frigidi.ſ.acetoſus ſtipans.i.ſtipticus & põticus.Põticus tñ cęteris frigidior:deinde ſtipticus:& poſtea acetoſus:& pp iſtud ĩ oĩb⁹fructib⁹q dulceſcũt:prius ẽ põticitas uehemẽtis infrigidatiõis:deinde poſtq̃ p calorẽ ſolis digeſtiuũ aliquo mõ digeſti ſũt fructus apparet ĩ eis ſtipticitas:& deinde declinãt ad acetoſitatẽ ſicut agreſta:& poſtea dulceſcũt:& l3 acetoſũ ſit minus frigidũ q̃ ſtipticũ:tñ pp ſui ſubtilitatẽ & penetrationẽ ĩ plurib⁹ eſt maioris infrigidatiõis.Et ꝯm Aui.loco pall'.Põticũ & ſtipticũ ſunt ĩ ſapore ꝓpinq̃:ſed ſtipticũ nõ ꝯhit linguã niſi quo ad ſupficiẽ apparẽtẽ:ſed põticũ ꝯhit & exaſpat qd̃ apparet ĩ lingua.ſ.ſupficiẽ:& occultũ.ſ.interiora ei⁹:& tres de iſtis ſaporib⁹ ſũt tẽpati.i.nõ excedẽtis caliditatis uel frigiditatis:ſicut dulcis:unctuoſus:& inſipidus.Licet.n.dulce ſit calidũ:tñ ĩ eo nõ appa-

N

ret fortitudo caliditatis:sicut dicit Ra.in Almã.Et ẽ sciẽdũ ulterius
ꝙ unicuiqꝫ sapore ꝓprie debent̃ opatiões:ut uolũt Aui.& Ra.locis
ꝓall'.Opatiões.n.dulcis ꝭm Aui.sũt digestio & lenificatio & multi-
plicatio nutrimẽti:& nã diligit ipm:& uirtus attractiua attrahit̃ ip
sum.Et ꝭꝫ Ra. dulce ẽ gnãtiuũ multe colere rubeę & opilationũ in
epate & splene & flegmõis ꝑcipue si ꝑdicta mẽbra ad hoc fuerint
apparata:& uẽtris fluxus ex ipso sequit̃ & mollificat stomachũ:&
cõfert pectori & pulmoni:corpus impinguat & augmẽtũ spmatis
tribuit.Opationes ṽo amari ꝭm Auic.sunt abstersio & exasperatio.
Et ꝭm Ra.amarũ calefacit & desiccat fortiter:cito sanguinẽ ad adu
stionẽ & maliciã ꝑducit:colerã quoqꝫ rubeã & sanguinẽ augmẽtat
Opatio ṽo pontici ꝭm Aui.est ꝯctio si ponticitas sit debilis:aut ex-
pressio si sit fortis:& ꝭm Rasis põticũ corpus infrigidat & desiccat
carnis & sanguinis minorationẽ facit:si multotiẽs aliqs eo utat̃:sto
machũ quoqꝫ cõfortat & frequẽter uentrẽ cõstringit:& sanguinem
generat melancolicũ.Opationes ṽo stiptici ꝭm Aui. sunt ꝯctio:in-
spissatio:induratio:& retentio. Et ꝭm Ra.opationes eius sunt sicut
pontici:licet debiliores:qa ipse ṽr cõprehẽdere stipticũ sub põtico:
qa de stiptico nihil dicit expresse.Operationes ṽo unctuositatis ꝭm
Auic.sunt lenificacio lubrificatio & coctio.i.digestio parua.Et ꝭm
Ra.unctuosum stomachũ mollificat:& uentris facit fluxũ:& sacie
tatẽ añq̃ homo sibi q̃titatẽ sibi necessariã assumat adducit:& cale-
facit:maxime tñ febricitãtes & hñtes epar & stomachũ calidũ. Cor
pus ẽt humectat & lenit:fleuma ṽo auget:& cognitionẽ ebetẽ red-
dit:& auget somnũ.Opationes ṽo acuti sunt resolutio incisio & pu
trefactio ꝭm Aui.& ꝭm ablutio Rasis.Acutũ calorẽ auget:& cor-
pus cito inflãmat & sanguinẽ adurit: & ipm prius in colerã rubeã
mutat:& postea in nigrã.Opationes salsi ꝭm Aui.sunt absterfio ex-
siccatio & ꝓhibitio putrefactionis:& ꝭm Rasis dicte sunt in tex.

ĩmediate p̄cedenti. Op̄ationes v̇o acetoſe ſunt ƀm Aui. infrigidatio & inciſio: Et ƀm Ra. acetoſum colerã rubeam & ſanguinē reprimit & uentrē ſtringit: ſi ſtomachus & inteſtina mũda fuerint. Si ãt fleumatis ĩ eis fuerit multitudo uẽtris facit fluxũ & corpus infrigidat: uirtutē quoqꝫ digeſtiuã debilitat & ꝓprie ĩ epate. Neruis v̇o & neruoſis mẽbris nocumẽtũ affert & corpus deſiccat: uirtutē ãt appetitiuã excitat. De op̄ationibꝰ v̇o inſipidi dicit Ra. ꝙ aliqđ eſt inſipidũ qđ magis nutrit. ſ. qđ eq̄litati magis uicinũ eſt: aliud eſt ꝙ tẽperate calefacit: & aliud qđ tẽp̄ate infrigidat: & ſi cũ ipſo fuerit multa humiditas humectabit: ſi v̇o ſiccũ fuerit deſiccabit.

163 Bis duo uipa facit: mũdat dẽtes: dat acutũ
Viſum: ꝙ minus eſt ĩplet: minuit ꝙ abũdat

¶ Hic ponunt̃. iiij. iuuamẽta uipe. Primũ eſt ꝙ uipa mũdat dẽtes. Cuiꝰ cã ē: qa p̄p panē diutius inhȩrentē dẽtibus q̄ uinũ ſolũ ſine pane: limoſitas illa dẽtibꝰ adhȩrẽs a qua dẽtes luridi dicunt̃: a uino melius cõſumit̃ & abſtergit̃. Secũdũ ē ꝙ acuit uiſũ: qa ꝓhibet malos fumos ad cerebrũ aſcẽdere q offuſcarẽt: ſp̄ũs uiſiuos p eoꝝ ĩmixtionē: & iſtud facit ex eo: qa digerit materias malas ĩ ſtomacho exiſtẽtes. Tertiũ ē ꝙ minus digeſtum facit digeri: qa facit clauſionē orificij ſtomachi: & cõfortat digeſtionē. Quartũ ē ꝙ ſup̄flue digeſtũ ad mediũ reducitur: & totũ iſtud maxĩe ueritatē hẽt de uipa panis cũ uino: dũmõ panis primo aſſatus ſit: aut ſupra prunas exſiccatus.

Omnibus aſſuetam iubeo ſeruare dietam.
Approbo ſic eſſe: niſi ſit mutare neceſſe.
168 Eſt Ipocras teſtis: q̃m ſequit̃ mala peſtis
Fortior eſt metha medicinȩ certa dieta.
Quã ſi nõ curas: fatue regis & male curas

¶ Hic ponuntur aliqua documẽta: quorũ. Primũ eſt ꝙ oibꝰ bonũ eſt ƀuare dietã cõſuetã: & p dietã intelligit̃ adminiſtratio

cibi & potus:& rō huius documēti est:qa trāsgressio a cōsuetudine nocet nocumēto magno:cōsuetudo.n.est altera nā:sicut igit͛ naturā custodire opꝫ:sic & cōsuetudinē:& spāl͛r si cōsuetudo fuerit lauda/bilis.Et sicut opꝫ ꝟuare cōsuetā administrationē cibi & potus:ita ēt opꝫ ꝟuare cōsuetudinē in aliis rebus nō nālibus pp eādē rōnē.Vñ si aliqs fuerit cōsuetus multū laborare:& uelit hāc ꝯsuetudinē omittere:& in ocio uiuere:uel multo minus laborare:uel aliā spēm laboris assumere:& aliud tp̄s uel alium modū ꝓculdubio multū ex hoc debilitat͛.Et sil͛r intelligit͛ in cibis & potibꝰ somno & uigiliis & euacuationibꝰ & animę accidētibus.In oībus.n.multū obseruanda est cōsuetudo si sit laudabilis uel parū laudabilis uel indifferēs in bonitate & malicia respectu huius ad qđ debet fieri ꝑmutatio. Et circa istud sciēdū est ꝙ assueti exercitare uel labore qbusdā laboribus cōsuetis:dato ꝙ tales sint debiles uel senes minus ledunt͛:& fortius laborāt quā si essent iuuenes incōsueti.Et istud uult Ipo.ii.ampho.dicens. Assueti assuetos ferre labores:& si fuerint imbecilles aut senes incōsuetis fortibus & iuuenibus facilius ferūt. Et rō est:qa isti hn̄t maiorē inclinationē & cōsuetudinē ad istos labores:nā consuetudo prius habita leuior est:ut dr͛ in cōmēto ꝑdicti ampho.Et ista est cā q̄re uidemus hoīes debiles:ut senes q ex cōsuetudine aliqñ exercent opus mechanicū facere aliq̄ q̄ facere nō possent eius fortiores & iuniores:aut minus ab eis ledunt͛:sicut uidemus molitorē debilē facilius saccū eleuare quā eo fortiorē:& fabrū antiquū minus ledi malleatione quā iuuenē fortē nō consuetū. Secundū documentū est ꝙ mala pestis.i.magnū nocumētū sequit͛ ex ꝑmutatiōe diete cōsuete. ut uult Ipo.Nisi fuerit necesse eā ꝑmutare.Est aūt necessariū eā permutare.Primo qñ est illaudabilis:sic qđ ex ea ꝑueniret͛ ad pessimas ęgritudines:sicut cōsuetudo comedendi malos cibos in fine ex necessitate ꝑducētes ad malas ęgritudines. Talē.n.cōsuetudinē & si/

miles necesse est corrigere & ꝑmutare uel totaliter uel saltē infra ter
minos latitudinis eaꝝ:sed hoc dȝ fieri paulatim:& ꝑm quēdā ordi/
nē:nā oīs subita mutatio uehemēter nocet:& spāl'r a cōsueto ad in/
cōsuetū.Secūdo necesse est eā ꝑmutare:ut aliqs minus ledat' ex incō
sueta si postea ad eā se trāstulerit:si.n.qs ad oēm dietā se assuescat:
minus ab omni ledet' cū se ad eā trāstulerit. Et istud ēt ītelligēdū ē
in aliis rebus nō nālib⁹.Et istud est qđ dicit Ipo.ii.ampho. Ex mul
to tpe consueta:& si fuerint deteriora:inconsuetis minus molestare
cōsueuerūt:oportet igit' ad nō cōsueta trāsmutare.Et circa istud est
sciendū qđ qsqȝ debet sibi cauere ne unius rei q̄tūcūqȝ bona sit sibi
cōsuetudinē faciat q̄ ipm seruare sit necessariū. Verbigr̄a:si qs uno
cibo consueto semꝑ utat':uel aliquo potu:uel totaliter ab eis absti/
neat:uel dormire uel moueri uel coire totāl'r assuescat:ad hoc gra/
uiter astringit':maximū.n.incurret nocumentū si interdū ab eisdē
oportet abstinere:sic igit' quodlibet corpus se disponere dȝ ut calo/
rem & frigus pati possit:& ad motiones:& ad q̄libet nutiētia aptus
reddat':& ut somni & uigiliaꝝ horas:māsiones:& domos lectos:&
indumēta sine lesione ꝑmutare possit. Quod qdē poterit fieri si cō
suetudo nō obseruet' ad unguē:sed interdū ad incōsueta trāseamus.
Oportet igit' ad incōsueta aliq̄n ꝑmutare:& istud uult Rasis.iiii.Al
mā.c.de cōseruatione cōsuetudinū.Tertiū documentū est ꝙ fortior
& potior metha in medicādo ęgrū est administrare dietā certā:quā
si medicus nō curauerit:& aliā indebitā administrauerit fatue regit
ęgrū & male eū curat. Et circa istud ē sciēdū ꝙ triplex est dieta.s.
grossa:q̄ est q̄si dieta sanoꝝ:& tenuissima:q̄ est nihil dare uel q̄si:&
media:q̄ absolute tenuis dr̄:& ista diuidit' ī dietā tenuē declinātē ad
latus grosse:sicut aq̄ carnis oua sorbilia:& pulli parui:& declinātē
ad tenuissimā:sicut aq̄ ordei:mellicratū:& uinū granatoꝝ:& mediā
quæ certa noīat':ut ptisana nō colata:& extremitates pulloꝝ:& ista

dieta certa in plurib⁹ ꝯuenit ęgritudinib⁹: nõ tñ in oĩb⁹: nõ. n. ꝯuenit in ęgritudinib⁹ lõgis: qa in talib⁹ op3 uirtutẽ lõgo tpe esse añq̃ pueniat ad uictoriã: & uirtus cũ dieta certo tpe non posset pdurare sine magna debilitate: op3 ergo in tali ęgritudine cibũ ĩgrossare: silr nõ ꝯuenit ĩ acutissimis ęgritudinib⁹. s. in illis q̃ terminãt in q̃rto die uel añ: qa ĩ talibus ꝯuenit dieta tenuissima. ut uult Ipo. i. ampho. ibi ad ultimas ęgritudines ultimę curatiões ad pfectionẽ sunt potẽtes.

¶ In isto tex. ponũt sex a medico cõsiderãda in administratione dicte. Primũ ẽ

176 Quale qd & qñ: q̃tũ quotiẽs ubi dando
Ista notare cibo debet medicus dietando

q̃le. i. cuius q̃litates d3 esse cibus: quia in ęgritudine calida debemus ęgrum dietare frigido cibo: & in frigida calido: in humida sicco: in sicca humido. Verũtñ qa nãlis cõplexio dieta sibi silr cõseruari d3: ut uult Gal. in tegni. ibi: calidiora calidioribus indigent adiutorijs: frigidiora frigidioribus &c. Secũdũ est qd. i. cuius substãtię d3 esse cibus: qa athlete & rustici fortibus exercitijs suppositi debẽt dietari cibo grosso: qa in eis uis digestiua est fortis: & sic nõ debẽt ut cibis subtilibus: ut pullis: caponibus: carnibus uitulinis seu edinis: qa iste carnes ĩ eis adurerent: aut nimis cito digererent: q̃re necesse esset eis sępe comedere: nobiles uo & in ocio uiuẽtes debẽt uti dieta subtilis substãtię: qa in eis uirtus digestiua est debilis: nõ potẽs in grossos cibos: cuiusmodi sunt carnes porcinę salsę & bouinę: pisces sole exsiccati: silr in ęgris: ęgrotãtes ęgritudinibus acutis debent uti subtiliori dieta quã ęgrotãtes ęgritudinibus cronicis. i. lõgis sicut quartanis. Tertiũ est qñ. i. quo tpe dieta d3 dari: qa in sanis maxime debet attẽdi cõsuetudo. Vñ in ęstate hoĩes surgẽtes & cõsueti bis solũ in die comedere: debẽt comedere hora. x. uel modicũ añ: & nõ expectare mediũ diei pp nimiũ diei calorẽ: silr debẽt cenare hora. yi. uel mo

dicũ post:in hyeme vo debẽt prãdere hora.xi.uel.xii:pp lõgitudi-
nẽ somni:& deinde cenare hora.vii.uel modicũ post:& maxime ser
uãda est cõsuetudo:in ęgris vo ẽt cõsiderãdũ est tps:qa in febribus:
in paroxismo:uel statim añ paroxismũ:uel statim post:nõ est dãda
dieta:qa si statim añ paroxismũ:uel in paroxismo det᷑:nã diuertit᷑ a
digestiõe materię febris:p hoc qđ dꝫ digestiõi cibi esse intẽta:& nõ
dꝫ dari statim post paroxismũ:qa uirtus adhuc multũ debilitata ẽ
ex paroxismo imediate ꝑcedẽti:dꝫ igit᷑ dariꝰdieta añ paroxismũ tã
to tpe ꝙ possit digeri añ aduentũ paroxismi:uel dꝫ dari aliquo tpe
post paroxismũ:& hoc est ueꝝ nisi timeat᷑ magna debilitas uirtutis:
tũc.n.dãdus est cibus quocũqꝫ tpe:accidẽtibus.n.uirtutẽ dissoluen
tibus cibus illico dãdus est.ut uult Gal. in cõ.illius ampho.i.parti.
cõtemplari aũt opꝫ. Quartũ est q̃tũ.i.q̃titas cibi sumẽdi:qa ut di-
ctũ est prius:q̃titas cibi ęstate comedẽdi pro q̃libet uice dꝫ esse pau
ca:qa calor nãlis tũc debilis est pp nimias resolutiones:in hyeme vo
cibus una uice sumẽdus dꝫ esse multus:qa uirtus digestiua tũc for
tis est cũ calor nãlis sit unitus pp frigus circũstãs ut dictũ est prius
ibi.Tpibus ueris.Quintũ est quotiẽs.i.quotiẽs in die sit cibus dan
dus:qa in ęstate dꝫ sępius dari q̃ in hyeme:autũno uel uere licet mo
dicũ pro qualibet uice:ut ẽt prius dictũ est.simil'r uirtute digestiua
existẽte debili sępe & modicũ de cibo est dandũ:uirtute vo existẽte
forti:põt multũ dari & paucis uicibus.Sextũ est ubi.i.in quo loco:
qa cibus nõ est sumendus in loco frigido multũ:nec multũ calido:
sed magis in loco temperato.

Ius caulis soluit:cuius substãtia stringit
172 Vtraqꝫ quãdo dat᷑ uenter laxare paratur

¶In hoc tex. autor di-
cit tria.Primũ est ꝙ ius
caulis.i.aqua & maxiẽ
primę ebulitiõis cauliũ
si bulliant᷑:soluit uẽtrẽ:cuius cã est:qa i foliis & ptibus exterioribus

cauliũ est uirtus q̃dã nitrosa abstersiua debiliter inhęrẽs:& facile se parabilis p modicã decoctionẽ siue ebulitionẽ q̃ sparsa p aquã ipsam laxatiuã reddit:& hinc ẽt ẽ q pria aq̃ decoctiõis cauliũ magis laxat quã secũda:qa ista uirtus nitrosa abstersina p primã decoctione plurimũ sepat᷑. Secundũ q dicit est:q substãtia cauliũ:& hoc post decoctionẽ eoꝶ strĩgit uẽtrẽ:& cã est:qa oĩs uirtus q̃ laxaret:p decoctionẽ ab ea ablata est:& manet substãtia terrea sicca q̃ uentrẽ stringit. Tertiũ qđ dicit est:q utraq; simul sumpta.s.aq̃ decoctiõis cauliũ & substãtia eoꝶ laxãt uentrẽ:& rõ est:qa uirtus abstersiua & nitrosa ĩ aq̃ manet.gr̃a cuius totũ laxat.pro maiori noticia sciẽdũ ẽ primo:q caules generãt humorẽ melãcolicũ & somnia mala:mali sunt stomacho:paꝶ nutriũt:uisum obtenebrãt:somnũ inducũt mẽstrua:& urinã ꝓuocãt.ut ptim Aui.ii.cano.& ptim a Ra.iii.Almã. colligit᷑.Secũdo sciẽdũ q comextio caulis siue decoctiõis siue seminis ei⁹ ꝓhibet & retardat ebrietatẽ:ut vr̃ ĩnuere Arist.iii.pti.ꝓbleuma.q̃rẽs:pp qđ caulis soluit crapulã.Et idẽ uolũt Ra.& Auic.locis ꝑall᷑.Cuius cã põt eẽ ista ꝭm aliquos:qa pp comestionẽ caulis eleuãtur fumi ualde grossi ingrossantes fumositates uini:q̃ ĩgrossate ĩpediunt᷑ penetrare ad cerebrũ pp eoꝶ grossitudinẽ. Philo.v̂o ꝓbleumate p̄dicto aliã dat cãm istã.s.qa qđ trahit humidũ uinosũ ad se ac a corpe repellit & corpus ĩfrigidat:curat crapulã:sed caulis ẽ huiusmodi:ergo curat crapulã.Q đ ãt caulis sit huiusmodi ꝓbat:qa p succũ caulis q est diureticus trahũt᷑ humiditates uinose indigeste a toto corpe:& in uesicã deferunt᷑:& p substãtiã eius frigidã stipticã & terreã ĩ stomacho relictã nõ potentẽ penetrare ĩfrigidat totũ corpus.Et p ꝯñs curat crapulã hoc mõ:qm̃ supfluitates subtiles q̃ non poterãt deorsum tẽdere pp caliditatẽ uini mouẽtẽ eas ad supiora:ut ad cerebrũ ferunt᷑ represse deorsum & uirtute succi trahunt᷑ ad uesicã.Est.n.diureticus & menstruoꝶ ꝓuocatiuus:ut dictũ est.

51

DE MALVA.

Dixerũt maluã ueteres qa molliat aluũ
75 Maluę radices rasę dedere feces.
Vuluã mouerũt & fluxũ sępe dederũt.

¶Hic ponũt .iii. ꝓprietates siue effect⁹ maluę: quoꝝ. Primus ē ꝙ malua mollificat uētrē: qa ē unum de remollitiuis. Sunt.n. q̃ttuor remollitiua. s. malua: bismalua: brãca ursina: & mercurialis: ex qbus cõiter fit clistere lenitiuũ & mollificatiuũ qđ ualet ad fecũ induratarꝫ eductionē. Et est duplex malua: q̃dã.n. est habēs sanguineos flores: & alia hñs albos flores Et in ista est maior ꝓprietas mollificandi q̃ in prima. Secũdus effectus est ꝙ radices maluę abrasę educũt feces: & hoc est qñ ex ipsis fiũt suppositoria sicut solent fieri de radice mercurialis. Tertius effectus maluę ē ꝙ facit fluxum mēstrui in mulieribus: & hoc est pp nimiã eius humectationē & lubrificationē: qua uene matricis facilius a sanguine acuto fundunt᷑. Et dicit platearius ꝙ certo expimēto mēstrua ꝓuocat.

DE MEMTA.

Mentitur menta si sit depellere lenta
77 Vētris lũbricos stõachi uermesq; nociuos

¶Hię autor ponit unũ documētũ de menta dicēs: ꝙ mēta ñ dꝫ denoĩari hoc noĩe menta si nõ hēat uim statĩ auferēdi uermes uētris & stõachi. Mēta.n. magnę & fortis ē aromaticitatis & magnę amaritudinis: & iõ quēadmodũ absinthiũ uermes ĩterficit sic & mēta. Et dꝫ dari decoctio eius sicut & absinthii & nõ subĩa. Aduertēdũ tñ qa multũ calida ē & sicca sanguinē adurēs nõ cõpetit uia cibi ĩ regimĩe sanitatis: bñ tñ ꝯuenit uia medicinę: qa stõachũ ꝯfortat & ipm calefacit & sedat singultũ & digerit: & ꝓhibet uomitũ fleumaticũ & sanguineũ: & ad coitũ incitat pp ĩflationē q̃ est ĩ ipsa & humiditatē ortolanã: & ꝓhibet sputũ sanguĩs: & ꝯfert ad morsũ canis rabiosi: & ē ꝓpria ad illud: & si frustra ipsi⁹ ĩ lacte dimittunt᷑ nõ caseat᷑: ut colligit᷑ ex Aui. ii. can. c. de mēta.

O

DE SALVIA.

Cur moritur homo:cui saluia crescit in orto
Cōtra uim mortis nō est medicamē in ortis
Saluia cōfortat neruos manuūq; tremorē
Tollit:& eius ope febris acuta fugit
Saluia castoreū lauendula premula ueris
Nastur:athanasia sanāt paralitica mēbra
Saluia saluatrix naturę consiliatrix

¶In hoc tex. autor principalr̄ tria facit. Primo inuit magnā utilitatē saluiæ q̄rēs p modū dubii. Cur hō moriat̄:i cuius orto crescit saluia. Ad hoc rn̄det̄ in secūdo uersu sic:ꝙ nulla est medicina crescens in ortis q̄ ꝓhibeat mortē q̄uis in ortis bn̄ crescat medicina ꝓhibēs putrefactionē corpis & humiditatē nālē defendēs ne cito dissoluat̄.Et istud inuit Aui.in.i.c.singulari dicēs:& ars qdē sanitatē custodiēs nō est ars q̄ a morte securos nos faciat:neq; corpus ab extrinsecis nocumētis muniat:neq; unūquodq; corpus ad ultimā uitę lōgitudinē pducat q̄ est ꝯm hoiem absolute:sed de duab⁹ rebus securitatē p̄bet putrefactiōis penitus ꝓhibitiōe & defensione humiditatis:ne cito dissoluatur. Secūdo ponit tres effectus saluię: quoꝝ.Primus est ꝙ saluia ꝯfortat neruos:qa exsiccat humiditates: qbus impediunt̄ & relaxant̄ nerui.Secūdus est ꝙ remouet tremorē manuū:cuius cā est:qa cōfortat neruos ut dictū est.Iam omne ꝯfortās neruoꝝ tremorē remouet:cū tremor causet̄ ex debilitate neruoꝝ & ꝓpterea senes aliq & uetule spālr̄ imponunt potui:siue cibo eoꝝ folia saluię. Tertius est ꝙ remouet febrē acutā.i.impedit eā ne ꝯtingat:cuius cā pōt esse:qa exsiccādo humores īpedit coꝝ putrefactionē:ad quā posset seq febris acuta. Et pro maiori noticia sciēdū ē ꝙ saluia est calida:& sicca:& iō nō multū cōpetit p se uia cibi:quia tn̄ ipsa saluia multū cōfortat neruos:hoīes in sanitate multū utunt̄ saluia dupliciter.Primo qdē cōponendo ex ea uinū saluiatū quo uino hoīes ī latitudine sanitatis utunt̄:spālr̄ in pricipio mense:& cōpetit

hmõi uinũ paraliticis & epilẽticis moderate sũptũ & pcedẽti purga
tiõe añcedẽtis medicinę. Secũdo utũt saluia i salsis: nã excitat appe
titũ: & spãlr cũ stõachus fuerit replet⁹ malis humorib⁹ crudis & indi
gestis: & ẽ duplex saluia. s. dõestica: & h₃ lata & folia magna. Alia ẽ
q̃ uulgariter nobilis dr: & h₃ minora & strictiora folia: & apd medi
cos dr lilifagus. Tertio enũerat autor sex res mediciales ualẽtes i cu
ratiõe palisis: & dr q saluia castoreũ lauẽdula pmula uelis nasturciũ
& athanasia curãt & sanãt mẽbra palitica. i. palisi tacta siue debilita
ta. De saluia ãt cã p₃ ex dictis: qa ut dictũ ẽ: saluia ꝯfortat neruos:
q i palisi debilitati sũt: & ẽt qa saluia calida ẽ: & sicca cõsumit mã₃
fleumaticã ibibitã neruis ex q̃ fit palisis. De castor p₃: qa castoreũ ẽ
maxie cõfortatiuũ calefactiuũ & exsiccatiuũ neruoꝝ: dicit. n. Aui.
.ii. can. c. de eo qd subtilius & forti⁹ oĩ q calefacit & exsiccat: & po
stea dicit q cõfert neruis & calefacit & confert tremori & spasmo
hũido & stupori & palisi: & postea adhuc subdit qd nõ ẽ aliqd ma
gis iuuatiuũ uẽtositatũ aure q̃ ipm cũ ex castorio accipit q̃tũ ẽ lẽs
una & dissoluit i oleo nardino & distillat i eã: plures alios effect⁹ h₃
castoreũ: quos Aui. narrat lo. pall. Et est castoreũ testiculus cuiusdã
aĩalis marini: q dr castor: & oleũ de castore ẽt multũ ualet i palisi: si
cut castoreũ post euacuationẽ materię: qa tũc illã mã₃ q̃ residua est
cõsumit & neruos cõfortat: de lauẽdula ẽt p₃: qa sua aromaticitate
ꝯfortat neruos: & calefactiõe cõsumit mã₃ palisis de pmula ueris ẽt
p₃: qa sua aromaticitate & calefactiõe cõfortat neruos: & dr pmula
ueris: qa ẽ de primis aromaticis i uere crescẽtibus: de nasturcio p₃:
qa nastarciũ ẽ calidũ & siccũ subtiliatiuũ & incisiuũ & resolutiuũ:
qr aufert mã₃ palisis: & di. Aui. ii. can. c. de eo q ꝯfert oĩ mollificatiõi
neruoꝝ: qa calefac & educ fleũata: & mũdificat neruos a fleũate: &
iõ cõsulũt medici ut nasturciũ i q̃dragesima edat: ppea qa cibi q̃dra
gesimales sũt fleũatici: & ẽ nasturciũ herba cõis crescẽs i locis frigi-

diſſimis.ſ.in locis petroſis & aquoſis ubi ſunt multi fontes:de athanaſia vo q̃ alio noīe dr̃ tanacetū:teutonice tente uel reynuaē:pꝫ qa iſta herba hꝫ uirtutē purgādi fleumate & ſua caliditate exſiccat neruos:& hꝫ uirtutē purgādi uermes & materiā ex qua generant̄:& iō gallici cōiter in diebus paſchalibus utuntur athanaſia frixa cū ouis ad purgādū fleumata ex piſcibus in q̄dragesima generata ex q̄bus facile generant̄ uermes in diſpoſitis:& ī fine tex. autor ſubdit ꝙ ſaluia dr̃ q̄ſi ſaluatrix naturę:

DE RVTA.

Nobilis eſt ruta:quia lumina reddit acuta
Auxilio rute uir quippe uidebis acute.
Ruta uiris coitū minuit:mulieribus auget
Ruta facit caſtū:dat lumen:& ingerit aſtū.
Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta.

¶ Hic ponit autor q̄ttuor effectus rute. 109 Primus ē ꝙ acuit uiſum & ꝓprie ſuccus eius:ut dicit Aui.ii.can.c.de ea:& prius dictū eſt ibi.Allea nux ruta.Secūda ē ꝙ ruta minuit deſideriū coeundi uiris ſed in mulieribus auget:cuius cā pōt eē iſta:qa ruta ſua caliditate & exſiccatiōe ſpma ī uiris minorat:qđ ſubtile ē & aereū: ſed in mulieribus ſubtiliat & calefacit:qa in eis ſpma eſt aquoſum & frigidū:& ergo eas magis ad coitū incitat pp ſubtiliationē & caliditatē ſpermatis ex ruta.Tertius effectus eius eſt ꝙ ruta facit aſtuciā.i.facilē apprehēſionē & inuētionē alicuius medii ī cā ſubtili:qa pp calefactionē & exſiccationē ſubtiliat ſpūs:& ſic īgeniū clarificat Quartus effectus eſt ꝙ decoctio rute effugat pulices:& hoc ſi ex ea irroret̄ domus:qa īterficit eas ꝯm ꝙ cōiter dicūt medici & ꝯm Aui. in.iiii.trac.iii.c.de effugatiōe pulicū:qñ aſpgit̄ domus cū infuſione cologntide ſaliūt pulices & fugiūt:& ſilr̃ ex decoctiōe rubi.Et poſtea ſubdit Aui.& dixerunt qdā qñ ponit̄ ſanguis hirci in fouea in domo aggregat̄ pulices apud eū:deinde moriunt̄:& ſilr̃ aggregāt̄ ſup lignū linitū ex adipe ericii:& fugiunt ex odore caulis & folioꝝ

oleādri. Et ſm aliquos nihil magis deiectiuū eſt pulicū q̄ res fortis odoris:& ergo ruta ualet/menta:mētaſtrū:lupulus:& ſup oīa feces uel urina eque.Itē domus irrorota ex decoctione ſeminis rape occidit pulices.Et ſi fumigent domus ex cornu taurino fugient pulices. Pro captione tñ eaꝝ nihil melius eſt quā impoſitio pauci bombicis in lecto:quia in illo aggregantur.

DE CEPIS.

De cepis medici non conſentire uidentur.
Colericis non eſſe bonas dicit Galienus
Fleumaticis ṽo multū docet eſſe ſalubres
195 Prȩſertim ſtomacho pulcrūq; creare colorē
Contritis cepis loca denudata capillis
Sȩpe fricās poteris capitis reparare decorē

Hic loquit̄ autor de cepis: & dicit.v. Primū eſt ꝙ medici diſſentiūt naturȩ ceparū q̄ aliq̄bus uī ꝙ cepȩ bonȩ ſūt fleumaticis:Aliq ṽo qd̄ eis ñ ualēt: ſicut forſan Ra.uult:qa dicit eas.iiii.Almā.generare humores ſupfluos i ſtomacho & fleumaticos.Secūdū eſt ꝙ Gal̄.dicit:Cepas multū obeſſe colericis:cuius cā eſt:qa ut dicit Aui.ii.can.c.de Cepe. Cepe eſt calidū in tertio.& ergo nocet calidis:ut ſunt colerici. Tertiū eſt ꝙ cepe multū ualēt fleumaticis:q̄a ſunt calide inciſiue ſubtiliatiue abſterſiue & apitiue:quare fleumaticos humores & uiſcoſos in fleumaticis multiplicatos digerūt:incidūt ſubtiliāt & abſtergūt.Quartū eſt ꝙ cepe ualent ſtomacho:qa mūdificāt ip̄m a fleumatibus & ip̄m calefaciunt.Et ergo dicit Aui.loco pall̄.ꝙ iſtud qd̄ ex cepe comedit̄ pp ſuā caliditatē cōfortat ſtomachū debilē:& pp iſtud ēt decorāt colorē faciei:qa nō eſt poſſibile colorē faciei eſſe uiuidū ſtomacho exiſtente multū fleumatico aut repleto malis humoribus crudis & fleumaticis. Quintū eſt ꝙ loca depilata.i.loca pilis priuata:pilos ſiue crines recupant ſi cōterant̄ cepe cocte.& ex eis fricēt̄ loca depilata. Et iſtud ueꝝ eſt qñ depilatio accidit pp opilationē poroꝝ & corru-

ptionē materię sub cute:quia cepe apiūt poros:& resoluūt materiā malā q̄ sub cute est:& bonā ad locū attrahūt.Et ergo fricatio cū cepis ualet ad alopiciā multū.ut uult Auic.ii.can.c.alle. &.vii.iiii.c. de cura alopicię.Et pp istud infert tex.ꝙ capitis decor poterit reparari p istā fricationē cū cepis:quia capitis decor pili sunt:pro maiori noticia effectuū cepaꝝ:sciēdū ē ꝙ cepe excitāt coitū:appetitū ꝓuocant:faciē rusicant:cū melle uerrucas eradicant:sitim faciunt: intellectui nocent:quia humorē malū grossum generāt:saliuā multiplicant:& succus caꝝ cōfert aquæ descendenti in oculū:& abstergit uisum:sicut colligit̄ ex Aui.ii.can.c.alle.Sciendū ulterius ꝙ cepe trite cū melle & aceto cōferūt morsui canis cabidi:& ergo quidam supaddunt textui præcedenti istos duos uersus.

Appositas perhibent morsus curare caninos:
Si trite cum melle prius fuerint & aceto.

Et de isto etiam prius dictum est ibi.Allea nux ruta.

DE SINAPIS.

Est modicū granū siccū calidūq; sinapis
Dat lacrimas purgatq; caput:tollitq; uenenū

¶Hic autor duo facit. Primo ponit cōplexionē ipsius grani sinapis dicens:ꝙ granū sinapis est modicū granū calidū & siccū:qđ ueꝝ est:quia est calidū & siccū usq; ad q̄rtū gradū ƀm Aui.ii.cano.c.de sinapi. Secūdo ponit tres ꝓprietates siue effectus grani sinapis.Primus effectus ē ꝙ cōmouet lachrymas:cuius cā est:quia sua caliditate nimia subtiliat & dissoluit humiditates cerebri:ex qbus tūc pp eaꝝ fluxū ꝓueniūt lachrymę.Secūdus effectus seminis sinapis ē ꝙ expurgat caput.i.cerebrū mūdificādo & abstergēdo hūiditates fleumaticas a capite:expurgat ēt caput narib⁹ impositū ꝓuocādo sternutationē sua mordicatiōe:& iō imponit̄ naribus appopleticoꝝ:p sternutatione āt expellunt̄ nocumēta cerebri:& siīr semē sinapis sua caliditate

197

ſubtiliat fleumata:& diſſoluit illa q̄ opilāt meatus cerebri:ex quoꝝ opilatione ſequit̃ appoplexia:& ſic relinqt̃ ꝙ ſemē ſinapis eſt ualde inciſiuū fleumatis & cōſūptiuū & mūdificatiuū. Tertius effectus ē ꝙ tollit uenenū:& iſtud cōcordat cū dicto Aui. loco pal. ſ. quod fugiunt ex fumo eius uermes uenenoſi.

DE VIOLE.

199 Crapula diſcutit̃ capitis dolor atq; grauedo
Purpureā dicūt uiolam curare caducos.

¶ Hic ponunt̃ tres ꝓprietates ſiue effectus uiolæ. Primus effectus eſt:ꝙ uiola hȝ ꝓprietatē ſedādi ebrietatē:cuius cā pōt eſſe:quia uiola odorē hēt tēpatū atq; ſuauē: & talis maxīe eſt cōfortatiuus cerebri:forte.n.cerebrū nō patit̃ cito ebrietatē:ſed debile:& ēt uiola eſt frigida:q̄re cerebrū infrigidat:& ſic ineptificat ipm ad recipiēdū fumū calidū. Secūdus effectus ei⁹ eſt:ꝙ uiola eſt ſedatiua doloris capitis atq; grauedinis:& iſtud ē uerum de dolore capitis ex calida cā. ut uult Aui. ii. can. c. de uiola. & ſiſr Ra. iii. Almā. & Me. Et rō eſt:quia uiola eſt frigida:& ſic repugnat cauſę calidę. Tertius eſt ꝙ uiola dr̄ curare caducos:inde eſt epilenticos:& dr̄ notāter ī tex. dicūt:qa cōes auctores nō attribuūt iſtū effectū uiolę:& ergo ſi iſte effectus cōueniat uiolę:cā eius pōt eſſe: qa pp aromaticitatē uiolę cerebrū cōfortat̃:quo exiſtēte forti a modicis nocumētis nō ledit̃:& p ↄ̄ns ēt nō īcurrit epilenſiā:q̄ dr̄ parua appoplexia ex opilatiōe neruoꝝ ſenſatiuoꝝ cōſtringēs.

DE VRTICA.

Egris dat ſomnū. uomitū quoq; tollit ad uſū
203 Compeſſit tuſſim ueterē:colicisq; medetur
Pellit pulmonis frigus uentriſq; tumorem
Omnibus & morbis ſubueniet articuloꝝ

¶ Hic ponūtur ſeptē effectus urticę: quoꝝ. Primus eſt ꝙ urtica dat egris ſomnū:qa ē ſubtiliatiua & inciſiua & abſterſiua fleumatis & groſſoꝝ hūoꝝ nām grauātiū & ſomnū īpediētiū.

Secũdus effectus eius ẽ: q tollit uomitũ & usum uomitus: & rõ est. qa uomitus & nausea multũ accidũt ex humore uiscoso: cuius urtica est incisiua. Tertius est q urtica sedat tussim antiq̃ & maxie mel in quo tẽpata fuerit semina urtice: qa urtica de pectore fleuma expellit uiscosũ: s̃m Ra. iii. Almã: & sĩr eius semina cũ maxie sint incisiua abstersiua & subtiliatiua: & dicit Aui. ij. can. c. de urtica. qđ cũ bibit' cũ aq̃ ordei mũdificat pectus: & qñ decoquunt' folia eius ĩ aq̃ ordei educit humores grossos q sunt ĩ pectore: sed eius semẽ est fortius. Quartus est q cõuenit colicis. i. colicã patiẽtibus: qa urtica est incisiua subtiliatiua resolutiua & abstersiua humiditatis fleumatice aut uentositatis grosse: ex qbus ꝓuenit colica plurimũ: & est colica ęgritudo dolorosa ĩ intestino dicto colõ: sicut iliaca ęgritudo dolorosa ĩ intestino dicto yliõ. Quitus ẽ q urtica pellit frigus pulmonis: & hoc pp sui caliditatẽ. Sextus est q urtica ẽ sedatiua tumoris uentris: qa resolutiua ẽ uẽtositatis: ex qua ut plurimũ fit tumor uẽtris. Septimus est q urtica subuenit doloribus articuloꝝ. i. iuncturaꝝ: sicut artetice sciatice & podagre. Et hoc ueꝝ est qñ ꝓueniunt a mã frigida fleumatica grossa: cuius cã est: qa urtica est calefactiua incisiua subtiliatiua materię fleumaticę grossę: & pp istos effectus s̃m Aui. ii. can. c. de urtica excitat coitũ ꝓprie semẽ eius cũ uino: & apit orificiũ matricis: & soluẽdo educit fleuma & humorẽ crudum sua abstersione: & nõ cũ uirtute solutiua q̃ sit in ipsa. Ne tñ aliqs ĩ gutture ex urtica aut eius semine ledat': bonũ ẽ q post eius sumptionẽ bibatur aliquid de oleo rosaceo: & est urtica calida in principio tertii gradus: & sicca in secũdo: s̃m Aui. loco pall'.

DE ISOPO.

Isopus est herba purgans a pectore fleuma
206 Ad pulmonis opus cũ melle coquat' ysopus
Vultibus eximiũ fertur reparare colorem

¶ Hic ponunt' effectus ysopi: quorum. Primus ẽ q ysopus purgat fleuma a pe-

ctore:cui⁹ cã ẽ:qa ysopus ẽ herba calida & sicca ĩ tertio:multũ abster
siua dissolutiua & ꝯsũptiua hũiditatis fleumatice & h3 respectũ sin
gularẽ sup ptes pectoris:& ꝑterea ysopus ꝓprijssime dr̃ purgar̃ fleu
ma a pectore. Scd̃s effect⁹ ẽ ꝙ ẽt v3 ad purgãdũ pulmonẽ a fleuma
te:eadẽ de cã. Et ꝓprie si coq̃t̃ cũ melle:qa mel ẽt abstersiuũ & abster
siõe mellis augmẽtat̃ abstersio ysopi. Et istud idẽ uult Aui.ij.can.c.
de ysopo.dicẽs ꝙ ysopus ꝯfert pectori & pulmõi patiẽtib⁹ adisnia ĩ
tussi antiq:& eius decoctio cũ ficub⁹& melle silr̃. Tertius effectus ẽ
ꝙ facit bonũ colorẽ faciei:& istud ẽt uult Aui.loco pal.dicẽs ꝙ ei⁹
potus efficit colorẽ bonũ. Et pp istos effectus soluẽdo educit fleu/
ma & uermes.ut uult Aui.ibidẽ:& ꝭm Plateariũ uinũ decoctiõis ei⁹
matricẽ mũdificat a supfluis humoribus & abstergit.

DE CERIFOLIO.

Suppositũ cãcris tritũ cũ melle medetur
209 Cum uino potum poterit separare dolorẽ.
Sȩpe solet uomitũ:uentrẽq3 tenere solutũ

¶Hic ponũtur tres effectus cerifolij. Primus est ꝙ cerifolium tritũ cũ melle & sup/positum cãcro curat ipm:& istud idẽ dicit Pla.c.de cerifolio:& est cãcer apostȩma melã/colicũ corrodẽs ptes corpis tã carnosas quã neruosas:& dr̃ cãcer:qa ꝓcedere vr̃ ut cãcri. Secũdus effectus est ꝙ cerifoliũ bibitũ cũ ui/no abscindit dolorẽ uẽtris:cuius cã ẽ:qa uẽtris inflationẽ de grossa uẽtositate ex qua ꝓuenit:dolorẽ mitigat:cũ stomachi uentositatẽ:& oĩum uiscerꝝ soluit:& opilationẽ apit:& ad hoc ẽt coadiuuat uinũ. Tertius effectus est ꝙ cerifoliũ sedat uomitũ & fluxũ uẽtris:cuius cã est:quia cũ cerifoliũ calidũ est in tertio gradu & siccũ in secũdo materiã illã digerit & exsiccat:ex qua ꝓuenĩt uomitus:& istud ma/xime uerꝝ est:qñ uomitus aut solutio uentris ꝓueniũt a mã frigida fleumatica:& ꝑter istos effectus ꝓuocat urinã & menstrua:& soluit dolorẽ lateris:renũ:& uesicȩ:& ꝑcipue datũ cũ mellicrato.

2.12 ¶Hic ponunt᷑ duo effectus enule cāpane:quoꝝ. Primus ē ꝙ enula cāpana cō/

Enula campana reddit pręcordia sana
Cum succo rute si sucus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis

fortat p̄cordia.i.orificiū stomachi:qđ ꝓprie p̄cordiū dr̄ siue mēbra spūalia.i mēbra anhelitus:q̄ uicina sunt cordi:& spāl'r radix eius. Quod āt cōfortet orificiū stomachi p3:qa cū radix enule sit odori/fera cōfortat mēbra neruosa:orificiū aūt stomachi mēbrū neruo/sum est. Qđ aūt cōfortet mēbra spūalia p3:qa uinū factū ex enula qđ uocat᷑ uinū enulatū mūdificat pectus & pulmonē.ut uult Auic. .ij.can.c.de enula.& enula ēt ꝺm ip̄m ibidē deglutita cū melle ad/iuuat ad expuēdum:& est ex eis q̄ letificāt & cōfortāt cor. Secūdus effectus est ꝙ succus enule cū succo rute maxīe ualet ruptis.i.patiē tibus rupturā siue descēsū intestinoꝝ ad bursam testiculoꝝ:& hoc maxīe qñ ruptura est pp uentositatē:qa illa dissoluūt succus rute & enule:& p̄ter istos effectus enula bona est stomacho malis humori bus repleto:& apit opilatiōes epatis & splenis.ut uult Ra.iii.Almā: & cōfert oībus lesionibus & doloribus frigidis & cōmotionibus uē tositatū & inflationis:ꝺm Aui.loco pall'.

DE PVLEGIO.

¶Hic ponunt᷑ duo effect⁹ pulegii:quo/
2.14 rū.Primus est ꝙ pulegiū & principal'r

Cum uino colerā nigrā potata repellit
Sic dicūt ueterē sumptū curare podagram

aq̄ eius sūpta cū uino purgat colerā nigrā. Secundus est ꝙ pulegiū h3 ꝓprietatē curādi podagrā ueterē:ex quo h3 ꝓprietatē liquefaciē di & dissoluēdi fleuma:ex quo podagra sępius generari solet. Et cir ca istud ē notādū q' ut dicit Plat.pulegiū est calidū & siccū i tertio gradu:subtilē h3 substātiā:uirtutē h3 cōfortatiuā ex aromaticitate: apitiuā ex substātia & q̄litatē:attractiuā ex ignea substantia uel nā

cósúptiuã ex calore & ſiccitate:& ſolũ uinũ decoctiõis eius ualet ꝯ dolorẽ ſtomachi:& inteſtinoꝝ ex frigiditate uel uentoſitate.

DE NASTVRCIO.

Illius ſucco crines retinere fluentes.
Alitus aſſeritur:dentiſq; curare dolorem
Et ſquamas ſuccus ſanat cũ melle pũctus

¶Hic ponũt tres effectus naſturcii : quoꝝ. Primus ẽ ꝙ naſturciũ hẽt ꝓprietatẽ retinẽdi crines defluẽtes/& hoc ſi caput ungat cũ ſucco ei⁹:uł ſi aq̃ uł ſucc⁹ ei⁹ bibat:& hũc effectũ tãgit Aui.ii.ca.c.de naſturcio dicẽs.retinet capillos capitis cadẽtes bibitũ & linitũ.Scḋs ei⁹ effect⁹ ẽ ꝙ curat dolorẽ dẽtiũ:& hoc maxie ex cã frigida:qa naſturciũ ẽ icıſiuũ reſolutiuũ & calefactiuũ:ut patuit prius ibi.Cur morit hõ.Terti⁹ effectus ei⁹ ꝙ ſuccus ei⁹ hꝫ ꝓprietatẽ curaudi ſq̃mas pelli adhęrẽtes:qñ ſumit cũ melle:& ex eo linit locus:& cã ẽ:qa tales ſquame gnãnt ex fleumate ſalſo.Naſturciũ ãt ut ꝑdictũ ẽ:oẽ fleuma purgat:& ergo ꝑ intus ſumptũ ꝓhibet cãm ſquamaꝝ:& ab exterius linitũ ſua abſterſiõe eas abſtergit:& maxie cũ melle:qa hoc ẽt abſterſiuũ eſt:& ſic iuuat abſterſionẽ naſturcii:& ꝑter iſtos effect⁹ naſturciũ exſiccat putredinẽ uacuitatis uẽtris:mũdificat pulmonẽ:& ꝯfert aſmati:& i medicis aſmatis põit pp illḋ ꝙ eſt i ipo de icıſiõe & ſubtiliatiõe:calefacit ſtomachũ & epar:& ꝯfert groſſiciei ſplenis:& ꝓprie qñ ex eo fit emplaſtrum cũ melle:& facit cuomere colerã:& educit eã ſolutiõe:augmẽtũ efficit i coitu:& ſoluẽdo educit uermes:& ꝓuocat mẽſtrua.ut uult Aui.ii.can.loco ꝑal.

DE CELIDONIA.

Cecatis pullis hac lumina mater yrundo
Plinius ut ſcribit:quãuis ſint eruta reddit.

¶Hic ponitur unum notabile de celidonia: & eſt qḋ qñ pulli yrũdinis excecati fuerint:tunc mater affert celidoniam & cũ ea fricat

oculos pulli excecati:& sic uisus restituit̃:& p hoc dat ĩuere autor ꝙ celidõia maxĩe cõfortat uisũ:& istud ẽt manifeste p3:qa ĩ medicis ualẽtibus ꝯ debilitatẽ uisus cõiter ponit̃:& est celidonia herba nota glaucũ hñs succũ:cã ãt q̃re ipsi yrũdini data ẽ uirtus cognoscẽdi celidoniã plusq̃ alijs auib⁹ põt eẽ ista:qa pulli yrũdinis sępius cecitatẽ patiunt̃ quã pulli aliaꝝ auiũ:qa feces yrũdinũ hñt uim exsiccatiuã oculoꝝ:& sępius patiunt̃ a fecib⁹ matrũ:& est sciẽdũ ꝙ ꝑm Platea. celidonia est calida & sicca ĩ tertio gradu.Et ex q̃litatib⁹ suis & substãtia h3 uirtutẽ dissoluẽdi cõsumẽdi & attrahẽdi.Et radices ei⁹ trite & ĩ uino decocte ualẽt ad purgãdũ caput:& uuluã ab humore frigido & hũido:si patiẽs fumũ p eos recipiat:& postea uinũ gargarizet.

DE SALICE.

Auribus infusus uermes succus necat eius
Cortex uerucas in aceto cocta resoluit
Pomoꝝ succus flos partus destruit eius

¶Hic autor tria dicit de salice. Primũ est succus salicis auri infusus interficit uermes auris: & istđ põt ꝯuenire pp stipticitatẽ & exsiccationẽ eius.Et est hoc sciendũ ꝙ ꝑm Aui.ii.can.c.de salice:nõ est aliud magis utilissimũ quã succus folioꝝ eius ĩ cura saniei q̃ currit ex aure.Secũdũ ẽ ꝙ cortex salicis .i.extrema ps eius ĩ aceto decocta resoluit uerrucas.Aui.v̊o lo.pall̃. dicit ꝙ eius cinis eradicat uerrucas linitus cũ aceto.Et istud est pp uehemẽtẽ exsiccationẽ cineris eius:pro deletiõe tñ uerrucaꝝ nõ ẽ aliqd magis abscindẽs uerrucas quã fricatio portulacę sup uerrucas: & facit hoc portulaca sui ꝓprietate & nõ q̃litate ꝑm Aui.ii.ca.c.de portulaca.Tertiũ ẽ ꝙ flos salicis & succus pomoꝝ.i.fructuũ ei⁹ nocẽt ptui:qa pp stipticitatẽ & exsiccationẽ eoꝝ reddũt ptũ difficilẽ.

DE CROCO.

Confortare crocus dicatur letificãdo.
Mẽbraq; defecta cõfortat epar reparãdo

¶Hic ponunt̃ aliqua iuuamẽta croci:quoꝝ Primũ ẽ ꝙ crocus cõ/

fortat corpus humanū letificādo. Et circa istud ē sciendū ꝙ crocus tātā ꝓprietatē hʒ letificādi ꝙ datus ī maiori q̄titate q̄ debeat īterficit letificādo siue ridēdo. Vñ di. Aui. ii. ca. c. de croco. Tres aurei de ipso interficiūt letificādo: & ē aureū pōdus dragma unius & semis. Secūdū ē ꝙ crocus ꝯfortat mēbra defecta & prīcipal'r cor. Cōfortat ēt stomachū pp suā stipticitatē & caliditatē: & eādē cām ēt reparat epar: & maxīe pp stipticitatē: q̄ nō pmittit dissolui epar: nimiꝰ tñ usus eiꝰ īducit nauseā & deiicit appetitū: & istud īnuit Aui. lo. pal'r. dicēs: ipse facit nauseā & deiicit appetitū: ppea ꝙ appositus ē acetositati q̄ ē in stomacho ex q̄ est appetitus: & p̄ter istos effectus ē faciēs somnū & obtenebrās sensus: & cū bibit' in uino: inebriat: abstergit uisū: & ꝓhibet fluxū ad ipm: facit anhelitū facilē: & cōfortat instra anhelitus: excitat coitū: & ꝓuocat urinā: ut uult Aui. lo. pal'r.

DE PORRO.

226 Reddit fecūdas pmāsum sępe puellas
Isto stillantē poteris retinere cruorē

¶ Hic ponūt' duo iuuamēta porri. Primū ē ꝙ porrū pmāsū. i. p comestionē eiꝰ: reddit puellas sępe fecundas. Cuius rō pōt esse: qa s̄m Aui. ii. cano. c. de porro: cōfert coartationi matricis & duriciei q̄ est ī ipsa: q̄ pn̄t eē īpedimēta cōceptiōis. Secūdū ē ꝙ porrū abscīdit fluxū sāguis nariū. idē uult Aui. lo. pal: & plures alii effectus eius dicti sunt prius ibi. Allea nux ruta.

DE PIPERE.

Quod pip est nigrū nō est dissoluere pigrū
230 Fleumata purgabit digestiuāq; iuuabit.
Leuco pip stomacho ꝓdest tussiq; dolori
Vtile preueniet motū febrisq; rigorem

¶ Hic ponunt' multa iuuamenta pipis: & primo tria pipis nigri: quoꝝ. Primū est ꝙ pip nigrū nō ē pigrū in dissoluēdo. i. resoluēdo pp fortē eius caliditatē & siccitatē: est. n. calidū & siccū in q̄rto. Secūdū ē ꝙ purgat fleumata: qa attrahit ex interiori corpe

fleuma:& ipm ꝯsumit. Silr fleuma ĩ pectore & stomacho inuiscatũ remouet:ipm calefaciẽdo subtiliãdo & dissoluẽdo. Tertiũ ẽ ꝙ ẽ iu/uamẽtũ digestiue.& istud p3 p Aui.ii.can.c.de pipe:dicẽtẽ ꝙ pip ẽ digestiuũ faciẽs appetitũ:& istud maxĩe intelligẽdũ est de pipe lon go:ꝙ est magis cõueniẽs digestiõi crudoꝝ humoꝝ quã albũ uel ni grũ.ut testat Gal.iiii.de regimĩe sanitatis.c.vii. Secũdo ponit qnq3 iuuamẽta leucopipis.i.pipis albi quoꝝ. Primũ est ꝙ pip albũ ꝯfor tat stomachũ.& istud p3 p Gal.lo.pall. dicentẽ:ꝙ ẽ cõfortãs stoma chũ sup alia duo pipa.& idẽ uult Aui.ii.can.c.de pipe dicẽs:& al/bũ magis ꝯueniẽs est stõacho & uehemẽtius cõfortat. Secũdũ ẽ ꝙ pip confert tussi maxime ex mã frigida fleumatica:qa illã calefacit dissoluit & incidit.& istud uult Aui.lo.pal.dicẽs.ꝙ qñ administrat pip ĩ electuariis est cõueniens tussi & doloribus pectoris. Tertiũ est pip albũ cõuenit dolori:& põt istud intelligi de doloribu. pectoris sicut ex Aui.allegatũ est uel de dolore uẽtoso:tali.n.cõuenit oẽ pip qa oẽ pip sui uẽtositate carminatiuũ est uentositatũ:& sic educit uẽ tositates. Aui.vo lo.pal.dicit.pip albũ & silr lõgũ cõuenire ĩ dolore uẽtris pũgitiuo si bibat cũ melle:& foliis lauri recẽtibus. Quartũ ẽ ꝙ utilr põt pũenire motũ febris.i.accessionẽ siue paroxismũ febris. & hoc febris frigide:qa ĩ tali pip aliquo mõ materiã calefacit & di gerit. Quintũ est pip albũ ualet ĩ rigore febriũ:cuius cã est:qa pip sua caliditate cõfortat neruos & materiã sparsam sup eos cõsumit. & Aui.dicit ꝙ fricãdo fit inunctio ex ipso cũ unguẽto & cõfert ri/gori.& ista iuuamẽta qnq3 ẽt pñt cõuenire aliis generibus pipeꝝ:ut ex Aui.lo.pal.p3 & pter istos effectus pip calefacit neruos:& lacer tos adeo ꝙ ĩ hoc nõ est aliud ei par:mũdificat pulmonẽ:puocat uri nã paucũ de ipso:sed multũ de ipso soluit uẽtrẽ.ut colligit ex Aui. lo.pal.Et circa istud sciẽdũ est ꝙ triplex est pip.s.pip albũ:ꝙ dicit leucopip:pip lõgũ ꝙ dr macrop:& pip nigrũ qd dicit melanopip.

albū dicitur quod est uiride multū humidū:& quādo illud est desiccatum aliquantulū:ita quod apparet quędā discōtinuatio inter eius partes:nō tamen sit perfecte maturatū:dicitur piper longū:sed quādo est pfecte maturatū:tunc dicitur piper nigrū.

Et mox post escam dormire nimisq; moueri.
Ista grauare solent auditus ebrietasq;

¶ Hic tāgunt̄ tria grauedinem auditus inducētia. Primū est īmediatus somnus post cibū sumptū & hoc usq; ad repletionē:cuius causa potest esse ista:quia somnus īmediate post cibum sumptū facit indigestionem ciboꝝ:cibi autem indigesti grossos ac indigestos fumos procreant:qui sua grossicie meatus auditus opilant:& etiā spiritus auditionis ingrossant & perturbant. Secundū est nimius cōmotus post cibū sumptū:qa talis etiā impedit digestionem & clausionem debitā orificii stomachi. Aliqui tamē textus loco nimis habent minus:& tūc sensus est qđ nullus motus post cibum sumptū etiā grauat auditū:Cuius ratio est:qa tunc orificium stomachi nō ita facile claudit̄:sicut per paucā deambulationē:qua cibi descendūt ad fundum stomachi:iam stomacho nō existēte clauso fumi multi ascendunt ad caput grauantes auditū. Tertiū est ebrietas:quia ex ebrietate ꝓcreantur fumi multi:& uapores qui ascendūt ad caput:& ad organū auditus:spiritū eius ꝑturbantes & auditū grauātes:& non solū ebrietas inducit:nocumētū auditui:sed etiā uisui:& omnibus sensibus ꝓpter candē cām:ut etiā prius dictum est Aui. ꝟo.iiii.in.ca.ii.de cōseruatione sanitatis auris etiam dat tria nocentia auribus:& dicit.& ex eis quidem quæ nocent auri & reliquis sensibus sunt fastidiū & repletio & proprie somnus super repletionē. Et est sciendum ꝙ aliqui textus adhuc habēt istum uersum continentē adhuc alia inducentia grauedinem auditus:& est iste: Balnea sol uomitus

affert repletio clamor:qa ista inducũt ẽt grauedinẽ auditus:maxĩe tñ tinitũ:qa dicit Aui.iiii.i.c.de cura tinitus op3 ut oẽs iste uitẽt so/lem & balneũ laboriosum & uomitũ & clamorẽ & repletionẽ.

¶Hic tãgũt septẽ inducẽtia tinitũ in aure.i.sonũ quẽ hõ uĩ audire exterius.

2-34 Metus:longa fames:uomitus:pcussio:casus
Ebrietas:frigus tinnitũ causat in aure.

Quoꝝ primũ ẽ metus:& ſm alios motus:cã est de metu:q ĩ metu spũs & humores mouent ad iteriora.s.uersus cor subito:ex quo mo tu facile motus generat uẽtositas:quę penetrãdo ad organũ auditus tinitũ causat.De motu ẽt p3:q ex motu corpali ẽt cõmouent humo res & spũs ex qua cõmotiõe ẽt generat uẽtositas facile q̃ ueniẽs ad aures tinitũ causat:qa tinitus causat pp aliquã cõmotionẽ uaporis aut uẽtositatis circa organũ auditus cõmouẽtiũ aerẽ cõnaturalẽ in organo auditus existentẽ.Secũdũ est lõga fames:& rõnẽ subiungit Aui.iiii.in.c.ix.dicẽs.& illud est pp agitationẽ cadẽtẽ ĩ humoribus sparsis ĩ corpe qescẽtibus ĩ ipso:& cũ nõ inuenit nã cibũ aliquẽ cõ/uertit ad eos:& resoluit ipsos & mouet eos. Tertiũ est uomitus:qa in uomitu q ẽ motus laboriosus mouent maxĩe humores ad caput: in signũ cuius oculos & faciẽ uidemus fieri rubeos:& uisus fieri no cumẽtũ:& sic ẽt facile mouent in uomitu uapores & uẽtositates ad organũ auditus. Quartũ est pcussio spere in capite & maxime in aure:cuius cã est:qa ex tali ẽt accidit uehemẽs cõmotio aeris cõnã/lis ĩ organo auditus existẽtis:qa nã aliquo mẽbro leso ĩmdiate mit tit ad ipm spũm & sanguinẽ qui sunt instrumenta naturę:ex qui/bus tũc accidit in aure cõmotio. Quintũ est casus:& maxĩe supra caput:pp eandẽ cãm quæ dicta est de pcussione:& ẽt ex casu quo/cũq3 uehemens fit cõmotio humoꝝ in corpore. Sextũ est ebrietas: cuius causa est:qa in ebrietate caput replet fumis & uaporibus:ex

qbus ad organũ auditus uehentibus facile cõmouet᷑ aer cõnaturalis in organo auditus existẽs. Septimũ est frigus: ex forti. n. frigore debilitat᷑ organũ: q̃re ex leui cã facile patit᷑ uel cõtingit tinitus ex forti frigore: qa forte frigus causat uentositates. E[illegible] [illegible]lũ ex istis causis cõtingit tinitus auriũ: imo ex pluribus aliis sicut ex uẽtosita[illegible] in capite gnãta & in ipso mota: aut ex sonitu saniei q̃ generat᷑ fortasse: in ipsa: & ex feruore puris in ptibus eius: aut ex motu uẽtositatis accidẽtis multotiẽs in meatibus eius: sicut fit in febrib⁹: aut ex repletiõe supflua i corpe & ꝓprie i capite: aut ex mã uiscosa resoluta i paucã uẽtositatẽ: aut ex medicinis: quaꝝ ꝓprietas est ut retineãt humores & uẽtositates in tpibus cerebri: ut colligit᷑ ab Aui. loco pall̃.

¶ Hic ponunt᷑. xxi. res nociue oculis. Prima ẽ balneũ siue humidũ siue siccum qd̃ stupba dr̃. Primo qa calefacit eos calefa/

Balnea uina uenus uẽtus piper allea fumus
Porri cum cepis lens fletus faba sinapis
Sol coitus ignis labor ictus acumina puluis
Ista nocent oculis sed uigilare magis.

ctione multa: & sic ledit coꝝ cõplexionẽ: cũ nãl̃r sint frigidi de nã aq̃. Secũdo qa exsiccat & resoluit humiditates subtiles oculoꝝ: quibus spũs uisiui q sunt ignei hñt refocillari & tẽpari. Et pp istud plures repiunt᷑ ceci supra renũ: in qbus cõitas utit᷑ stuphis & balneis: queadmodũ ẽt plures repiunt᷑ leprosi i holãdia quã i aliq̃ alia regione: pp indebitũ regimẽ. Secũda res est uinũ: & hoc imoderate sumptũ: tale. n. debilitat oculos & uisum: qa caput replet fumis & uaporibus: & ergo etiã hebetat oẽs sensus. Tertia res est uenus. i. nimius usus coitus: q ab oibus medicis fert᷑ debilitare multũ uisũ. Et Arist. .iiii. ꝓbleu. parti. iii. assignat cãm istã dicens: qa. s. p coitũ aufert᷑ qd̃ oportunũ est oculis. Oportet. n. humidũ aqueũ subtile eis inesse: in quo uisibiles spũs fulciant᷑: nã oculus natural̃r est talis. s. humidus.

Vñ de sensu & sensato:&.v.de gene.aiali.dr:oculū esse de nã aquę: sed euulsis humidis & euacuatis ꝑuenit superiora desiccari:pp qđ oculi a sui recedūt nã q humiditate uigebāt:& merito oculi uigent humiditate:qa p spūs igneos qui sunt in multo motu euanescerēt nisi humido sustētarent:& ex isto manifestū est:q coitus exsiccat ptes supiores subtrahēdo humidū ad qđ sequit lesio acuitatis uisus. Quarta res est uētus:& maxie meridionalis:de quo dicit Ipo. .iii.ampho.ampho.illo:austrini flatus:qđ est caliginosus.i.caliginē & obscuritatē i oculis inducēs:qđ ꝑuenit:qa talis uētus capat replet humiditatib⁹ hebetātib⁹ sensus & spūs obfuscātibus.Quinta res est pip:qđ ꝑuenit pp sui acuitatē q̄ gnāt fumos oculos mordicātes.Sexta est allea q̄ ēt nocēt uisui pp eoꝝ acuitatē & uaporositatē: ut ēt prius dictū est ibi.Allea nux ruta.Septima est fumus q ēt nocet oculis pp sui mordicationē & exsiccationē.Octaua est porri:qa ex esu ipsoꝝ gnātur fumi grossi melācolici:qbus uisus obūbrat: ut ēt prius dictū est ibi.Allea nux ruta. Nona est cepe:quaꝝ comestio nocet oculis pp eaꝝ acuitatē. Decima ē lens:de quo dicit Aui. .ii.can.c.de lente:qđ illius q plurimū eius comestiōe utit uisus obtenebrat pp uehemētiā exsiccatiōis eius. Vndecima res est fletus nimius q debilitat oculos ex eo qđ inducit debilitatē retētiue oculoꝝ. Duodecima est faba:cuius usus gnāt fumū grossū melācolicū obtenebrātē spūs uisiuos sicut porrū:& ergo ēt comestio fabaꝝ inducit somnia terribilia. Decimatertia est sinapis:cuius usus iducit debilitatē uisus pp ei⁹ acuitatē.Decimaqrta est aspicere solē:& hoc ē pp eius uehementē nitorē & splēdorē qbus destruit uisus:ut pȝ ad expientiā:& hoc iō:qa uehemēs sensibile nō ꝑportionatū sensui:sicut radii solares corrūpunt sensū.Decimaqnta est coitus:& maxie post nimiā repletionē:uel magis post nimiā uacuitatē & inanitionē:& de ista dictū est. Decimasexta ē ignis:cuius inspectus causat

siccitatē uehemētē ī oculis:& sic ledit uisum:& ēt ledit pp claritatē eius:& ergo cōiter uidemus fabros:& illos q cōtinue corā igne operant rubeos aut debiles hr̄e oculos. Decimaseptima nimius labor: qa talis ēt uehemēter exsiccat. Decimaoctaua ē pcussio ꝯ oculos q̄ ledit oculos & uisū:qa facit sanguinē fluere spūm uisiuū pturbātē: & aliqñ apostema generātē. Decimanona ē nimius usus reꝝ acutarū:videlꝫ uti diuersis salsamētis acutis: & hoc pp acuitatū fumoꝝ ex ipsis gnātoꝝ. Vicesima est puluis:siue ambulare in locis puluerulentis in qbus de facili puluis ad oculos puenit:& uisum obfuscat: Vigesimaprima:& īter cęteras magis ledēs oculos & uisū:est nimiū uigilare:qa uigilię nimię nimiā siccitatē ī oculis inducūt.Et ī gnāli oīs repletio nocet oculis:silr̄ oē q̄ exsiccat nām:& oē q̄ turbat sanguinē ex reb⁹ salsis acutis & aliis:& oīs ebrietas. Vomitus ṽo ꝯfert ei inq̄tū purgat stomachū:& nocet ei inq̄tū mouet mās cerebri expellēdo eas ad ipm.Et ergo si fuerit uomitus necessari⁹ dꝫ fieri post cibū cū facilitate.Et silr̄ somnus supflu⁹ nocet uisui:& somnus statim post repletionē:& multitudo fleubotomię:& ꝓprie cū uentosis ꝯtinuis.& istud colligit ex Aui.i.iii.trac.iiii.c.de rememoratiōe reꝝ uisui nocētiū:ubi ēt Aui. plures ex causis ī tex.narratis exprimit.

Feniculis uerbena rosa celidonia ruta
Ex istis fit aq̄ q̄ lumina reddit acuta.

¶Hic tāgunt .v.res medicinales:quaꝝ aq̄ cōfert uisui.Prima est feniculis: cuius succus ī oculo positus acuit uisū ꝑm Ra.iii.Almā. Secūda ē ṽbena:cuius aq̄ a cōibus medicis ponit in receptis ponētibus ꝯ debilitatē uisus.Tertia est rosa:cuius aq̄ cōfortādo spūm aīalē pōt cōfortare uisum.Quarta est celidonia:& est herba hn̄s succū citrinum:& dr̄ celidonia q̄si celica dona donās.Quinta est ruta:& est herba cōis:& aq̄ istaꝝ duaꝝ herbaꝝ simil̄r ualent:ut ex cōibus autoribus medicinę patet:& de plu-

ribus istaꝝ herbaꝝ prius in diuersis passibus dictū est amplius.

2.43 Sic dētes serua porroꝝ collige grana.
Ne careas iure cū iusqamo simul ure.
Sicq; p ēbotū fumū cape dēte remotū

❡Hic ponunt aliq̄ medicinę ualētes ad dolorē dentiū: & dicit tex. ꝙ semina porroꝝ & iusquiamus simul usta ualēt i dolore dētiū: & debēt sic administrari: succus iusqami cū seminibus porroꝝ d3 simul cōburi: & fumus istoꝝ p embotū recipi in illa pte i qua est dolor dētis: Iusqamo.n.est uirtus stupefaciēdi: & sic ex stupore dolor nō pcipit: & i fumo seminis porris est uirus iterficiēdi & eiiciēdi uermes q aliqñ in cōcauitatibus dentiū existētes intolerabilē faciūt dolorē: & istud dicit Aui.ii.can.c.de porro: & ē porrū herba nota: & iusqamus ē herba stupefactiua hñs lōga folia pīgiua & fetida.

2.45 Nux oleū frigus capitis āguillaq; potus.
Ac pomū crudū faciūt hoīe3 fore raucū

❡Hic ponūt .vi. causę raucedinis uocis: quaꝝ. Prima est nux.i.comestio nucū: qa nuces multū exsiccāt: & ergo uocē exasperāt & faciūt eā similē uocibus gruū. Secūda est oleū: cuius usus pōt īducere raucedinē: qa ptes eius aliq̄ uiscose adhęrēt ipsi cāne pulmōis faciētes raucedinē: secūdo pōt inducere raucedinē i corpibus colericis: qa oleū i talib⁹ cito iflāmat: & sic inducit ex tali calefactiōe exaspationē & raucedinē: pria tñ cā ē melior. Tertia est frigus capitis: cuius cā est: qa ex frigore capitis fit cōpressio cerebri: ex cuius cōpressiōe fluunt humores deorsum uersus guttur & cānā pulmōis īducētes raucedinē pp nimiā humectationē cāne. Quarta ē anguilla siue comestio anguillę: qa ex esu eius fleumata uiscosa multiplicāt q̄ ueniētia ad cānā pulmonis illic adherēt inducētes raucedinē. Quinta est potus nimius: & maxime qñ itur dormitū: cuius cā est: qa ex tali cāna pulmonis ēt multū hu

mectatur: iã uehemẽs humectatio canne pulmonis potissima est cã raucedinis uocis ꝑ̃n omnes medicos. Sexta est pomũ crudũ: qa in quantũ crudũ multiplicat fleumata: & si sit cũ hoc imaturũ stipticum siue ponticũ guttur exasperat.

Ieiuna uigila caleas dape ualde labora
Inspira calidũ modicũ bibe cõprime flatũ
Hęc bene tu serua si uis depellere reuma.
Si fluat ad pectus dicat̃ reuma catarrus
Ad fauces brancus ad nares esto corisa

¶ Hic tangunt̃ septẽ qbus curat̃ reuma. Primũ est abstinẽtia siue ieiuniũ: qa p hoc materia reumatis dimiuunt̃ qa abstinẽtia exsiccat: & mã melius maturat̃ & cõsumit̃: qa nã nõ hñs mãm cibalẽ inq̃ agat agit i mã3 reumatis & cõsumit eã & caput minus replet̃: & ergo dicit Aui.v.in trac.i. .c.xiii. & op3 qdẽ ne patiẽs catarrũ & corisã repleat uẽtrẽ cibis: qre repleat̃ caput ei⁹. Secũdũ ẽ uigilia: qa illa ẽt ẽ exsiccatiua cerebri & ꝓhibitiua ascẽsus multoꝝ uapoꝝ ad caput. Tertiũ est cibi calidi q ẽt iuuãt i reumate cũ est ex mã frigida: qa p illos ẽt tũc digerit̃ mã frigida. Quartũ ẽ multũ laborare: qa p hoc ẽt cõsumit̃ mã reumatis: qa labor multus exsiccat supfluitates corpis: & loco istius dictionis ualde: qdã tex. hñt ueste: & tũc sensus est qd̃ in cura reumatis ẽt ualet calere uestib⁹: & hoc ẽt uerũ est maxie: tñ qñ mã reumatis est frigida. Quitũ est inspiratio aeris calidi: & hoc maxie i catarro ex mã frigida: qa p aerẽ inspiratũ calidũ tũc calefacit mã & maturat̃. Sextũ est modicũ bibere & pati sitim: qa p hoc ẽt mã reumatis cõsumit̃ cũ sitis siue modica bibitio exsiccet: & ẽt p modicã bibitionẽ nõ replet̃ sicut p multũ potũ. Septimũ est cõprimere flatũ .i. retinere anhelitũ: istud.n. ualde bonũ est in catarro maxie a cã frigida: qa p istã retẽtionẽ anhelitus calefaciunt pectoralia: & sic melius digerit̃ materia frigida fleumatica faciẽs catarrũ: & plurima istoꝝ

& alia tāgit Aui.lo.pal.dicēs ꝙ opꝫ ut aſſiduet calefactionē capitis & elongationē eius a frigore:& minuat ipm a ſeptētrione:& ꝓprie poſt auſtrū:auſter.n.replet & rarificat & ſeptētrio cōſtringit & exprimit & minorat potū aq̄ cōgelate:neqꝫ dormiat in die & ſitiat & famē patiat̄ & uigilet q̄tū pōt:qm̄ ſunt initiū curę.Raſis vo.ix.Almā.uult ꝙ patiēs reuma dꝫ cauere ne iaceat ſupinus:& rō eſt:ne p illū decubitū mā̄ fluat ad ptē poſteriorē:& cū pars poſterior nō hꝫ manifeſtos meatus p quos mā̄ fluat timeat̄ ne fluat ad neruos & faciat ſpaſmū uel paraliſim:& ſilr̄ dꝫ abſtinere oīno a uino:qa uinū ē uaporoſū:& cū multū calidū ſit diſſoluit materiā & auget reuma: & ſilr̄ nō dꝫ ſtare ad ſolē aut ad ignē:quia ſol aut ignis diſſoluēdo materiā augēt reuma:deinde tex.in duobus ultimis uerſibus ponit drīam īter iſta tria noīa.ſ.catarrus:brācus:& corriza.& ſtat drīa in hoc qđ eſt fluere materiā ad aliā ptē:uñ reuma ē nomē cōe ad oēm fluxū materię de uno mēbro ad aliud. Et ergo dr̄ reuma q̄ſi ruens mā̄:in cōi tñ uſu capit̄ ſolū pro noīe cōi ad oēm fluxū materię a capite:& cōtinet ſub ſe iſtas tres ſpēs.ſ.catarrū:brancū:& corrizā:uñ ſi illa mā̄ fluat ad pectus uel mēbra uicina dr̄ catarrus:ſi vo ad fauces brācus:ſed ſi fluat ad nares dr̄ coriza.

Auripigmētū ſulphur miſcere memento
His decet apponi calcem cōmiſce ſaponi
Quattuor hęc miſce ꝯmixtis q̄ttuor iſtis
Fiſtula curat̄ quater ex his ſi repleatur

¶In hoc tex.pōit autor medicinā curatiuā fiſtulę dicēs ꝙ emplaſtrū factū ex auripigmento:ſulphure calce & ſapōe ſimul mixtis curat fiſtulā:cuius cā eſt:qa in iſtis eſt uirtus exſiccatiua & mūdificatiua q̄ ītentiōes neceſſario reqrunt̄ in curatiōe fiſtulę.de auripigmēto dixit Platea.ꝙ eſt calidū & ſiccū in q̄rto gradu diſſoluit attrahit cōſumit & mūdificat:& ſulphur & ſapo ꝭm eū etiā calida ſunt

62

& sicca: sulphur tñ uehemẽtius: q̃a est calidũ & siccũ in q̃rto gradu: Sapo vo nõ. de calce dicit Aui. ꝙ calx abluta ẽ exsiccatiua sine mordicatiõe & cõsolidat. Notãdũ circa istud ꝙ fistula ẽ uulnus assidue & ꝑiodice fluẽs. i. ꝑm diuersa tẽpora uel ꝑm diuersas lunatiões: auri pigmẽtũ vo est illud quo utunt̃ sculptores: quo faciũt adherere es siue metallũ lapidib⁹. sapo vo. i. smigma est illa pinguedo alba siue nigra q̃ mulieres lauãt & mũdãt uestes: alia uocabula nota sũt.

Ossibus ex denis bis centenisq; nouenis
Cõstat hõ denis bis dẽtibus ex duodenis
Ex tricẽtenis decies sex quinqueq; uenis

¶ In hoc tex. autor põit nũeꝝ ossiũ dẽtiũ & uenaꝝ hũani corpis & dicit. Primo ꝙ hõ constat ex ducentis & nouẽdecim ossibus: ꝑm tñ solẽnes medicinę doctores. ut Ipoc. Gal. Rasis: Auer. & Aui. Ossa hois sũt ducẽta &. xlviii. l3 ĩ particulari enumeratiõe ossiũ discõueniãt: & istud uult ille cõis uersus. Ossa ducẽtena sunt atq; q̃ter duodena. Secũdo dicit ꝙ hõ d3 hr̃e triginta duos dentes. & istud intelligẽdũ est cõiter: & ut plurimũ ĩ hoĩbus ꝑfectis: aliq̃ñ. n. cõtingit aliquos hoĩes nõ hr̃e dẽtes q̃ttuor extremos q sũt post molares: & in talib⁹ dẽtes sũt. xxviii. tm̃: & aliq carẽt his dẽtib⁹ ultimis ĩ pueritia tm̃: alii in pueritia & in iuuẽtute: ita ꝙ nõ eis nascũt̃ donec sint senes: alii tota uita. Circa istud sciẽdũ est ꝙ ꝑm Aui. in. i. doc. v. sum. c. de anathomia dẽtiũ. Inter oẽs dẽtes duo uocant̃ duales: & sunt duo dentes anteriores: & duo q̃drupli iuncti dualibus a dextris & sinistris: & tã duales quã q̃drupli sunt duo in suꝑiori mãdibula: & duo in inferiori: & sunt oẽs ordinati ad incidẽdũ: & ideo a qbusdã incisores uocant̃: & spal̃r duales: & post istos dentes sunt duo dentes q uocant̃ canini suꝑius: & duo inferius ĩmediate cõiuncti q̃druplis: & officiũ eoꝝ est frãgere dura: & post illos sunt q̃ttuor dẽtes molares a dextris & a sinistris q̃ttuor tã ĩ suꝑiori quã ĩ iferiori

mãdibula & post istos in aliqbus est dens unus sensus tã a dextris q̃ a sinistris. & tã in inferiori q̃ supiori mãdibula: in aliqbus v̂o nõ: & sunt isti dẽtes molares & dẽtes sensus oẽs ordinati ad molendũ: & sũma totius numeri dentiũ est. xxxii. uel. xxviii. in nõ hñtibus dentes sensus. s. q̃ttuor duales: quattuor quadrupli: & quattuor canini. xvi. molares: & quattuor dentes sensus. Tertio dicit ꝙ homo hꝫ tricentas & septuagintaqnqꝫ uenas ut posset patere enumerãti eas.

¶ In hoc tex. enumerat. Prio autor humores q sũt necessarii ad ꝯstõnẽ humani corpis: & dicit ꝙ q̃ttuor sunt

Quattuor humores ĩ hũano corpe ꝯstãt
Sanguis cũ colera fleuma melancolia
Terra melã. aq̃ fleg. & aer sãguis col. ignis

humores ĩ humano corpore. s. sanguis: fleuma: colera: & melãcolia. Secũdo oñdit nãm & cõplexionẽ cuiusqꝫ humoris p hoc qđ cõpat unũquẽqꝫ uni elemẽtoꝝ: & uult ꝙ melãcolia est frigida & sicca: & sic cõpat̃ terrę q̃ silis naturę est. fleuma est frigidũ & humidũ: & sic cõpat̃ aq̃: sanguis est calidus & humidus: & sic cõpat̃ aeri. sed colera est calida & sicca: & sic cõpat̃ igni. & iste sensus ẽt pꝫ ĩ his v̂sibꝰ.
Humidus ẽ sanguis: calet: est uis aeris illi. Alget: humet: fleuma: illi uis fit aquosa. Sicca calet colera: sic igni fit similata. Melãcolia friget sicca q̃si terra. Et pro maiori ĩtellectu sciẽdũ est ꝙ ꝺm Aui. in. i. doc. iiii. c. i. q̃ttuor sunt humores ĩ corpe hoĩs. s. sanguis: fleuma: colera: & melãcolia: ut dictũ est. Inter quos sanguis est melior. Primo quia est materia spirituũ: in quibus uita cõsistit: & oĩs opatio uegetatiua uitalis & aĩalis. Secũdo quia ꝯformis est cũ principiis uitę. Est. n. calidus & humidus tẽpate. Tertio quia plus nutrit & restaurat depditũ ceteris humoribus. Et ut ad unũ sit dicere: est thesaurus naturę: ex cuius pditione sequit̃ mors statim: deinde sequit̃ fleuma in bonitate. Primo qa aptũ ẽ ut tpe necessitatis fiat sanguis: & ideo

nō hȝ ꝓpriū receptaculū:ſed incedit cū ſanguine. Secūdo q̄a uici/
nus ē radicali humido:ꝙ eſt uelut baſis uitę. Deinde ſequit̄ colera:
q̄a participat cū nāli calore quādiu mēſurā ſeruat:deinde eſt melā/
colia uelut fex & ſordicies elongata a principiis uitę:inimica leticię
& liberalitati & cōnata ſenio & morti. Secūdo ſciēdū pro diuiſione
& diffinitiōe humoꝝ ꝙ ſanguinis duę ſunt ſpēs.ſ.nālis & innālis:
nālis eſt cuius color ē rubeus.ſ.uenalis rubeus obſcurus:& arteria
lis rubeus clarus malo carēs odore:& eſt ualde dulcis:& hoc p re/
ſpectū ad alios humores. Innaturalis eſt duplex. Nā q̄dā eſt īnālis:
q̄litate.ſ.qui eſt mutatus a cōplexiōe bona in ſe ſine alterius humo
ris cōmixtiōe:alius eſt īnālis pp humorē malū ei admixtū peccātē
q̄litate ſubſtātia uel q̄titate uel in ꝓportiōe alteri⁹ ad alteꝝ:& iſte ē
duplex. Nā q̄dā eſt nō nālis ex ꝑmixtione mali humoris qui ab ex/
tra ſibi ſupuenit alius eſt nō nālis ex ꝑmixtiōe mali humoris gene/
rati in ipſomet ſanguine:quādo pars ſanguinis putrefacta eſt:ſicut
& eius ſubtile cōuerſum eſt in colerā:& groſſum in melancoliā:uel
illa colera:uel illa melācolia:uel utraq; māſit in illo ſanguine:& iſte
ſanguis nō nālis ex admixtiōe mali humoris multipliciter diuerſifi
catur a nāli. Primo in ſubſtātia:q̄a groſſior & turbidior eſt cū ſibi
miſcet̄ melācolia:uel ſubtilior cū ſibi miſcet̄ colera citrina uel aquo
ſitas. Secūdo in colore:q̄a eſt declinas ad albedinē ex p̄te fleumatis
uel ad nigredinē ex parte melācolię. Tertio in odore:q̄a fetidior eſt
ex admixtiōe putridoꝝ humoꝝ uel oīno odore caret ex admixtiōe
crudoꝝ. Quarto in ſapore:q̄a uergit ad amaritudinē ex admixtio
ne colerę:uel ad acetoſitatē ex parte melācolię:uel ad inſipiditatē ex
parte fleumatis. Fleumatis ṽo nālis ēt duę ſunt ſpēs.ſ.nāle & īnāle:
naturale eſt ꝙ eſt aptū:ut in aliquo t̄pe fiat ſanguis:q̄m̄ eſt ſanguis
nō bn̄ coctus. Et eſt q̄dā modus dulcis fleumaticis ꝙ nō ualde exi/
ſtit frigidum:īmo corporis cōparatione eſt frigiditatis pauce:ſan/

guinis vo cõparatiõe & colerę rubeę est frigidũ:& est nãliter albũ: & dr̃ istud fleuma dulce extenso hoc noie dulce ad oẽs sapores delectãtes gustũ:qa alio mõ istud fleuma nãle nõ est dulce:cũ sit insipidũ aquosum & sapori aq̃ multũ ꝓpinquũ:& nõ fecit nã isti fleumati ꝓpriũ receptaculũ sicut colerę & melãcolię fecit:sed fecit ipm trãsire cũ sanguine ut tpe necessitatis uertat̃ in sanguinẽ:qa h3 silitudinẽ ꝓpinquã sanguini:& istius fleumatis duę sunt necessitates: & una utilitas. Prima utilitas ẽ:ut sit iuxta mẽbra ad hoc ut opent̃ in eo eoꝝ uirtutes & coquãt & digerãt & nutriãt ex eo cũ membra amiserint nutrimẽtũ ꝙ cõsueuit uenire ad ipsa:q̃d ẽ sanguis bonus pp retentionẽ materię sanguinis:q̃ qdẽ retẽtio a stomacho & epate fit pp aliq̃s cãs accidẽtales. Secũda necessitas est:ut misceat̃ cũ sanguine & reddat ipm aptũ ad nutriendũ mẽbra fleumaticaꝝ cõplexionũ sicut cerebrũ & nuchã:in quoꝝ sanguine ea nutrituro notabilem fleumatis partẽ esse op3. utilitas vo eius est:ut humectet iuncturas & mẽbra q̃ multũ mouent̃ ne desiccent̃ pp calorẽ q ꝓuenit ex motu & cõfricatiõe. fleuma vo ĩnaturale põt diuidi:primo ex parte substãtię. Et sic quoddã est muscillaginosũ:& est fleuma:ꝑm sensũ diuersũ ĩ subtilitate & grossicię in suis ꝑtibus:& dr̃ muscillaginosũ pp silitudinẽ quã h3 cũ muscillaginib⁹ extractis a seminib⁹:aliud ẽ fleuma grossum:q̃d apparet eq̃le ĩ substãtia.i.in subtilitate & grossicie:ꝑm iudiciũ sensus:sed ꝑm ueritatẽ diuersũ est in suis partibus: & dr̃ fleuma crudũ:& istud multiplicat̃ ĩ stomacho & in intestinis: & pp ipsius expulsionẽ a stomacho ꝑcepit Ipocras fieri uomitũ in mẽse bis:& ad eius expulsionẽ ab intestinis statuit nã colerã defluere a cistia fellis ad intestinũ ieiunũ.& cõsequẽter ad alia inferiora: quatenus abstergeret illud fleuma ab orificiis intestinoꝝ:& faceret ipm descẽdere cũ fecibus:multiplicat̃ etiã interdũ in uenis spãl̃r in senib⁹ pp diminutionẽ digestiõis:& illic morã trahẽs paulatim au-

getur & ingrossat̃:& cũ ab eo tãdẽ grauet̃ nã:& nõ possit ipm p ue
nas expulsionis ordinarias expellere faciẽs de possibilibus qđ me/
lius est elõgat ipm a corde & aliis mẽbris intrinsecis:& mittit ad ex
trema & spãl'r ad tibias:qa sua grauedine nãl'r tendit ad inferiora:
& ista est cã:q̃re tibie senũ inflant̃ inflatione relinquẽte foueã post
impssionẽ digiti spãl'r circa noctẽ:& in pinguibus & solitis nutriri
humidis:aliud est fleuma ualde subtile:& est fleuma aquosũ sĩle aq̃
aliq̃l'r inspissate:& sẹpe inuenit̃ in saliuis & sputis male digerentiũ
& nimis bibẽtiũ & a cerebro ad nares distillare solet ĩ prĩcipio cori
zaꝝ:& cũ p decoctionẽ ingrossat̃ cõuertit̃ ĩ fleuma grossũ aut mu
scillaginosũ:aliud est fleuma ualde grossũ albũ uocatũ gipseũ:& ẽ
fleuma:cuius subtile fuit resolutũ pp nimiã morã eius in iũcturis:
& grossum remãsit q̃si lapidificatũ: Et istud fleuma facit podagrã
nodosã fere insanabilẽ. Aliud ẽ fleuma uitreũ & est fleuma spissũ:
grossum sĩle uitro liquefacto ĩ colore:uiscositate & põdere. Secũdo
diuidit̃ fleuma ĩnaturale ex pte saporis:nã quoddã est fleuma dulce
ꝙ fit ex admixtiõe sanguinis cũ fleumate. & sub isto ẽt cõtinet̃ fleu
ma unctuosũ ꝙ fit ex admixtiõe unctuositatis sanguis:sicut quod
dã fleuma uitreũ. Aliud ẽ fleuma salsũ factũ ex admixtiõe colerẹ.
Et istud est magis mordax siccius & lenius cẹteris spẽb⁹ fleumatis:
pp colerã quã suscipit in se q̃ sicca existit lenis & acuta:& hoc fleu/
ma sẹpe repit̃ in fleumaticoꝝ stomachis potantiũ sẹpe uina fortia
& utẽtiũ salsis & acutis:& adherẽs stomacho causat ĩterdũ sitim cla
morosã:& diu currẽs p intestina qñq; excoriat ea:& ĩducit dissente
riã:& ĩ ano frequẽter ĩducit fortẽ tenasmonẽ:Aliud est fleuma ace
tosũ ꝙ fit qñq; pp melãcoliã acetosã sibi admixtã:& qñq; fit pp ebu
litionẽ q̃ accidit fleumaticis:sicut accidit succis dulcib⁹ fructuũ:qđ
primo ebuliũt:& postea acescũt:& istud fleuma sẹpi⁹ apparet ĩ sto/
macho male digerentiũ q̃ in aliis partibus. Nã ad os stomachi nãl'r

ꝓfluit melãcolia ad desideriũ suscitãdũ: quæ deorsum cadens qñq; fleumati mixta reddit ipm acetosũ: & hoc cognoscit᷑ p ructus aci/dos: & interdũ fleuma tale generat᷑ i stomacho p uiã ebulitiõis a de bili calore ex chilo: aliud ẽ fleuma põticũ: qꝛ qñq; causat᷑ pp admix tionẽ melãcoliȩ põticȩ: & istud raro repit᷑ pp raritatẽ melãcoliȩ põ/ticȩ: qñ vo causat᷑ pp uehemẽtẽ infrigidationẽ ei⁹ q̃ humiditas eius congelat᷑ & aliq̃liter ad terrestreitatẽ alterat᷑: & nõ supuenit ei calor debilis q faciẽdo ipm ebulire cõuertat spũm in acetositatẽ: neq; co/lor fortis q digerat ipm & cõuertat ipm in sanguinẽ: colerȩ vo spẽs silr duȩ sunt. s. nãlis & inãlis. Colera nãlis est spuma sanguinis: cu/ius color est rubeus clarus. i. citrinus in ultimo gradu citrinitatis: si/cut capilli safrani: & est leuis acuta & q̃to magis fuerit calida erit maioris rubedinis. Et ista colera postq̃ generata est in epate diuidit᷑ in duas ptes: quaꝝ una trãsit cũ sanguine ad uenas: & alia pars trãs/mittit᷑ ad bursã fellis. Pars aũt illa colerȩ q̃ trãsit cũ sanguine pene/trat cũ eo cã necessitatis & cã utilitatis. Necessitas est ut misceat᷑ cũ sanguine ad nutriẽd ũmẽbra colerica: & utilitas est ut subtiliet san guinẽ & faciat ipm penetrare i uenis. Pars ãt illa q̃ trãsit i bursam fellis trãsit illic ẽt pp necessitatẽ & utilitatẽ: necessitas est dupex: q̃/dã est necessitas corpis totius. s. mũdare ipm a supfluitatibus coleri cis: alia est respectu burse fellis: & est nutrire ipsam. Vtilitas ẽt du/plex est: una est abluere intestina a fecibus & fleumate uiscoso adhe rẽtes eis: altera est pũgere itestina & musculos ani ut sentiãt qꝛ ẽ eis nociuũ & emittãt egestionẽ: & huius rei signũ ẽ qꝛ colica sȩpe acci dit pp opilationẽ factã in foramine qꝛ ꝓcedit a bursa fellis usq; ad intestina: colera vo inaturalis duplex est: nam una est inaturalis pp cãm extrinsecã q̃ ei admiscet᷑. Alia est inaturalis pp cãm in se: quia substãtia eius nõ est naturalis: colera inaturalis pp cãm extrinsecã: alia est scita & famosa: & est illa cui fleuma admiscet᷑: & dr̃ famosa

siue ẽt nota:qa sępissime generari solet. Et ex hac colera sępe fit ter
tiana nota:alia est q̃ est minoris famę:& ẽ illa cui melãcolia est ad/
mixta. colera ṽo famosa uel ẽ citrina:& generat᷑ ex admixtiõe fleu/
matis subtilis cũ colera naturali:uel est uitellina sil'is uitellis ouoꝶ:
& generat᷑ ex admixtione fleumatis grossi cũ colera nãli. colera ṽo
minoris famę fit duobus modis:unus est qñ colera ĩ se adurit᷑:& fit
cinis a quo nõ separat᷑ pars subtilis colerę:sed cũ eo miscet᷑:& hæc
colera est peior:alius ẽ melãcolia colerę de foris aduenięs cũ ea mi/
sceatur:& hæc colera est melior alia:& est eius color rubeus:sed nõ
clarus nec floridus:imo est magis sil'is sanguini uenali:colerę ṽo in
naturalis in ꝓpria substãtia sine alteri⁹ humoris cõmixtiõe:alia est q̃
sępius gñat᷑ ĩ epate:ꝑ hoc qđ subtile ꝗ est ĩ sanguie adurit᷑ & trãsit
in colerã:& grossum ĩ melãcoliã:alia est q̃ in stomacho magis gñat᷑
ex cibis malis nõ digestis sed corruptis:uel gñat᷑ in uenis ex humo
rib⁹ aliis:& istius colorę duę sũt spẽs:nã q̃dã est prassina sil'is colori
prassi nigri q̃ gñat᷑ ex uitellina qñ adurit᷑:nã adustio facit in colera
uitellina nigredinẽ q̃ cõmixta cũ citrinitate gñat᷑ color uiridis:alia
est eruginosa sil'is ĩ colore eruginieris:& gñat᷑ ex prassina qñ prassi
na tñ adurit᷑:donec siccet᷑ eius humiditas:& incipiat redire ad albe
dinẽ ꝑꝑ suã siccitatẽ:& iste duę ultimę colerę male sũt & uenenosę:
eruginosa tñ maior est. Melãcolię ṽo spẽs sil'r duę sunt. s. naturalis
& ĩnaturalis:naturalis est fex boni sanguinis & turbulentia & sup/
fluitas:cuius sapor est medius inter dulcedinẽ & ponticitatẽ:& ista
melãcolia cũ generata est in epate partit᷑ in duas ꝑtes:quaꝶ una pe
netrat cũ sãguie & manat cũ eo ad uenas:alia trãsmittit᷑ ad splenẽ:
pria pars penetrat cũ sãguine ꝑꝑ necessitatẽ & utilitatẽ:necessitas ẽ
ut misceat᷑ cũ sanguine ad nutriẽdũ mẽbra melãcolica frigida & sic
ca sicut ossa. Vtilitas ẽ ut fluxibilitatẽ sanguis nimiã coerceat:& ui
gore corpulẽtiã eius cõdensét:donec fiat pars solida mẽbroꝶ duoꝶ

quę d₃ nutrire: alia pars q̃ sanguis nõ ĩdiget uadit ad splenẽ pp necessitatẽ & utilitatẽ: necessitas est duplex: una est ꝑm totũ corpus. s. ipm a supfluitate melãcolica mũdare: alia est ꝑm splenẽ. s. ipm nutrire: utilitas ṽo ꝓcedit ex ea pp hoc ꝙ ipsa ꝓfluit ad orificiũ stomachi exprimẽdo humiditates q̃s illic ĩuenit: sicut mulier mulgẽdo exprimit digestis lac ab uberib⁹ uaccę. Et hæc utilitas est duob⁹ modis: uno mõ ipsa multa ꝯstringit & inspissat & cõfortat orificiũ stomachi. Secũdo qa facit ĩ ore stomachi cõmotionẽ pp acredinẽ eius & exsiccat famẽ & facit desideriũ. Melãcolia ṽo ĩnaturalis est sicut res adusta uel cinis respectu alioꝝ humoꝝ: & ei⁹ q̃ttuor sũt spẽs famosę: l₃ plures sint nõ famosę. Prima est q̃ est cinis colerę: & ẽ illud ꝙ adurit̃ de colera: & hoc spẽs est amara. Secũda est q̃ est cinis fleumatis: & illud ꝙ fuit adustũ ex fleumate: & si fleuma ꝙ adustũ est fuerit ualde subtile & aquosũ: tũc melãcolia ex eo genita erit salsa in sapore. Si ãt fuerit fleuma grossũ ꝙ adurit̃: tũc cinis eius aut melãcolia ex eo gñata tẽdit ad acetositatẽ aut põticitatẽ. Tertia est q̃ ẽ cinis sanguis: & illud qđ adustũ est ex sanguine: & hęc melãcolia ẽ salsa paꝝ trahẽs ad dulcedinẽ. Quarta est q̃ ẽ cinis melãcolię nãlis. & si melãcolia nãlis ex q̃ fit fuerit subtilis: tũc ẽ multũ acetosa: & cũ effundit̃ sup terrã ebulit: & eius odor est acris: & ab eo fugiũt muscę & aialia. Si ṽo talis melãcolia naturalis ex qua fit fuerit grossa: erit minoris acetositatis cũ pauca ponticitate.

¶Hic ponit autor signa p q̃ cognoscere possumus hoiem sanguineę cõplexionis: quoꝝ. Primũ ẽ ꝙ sanguineus est naturaliter pinguis & nõ debem⁹ ĩtellige-

Natura pingues isti sunt atq₃ iocantes
Semp rumores cupiũt audire frequẽtes
Hos uenus & bach⁹ delectãt fercula risus
Et facit hos hilares & dulcia ṽba loq̃ntes
Oib⁹ hij studiis habiles sũt & magis apti
Qualibet ex cã nec hos leuiter mouet ira

2 68

Largus amãs hilaris ridẽs rubeiqꝫ coloris
Cantãs carnosus satis audax atqꝫ benign⁹

re ꝙ sanguineus sit pin
guis pinguedine ꝓprie
accepta:qa tale signifi/
cat semp frigiditatẽ cõplexionis.ut uult Aui.ii.in doc.iii.ca.iii.sed est pĩguis pĩguedine extẽsa ad multã carnositatẽ:qa ẽ multũ carno sus.Vult.n.Aui.loco pal.ꝙ multitudo carnis rubeę cũ decẽti firmi tate & nõ laxitate eius significat cõplexionẽ calidã & humidã q̃lis ẽ sanguinea.Et rõ est:qa multitudo carnis rubeę attestat᷑ sup fortitu dine uirtutis assimilatiue & multitudine sanguinis q̃ uigẽt & inua lescũt calido & humido:teste Gal.ii.cõplexionũ dicẽte.Multitudo ãt carnis multitudine sanguinis gñat᷑.Calidũ ṽo pfecte digerẽs & assimilãs carnis soliditatẽ opat᷑.dicit etiã Auic.lo.pal.ꝙ oẽ corpus carnosum sine multitudine pinguedinis & adipis est sanguineum. Et idẽ uult Gal.ii.tegni.ca.illo.Humida ṽo & calida crassis.Secũ/ dũ est ꝙ est iocosus.s.pferẽs ṽba alios ad risũ ꝓuocãtia uel letus:& hoc ẽ pp benignitatẽ humoris sanguinei ꝓuocãtis hoiem ad lęticiã & iocũditatẽ pp spũs claros & pfectos ex sãguine gñatos.Tertiũ ẽ ꝙ libẽter audit fabulatiões iocosas:eadẽ de cã.Quartũ est ꝙ incli/ natus est ad luxuriã pp caliditatẽ & humiditatẽ ꝓuocãtiũ ad coitũ. Quĩtũ ẽ ꝙ talis libẽter bonũ uinũ potat.Sextũ est ꝙ libẽter come dit bona cibaria:quoꝝ cã põt esse:qa talis appetit similiora cõple/ xiõis eius q̃ sũt bona uina & bona cibaria.Septimũ ẽ ꝙ talis de fa cili ridet:cuius cã ẽ:qa sanguis ꝓuocat ad risũ.Octauũ ẽ ꝙ talis ẽ hylaris.i.hylarẽ faciẽ amabilẽ & iocũdã hñs pp uiuacitatẽ coloris & formositatẽ cõplexiõis ex cõplexiõe sanguinis. Nonũ est ꝙ talis pfert dulcia uerba pp amicabilitatẽ naturę sanguinis. Decimũ est ꝙ talis ẽ aptus oĩbus artibus.i.de facili põt addiscere quãlibet artẽ pp uiuacitatẽ & pspicacitatẽ ingenii eius. Vndecimũ est ꝙ talis nõ facile irascit᷑:& istud ꝓuenit pp humiditatẽ ebetantẽ feruorẽ colerę

ꝓuocātis ad irā.Deīde tex.ī duob⁹ ultimis v̄sib⁹ repetit aliq̄ signa dicta & aliq̄ addit.Primū ē ꝙ sanguineus ē largus nō auarus:sed liberalis.Secūdū ē ꝙ talis ē amās siue amorosus.Tertiū ē ꝙ talis ē hylaris.i.hn̄s uultū iocūdū.Quartū ē ꝙ talis q̄si semp v̄r ridere:quoꝝ oīum cā ē benignitas sāguīs ad ista ꝓuocātis.Quītū ē ꝙ talis ē rubei coloris.uult.n.Aui.lo.pal.ꝙ color cutis rubeus significat multitudinē sanguīs:& dꝫ istud ītelligi de colore rubeo cū quodā splendore & nō de rubeo fusco q̄lis repiri solet ī uultib⁹ hoꝝ q libēter & abūde bibūt fortia uina & utunt̄ salsis & spēbus acutis:qa talis significat leprā futurā.Sextū ē ꝙ talis libēter cantat uel audit cātare pp letū eius animū.Septimū ē ꝙ talis ē carnosus pp cām prius dictā.Octauū ē ꝙ talis est satis audax pp caliditatē sanguīs q̄ est cā audacię.Nonū ē ꝙ talis ē benignus pp sanguinei hūoris bonitatē.

Est & humor colere q cōpetit impetuosus
Hoc genus ē hoīm cupiēs ꝑcellere cūctos
Hi leuiter discūt mltū cōedūt cito crescūt
Inde magnanimi sunt largi sūma petētes
Hirsutus fallax irascens prodigus audax
Astutus gracilis siccus croceiq; coloris

¶Hic pōit autor quedā signa p quæ cognoscere possumus hoīem colericę ꝯplexiōis.Primū est ꝙ colericus est impetuosus.i.faciēs rē cū īpetu:cuius cā ē:qa supfluus calor q est in colerico mouet ad īpetū:& ergo etiā uult Auic.ii.in doc.iii.c.iii.q̄d opatiōes excessiui motus significāt caliditatē.Secūdū est ꝙ talis ē cupidus honoris & appetit esse imprimis sedibus & ꝑcellere cunctos alios:cuius cā est:qa supfluus calor ꝓnificat animā ad arrogātiā & temeritatē.Tertiū est ꝙ isti cito discūt:& hoc pp subtilitatem humoris colerici:& eius caliditatē.Et ergo etiā dicit Aui.loco pall. q̄d intellectus.i.ꝓmptitudo & uiuacitas ad intelligentiā significat caliditatē cōplexionis.Quartū est ꝙ isti multū comedunt:quia in

274

ipsis fortior est calor digerēs & maior resolutio q̄ in aliis corpibus. Quintū ē ꝙ isti cito crescūt.i.pueniūt ad augmētū:& hoc pp fortitudinē caloris nālis in eis q est cā augmēti. Sextū est ꝙ isti sūt magnanimi.i.nō potētes tolerare iniurias: & hoc pp caliditatē in eis: & ergo dicit Aui.lo.p̄al.q̄d paꝝ pati ab unaquaqꝫ re.i.patientem se reddere sercat caliditatē. Septimū ē ꝙ isti sunt largi:& hoc respectu illoꝝ qbus honores accidere pn̄t. Octauū ē ꝙ isti appetūt sūma .i.sūmas dignitates & officia pp cām secūdi signi. Nonū ꝙ colericus est hirsutus.i.pilosus:& hn̄s multos crines pp caliditatē apientē poros:& mouētē mā3 piloꝝ ad cutē. Et dr̄ hirsutus q̄si hircos seqns: qa iter oia aīalia bruta hircus h3 lōgiores crines. Decimū est ꝙ ipse est fallax.i.deceptorius. Vndecimū est ꝙ ipse est irascēs.i.de facili irascit̄ pp caliditatē. Et ergo dicit Aui.lo.p̄al.ꝙ ira frequēs & a leui cā significat caliditatē:& hoc ē pp facilitatē cōmotiōis colerę & ebulitiōis sāguīs circa cor. Duodecimū ē ꝙ ipse est pdigus:qa largus ē in exponēdo pp honores hn̄dos. Decimūtertiū ē ꝙ talis est audax: qa audacia ēt puenit pp nimiā caliditatē & maxie cordis. Decimūq̄rtū est ꝙ ipse sit astutus.i.cautus. Decimūqntū ē ꝙ talis ē gracilis .i.nō grossoꝝ mēbroꝝ neqꝫ multę carnis pp supfluā caliditatē uehemēter resoluētē. Decimūsextū ē ꝙ talis ē siccus.i.macer pp siccitatē cōplexiōis. Decimūseptimū ē ꝙ talis ē crocei coloris.i.citrini: & ergo dicit Aui.lo.p̄al.ꝙ color subruffus significat colerę dn̄iū.

Fleūa uires modicas tribuit:latosqꝫ breuesqꝫ
Fleūa facit pigues:sāguis reddit mediocres
Ocio nō studio tradunt:sed corpora somno
Sensus ebes tardus motus pigritia somnus
Hic somnolētus piger ī sputamine multus.
Est huic sensus ebes pinguis facit color alb⁹

¶Hic ponit autor aliq̄ signa cōplexiōis fleumaticę. Primū signū est paucitas uiriū:fleūatici.n.paucitas uires habēt pp paucitatē caloris na

turalis a quo oīs uis hʒ exordiū. Secūdū est ꝙ fleumatici sunt sati & breues: qa in eis est paucus calor naturalis nō sufficiēs extendere corpus in longū: extendit igit̃ corpus ꝑm latū. Tertiū est ꝙ fleuma tici sunt pingues pp eoꝝ frigiditatem & humiditatē: & ergo dicit Aui. lo. ꝑall. ꝙ pinguedo uel adeps supflua significat excessum fri/giditatis & humiditatis & cōplexionē corpoꝝ frigidā & humidā: q̃a sanguinis unctuositas q̄ est utriusqʒ materia cū resudat a uenis & obuiat mēbris frigide uel remisse calidis coagulat̃ ab eoꝝ frigidi tate uel remissa caliditate & fit pīguedo. ut uult Gal. ii. cōplexionū. Et postea subdit hic textus ꝙ sanguinei sunt mediocres: supple in lōgitudine & breuitate. Quartū est ꝙ fleumatici magis ad ocia in clinant̃ quā ad studia pp frigiditatē mouentē ad ocia & pigriciam. Quintū ē ꝙ multū dormiūt: & hoc est pp multā humiditatē eoꝝ: & etiā ꝓuenit multus somnus pp frigiditatē. ut īnuit Aui. lo. ꝑall. Sextū est ꝙ fleumatici sunt duri ingenii: qa sicut uiuacitas intelle/ctus & pspicuitas ingenii ꝓueniūt pp naturalē caliditatē: ita ebetu do intellectus & duricies ingenii pp contrariū. s. frigiditatē. Septi/mū ē ꝙ fleumatici sunt tardi motus: & hoc etiā pp frigiditatē quæ facit motū tardū: sicut caliditas uelocem. Octauū est ꝙ sunt pigri. Nonū ꝙ somnus in eis est longus. Quoꝝ cā eadē est cū prædicta. Postea ponunt̃ duo alii uersus recolligentes signa prędicta cū qui/busdā aliis. Primū est fleumaticus est somnolentus. i. inclinatus ad multū somnū. Secundū est ꝙ ipse est piger. i. tardus ad omnē ope/rationē. Tertiū est ꝙ est multi sputi ꝓpter humiditatem in eo abū dantem multiplicatiuā sputi. Quartū est ꝙ talis est obtusus in sen sibus: & nedū in sensibus: īmo etiā in intellectu. Quintū est ꝙ ta/lis est pinguis. Sextū est ꝙ talis est albus in facie. Albedo enī cutis: & maxime faciei signū est priuatiōis sanguinis aut paucitatis eius cum frigiditate. ut dicit Aui. loco pręallegato.

Restat adhuc tristis colere subie nigre.
Que reddit prauos: ptristes pauca loqntes
Hi uigilāt studijs: nec mēs est dedita sōno
Seruāt ppositū: sibi nil reputant fore tutū
Inuidus & tristis cupidus dextreq3 tenacis
Nō expis fraudis timidus luteiq3 coloris

Hic ponit ator aliq signa cōplexiōis melā/colię. Primū est praui/tas. melācolia. n. reddit hoīes prauos & malo/rū mor3: queadmodū sūt q seipsos iterficiūt.

Secūdū est multa tristitia: melācolici. n. multū tristes sunt ut pluri/mū pp spūs melācolicos turbidos & tenebrosos: sicut hoīes leti sūt: pp spirituū claritatē. Tertiū ē taciturnitas: melācolici. n. tacidi sūt: & pauco3 uerbo3 pp frigiditatē: sicut nimia garrulitas puenit pp caliditatē. Quartū est ꝙ melācolici sunt apti studio: qa semper cu piunt esse soli. Quintū est ꝙ tales sunt insomnolenti: nec bene dor miunt ppter nimiā siccitatē cerebri & ppter fumos melācolicos cō mouētes in eis somnia horribilia: qbus excitant a somno. Sextū est ꝙ tales sunt tenacis ppositi. i. ptinaces: & cū aliqd in mente habent diu retinent: & difficulter placabiles sunt: & hoc ppter siccitatē eo3 quæ nō sinit ppositū cito mutari. Septimū est ꝙ melancolici nihil reputant eis esse tutū: imo semp timent: & hoc est ppter spirituū te nebrositatem: postea in duobus ultimis uersibus ponunt aliqua ex signis pdictis & aliqua addunt. Primū est ꝙ melancolicus est inui/dus. Secundū est ꝙ est tristis. Tertium est ꝙ est auarus. Quartū est ꝙ est tenax. i. nihil uolens exponere & male soluens. Quintum est ꝙ est fraudulosus: simplex: & propterea homines melancolici sunt deuoti: multum legentes: ieiunantes: & alias multas abstinētias fa/cientes. Sextum est ꝙ est multum timidus. Septimum est ꝙ est lu/tei coloris. i. terrestris siue fusci coloris. Color enim fuscus & maxi/me si uiriditati approximat: significat dominium melancoliæ ſm Rasis. iii. Alman. in princi.

¶In hoc tex. Prio po
nit colores cõsequẽtes
cõplexiões: & dicit ꝙ
fleumaticus est albi co
loris: sed colericus est
ruffi coloris & sangui
neus rubei: & de melã
colico dicit ĩ fine pce/
dentiũ ṽsuũ & de istis
oĩbus dictũ est prius.

Hij sunt humores qui pstãt cuiqꝫ colores
Oĩbus ĩ rebus ex fleumate fit color albus
Sãguie fit rube⁹: coŀa rubea quoqꝫ ruffus
Si peccet sãguis: facies rubet: extat ocellus
Inflant̃ gene corpus nimiũqꝫ grauatur
Est pulsusqꝫ freqns plen⁹ mollis: dolor ĩgẽs
Maxime fit frontis & cõstipatio uentris
Siccaqꝫ lingua sitis & sõnia plena rubore
Dulcor adest sputi sunt acria dulcia queqꝫ

Secũdo ponit. xiii. signa supabũdãtis sanguinis: quoꝝ. Primũ est ꝙ facies est rubea pp ascẽsum sanguis ad caput & faciẽ. Secũdũ ẽ ꝙ oculi plus uident̃ exire solito pp extẽsionẽ quã facit sanguis multiplicatus. Tertiũ est ꝙ gene inflant̃ pp silẽm cãm. Quartũ ẽ ꝙ corpus totũ grauat̃: qa nã suppeditat̃ non sufficiẽs regere humores & sustẽtare debite corpus. Quintũ est ꝙ pulsus fit frequẽs pp caliditatẽ quã inducit sanguis multiplicatus. Sextũ est ꝙ pulsus est plenus pp multitudinẽ uapoꝝ calidoꝝ & humidoꝝ. Septimũ ẽ ꝙ pulsus est mollis pp humiditatẽ nimiã mollificantẽ arteriã. Octauũ ẽ ꝙ dolor fit in frõte: & hoc pp sanguinẽ multiplicatũ in rethi mirabili. Nonũ est ꝙ uẽter cõstipat̃. i. durus fit: nec bñ assellant pp caliditatẽ nimiã exsiccantẽ feces. Decimũ est ꝙ lingua fit sicca pp simi lem cãm. Vndecimũ ẽ ꝙ sitis est magna pp exsiccationẽ orificii stomachi ex nimia caliditate. Duodecimũ est ꝙ fiũt somnia declinantia ad rubedinẽ. & istud uult Aui. ii. in doc. iii. c. vii. dicẽs: & somnia quæ illud sercãt. s. abũdãtiã sanguinis sunt sicut cũ homo ĩ somnis res uidet rubeas aut sanguinẽ multũ ex suo corpore exire: aut se in sanguine natare: & siŀia. Decimũtertiũ est ꝙ sputũ est dulce pp sanguinis dulcedinẽ. Notãdũ circa istud qđ sicut hæc ponuntur signa

supabũdãtis sanguis:ita qdã ẽt ponũt signa supabũdãtię alioꝝ hu
moꝝ sub qbusdã vsib⁹:signa qdẽ supabũdãtis colerę sub istis vsib⁹.
Accusat colerã dextrę dolor aspa lingua. Tinnitus uomitusq; fre-
quẽs uigilãtia multa:Multa sitis pinguis egestio torsio uẽtris:Nau
sea fit:morsus cordis:languescit orexis:Pulsus adest gracilis durus
ueloxq; calescẽs:Aret amarescit incẽdia sõnia fingit. Signa vo sup-
abũdãtis fleumatis sub istis vsib⁹:Fleuma supgrediẽs pprias ĩ cor-
pore leges: Os facit ĩsipidũ fastidia cerebra saliuas:Costaꝝ stõachi
siꝭ occipitisq; dolores:Pulsus adest rar⁹ tard⁹ mollis ĩnanis:Pręcedit
fallax fãtasmata somnus aquosa:Signa vo supabũdãtis melãcolię
sub his vsib⁹:Humoꝝ plẽo dũ fex ĩ corpe regnat:Nigra cutis dur⁹
pulsus tenuis & urina:Sollicitudo timor & tristia sõnia tps:Accre
scet rugit⁹:sapor & sputamĩs idẽ:Leuaq; pcipue tĩnit & sibilat auris

Denus septen⁹ uix fleubothomiã petit ãn⁹
Spũs uberior exit per fleubothomiam
Spiritus ex potu uini mox multiplicatur
Humorũq; cibo damnũ lente reparatur
Lumina clarificat sincerat fleubothomia
Mẽtes & cerebrũ calidas facit eẽ medullas
Viscera purgabit stõachũ uẽtrẽq; coercet
Puros dat sensus dat somnum tedia tollit
Auditus uocem uires producit & auget

¶ In hoc tex. autor lo quiꝭ de fleubothomia: & primo ostẽdit ætatẽ requisitã ad fleubotho miã dicẽs q ãn⁹.xvii. uix petit fleubotomiã: & pro isto dicit Gaꝭ. .xi.de ĩgenio q pueri nõ debẽt fleubothoma ri nisi hẽant.xiiij.ãnos ad minus:& cã est: qa corpa pueroꝝ sunt faciꝭr resolubilia a calore extraneo:& iõ debili- tanꝭ multũ ex euacuatiõe forti facta p fleubothomiã.Itẽ qa indigẽt nutrimẽto duplici de cã.s.pp nutrimẽtũ & augmentũ: iõ minutio sanguis nõ cõpetit eis.Itẽ qa facile dissoluũꝭ a calore extraneo suffi cit qd ab eis dissoluiꝭ:q̃re nõ indigent fleubothomia.Et circa istud

sciēdū est q sicut fleubothomia nō couenit pueris pdictis:sed cauē da ē:ita ēt ē cauēda i magna ętate.s.senii.ut uult Gal.ix.megategni qa ſm Gal.& Haly.iii.tegni i coualescētib⁹ & senib⁹est paucus san guis bon⁹ & multus malus:fleubothomia igit rapiet bonū & dimit tet malū:& inuit Aui.iiij.i ca.xx.de fleubothomia:& iō in talib⁹nō cōpetit fleubothomia.Secūdo ponit nocumētū fleubothomię:& ē q spūs uberies exeūt p fleubothomiā:cuius rō pōt eē:qa cū multa euaeuatiōe sanguis q̄ fit p fleubothomiā necesse est ēt multitudinē spirituū euacuari.Tertio tāgit remedia p q̄ spūs emissi refocillant: & iterato multiplieant:& dicit q ex potu uini subito regenerantur spūs:qa oium subito nutriētiū maximū est uinū:ut prius dictū ē: & spūs ēt regenerant & refocillant ex cibo:sed hoc fit lente & nō su bito sicut ex uino:& cibus q dʒ dari erit digestibilis:& multi sāgui nis gnātiuus:sicut oua sorbilia:& silia.Et circa istud sciēdū est q lʒ cibus regeneret spūs post fleubothomiā:tñ debēt cauere patientes a multo cibo i pria & secūda die:Vñ dicit Isaac in dictis:cibus est eis minuēdus & potus augēdus.s.respectu cibi:nō tñ respectu suæ cō suetudinis:imo minus debēt bibere q ante fleubothomiā:qa uirtus digestiua debilior est. Quarto ponit autor.xi.iuuamēta fleubotho mię debitę factę.Primū est q tēpata fleubothomia cōfortat uisum: qa minuēdo humores ēt minuit effumationē ad caput & repletio/ nē eius:offuscātes uisum.Secūdū est q clarificat:& sincerat mentē & cerebrū pp silem cām. Tertiū ē q calefacit medullā:quia minuit suflpuitates q̄ ad eā ueniētes ipsā ifrigidāt. Quartū ē q purgat ui scera.i.interiora:qa exonerata nā a sanguine:humores crudos in in terioribus ɔtētos melius digerit.Quintū ē q fleubothomia restrin git uomitu & fluxū uētris:qa diuertit humores ab interioribus ad exteriora.Et istud uult Aui.lo.pal.dicēs:āplius fleubothomia ppte/ rea qd ad diuersa trahit:nām ſm plurimū retinet.Et istud maxime

uẽꝝ ẽ qñ fleubothomia fit de uenis brachii:nã fleubothomia facta de uenis pedũ nõ sic retinet:põt tñ ꝑ accidẽs cõtingere q̄d ad fleu/bothomiã sequat̃ maior fluxũ uẽtris:& hoc dupl̄r.Prĩo qa ex fleu/bothomia facta tollit̃ onus naturę:tũc.n.uirtus cõfortata aliqñ ꝓuocat alias euacuatiões.Secũdo si flux⁹ uẽtris fiat ex multa debilitate uirtutis cõtẽtiue:tũc.n.qa ex fleubothomia debilitat̃ uirtus:magis augebit̃ fluxus uẽtris.Sextũ ẽ ꝙ fleubothomia facit puros sensus: qa minuit euaporationẽ ad caput uñ turbant̃ sensus.Septimũ ẽ ꝙ ipsa iuuat somnũ ĩpeditũ:qa ꝑ ipsã euacuant̃ humores plurimi a qbus eleuãt̃ uapores acuti & diuersi ĩpediẽtes somnũ.Octauũ est ꝙ ipsa tollit tedia & grauitates nimias:qa ꝑ ipsã uirtus exonerat̃ a suo grauamine:& ẽt educto ꝑ ipsã sanguinẽ educit̃ simul melãcolia fex sanguĩs q̄ ĩducit tedia & grauitates. Nonũ ẽ ꝙ ipsa cõfert auditui: qa ꝑ ipsã diminuunt̃ uapores & humores ascẽdẽtes ad caput impediẽtes auditũ.Decimũ ẽ ꝙ ipsa cõfert uoci:qa ꝑ ipsam diminuunt̃ sup̄fluitates & humiditates quę possent ꝑuenire ad pectus uel cãnã pulmonis & ĩpedire uocẽ.Vndecimũ ẽ ꝙ ipsa auget uires:qa ꝑ ipsam corpus a suo grauamine exonerat̃:q̄re uirtus augmẽtat̃.

Tres insunt istis maius september aprilis
Et sunt lunares sunt uelut ydra dies.
Prima dies primi postremaq3 posterioꝝ
316 Nec sanguis minui nec carnib⁹ anseris uti
312 In sene uel iuuene si uene sanguine plene
Omni mense dene confert incisio uene
Hij sũt tres mẽses maius sẽptẽber aprilis
In quibus eminuas ut longo tp̄e uiuas

¶In hoc textu autor tria facit. Prĩo dicit ꝙ isti tres mẽses.s.maius september aprilis sunt mẽses lunares:& in eis sunt dies ꝓhibiti a fleubothomia: uidel3 prima dies maii : & ultima septembris & aprilis: & istud cões dicũt: uerũtamen est dictum fictum:nec alicuius ualoris:ĩmo p̄dicti dies

pñt eẽ ita boni & electi ſicut & alii:ſm ꝙ diuerſa conſtellatio in eis pót eſſe. Et ſubdit autor q; in talibus diebus nulli ueſci debẽt carnibus anſeris:qđ ẽt falſum ẽ & erroneũ:& magis ſortilegio attribuẽdũ:& forte autor & iſtud habuit a iudeis q iſtũ ritũ obſeruant. Secũdo dicit ꝙ ſenex ſenectute & nõ a ſenio & iuuenis uenas plenas hñtes ſanguine minui pñt oĩ menſe:qa iſti nõ faciľr reſolubiles ſũt: nec ĩ eis ſolũ paucus eſt ſanguis bonus:ĩmo multus. Tertio dicit ꝙ inciſio uene pro regimine ſanitatis cuſtodiẽdo debet fieri in aliquo iſtoꝝ triũ menſiũ:qui ſunt maius:ſeptẽbris:& aprilis:differẽter tñ: qa ĩ aprili & maio debet incidi uena epatis pp multiplicationẽ ſanguinis eo tpe:cũ ſit tṕs uernale:& in ſeptẽbri uena ſplenis pp melancoliã quæ tũc habet multiplicari:cũ ſit tṕs autũnale.

¶Hic autor põit.xii. quę ĩpediũt fleubothomiã. Primũ eſt frigiditas cõplexionis. Cũ.n. ſm Gaľ.in megategni fleubothomia infrigidat: tũc augmentaret

Frigida natura frigens regio:dolor ingẽs
Poſt lauacrũ coitũ minor ętas atq; ſenilis.
Morbus prolixus repletio potus & eſce
Si fragilis uel ſubtilis ſenſus ſtomachi ſit
Et faſtiditi tibi nõ ſunt fleubothomandi

frigiditatẽ:cã autẽ q̃re fleubothomia infrigidat eſt:qa ſm Iſaac in urinis:ſanguis eſt fundamẽtũ caloris nãlis.i.illud in quo calor nãlis ſeruať:& qa fleubothomia ſanguinẽ euacuat:ideo & calorẽ naturalẽ:& tũc p ꝯñs infrigidat. Secundũ regio frigida uehementer: ſub qua debet cõprehẽdi tṕs multũ frigidũ qđ ẽt ꝓhibet fleubothomiã:qa ĩ regiõe & tpe multũ frigidis:ſanguis in frigiditate corpis includiť & ille qui circa extremitates exiſtit a frigiditate cõdenſať & ineptus fit ad hoc qđ fluat. Tertiũ eſt intenſus dolor ſub quo ẽt pót cõphẽdi nimia corpis inflãmatio:qa ſi ĩ iſtis accidẽtibus fieret fleubothomia ſequereť motus agitatiuus qui eſt ꝯrius naturę:cũ ſit

difformis & maior inflãmatio q̃ ẽt eſt naturã magis debilitãs:& cã motus agitatiui ĩ dolore ĩtenſo eſt:qa fit tractus ad diuerſas ptes:p fleubothomiã.n.fit tractio ad locũ fleubothomatũ:& ex dolore forti fieret tractio ad locũ doloris:cã ṽo maioris inflãmatiõis eſt:qa ex fleubothomia cõmouent̃ humores:q̃re magis inflãmant̃ ex motu:& iſtud uerũ eſt qñ fleubothomia fit parua & artificialis:ſi tñ fiat uſq; ad ſincopim ꝑdeſt in p̃dictis caſibus:qa iſta cũ uincit attractionem doloris nõ facit motũ agitatiuũ:& ſil̃r tollit inflãmationẽ cũ nõ ſint humores ibi qui cõmoueant̃ & calefiãt & maiorẽ inflãmationẽ ĩducũt.Et iſtud uoluit Gal̃. ĩ cõ.illius amphoriſmi.i.pti.ampho.q̃ egerunt̃:cũ dixit:q̇d nõ eſt melior medicina ĩ apoſtemate uehementis inflãmatiõis:& ſil̃r ĩ febribus & dolore forti q̃ fleubothomia.Quartũ eſt balneũ & maxime reſolutiuũ:tale.n.ꝓhibet fleubothomiã:qa tale etiã eſt euacuatiuũ iã nã nõ facile tolerat euacuationẽ ſupeuacuationẽ.Quintũ eſt coitus ĩmediate p̃cedẽs:poſt talẽ.n.nõ ſtatim d; fieri inciſio uenę:qa ex hoc maxĩa debilitatio naturę ſeq̃ret̃:cũ p coitũ prius nã debilitata ſit.Sextũ ẽ ętas maior uel minor q̃ req̃rit̃ ad fleubothomiã:ſicut ętas ĩfantię & ętas ſenii:prout declaratũ eſt prius.Et iſta impedimẽta tãgit Aui.lo.p̃all̃.dicẽs:tibi quoq; cauere debes a minutiõe ĩ cõplexiõe uehemẽtis frigiditatis:& in regiõibus fortis frigiditatis:& ĩ hora fortis doloris:& poſt balneũ reſolutiuũ & poſt coitũ:& in ętate q̃ eſt minor.xii.ãnis ſenũ q̃to magis poteris: niſi ĩ figura cõfiſus fueris:& in ſoliditate muſculoꝝ & uenaꝝ amplitudine:& eaꝝ repletione & coloris rubedine:& ulterius ſubdit:hos nãq; ex adoleſcẽtibus:& ſenibus fleubothomare audebis.Adoleſcẽtes tñ ſ̃m ordinem ad fleubothomandũ paulatim ꝓuehere debes cũ pauca minutiõe.Septimũ eſt morbus ꝓlixus:qa tũc ex tali fleubothomia natura dupl̃r debilitat̃:puta a morbo ꝓlixo & a minutiõe. Et iſtud eſt uerũ ſ̃m Aui.lo.p̃all̃.Niſi ſanguinis affuerit corruptio:

quia si sic fleubothomia pōt cōuenire. Octauū est nimia repletio potus. Nonū est nimia repletio cibi: sub q̄ ēt cōphēdit indigestio cibi. Et cā hoꝝ est qa ꝑm Aui. in .i. attrahentia sunt tria. s. uacuū: calidū: & tota spēs. Si ergo uene p fleubothomiā a sanguine euacuarent̄ cibum indigestū uel supfluū siue potū supfluū a stomacho uel epate attraherēt q indigestus ueniēs ad mēbra nō corrigeret̄: qa tertia digestio nō corrigit pctm̄ secūdę: nec secūda primę: si pctm̄ sit magnū pp qd̄ i mēbra nō cōuerteret̄: sed ibi remanēs posset eē cā ęgritudinis. Decimū ē fragilitas. i. debilitas uirtutis: fleubothomia. n. est fortis euacuatio: ꝑm Gal. ii. ampho. in cō. illius. In quo morbo: sed uirtus debilis nō pōt pati motū fortē. Vndecimū ē subtilis sensatio orificii stomachi: qꝺ ꝑcordiū dr̄: qa ex fleubothomia i tali statim sequit̄ sincopis. Et sub isto ēt cōphēdit̄ debilitas stomachi: & facilis fluxus colerę ad orificiū eius inducēs ad uomitū facilē colerę. Vñ in hn̄tibus ꝑdicta accidētia nō cōuenit fleubothomia. Per fleubothomiā. n. humores cōmoti ad os stomachi inducerent̄ tāq̄ ad locū cōsuetum: & qa est mēbrū debile & ipotēs illi fluxui resistere: iō illis multa mala p fleubothomiā accidūt. Et hoc ē una cā: q̄re qn̄qꝫ aliq in fleubothomia sincopāt. s. qa colera ad stomachū fluit q̄ mordicādo stomachū ex cōpassiōe cordis & stomachi sincopim iducit. Duodecimū ē fastidium. Si. n. in fastidio fieret fleubothomia cū uene euacuarent̄ traherēt ad se mãꝫ malā faciētē fastidiū. Et plurima istoꝝ sex ultimoꝝ accidētiū tāgit Aui. lo. ꝑall. Et circa istud ē sciēdū qꝺ ꝑter ꝑdicta accidētia sunt adhuc aliq̄ alia ēt ipediētia fleubothomiā: quoꝝ. Primū est alia euacuatio ut qn̄ est fluxus menstruoꝝ aut emorroydaꝝ: tūc. n. nō dꝫ fieri fleubothomia: & hoc ad euacuationē: licet ad diuertēdū fluxū seu materiā posset fieri. Secūdū est corpis siue cōpositiōis raritas: qa a corporibus raris multū dissoluit̄: & iō sufficit ista resolutio nec euacuatione indigent. ut uult Gal. ix. magategni.

Tertiũ ẽ humoꝝ cruditas & uiscositas:tũc.n.est cauẽda fleubotho/
mia:qa augmentaret cruditas humoꝝ:& pp hoc in morbis longis
nõ est faciẽda fleubothomia:qa cruditas humoꝝ augmẽtaret:& uir
tus debilitaret:& morb⁹ ꝓlõgaret:& iõ timẽdũ esset de casu uirtu
tis:& pp hoc uult Aui. q in morbis cronicis faciẽda ẽ farmacia añ
fleubothomiã & nõ fleubothomia añ faciẽda:licet utroqꝫ indigeãt
patiẽtes:sed cruditas humoꝝ põt accidere duab⁹ de causis:una cã ẽ
pp abũdãtiã humoꝝ calorẽ nãlẽ suffocãtiũ q debilitatus & suffoca
tus humores crudos generat:& tũc bñ cõpetit fleubothomia. Vnde
ꝯm Alexãdrñ.ii.libro suo.ca.de ydropisi:fleubothomia in prĩcipio
ypozarce cõpetit cũ ꝓuenit ex multitudine sanguinis menstrualis
cũ ꝓhibeant fluere mẽstrua pp cãm aliquã:aut ex multitudine san/
guinis emorroydalis:qa sicut ignis paruus sub multa lignoꝝ cõge/
rie suffocat:silr ẽ de calore ĩnato suffocato sub humoꝝ multitudĩe.
Secunda cã cruditatis humoꝝ est caloris ĩnati debilitas ut in illis q
sunt debilis cõplexiõis & q habuerũt lõgã ęgritudinẽ & in senibus:
& tũc nõ cõpetit fleubothomia:quia p hoc augeret cruditas:qa san
guis in quo calor cõseruat extraheret:& ita corpus infrigidaret:&
humores magis incrudarent:debet ergo sanguis dimitti ut humoꝝ
cruditatẽ digerat. Quartũ est aeris indebita dispositio & nimia ca
liditas aut nimia frigiditas:quia p caliditatẽ multã fortis fit resolu
tio:& p frigiditatẽ multa ineptificatio humoꝝ ad fluxum.

Quid debes facere qñ uis fleubothomari.
321 Vel qñ minuis fueris uel quãdo minutus.
Vnctio siue pot⁹ lauachrũ uel facias mot⁹.
Debẽt nõ fragili tibi singula mẽte teneri.

In hoc passu autor ponit quinqꝫ quæ debent fieri circa fleu/bothomiã:aliq̃ quidẽ añ fleubothomiã: ali qua ĩ fleubothomia: & aliq̃ post fleubothomiã. Primũ est unctio q̃ aliqñ fit ĩ fleubotho/

mia:ſicut unctio fleubothomi:ut dolor leniat̃:aliqñ ṽo poſt fleubo/
thomiã:ut conſolidatio uulneris retardet̃ ad hoc ut poſt fleubotho/
miã humores relicti ĩ uenis aliquã poſſint hr̃e reſpiratione & fumi
aliq̃ mali exalẽt. Secũdũ ẽ potus & maxĩe uini q̃ ualet ĩ fleubotho/
mia ſi ſincopis accidat:& ẽt ualet poſt fleubothomiã pro regenera/
tione nouoꝝ ſpirituũ & noui ſanguinis:& iſto modo iã faciũt cões.
Tertiũ ẽ lauacrũ.i.balneũ ꝙ ualet ꝑ duos uel ꝑ tres ante:& ꝑ duos
uel tres poſt fleubothomiã & nõ eodẽ die:añ q̃dẽ:ſi q̃s timeat ꝙ ha/
beat in ſe humores groſſos:q̃a balneũ humores diſſoluit & cõmo/
uet eos:& pp̃ hãc cãm ẽt cõpetit añ acceptio ſirupi acetoſi:& motus
ut humores diſſoluant̃ & ſubtilient̃:& ergo q̃ñ dꝫ fieri fleubotho/
mia dꝫ fricari brachiũ:ut humores exiſtẽtes in uenis ꝓpinquis bra
chio ſubtilient̃ & præparent̃ ad exeundũ facilius:poſt fleubotho/
miã ṽo ualet ut reliquię humoꝝ & uapoꝝ derelicta reſoluantur:in
die ṽo fleubothomię nõ cõuenit:q̃a ꝑ balneũ cutis lenis ſit qua leni
ficat percuſſionẽ factam in fleubothomia fugit:& hoc eſt periculũ.
Quartũ eſt faſcia.i.ligatura cũ pãnis lineis q̃ ualet poſt fleubotho
miã ĩmediate ad retinẽdũ fluxũ:& añ fleubothomiã ad trahẽdũ hu
mores ad locũ ubi q̃rit̃ fleubothomia ut ex eo ẽt uene ingroſſent̃
& melius uideant̃. Quintũ eſt motus ſiue ambulatio moderata q̃
põt fieri añ ut humores diſſoluant̃ & ſubtilient̃:& poſt:ad reſoluen
dũ reliq̃as humoꝝ ex fleubothomia derelictas. Circa p̃dicta ſcien/
dũ eſt ꝙ cões faciũt ſe fleubothomare ieiuni:ſed q̃buſdã doctoribꝰ
melius ṽr & cõueniẽtius:ꝙ añ fleubothomiã:primũ unũ ouũ ſor/
beãt molle cũ uno haſtu uini circa nonã uel decimã horã añ prãdiũ
& ſtatim poſtea ſe fleubothomari faciãt. Et huius cã eſt:q̃a ſtoma/
cho uacuo nã fortius ſanguinẽ retinet ne deficiat in nutrimẽto:ſed
cũ cibus qui de ſe multũ nutritiuus eſt ſit in ſtomacho cuiuſmodi
ſunt oua ſorbilia & uinũ:tũc nã melius ſanguine exire ꝑmittit.

323 Exhilarat tristes:irritos placat amētes
Ne sint amentes fleubothomia facit.

¶In hoc passu autor ponit tres effectus fleubothomię. Primus est ꝙ fleubothomia exhilarat.i.letificat tristē hoīem. Secūdus est ꝙ fleubothomia placat iratos:& cā:utriusq₃ est:qa in sanguine qñ multa cōmiscet̓ melācolia fit tristitia:& qñ multa colera fit ira/cū melācolia sit cā tristicię:& colera irę iā uterq₃ istoꝝ duoꝝ humoꝝ educit̓ eductione sanguinis:quia ei cōmiscet̓. Tertius est ꝙ ꝓhibet amētes ne insaniāt:qa facit humores fluere ad ptes exteriores:& a capite diuertit:pro maiori declaratiōe sciēdū ē ꝙ qnq₃ sūt causę pp q̄s d₃ fieri fleubothomia:quaꝝ. Prima est directa & alię q̄ttuor indirecte. Pria q̄ ē directa ē ut abūdātia sanguīs euacuet̓:siue abūdet sanguis ī q̄litate siue q̄titate siue utroq₃ mō.nā ꝑm Aui.lo.ꝑal. Duo gnā hoīm sūt fleubothomāda:quoꝝ unū est ille modus hominū q iā parati sūt incidere ī ęgritudines:ut q hñt abūdātiā sāguīs ī q̄titate:& reliquū genus est genus illoꝝ hoīm q iā ęgritudinē inciderūt pp humoꝝ siue sanguīs maliciā:sed differt fleubothomia ista & illa:qa pp sāguinis abūdātiā d₃ fieri multa fleubothomia:sed si in q̄litate peccet siue sit maliciosus:tūc cōpetit fleubothomia pauca:uñ ꝑm Gal̓.ix.megategni:si sanguis sit malus in corpe d₃ euacuari paulatim:& iō peccāt multū illi qui qñ uident sanguinē malū fleubothomāt se quosq₃ uideāt sanguinē bonū exire cū forte prius totus sanguis exire q̄ bonus exiret:sed d₃ fieri pauca euacuatio:& tūc ꝑm Gal̓.in casu isto:priusq̄ fiat:fleubothomia d₃ dieta bonū sanguinē generās exhiberi ut loco mali sanguīs bonus sanguis generet̓. Et postea d₃ fieri post modicū tp̄s fleubothomia pauca:& sic deīceps:ista fleubothomia ē directa:qa fit p se ad euacuationē illius ꝙ p se d₃ p fleubothomiā euacuari.s.ad euacuationē plenitudinis humoꝝ siue sanguīs:principalr̓ tñ ꝑm ꝙ cū eo sunt alii humores. Prima cā indirecta est ma/

gnitudo morbi & magnitudo apostematis uehemētis inflāmatiōis:
qa ſm Gal.in cō.illius ampho.quæ egerūt &c.Nō est melior medi
cina ī apostemate uehemētis īflāmatiōis & ī febrib⁹ & dolore forti
quā fleubothomia:ut ēt dictū est ibi frigida nā. Secūda cā indire/
cta est ut attrahat mā ad partē illā p quā dȝ euacuari mā:uñ in re/
tentiōe mēstruoꝝ & emorroydaꝝ dȝ apiri sophēa ſm Gal.& Aui.
ut trahat mā sanguis ad īferi⁹. Tertia cā idirecta ē ut humores tra
hant ad locū ꝯriū illi loco ad quē fluūt humores:& hoc ad diuertē
dū māȝ a loco ad quē fluūt humores:uñ in nimio fluxu mēstruoꝝ
dȝ fieri fleubothomia de basilica ut trahat mā ad ꝯriū locū ad quē
declinat & diuertat a suo fluxu:& pp hoc in pleuresi sinistre ptis:dȝ
fieri fleubothomia in pte dextra ut diuertat mā & attrahat ad locū
ꝯriū loco ad quē declinat:& silr si sit ī pte dextra dȝ fieri fleubotho
mia ī parte sinistra. Quarta cā idirecta est ut p fleubothomiā una
portio materię euacuet:& nā potētior sit supra residuū:& sic cōpe
tit fleubothomia qñ repletio est ī corpe ne fiat apostema:qa nā est
debilis respectu regiminis illoꝝ humoꝝ:iō una portio illius mate/
rię est euacuāda ne pp īpotētiā naturę ī regēdo illā materiā:illa mā
fluat ad aliquē locū debilē in quo aggreget & apostema generet.

¶ In hoc passu autor ponit unū documētū de quātitate scissure in fleubothomia. Et dicit

Fac plagā largā mediocriter ut cito fum⁹
Exeat:uberius liberiusq; cruor.

q scissura debet esse larga mediocriter ut fumus & grossus san/
guis liberius exeāt:quia qñ scissura est stricta:tūc solū subtilis san/
guis exit & grossus remanet. Circa istud est sciendū q aliqñ in fleu
bothomia debet fieri uulnus magnū & aliqñ paruū:debet aūt fieri
uulnus magnū tribus de causis. Primo quia humores sunt grossi:
& grossus sanguis est euacuādus ut p illud uulnus magnū sanguis

facili⁹ possit exire:& ergo melãcolicis faciẽdũ ẽ magnũ uuln⁹. Secũ do pp tpis frigiditatẽ ꝙ hũores ĩgrossat:& ergo ĩ hyeme d3 fieri uul nus magnũ. Tertio pp abũdãtiã hũoꝝ:qa tũc fit meli⁹ euacuatio ꝑ uulnus magnũ q̃ paruũ:sed uulnus parnũ fit cũ ẽ uirtus debilis:ut de spiritib⁹ & calore minus euacuet᷑:& in tpe calido eadẽ de cã:& qñ ẽ sãguis subtilis.

Sãguine subtracto sex horis ẽ uigilãdũ.
329 Ne somni fumus ledat sensibile corpus
Ne neruũ ledas non sit tibi plaga ꝓfunda
Sãguie purgatus nõ carpas ꝓtinus escas.

¶ In hoc passu autor tangit tria cõsiderãda circa fleubothomiam. Primũ ẽ ꝙ fleubotho matus nõ d3 dormire ĩmediate post fleubothomiã:nisi ad min⁹ trãsi uerit sex horę:& hui⁹ subdit autor cãm ne fumi:q.s.ĩ sõno causant᷑ moti ad caput ledãt cerebrũ:alię tñ pñt assignari cãę:q̃ꝝ. Pria ẽ ne ĩ sõno uertat se patiẽs supra brachiũ fleubothomiaꝝ:& p hoc ledat᷑. Scd̃a ẽ ne hũores ĩ sõno fluãt ad mẽbrũ lesũ ĩ quo ẽ dolor pp ictũ fleubothomi & fiat apostẽa:uñ Gal᷑.ij.ãph.sup illo ãpho.ĩ quo mor bo:uult ꝙ ĩ sõno si fiat apostẽa ĩtra corp⁹ au t mẽbrũ sit lesũ ad ip3 fluũt humores:Aui.ṽo aliã assignat cãm.s.ꝙ p talẽ sõnũ posset acci dere cõfractio mẽbroꝝ. Et istius cã põt eẽ:qa sicut:ꝑm Gal᷑.sup illo ãpho.ĩ quo morbo &c.sõnus ĩ prĩcipio paroxismi nõ cõpetit:qa ca lor nãl᷑ ad ĩteriora regredit᷑:& exteriora ĩfrigidãt᷑:& fumi remanẽt nõ cõsumpti:pp ꝙ rigor augmẽtat᷑ & paroxism⁹ ẽt ꝓlõgat᷑:sic ẽt fu mi p cõmotionẽ hũoꝝ:& ĩ fleubothõia ad neruos & ad lacertos ele uãt᷑ q nõ cõsũpti remanẽtes ĩ sõno ĩfrigidãt᷑ ĩ exteriorib⁹ & ĩgrossãt᷑ & iõ faciũt ad neruoꝝ & lacertoꝝ ꝯfractiõe3 si fiat supdormitio ĩme diate post fleubotõiã:alia cã ꝑt eẽ qa mã3 ẽ ĩgrossãs ẽ faciẽs ꝯfractio nẽ:sicͭ ĩ q̃rtana ĩ cui⁹ typo fit ꝯfractio pp frigiditatẽ & grossiciẽ mãę s3 nerui & lacerti st᷑ frigidi:iõ ad ĩpos ueniẽs iste fum⁹ ĩ sõno ĩ quo fit retractio caloris ad ĩteriora ĩfrigidat᷑ & ĩgrossat᷑ & iste fum⁹ ĩfrigida

tus & igrossatus frigiditatē & ingrossationē iducit i mēbro siue cōfractionē:siue ad mēbrū cōsimile ꝓpant ęgritudies cōsiles.Et istud uerꝫ est de somno fleubothomię uicino & nō de remoto postq̄ fumi illi fuerint consūpti. Secūdū ꝙ dicit est ꝙ fleubothomās dꝫ cauere ne faciat nimis ꝓfundā apturā i minutiōe:ita ꝙ cū fleubothomo ledat neruū uel arteriā uene suppositū:nā ex lesione nerui seqͭ spas/mus:ex quo ulteriꝰ acerbissima mors seqͭ uel ad minus pditio mēbri:puta brachii uel digiti &c.Ex lesione arterię sequitͭ fluxus san/guinis arterialis difficilime curabilis.Tertiū est ꝙ fleubothomatus nō illico.i.imediate post fleubothomiā cibū sumere dꝫ:sed dꝫ expectare quousqꝫ i eo humores fuerint queti:ne cibus añ eius digestio/nē ad subueniēdū mēbro leso cū sanguine simul attrahatͭ.

Omnia de lacte uitabis rite minute.
Et uitet potum fleubothomatus homo
Frigida uitabis qa sunt inimica minutis
Inter dictus erit minutis nubilus aer.
Spiritus exultat minutis luce per auras
Oībꝰ apta quies est:motus ualde nociuus

¶Hic autor ponit.v. uitāda ab ipso fleubothomato quorꝫ.Primū est ꝙ fleubothomatus dꝫ uitare lac & lactici/nia:cuius cā est: qa ex cōmotione humorꝫ p fleubothomiam sæpe fluunt humores aliq ad stomachū:si ergo lac sumeretͭ ex cōmixtiōe illorꝫ hnmorꝫ lac i stomacho corrūpetͭ:ex quo de se maxie corruptibile est:iā & lac pp dulcedinē eius posset trahi indigestū ad uenas: & pp cōmotionē humorꝫ facile corrūpi. Secūdū ē ꝙ fleubothomatus dꝫ cauere a potu nimio: qa pp euacuationē uenarꝫ talis potus traheretͭ facile ad uenas indigestus:ꝓut prius dictū ē.Tertiū est ꝙ fleubothomatus dꝫ uitare oīa frigida tā intus sūpta quā exteriꝰ ad/hibita:puta cibaria multū frigida:aerē frigidū:balneū frigidum: tenuitatē uestiū:sessionē supra petrā:frigiditatē capitis uel pedum:

75

qa cũ calor nãlis p fleubothomiã debilitatus est:corpus facile sup-flue ifrigidaret̃. Quartũ est q̃ fleubothomatus nõ d3 ambulare in aere tenebroso nebuloso turbato:qa talis cõtristat aiam:& pigriciã in corpib⁹ iducit:ut prius dictũ ẽ ibi:aer sit mũdus:nã tristicia cã ẽ sãguis melãcolici:sed d3 ãbulare i aere claro & lucido:qa i tali aere spũs uitales nãles & aiales recreant̃ & ad extra mouent̃ cõgaudẽtes simili. Quintũ est q̃ fleubothomatus d3 querere quietẽ tẽpatã:silr & motũ excessiuũ uitare:qa motus excessiuus tũc maxie debilitat & humores cõmouet:quies ṽo tempata motũ sedat.

Principio minuas in acutis peracutis
39 Etatis medię multũ de sanguine tolle
Sed puer atq; senex tollet uterq; parum
Ver tollat duplũ reliquũ tp̃s tibi simplũ.

¶ Hic autor dicit q̃tuor. Primũ est q̃ fleubothomia faciẽda est i pricipio ęgritudinũ p acutaꝝ.i.maxie acutarũ:q̃.s.terminant̃ i die 331 quarta:qa tales sunt breues:nec dãt inducias:& iõ a principio medicãde sunt. Secũdũ ẽ q̃ in ętate media.s.q̃ est a.30.ãno usq; ad.xlv. uel.50.ãnũ plus de sãguie extrahẽdũ est q̃ i aliq̃ aliaꝝ ętatũ:qa i tali ętate maxie multiplicat̃ sãguis:& eius subtractio nõ ipedit augmẽtũ:nec diminuit̃ uirtus corpis:qa corpus in tali ętate nõ auget̃:neq; diminuit̃ sensibilr:sed stare vr̃. Tertiũ ẽ q̃ senes & pueri paꝝ fleubothomãdi sunt:qa in pueris sãguis multus requirit̃ pp nutritionẽ & augmẽtationẽ in eis. Et in senib⁹ uirtus incipit debilitari. Quartũ est q̃ in uere dupla q̃titas sanguis abstrahẽda est p fleubothomiã respectu alioꝝ tẽpoꝝ:cuius rõ est:quia uer est tp̃s maxie multiplicatiuũ sanguinis:ꝑm oẽs autores medicinę. Circa primũ dictũ pro maiori declaratiõe ponẽdę sũt aliq̃ regulę circa fleubothomiã:quarũ prima est q̃ i pricipio morbi nõ est faciẽda fleubothomia. Medicus.n.est minister naturę:ꝑm Gal.in tegni.cã.illo.Omniũ nã opa-

trix. Medicus vo minister: sed ꝑm Gal. iiii. apho. in cō. illius egritu-
dinibus qbuscūq; incipiētibus nulla euacuatio in pricipio morbi ē
nālis: sicut ergo nā in principio morbi nō euacuat: ita nec medicus.
Istud tñ in tribus casibus h3 instātiā. Primo i materie furiositate: uñ
Aui. loco sepe alleg. uult q in principio morbi fleubothomia nō d3
fieri: qa fleubothomia humores cōmoueret & subtiliaret & currere
per corpus faceret nisi mā sit furiosa. Secūdo h3 instātiā in materiæ
multitudine. uñ Gal. sup illū ampho. Incohantibus morbis: uult q
op3 fieri fleubothomiā aut farmaciā ut nā alleuiet: que. s. onerata ē
pp materie multitudinē. Tertio h3 instantiā in morbi magnitudine
& acuitate: ut qñ ē apostema magnū & dolorosū: licet nō sit multa
mā. s. añcedētis in corpe. uñ dicit Gal. xiii. megategni. Si apostema
sit magnū fleubothomet in principio: licet nō sit materie multitu-
do ne crepet aut apiat apostema añ sui maturationē. Ergo ut mala
sinthomata uitent minutio est faciēda. Secūda regula est q nō fiat
fleubothomia in die motus egritudinis: sicut in crisi nō est facienda
fleubothomia: nec aliq euacuatio: ne mā a loco ad quē natura mittit
ipm diuertat: silr neq; in paroxismo: uñ ꝑm Gal. i. ampho. In statu:
neq; fleubothomia: neq; farmacia fieri d3: qa i eo fit coctio morbi: q
melius fit in qete q motu: sed sicut se h3 status ad morbū totalē: ita
paroxismus respectu dierꝝ iterpolatiōis: sicut ergo i statu nō ē eua-
cuādū: ita nec i paroxismo. Tertia regula ē q fleubothomia nō ē fa
cienda i pricipio morbi: cū crisis est remota: qa ꝑm Isaac in urinis:
sanguis est fundamētū caloris nālis ipm. s. sustinēs: licet cor sit fun
damētū generās: & spūs fundamētū deportās: sed sanguis est fun-
damētū caloris nālis: qa ex eo nāliter generat calor nālis: & ideo ali
quis sanguinē euacuādo euacuat calorē qui materiā morbi h3 dige
rere: & p ꝯñs morbus plōgat & uirtus debilitat: pp q timēdū est ne
pp lōgitudinē morbi & debilitatē uirtutis nā succūbat. Quarta re

gula est q̄ in corpe hñte fecẽ in intestinis nõ debet fieri fleubotho/
mia:cuius cã est:qa tria sunt attrahẽtia.s.calidũ:uacuũ & tota spẽs.
Quia ergo p fleubothomiã uene euacuant̃ q̃ a mẽbris sibi ꝓpinqs
attrahũt:& ita meseraice a stomacho:uẽter plus cõstipat̃:& mã cõ
tenta in uenis plus inficit̃:& meseraice attrahunt humiditatẽ secũ:
& feces plus desiccant̃. Debet ergo uẽter primo leniri:ut p supposi
toria aut clisteria:nisi p se laxet̃. Quinta regula ẽ q̄ nõ d3 fieri fleu
bothomia multa:quia ex hoc malũ accidit in senio.s.multi morbi
mali sicut epilẽsia appoplexia & paralisis:qa pp remotionẽ sangui
nis:& caloris generant̃ multe supfluitates fleumaticę:q̃ sunt cause/
baꝝ ęgritudinũ. Sexta regula est q̄ nõ d3 fieri fleubothomia in mu
liere mẽstruata aut impgnata. In impgnata nõ d3 fieri:quia p hoc
calor digerẽs cibũ diminueret̃:& nutrimẽtũ fetus auferret̃:& ma/
xime qñ fetus ẽ magnus cũ tũc indiget ãpliori nutrimẽto. Et istud
dicit Ipo.v.ampho. In mẽstruata v̾o nãr.s.ꝫm reuolutionẽ mensis
nõ d3 fieri fleubothomia:qa in fluxu nimio mẽstruoꝝ esset faciẽda
ad diuertẽdũ materiã:sed qñ eueniũt nãr:& ꝫm debitũ cursum na
turę:tũc nõ d3 fieri fleubothomia:cũ mã euacuet̃ sufficienter a nã:
& natura nõ d3 diuerti ab opatione. Septima regula est q̄ post cole
ricã passionẽ non debet fieri fleubothomia. Cũ.n.fleubothomia cõ/
moueat humores p hoc posset humor colericus ad stomachũ fluere
& ipm inflãmare:nec debet fieri post uomitũ ne similiter humores
fluãt ad stomachũ:neq; post fluxum uentris:neq; post uigilias ma/
gnas:neq; post motũ fortẽ:& breuiter nec post ullũ calefaciẽs mul
tũ:aut multũ dissoluẽs:quia fleubothomia humores plus cõmoue/
ret:& uirtutẽ magis debilitaret. Deinde uidẽdũ est in q̇bus hoĩbus
cõpetit fleubothomia:& pro illo ponẽdę sunt aliquę regulę:quaꝝ.
Prima ẽ q̄ fleubothomia cõpetit hoĩbus delicatis ociosis & quiescẽ
tibus:multũ carnosis:& cibis multũ sanguinẽ generãtib[9] utẽtibus.

Secũda regula est ꝙ fleubothomia cõuenit illis ĩ qbus est abũdãtia sanguinis:ꝙ cognoscit̃ ꝑ urinę spissitudinẽ. Abũdãtia.n.sanguinis facit eã spissam:sed colerã subtilẽ. Tertia regula est ꝙ fleubothomia dꝫ fieri in illis in quibus melãcolia abũdat. Vñ cũ est multa melancolia nã is currẽs cũ sanguine ꝑ totũ corpus:quia sanguis in epate ab ea mũdificat̃:tũc cõpetit fleubothomia siue minutio postea farmacia. Vñ duplex est melãcolia:nãlis & inãlis:nãlis est fex sanguinis:quæ qñ abũdat ipsa est currẽs cũ sanguine:q̃re cũ sanguine ꝑ fleubothomiã euacuat̃:ideo faciẽda est fleubothomia ad eius euacuationẽ cũ sanguine:ab eodẽ.n.calore.s.calore tẽpato fiũt sãguis: & melãcolia:q̃ est eius fex:& postea faciẽda ẽ farmacia. Quarta regula est ꝙ in illis in qbus timet̃ humoꝝ ebulitio:cõturbatio:& calefactio:cõpetit fleubothomia:& isti statim qñ sentiũt se calefieri debẽt fleubothomari cũ sit timor ebulitionis:cõturbationis:& calefactionis:ꝑꝑ humoꝝ abũdãtiã. Aliqñ tñ aliq decipiunt̃ ꝑ istã regulã: qa statim qñ sentiũt calefactionẽ & timẽt de humoꝝ ebulitiõe statim fleubothomãt se. Et qñ istud est ex colere calefactiõe & incẽsione:ꝑ fleubothomiã nõ cessat calefactio nec ebulitio:imo ꝑ hoc augmẽtat̃:qa fleubothomia humores cõmouet:& ꝑ corpus currere facit. Et ergo nõ cõpetit fleubothomia nisi hoc sit ex abũdãtia humoꝝ qđ cognoscit̃ ꝑ sudoris multitudinẽ & maxĩe in mane. Aliq.n.sunt qui nõ sudant nisi quãdo euacuatione indigent. Quinta regula est ꝙ illis debet fieri fleubothomia qui habẽt uirtutẽ fortẽ:& qui sunt sanguineę cõplexionis nõ frigidę & siccę. Vnde Rasis.vii.Alman. Corpora apta ad fleubothomiã & quæ habẽt uenas amplas & manifestas:& corpora pilosa & bruna & ex colore rubeo & fusco mixtis sunt colorata & iuuenes & adolescẽtes & senes nõ decrepiti:sed pueri:& infirmi nõ sunt minuẽdi nisi magna urgẽte necessitate:& plurime istaꝝ regulaꝝ colligunt̃ ex Aui.iiii.in.c.de fleubothomia.

Eſtas uer dextras:autūnus hyemſq; ſiniſtras
342 Q uattuor hęc mēbra.cephe.cor.pes.epar.uacuāda
Ver.cor.epar ęſtas.ordo ſequens reliquas.

¶Hic pōit autor aliq̄ cōcernentia mēbra euacuāda fleubothomia:& dicit.Prīo ꝙ ī uere:& ęſtate debēt euacuari uenę dextrę:ut dextrę manus uel dextri brachii uel pedis:ſed ī hyeme & autūno debēt fleubothomari uenę ſiniſtrę.ſ.ſiniſtrę manus uel ſiniſtri brachii uel pedis. Et iſti⁹ cā pōt eē:qa uer ē multiplicatiuū ſāguis: & iſtas colerę:ergo ī uere & ęſtate debēt euacuari ille uene ī qb⁹ magis abūdāt ſāguis & colera:ſed ille ſūt uenę dextrę:qa ī pte dextra corpis ſituatū ē mēbrū gnātiuū ſāguis.ſ.epar & receptaculū colere.ſ.ciſtis fellis. Sed autūnus ē gnātiuus melācolię q̄ ēt coaceruat & nō reſoluit̄ p hyemē:ergo ī autūno & hyeme debēt fleubothomari ille uenę ī qbus magis dn̄at̄ melācolia q̄ ſūt uenę ſiniſtrę:cū ī ſiniſtra pte corpis ꝯtineat̄ ſplen:q eſt receptaculū melācolię.Scd̄o dicit ꝙ iſta q̄ttuor mēbra.ſ.cephe.i.caput.cor.pes.& epar.ꝑm q̄ttuor partes anni ſūt euacuāda:cor qdē ī uere.epar ī ęſtate:caput ī hyeme:& (pedes in autūno.

Dat ſaluatella tibi plurima dona minuta
315 Purgat epar.ſplenē.pectus.ꝑcordia.uocē
Innaturalem tollit de corde dolorem.

¶Hic tāgit ſex iuuamēta ꝑueniētia ex fleubothomia uenę q̄ dr̄ ſaluatella:& ē uena ī dorſo manus in loco q eſt īter auricularē digitū & medicū.Primū eſt ꝙ ipſa purgat epar.Secūdū ē ꝙ ipſa mūdificat ſplenē.Tertiū ē ꝙ mūdificat pectus.Q uartū ē ꝙ ꝑſeruat ꝑcordia.i.orificiū ſtōachi a nocumēto.Q uintū eſt ꝙ aufert nocumēta uocis.Sextū ē ꝙ aufert dolorē ínaturalē cordis:& rō oium iuuamētoꝝ ē:qa ꝑdicta uena ab oibus iſtis locis ſanguinē euacuat:ut poſtea ēt patebit.pro maiori declaratiōe ꝑdictoꝝ:ſciēdū ē ꝙ ī fleubothomia aliq̄n apiunt̄ uenę & aliq̄n arterię.In aptione aūt arterię eſt

timor: & huius cā potissima ē nimius fluxus sāguis:qui duplici cā
h3 fieri ī fleubothomia arteriȩ. Vna cā ē caliditas uehemēs sanguis
arterialis:calidū.n.est facile mobile & arteriā dilatās & apiens:& iō
iuuat multū ad euacuationē sanguis in fleubothomia arteriȩ. Secū
da cā est arteriȩ mobilitas:& iō tardius ī ea uulnus curat̃ cū uulne
ra nō sanant̃ nisi quiescāt:ꝓdest tñ ista fleubothomia triplr. Primo
cū ē ī corpe sanguis subtilis abūdātia. Secūdo qñ uaporosi. Tertio
qñ calidissimi:sanguis.n.subtilis:ex quo calor nālis & spūs fiūt:ha
bitat ī arteria:sed sanguis grossus:ex quo mēbra nutriunt̃ ī uenis:
silr sanguis uaporosus in arteria cōtinet̃:& sanguis sanguineus in
uenis:sanguis ēt calidissimus q a corde efficit̃ & digerit̃:qđ est cali
dissimū membrū etiā cōtinet̃ in arteria:alius aūt sanguis in uenis.
Secūdo sciēdū ꝙ uenaꝝ aptio est in multis mēbris:aliqñ ī brachio
siue manu magna:aliqñ in parua:aliqñ in pede:aliqñ in naso:aliqñ
in frōte:aliqñ in labiis:aliqñ in lingua:siue in palato:aliqñ ī angulis
oculoꝝ uersus frontē:in manu maiori quȩ est ab ascellis usq3 ad cu
bitos sunt qnq3 uenȩ apiendȩ ꝑm Rasis.vii.Almā.& Aui.loco pallr.
Vna uocat̃ cephalica q̄ est uena capitis. Secūda basilica q̄ est uena
epatica. Tertia mediana siue cordiaca siue nigra:ꝑm ꝙ uocatur ab
Aui.siue matrix:sicut uocat̃ a Rasi.q̄rta ascellaris:& qnta funis bra
chii:in manu minori est sceiles siue saluatella:& ī brachio ꝑm ꝙ cō
tinet maiorē manū:& minorē sunt aperiendȩ sex uenȩ:cephalica a
ptibus q̄ sunt supra collū euacuat:& iō passionibus capitis ualet:ut
in enigranea:mania:& ī aliis calidis passionibus siue ex mā calida:
uñ & ista incipit siue orit̃ ab humero: & tendit v̄sus ptē sinistrā bra
chii:basilica euacuat īmediate a partibus sub collo ut a pectore &
epate:uñ ī passiōibus pectoris & epatis & similiū ualet:uñ ualet in
pleuresi:& īcipit ista ab ascellari:& tēdit ad ptē domesticā brachii:
mediana v̄o ē media īter duas ꝑdictas ī situ & ī cōpositiōe:qa ex eis

cōponit̄:est.n.ramus utriusq̄3.Et est ēt media in euacuatiōe:qa un-
diq̄3 euacuat:& ab inferioribus ptibus sub collo:& a collo:& supra
collū. Vñ est uñis toti corpori in euacuādo:nō uñis sicut dicūt qdā:
qa a corde oritur:sed qa ramus est cephalice & basilice. Et ergo cū
uolumus fleubothomare de cephalica:& nō apparet:debemus acci
pe magis medianā q̄ basilicā:& silr cū uolumus fleubothomare ba
silicā & non apparet:magis debemus fleubothomare medianā quā
cephalicā:qa magis cōuenit cū utraq̄3 quā una cū alia:cū sit ramus
istaꝶ:& ista extrema:sceiles siue saluatella est uena q̄ est inter auri-
cularē & mediū:tēdēs plus uersus medicū digitū:& orit̄ a basilica:
& ista apit̄ in dextra manu in opilatiōe epatis:& in sinistra manu
in opilatiōe splenis:& q̄re hoc fit nescit̄ rōne:sicut dicit Aui.sed ex-
periētia:hāc.n.inuenit Gal. p somnū:ut ipse dicit:qa hēbat quēdā
in cura hñtē opilationē epatis & splenis:& somniabat se fleubotho
mare patiētē de illa uena:& sic fecit & curatus est:de ista fit fleubo
thomia ponēdo manū in aq̄ calida:qa subtilis est:iō ut ingrosset̄:&
dilatet̄:& ne uulnus claudat̄ citius debito:& ut sāguis grossus sub
tiliet̄:ascellaris est illa q̄ posita est sub basilica:& illa apparet ī liga-
tura brachii:& de ista idē est iudiciū cū basilica:fumis brachii est
illa q̄ est supra cephalicā siue os ultimū:siue altius brachii v̄sus ptē
siluestrē:& est idē iudiciū de ista & de cephalica:licet ergo ꝑm Aui.
& Gal.in aptiōe uenę fit euacuatio uñis a toto corpe:nō tñ ab omni
bus uenis eq̄liter:ut uisum est:licet ēt uenę a toto corpore euacuēt:
nō tñ in eis est timor eq̄lis:imo cephalica ꝑm Ra.vii.Almā. est secu
rior:& basilica est magis timēda:& cardiaca ēt multū est timenda:
licet minus q̄ basilica:cephalica est securior:qa neq̄3 iuxta eā est ner
uus:neq̄3 arteria:neq̄3 sup eā:sed sub cardiaca est neruus & altius su
pra eā est neruus subtilis:iō timēdū est ne incidat̄ neruus:basilica ē
piculosa ualde:qa est sub ea arteria:& iuxta eā est neruus & mascu

lus:& iō est timenda ualde:sceiles siue saluatella nō est piculosa:sed tñ subtilis est.& iō ut apiat᷑:melius est ꝙ ponat᷑ in aq̄ calida. In pede sūt tres uene.s.sciatica:sophena:& uena poplicis:& hęc apiunt᷑ cū uolumus trahere sanguinē ad partes inferiores:ut in ꝓuocatiōe mēstruoꝝ:& illa quæ est in poplice ꝑm Aui.magis ualet q̄ sophena aut sciatica:qa ꝓpinqor est matrici:& iō melius pōt ab ea trahere: sophena v̄o a uirga testiculis & a matrice sanguinē attrahit:sed sciatica ab anchis renibus & mēbris q̄ sunt situate v̄sus partē siluestrē melius trahit:sophena v̄o & a mr̄ice a mēbris positis uersus ptē domesticā:licet sint rami unius uenę:in medio frōtis est uena una quę apienda ē in antiq̄tis passiōibus faciei:ut ī morphea:& impetigine scabię:& in passiōibus oculoꝝ:prius tñ dꝫ fieri minutio de cephalica:& sil̄r est una uena in naso:& in utriusq̄ aptiōe dꝫ collū ligari:& postea apiri una ante aliā:p ligationē.n.colli melius manifestat᷑. In aliis ēt sūt uenę q̄ apiunt᷑ pp apostemata existētia in ore:aut gingiuis:cephalica tñ prius minuta:in palato sunt q̄ttuor uenę:quę si aperiant᷑ ualēt fluxui reumatis:& ad dētes in eis faciētes dolorē.& iste uene sunt manifeste:& debēt apiri materia digesta:itē q̄dā sunt uene in angulis oculoꝝ uersus frontē:& apiunt᷑ in passionibus oculoꝝ:cephalica prius minuta:itē q̄dā sunt uene sub ligna q̄ apiunt᷑ in squinātia:cephalica prius minuta:itē uene que sunt in timporibus incidunt᷑ pp emigrancā:& pp dolorē magnū capitis:& egritudinē capitis:diuturnā:& iste sūt quas uocat Ipo.& Aui.Iuuenales: quaꝝ incisio reddit hoīem īpotentē gnāre:itē in collo ēt sunt uene q̄ uocant᷑ guides q̄ minuēde sunt ī pricipio lep̄:& maxīe qñ anhelitus angustat᷑:uñ ī sqnātia īpediēte anhelitū minuūt᷑.

Si dolor est capitis ex potu limpha bibat᷑
Ex potu nimio nā febris acuta creat᷑.
Si uertex capitis uel frons estu tribulent᷑

¶In hoc passu autor duo notat.Primū ē ꝙ si dolor capitis accidat

Tipora frõsq̧ simul moderate sępe fricẽť
Morella cocta nec nõ calidaq̧ lauenť.

ex potu nimio & maxĩe uini uel alicui⁹ alteri⁹ potus: quoꝫ tĩgit hoĩes ine/briari: tũc supbibi dꝫ aq̃ frigida q̃ sui frigiditate atq̧ igrossatiõe ĩpedit ne fumi ex tali potu eleuati cerebrum ledãt uel ad ipm eleuenť. Secũdũ ẽ ꝙ si sumitas capitis uel frõs nimio calore uexeť: tũc de/bẽt tipora & frõs moderate fricari: & postea debẽt ex aq̃ decoctio/nis morelle calida lauari: qa morella q̃ a cõib⁹ medicis solatrũ dr̃ hꝫ ĩfrigidare: qa frigida ẽ.

Temporis ęstiui ieiunia corpora siccãt.
Quolibet ĩ mẽse cõfert uomit⁹ quoq̧ purgat
Humores nocuos stõachi: lauat ambitus oẽs
Ver autũnus hyems ęstas dominať in anno
Tempore uernali calidus fit aer humidusq̧
Et nullum tempus melius fit fleubothomię.
304 Vsus tũc homini ueneris cõfert moderatus.
Corporis & motus uentrisq̧ solutio sudor
Balnea purgenť: tunc corpora cũ medicinis
Estas more calet sicca nascatur in illa.
Tũc quoq̧ pręcipue colerã rubeã dominari.
Humida frigida fercula denť: sit uenus extra
Balnea nõ prosunt: sint rare fleubothomię.
Vtilis est requies: sit cũ moderamine potus

¶ In hoc passu autor plura notat. Primũ est ꝙ ieiunare multũ exsiccat corpora ĩ ęstate: qa ex quo ęstas de nã ẽ calida & sicca: ipsa resoluit humiditates corpis: q̃ ẽt resoluũtur p sudores ĩ ęstate multiplicatos: & sic supueniẽte ieiu/nio corpa plus ex/siccanť: qa absente humido cibali: calor nr̃i corpis agit ĩ hũiditates ꝑprias ipsas exsiccã do: & ergo bñ dicit Ipo. vii. pti. ãpho. corpib⁹ hũidas carnes hñtibus famẽ adhibere ꝯuenit. Fames. n. corpa exsiccat. Secũdũ ẽ ꝙ uomi/tus ꝯfert quolꝫ mẽse: qa p uomitũ euacuãť hũores nociui cõtenti in toto ãbitu stõachi: & istud ẽt uoluit Aui. iii. ĩ. i. c. xiii. de iuuamẽtis q̃ affert uomitus: cũ dixit: ꝙ Ipo. ꝑcepit uomitũ fieri bis in unoquoq̧

mēse.s.duob⁹dieb⁹cōtinuis:ut scđo die expellat̉ illuđ ꝙ prīo die nō potuit īpelli:& p hoc ꝭm Ipo.cōꝭuat̉ sanitas:cū talis uomitus mū/dificat stōachū euacuādo fleuma & colerā:stōachus.n.non hꝫ aliqđ ꝙ mūdet ipm sicut ītestina hn̄t colerā rubeā ipsā mūdificātē:& po stea Aui.lo.ꝑal.pōit plura alia iuuamēta uomit⁹ bn̄ facti:quoꝝ.Pri mū ē ꝙ ꝯfert grauitati capitis:& hoc ē ueꝝ qn̄ illa grauitas accidit ex mā̄ hūorali uaporosa ꝑueniēte a stōacho & mēbris īferiorib⁹ad caput:si.n.grauitas corpis fieret a nocumēto ꝓprio ipsi⁹cerebri:tūc uomit⁹magis noceret q̄ ꝯferret.Scđm ē ꝙ clarificat uisū:& hoc qn̄ obscuratio uisus ꝑuenit ex mā̄ uaporali ꝑueniēte a stōacho ad ipsos oculos alias āt nō.Tertiū ē ꝙ aufert fastidiū.i.nauseā & abhomina tionē:remouēdo & euacuādo hūorē a stōacho q̄ ē cā̄ fastidij.Quar tū ē ꝙ cōfert ei ad cui⁹ stōachū descēdit colera corrūpēs eius cibū. Quītū ē ꝙ remouet abhominationē q̄ fit ꝑꝑ unctuositatē.Sextū ē ꝙ remouet cām desiderij:& illud ꝙ facit desiderare acutū ponticū aut acetosū:qa uomit⁹remouet cām oīum istaꝝ dispōnū:iā remota cā̄ remouet̉ effectus.Septimū ē ꝙ ꝯfert laxitati.i.cathecie q̄ ꝓcedit ydropisim:euacuādo māꝫ tal̉ laxitatis & mūdādo stōachū.Octauū est ꝙ ꝯfert ulcerib⁹ i renib⁹ & uesica diuertēdo mā̄s currētes ad illa loca ad ꝑtē oppositā.Nonū ē ꝙ ēt ꝯfert leꝑ maxīe qn̄ fit cū uomiti uo forti:sic elleboro:qa tal̉ uomitus euacuat mā̄s q̄ sūt ī locis remo tis & difficilis eradicatiōis:ex qbus fit lepra:ēt uomitus corrigit di gestionē primā:ex q̄ alie.digestiōes melius fiūt:uñ lepra peccat ī cor ruptiōe digestiue.Decimū ē ꝙ ꝯfert maliciȩ coloris ī cute ex aliquo hūore diuertēdo ipm a cute.Vndecimū ē ꝙ ꝯfert epilensiȩ stōaticȩ euacuādo hūorē cōtētū ī stōacho:ex cui⁹effumatiōe causat̉ epilēsia. Duodecimū est ꝙ ꝯfert ictericiȩ:maxīe illi q̄ ē ex opilatiōe.Nā ꝑꝑ motū fortē ī uomitu:mā̄ opilās mouet̉ & remouet̉ a loco ī quo facie bat opilationē.Silr̄ euacuat̉ mā̄ fleumatica ꝑ uomitū q̄ cōiter est cā̄

istius opilatiōis. Decimūtertiū ē ꝙ cōfert asmati euacuādo materiā añcedentē ex stōacho: q̄ fouebat mā₃ asmatis: & ēt calefaciēdo mē/bra spūalia & pulmonē: ex quoꝝ calefactiōe seqᷣ cōsūptio supflui tatū faciētiū asma. Decimūq̄rtū ē ꝙ cōfert tremori & paralisi eua cuādo mā₃ istaꝝ passionū. Decimūq̄ntū ꝙ cōfert hñtib⁹ uiscera ni gra magna sup ptes extremas: diuertēdo hūores a ptibus extremis. Et l₃ uomitus debite ministratus ista cōferat iuuamenta: supflue tñ factus multa iducit nocumēta: qa debilitat stōachū & resoluit ipm: & facit eū aptū ut materię fluāt ad ipm: & obest pectori & uisui & dētibus: & antiqs capitis dolorib⁹ &c. Prout dicit Aui. iiij. i. c. xiiij. Tertiū ꝙ notat hic tex. ē ꝙ q̄tuor sūt tpa anni. s. uer ęstas autūnus & hyems: put manifestū ē: & iter ista tpa uer ē calidū & humidū: & hoc respectu alioꝝ tēpoꝝ: licet i se sit tp̄s tēpamēto attinēs: ut uult Gal. i de cōplexiōibus. Et ex isto seqᷣ ꝙ istud tp̄s magis aptū ē fleu bothomię: qa magis ē multiplicatiuū hūoꝝ q̄ alia tpa. Et ergo ēt isto tpe pōt cōuenire moderatus usus coitus & motus tēpatus: & uētris solutio siue fluxus: & sudor tēpat⁹: & silr balnea tēpata ad diminuē dū repletionē. Et ergo ēt istud tp̄s aptū ē ad purgationē corpis cū medicinis. Quartū ē ꝙ ęstas calefacit & exsiccat: & ergo in ipsa ēt multiplicatᷣ colera rubea q̄ calida ē: & sicca: pp hoc ēt i ęstate fercula debēt eē frigida & hūida ad remouēdū distēpātiā caliditatis & sic/citatis ex cōplexiōe ęstatis iductā: & d₃ fieri abstinētia coitus: cū ta lia ēt exsiccāt: & abstinētia a multis balneis: sili de cā: & rara fleubo/thomia: eadē de cā: nisi necessitas hoīe₃ cōpellat: & d₃ fieri qes: & pau cus motus: qa qes hūectat: & multus motus nimiū exsiccat: & d₃ hō ꝑdicto tpe uti potu cū moderamine & maxīe frigido: qa ex supflua sūptiōe pot⁹ frigidi pp aptionē poroꝝ aliqñ seqᷣ subita ifrigidatio corpis uel paralisis: siue laxitas mēbroꝝ: uel mors subit[a]. A qua nos defendat q ęternaliter uiuit: & regnat in secula seculo[rum]. A[m]ē.

Hic liber est Michaelis Janettij Ang.li fil.

